

پای مکتب

М. Ф. Ахмедов эдына
Азербайжан Республика
КІТАБХАНАСЫ

ییل: ۱ - ۱۹۳۴

صایی: ۳ - ۴ - تشرین اول

آذربایجان خلق و قلم قومی لکچر
عالمی - مکتوب قومی لکچر آذربایجان خلق و قلم قومی لکچر

خ. م. ق. «آذر نشر» مطبعہ سندہ طبع اولندی.

عمومي مسئله لر

فعال معارف ایشجیلاری قونفرانسىنىڭ

نتیجهسى (يكونى)

يازانی : مصطفى قلى يوف.

تدریس سنهسى اولینده چاغریلمش معارف ایشجیلاری قونفرانسىنىڭ فوق العاده ضرورى اهمیتی واردى. كلهك تدریس سنهسىنده یاپىلاچاق فعالیتك بلائینی همچىن بیرطاقم اساسی مسئلهلری کنیش مذاکرهیه قویماق خلق معارف قومىسارلقى ایچین واجب ایدی. قونفرانس حقیقتاً فعال معارف خادملرینی بیر آراهه طوبىلامشدى مذاکره ایدیلهك مسئلهلر قونفرانس طرفیندهن اطرافلى مذاکره ایدیلهرهك، ایشلریك کیدیشىده جدی بیرسجیهیى حاوی ایدی.

مذاکره ایدیلهك مسئلهلردهن الك باشلیجاسى - اصول مسئلهسى ایدی. عجباً قضا برنجى و ایکنجى درجه مکتبلرینده كلهك تدریس سنهسى قومىلقس اصوله کیچمک و کند تصرفاتى تمایلى حیاته تطبیق ایتمک ممکنمى؟

یگى اصوللریك باکو مکتبلرینده تطبیق ایدیلهمسى هج بیر شبهه دوغورامادی. قضا مکتبلرینه کئنجه بوراده تدریجى صورتده یگى اصولره کیچمک حقنده قونفرانس بیر چوق پلانلاری قید ایتمشدر. آذربایجان معلملرینك حاضرانمادیقى، مکتبلرینك ضیف و تعمیردهن محروم قالدیقى بیر زماندا، «یوقارینك (حکومتك)

امیرینه مبنی « قوملقس اصولینی و کند تصرفاتی تمایلینی حیاته تطبیق ایتمک - مکتبلرمزی مشکل بیر وضعیت ایجریسنده بیراقاییلر - بیر جوق فضاالرده، اڭ استعدادلی پداغوزی قوملرمز طوبلانمش دارالمعلمین و صنعت مکتبلرمز (تحقیقوم) واردر. بوتالی مکتبلرمز شیمدیه قدر قابالی بیر حیات کیچرمش؛ بوتالاریک فعالیتی مکتبک دورت دیوارینی آشامیشدر مکتبلرمزیک یگی دهن دوزلهمه سی همان همان بو مکتبلردن باشلامالیدر. بو مکتبلر قضانک مدنی - معارف مرکزینی تشکیل ایتمه لی درلر، بو مکتبلر کندینه تعلیق ایدن ناحیه و کوی مکتب و ادارلرینه نشر ایتدیرمه لیدرلر. یگی اصول و کند تصرفاتی تمایلینی تطبیق ایتمک ایچین پداغوزی مکتبلرینی جلب ایتمه یی قونفرانس تحت قراره آلمشدر.

پداغوزی فعالیتک مرکزینی تشکیل ایتمک، یگی اصوللری تطبیق ایتمک ایچین کنیش قامبانیلار آبارماق پداغوزی موضوعه عائد دائمی معروضه لر ترتیب ایتمک و نهایت معلملریک یگی دهن حاضرلانماسیندا جدی صورتده اشتراک ایتمک - پداغوزی و باشقا مکتبلریک اساسی مسئله لرینی تشکیل ایدیور.

اوییر طرفده هر بیر دارالمعلمینده کند تصرفاتی تمایلینی تطبیق ایتمک ایچین مکتب تصرفتلاری تشکیل ایدیور قونفرانسدا دوزولمش معین پلان اوزره دفنلی مکتب تصرفاتی ایتمکله، زحمنکش کندیلردن حقیقی رهبر ر معلم حاضرلاماغا پداغوزی مکتبلری موفق اولاجا قدرلر.

صنایع مکتبلری کییی باشقا بویوک مکتبلرمز عمومیت اوزره کند تصرفاتی معارفنک مرکزی اولدیقلا ری ایچین کند تصرفاتی بیلکی لرینک کنیش معلم طایفه سی آراسینا نشر ایتمکی عهده لرینه آلاراق مکتبلرده کند تصرفاتی تمایلینک تطبیقاتجه سی اولمالیدرلر.

امید ایدەرز که تالی مکتبلمرزه استناد ایدەرزک برنجی درجەلی مکتبلمرزه قضا معارف اداره لرنیک و بوبوک مکتبلمرزهک رهبرلیگی ابله یگی اصوللری تطبیقه باشلایاراق بونگله کند مکتبیک قارشیندا دوران نوبتی مسئلهنی برینه یئورمکه موفق اولورلار.

پداغوزی و اصول ایشلرینه جدی بیر صورتده گچیلیمهسی دورنیک یتدیکنی و بونگله آذربایجان مکتبلمرزهک داهادا کنیش ترقی ایدەجکنی قونفرانس عضولرنیک بیر سسله اقراری اثبات ایدیور. کچن سنه کوی مکتبلمرزه یالگزر سواد اوکر تیورلردی. اوراده تریه ایشلری بوقدی. بو سنه ایسه بوتون یای زمانی دوام ایدەن حاضریق ایشلری عمومی وضیت - مکتبلمرزهک داخلا محکمله شمه سنه و بوراده پداغوزی ایشلرنیک ترقی بولماسینا کنیش بیر صورتده یاردم ایدەجکدر.

مکتبلمرزهک پک کنیش بیر ساحده چوقالتماق مسئله سیندن امتناع ایدەرزک، شیمدیلیک دوام ایدەن مکتبلمرزهک محکمله شمه سنه جدی بیر صورتده کیریشمه لیز.

ایکچجی درجه اهمیتی حاوی اولان مسئله - عالی سیاسی معارف اداره سینک معروضهسی ایدی. آلان آذربایجانک بوتون قضالرنده، کندلی طبقه لری آراسینده مدنیّت یو کسلیشه بوبوک رغبت کوستریلیدیکی آشکار کوزه چاریور.

بویله فرصت زمانینی هیچ بیر وقت اونوتمیاراق، عینی زماندا حاضر کی وضیتدن استفاده ایدەرزک انقلاب قازانجلازمی داهای محکملندیرمه لی یز.

سیاسی معارف ایشلری، معارف قومسارلقی فعالیتده یثپ یگی بیر ساحه اولارق، معلملریک و قضا معارف اداره لرنیک دقتنی جلب ایدەمه میشدیر. دیگر طرفدن سیاسی معارف ایشلری محکملده

معارف ادارەلەرى عەھدە سەنە (مەخارجى) بىر اقلىدىقەدان، بۇ ايش كىيىچى سەنە بىلكە تەمەيلە تسويە ايدىلمەش (داياندىرىلمەش) ايدى. بۇ سەنە آذربايجاننىڭ عالى تشكىلاتلارى بۇ مسئلە يە لازىمى اهمىتى وپرىمش و بۇ مسئلە ايچىن كافى مقداردا مادى ماخذارى عقد ايتىمىشدر. بۇ خصوصە قومۇنىست فرەقىسى ۱۳ نەچى قونفرانسنىڭ موافق كوتىرىشلىرى (قىدارى) واردىر.

سياسى سواد ايشلىرىندە دخى باشلىجىا مسئلە - سوادسىزلىق ايشلىرىدر. اھالىسىنىڭ سوادسىزلىقى لغو ايدىلمەين بىر مەملىكتەدە، شورا قانونلارنىڭ و اساسلارنىڭ حياىە تطىيق ايدىلمەسى قطعياً مەمكىن دە كىلدەر. سوادسىزلىقى لغو ايدىيىچى قورصلارنىڭ مەخارجىنى بىر قىسمىنى مەركىز و قالان قىسمىنى دە محلى ادارەلەر عەھدەلەرنە كوتورىمىشدر متفق قوۋە ايلە عالى سياسى معارف ادارەسى ايش پلاتنىڭ بۇ سەنە تەمەيلە حياىە تطىيق ايدىلمەجكەنە ايمىد ايدەرز.

اڭ باشلىجىا مسئلە - اجتماعى شورا ادارەلەرنىڭ نظر دىقتى جلب ايتىمىك، و معروضەسى فوق العادە بىر ھوسلە دىيىكلەنلەن «رد اولسون سوادسىزلىق» جمعيتىڭ فعالىتىنى كىنىشلىتمەكەن عبارت اولماليدير. معارف ايشلىرىنىڭ باشقا ساحەلەرى حقندە قونفرانس طرفىندەن بىر چوق قراردادلار چىقارىلمىشدر كە بونلارنىڭ دا ھېسى عمومى قوۋە ايلە، مەملىرى سياسى معارف ايشلىرىنە جلب ايتىمىك يوللە كوتىلدە مدنى بىر انقلاب ياراتماق اوليور. كوتىلدە مدنىت موازەنىنىڭ لازىمى ترقىيە يىنمەسى سوسىيالىزمە ياقلاشما يولىنىڭ مەم بىر منطقەسىنى تشكىل ايدىيور.

مەكتەپ بنالارنىڭ انشاسى (دىيىكلەمەسى) خصوصە اولان معروضە قونفرانس طرفىندەن بويوك مەراقلا قارشىلاندى.

• انقلابه قدر ماضی (کشمش) بو خصوصه بیزه زو کورت (فقیر) بیر ارث بیراقمشدر. بیگدن زیاده اولان مکتبرمز بالکتر اوج یوز خصوصی بنایه مالکدر. بو بنالرده، حال حاضر مکتبنک، احتیاجنی تامین ایدمیر. بو بنالر ضیا میدا انچالاری، هوایی ده کیشن آلترکیبی بیر شیلردن محرومدر. قالان سکزیوز مکتب بیر ویا ایکی اودامی کندی قولالاریندا برلشمشدرلر .

[illegible]

يېڭى مەكتەپ ئىدارىسى خۇسۇسى قۇمبۇلنىڭ تەدۋىقى و مەكتەپ
اقتىياجىنى تەمىنلەش ئامىنى ايدىجى بىر پلان اوزىرى دىكلمە دوللىرى .
قونفراس بوتون معارف خادملرنىڭ نظر دقتى بو نقطه يە جلب
ايتىمى بى و بو اجتماعى منافعت اهمىتى خلقى آگولنامى تحت قراره
آلمشدر . او مارزكه شورا حكومتىڭ باشلايدىقى بو تىشت آخره
قدر دوام ايدىر و فضالردى حكومت مصارفه دىكىلمش بىر مەكتەپ
اطرافندە اجتماعى مصارفله ياساش بو نازار ايله ئىدارى پايىلار .

معارف قوميسارلغىڭ نشرىيات شىعبەسى خەقنىدە قونفرانس بىرخوق
قرارلار چىقارمىشدر. يالگىز شىبە دوغوران بىر مەسىلە واردىسە اوده
قومىتەڭ بوسە بىرنىجى غروپلاردان اعتباراً يىڭى تورك العباسىڭ
حىاتە تەطىق اىدىلمەسى نىكلىفى ايدى. قونفرانس تەامىلە معارف

قوسارلغىڭ نۇقتە نۇزۇرىنى تەقىب ايتدى يەنى: اىكەنجى د.جەلردە موزى بىر طرزەدە اسكى وبىڭى خروقاتك كچىلمەسى بىرنىچى درجەلردە ايسە صوڭ غروبىلاردا بىڭى القبايله چوجوقلارى آشنا ايتىمىك - طرفدارى اولدى.

عموميت اوزرە قونفرانس طنطنەلى بىر صورتدە كىچەرەك بىر چوق مەم مەشلەلرىندە حل ايتىمىكە موفىق اولدى. آذربايجان معارفى تارىختىندە بىرنىچى دفعە اولاراق بويە پىداغوزى و اصول مەشلەلرى بۇنوع جديت و مراقلا حل ايدىلەشدر. كلەجك سەنە مەكتەپلرىك مەحكەملەنمەسى ايجىن گوتورىلەن بو تەبىت (قورسى) آذربايجان مەكتەپلرىنە شەبە يوق بويوك تاثيرلار بىراقاقادر.

بولدائىلارمىز، ناصل جديت و اهميتلە بوتون مەشلەلرى حل ايتىدىكلرى كىيى اوبلەجەدە بونلارى حياته تطبيق ايتىمىكە چالشمالىدرلر.

سەلىم مەركىزى

يىڭى اجتماعى تربيە ايشجىلارنىڭ حاضرىقى.

يازانى: ف. رضاكىلى

اجتماعى تربيە ايشجىلارنىڭ يىڭى دن حاضرىلانمىسى مەشلەسى كندى كندىنە دوغمىشدر. بونى هيچ بركىمسە دوشونەرك ايلرى سوزمەمىشدر. انقلاب مەكتەپ قارشوسە يىڭى مەشلەلر قويىمىش، بو مەشلەلر داها طوغروسى بونلرك تطبيقى مەملەرك قارشوسە يىڭى طلبلر براقمىشدر.

يىڭى مەكتەپ تەشكىلى و مەملەرك حاضرىق مەشلەلرى شىمدى

بر عضویت کبی اوپله صیفی براشمشلر، که بونلری یک دیگریندن آیری اولاراق دوشونمک ممکن دکلدر. برنجی مسئله حل ایدیلمه‌دن ایکنجی مسئله‌نک حلتی دوشونمکه هیچ کیمسه اقدام ایدمه‌مز. مع‌مافیہ ایکنجی (معلملر حاضرلفی) مسئله‌سی برنجی‌دن سوگره میدانہ چیقمشدر.

آذربایجان شورا قورولوشنه کچدیکن سوگره برنجی عموم آذربایجان معارف خادم‌لری قورولتاپنده بویله بر مکتبک تاسی و اوقتیابر انقلابی مسئله‌لرینه جواب ویره‌ییاہجک کنج نسلی تریہ ایتمک حقیقتی میدانہ چیقمشدی. یارادیلاجق مکتب یالکز زحمت مکتبی اولایلدی. بللی بر مسئله‌در، که بویله بر مکتب تاسیس ایتمک یالکز معلملرک درین پیداغوزی و سیاسی معلوماتلرینی قوتلندیردیکن سوگره ممکندر مع‌الامسف بویله مکتب ایشجیلری بزده یک آزدرد. ایشته بونک ایچونده زحمت مکتبک تشکیلی مؤقت بر زمان ایچین تاخیرہ اوغرادی. بونکله برابر اہالی‌نک احتیاجنی تامین ایتمک ایچین مکتبلرک عددینی آرنرمق عین زمانده یگی تورک معلملری حاضرلامق و موجود معلملرک پیداغوزی سوادسزلفنی تسویہ ایتمک لازم گلیدوردی. بونی نظره آلاراق معارف قومیسارلفی کیچن سنہ به قدر بو اوغورده جالیشیوردی.

تورک معلملری آراسنده پیداغوزی سوادسزلفنک لغو اولندینی کیچن سنہ بللی اولدیغدن سوگره باش تریہ اجتماعیه دائرہ‌سی معلملرک یگی‌دن حاضرلفی ایچون معین بر خط حرکت چیزدی. ۱ ابلک نوبده برنجی درجہ‌لی مکتب معلملرک سیاسی حاضرلفی مسئله‌سنی حیاته تطبیق ایتمک.

II سیاسی حاضرق ایچین یابیلیمش بوتون تشبثاتی، پیداغوزی حاضرقی مسئلهسی ابله برلشدیرمک.

III قورصلار آچمق یوليله، کتلهوی حاضرقی حیاته تطبیق ایچین تعطیل زمانلریندن اعظمی درجهده استفاده ایتمک.

IV کوی معلملرنیک روخنه ر علمی سویهسنه اویغون پیداغوزی ژورنالرنیک منتظم نشرینه اقدام ایتمک.

V قونفرانسلدعوت ایتمک ایچین قیش تعطیلریندن استفاده ایتمک. حاضرنک اڭ باشلیجه شکل و واسطهلری بنجه، منتظم

یای قورصلری و قونفرانسلدردر. حاضرنک هر بر طرز و شکلی آزده اولسه، هر حالده لازمی شرائطی تامین ایتمهلیدر.

عکس تقدیرده بوتون بونلر قیمت و ماهیتلرینی غائب ایدرنک هیچ بر نتیجه و ارامیاجفلر، معین بر نتیجه الده ایتمک ایچین

قورصلار - مداوملرنیک معلوماتی بر سویهده اولراق، درسلی آز و کندیلرینه عائد مسئلهلری مستقل حل ایتمکه مقتدر

اولمالیدرلر.

قونفرانس لر معین زمانلرده تشکیل ایدیلهرنک، مسئلهلرنیک مقداری چوق اولمالیدر.

هر بر طرز و شکله اولان حاضرق تشکیلاتنک محکمکی، ایشه اولان مراق و فعالیت، حاضرنک هر بر شکل و طرزینی تعقیب ایتمهلیدرلر. بو یاقین تعطیل زمانلرینده بیتمش یای پیداغوزی قورصلری، باش تریه اجتماعیه دائره سنک یوقاریده کوستریلن نظام نامه سینه اساساً قورولمشدی.

بو قورصلرنک باشلیجه مسئلهسی، معلملرک سیاسی حاضرق ابله برابر درین پیداغوزی معلوماتلرینی قوتلندیرمک. تعبیر دیگرله یگی مکتب تملنی قورایلهجک و اوقتیابر انقلابنک واحد زحمت

مەكتەپنى مەسئۇل سەنە جۈۋاب ۋە يەرەڭ مەقتەر مەملىرى ھازىرلا ماق ايدى.
مەزكۇر قورۇلارنىڭ درس پروگراممىلىرىدە يېڭى مەكتەپ ۋە سۈڭ
پىداغۇزى جەريانىنىڭ اساسىي تەشكىل ايدان - اجتماعات سياسى
سۈاد ۋە طبيعيات علملىرىدە بىرىنچى بىر ۋە يىلەمەشدى.

قورۇلاردا درسك چوق اولما ماسى ايجون درس جەدۈلەندىن، حالا
بىر چوق ابتدائىي مەكتەپلەردە تەدرىس ايدىلغان جەغرافيا درسى يىلە سىلەنمەشدى.
قورۇلاردا دەرنىڭ ايشارلىرىدە ۋە مەستەل چالېشما يە كەش مەيدان
ۋە يىلەرنىڭ قورۇلار لەقتۇرلىرى تەرەپلەندى بۇ ايشارە آرتىق درجەدە
اهمىت ۋە يىلەلەردى. بۇ قورۇلار بۇ تەمطىل زامانى ۱۳۰۰ مەم
بىراقمەشلىرىدى.

قورۇلارنىڭ مەقتەپنى ۋە نەتىجەسى سۈرۈلۈرسە، دىيەلەرنىڭ
قورۇلار شەپەسز مەملىرىنىڭ شۇرا ھەكۇمەتى ۋە قومۇنىست فرەقىسى
تەرەپلەن اولان تەملىرىنى آتەرمەشدر. ائىبۇ ھەقىقىتى قورۇلارنى تەقىش
ايتەدىگەن زامان اورادە بولغان كەچ اجتماعات مەملىرى دىخى كەندى
مەروۇسەلەرنىدە سۈيەلەدىلەر. دۈنكى دىنچى مەعارف ھادىمى - مەحرەم
كۈنلەرنىدە رۈھانىلەر ەلەپنە نەمەشەدە بولمەشلىرىدە. (كەچە قورۇلارنى
مەدىرىنىڭ مەروۇسەسى). شەپەسز، دىنچى مەعارف ھادىمەنە زەمت
مەكنەندە بىر ۋە يىلەمەز. نەچە بۇ بۈيۈك پىداغۇزى بىر ھەقىقەتدە.
يېڭى پىداغۇزى ايدەلەلە قورۇلار مەدەملىرىنىڭ آشنا اولما ماسى
طبيعىي اولارنىڭ كۈزىنى آچمەش ۋە بۇ كۈندەن سۈڭرە كەچ
نەسك تەرىپەسەنە بىك ھەغلام بىر نەظرلە باقاراق سۈسەلەست ھەكۇمەتە
كەچەڭ ۋە تەندەشلىرى تەشەببۇسە جەكەدرلەر.

تەنمەچە، قورۇلاردىن يېڭى بىراقىلەش مەملىرىنىڭ ۋە يەرەڭلەرنى
درسلىرىنى مەتۈدلىرى دۈز كۈن اولاقەدەر. دەرنىڭ ايشارلىرىدە مەستەل
چالېشما بولنەرە تەشكىلات ايشارلىرىدە لايەنچە ئۈكرەمەشدر.

آز اولسون ئوز اولسون.

یازانی : ۱ . حکمت

ایشته بر دستور که ابتدائی تحصیلک روحینی تشکیل ایدره. همین هانکی مملکنده اولورسا اولسون، درس پروگراملارینا باقایلیرسا بوتون بیر کتبخانه سیاهیسی گورولور. آدی صایلمایان نه بیر علم نه بیر فن واردر. هر نه دنسه، بو عصرلاردان، ییللاردان بهری سورو کله نه سورو کله نه کله ن غننه لریک، گورمه کلریک، آلیشیکلیقلاریک تاثیریدر.

پروگرامدان لزومسیز بیر درس چیقارماق انسانلاره چوروک بیر دیشی سوکممکن داها چتیندر.

«شوندان ده بولونسون! بوندان ده بولونسون!..» و شو اُسکی به داغوغلاریک آیریلامادیقلاری بیر نظریه ایدی. کندیلرینه: بوقادار درسک نه اوقوتولماسی، نه نوکره تیلیمه سی امکان واردر!..» دهنلیدیکی زمان وبردیکلری جواب، معالی بیر یان باقیشله: «جانیم اونی ییزده یلیورز، آگلاریسک یا دومانى دوغرو چیقسن!..» دبراردی. و بوتون گورولن ایشلر «دومانى دوغرو چیقماق» ایچیندی. بو سیدن ده یتیشن گنجلر چوق زمان دولو قافالی فقط سرسم اولورلاردی اوقودینلارینی هضم ایدمه میش، آگلایامامیش آگلادیقلارینی تطبیق ایدمه جک بیر ملکه الدمه ایدمه میش زاوالیلاردی. بونلار ایچین حیات آجی و ازیچی بیر یو کدر. بوگونیک تعلیم و تربیه سینده کی الیک غایه ویریلن علمیک عملی بیر قابیلیت حائز اولماسی مسئله سیدر.

حیاتہ تطبیق اپدیلمہ یەن ییلکینیک نہ قیمتی وارددر. بویله
فیلسوفلار وارددر کہ جہان قادار معلوماتینہ، دریا قادار علمینہ رغما
نوکلرینہ بیر لو قما اُکمک گە تیریلمەزسە آجلیقلاریندان تولورلر
توزلری ایچین یەمک تدار کیندن عاجزدرلر.

بوگونیک اجتماعی حیاتیی بویله طفیللیری - عالم دخی اولسا
انسانیت ایچین لزومسیز بیر یوگ تلقی ایدیور. یەتیشدیریلەجک
انسانلاریک حیاتدە بیر یەری، بیر ایشی، بیر تاثیر اولاجاقدەر.
بودە آنجاق کوردوگونى آکلایاجاق. آکلادیقینی آکلانا ییلەجک،
ییلدیگیندن حیاتیی ایچین بیر فائدە چیقاراییلەجک، علمینی اُکمگە
قلب ایدە ییلەجک گنجلریک یەتیشدیریلەمسیلە قابلدەر.

بوگنجلردە قافالاری طیقلا باصیلا دولدورولموش دە گل،
ایى حاضرلانمیش، صاعلام تربیە ایدیلیمیش گنجلر اولمالیدر. بویله
گنجلری حاضرلا یاجاق اولان معلملر ییلەمەلی کہ معلوماتیک چوغی
دە گل آزی فقط ئوزی انسانى انسان یەتیشدیریر. فضلە و لزومسیز
یەمک مەدەیی ناصل یورار، پوزار بو بیر فائدە ویرمەزسە فضلە
و لزومسیز معلوماتدە دماغی ئویلەجە یورار، بوزار و خراب ایدەر.

مشهور بە داغوغلاردان ییری ابتدائی تعلیم و تربیەدن بحث
ایدەر کەن دیور کہ: «ابتدائی مکتبلردە، ییلنمەسی ممکن اولان
هر شئی دە گل فقط ییلنمەمەسی جائز اولمایان شیلری حقیلە
ئوگرەتمک اساسی تعقیب اولونمالیدر.»

بو نقطە یە بیراز اهمیت ویرمک لازمدر.

ابتدائی مکتبلردە چوجوقلارە اوگرەتیلەجک، حقیقتاً چوق
شئی وارددر. فقط عجباً بوتون بو شیلریک حیاتیی قیمتلری
ییری ییرینیک عینیمیدر؟

آلته نویه بیلگیلر واردر که چوجوق اونلاری یلمه زسه، حیانه تطبیق ایدمه زسه کندیسی ایچین باشماق امکائی یوقدور ایشه نوکره تیلمه سی همده جدی، اساسلی، عملی و تطبیقی بیر قیمتی حائز اولاراق نوکره تیلمه سی لازم گلن بیلگیلر بونلاردور. شیمدی به قادار ابتدائی مکتبلرده چوجوقلاریک قافالارینه، یشیکه پالتار دولدورور کیسی قارماقاریشیق، ازوملو لزومسیز بیر چوق معلومات دولدور و یورلاردی.

بوندان فائده برینه ضرر گلیر. بیر کره هضم اولوناما یا جاغی ایچین او معلوماتیک یوزده سکسانی اونوتولور کیده ز. صرف اولونان غیرت ده، قوت، زمان ده بوشه گیتیش دیمکدر. بوشیه ایشله یه ن ماکینه ده قابلیتیندن و مقاومتیندن بیر چوق شیلر غائب ایتیشدر. معلوماتی دائمی صورتده آرتیرماق، شبه یوق که آرزو ایدیلیر بیر نقطه در. فقط آنجا ق تدریج ایله، هضم ایله... اولکیلر بنمسه نوب اریتیلوب دماغیک، ذهنیک توز مالی اولمادان بگیلری ویرمک سؤ هضمه میدان ویرمک دیمکدر معلومات آنجا ق مشاهده، تدقیق، محاکمه و ادراک ایله ذهنیک مالی اولور. قابل تطبیق بیر حاله گلیر، او زمان، حیاتی قیمت قازانیر. بونیک ایچین ده زمان، ملکه، انکشاف لازم... علی العجله، اوست اوسته ویریلن معلومات تولومه محکومدر، اونده باشماق، دایانماق قدرتی یوقدر، هپسی اونوتولاجا قدر. نیه کیم آلتی یدی سنه مکتبه او قودوغی حالده حقیق دقدان، آینه بیر قوجامان امضالی، مهرلی، بالدیزلی شهادتنامه آلدیقدان صوگرا هیچ بیر شیئن خبری اولمایان، حیات دمنیلن بو ییک بیر یوللو میدانه دوشدر دوشمه ز نهرمه کیده جه گینی شاشیرمیش، نه یاباجاغینی یلمه ز بیر آلای زاواللی کنج کور و یوروز. بونلار جمعیت و انسانیت ایچین یاری یاری به غائب ایدیلیمیش قوتلاردور

هیچ تعلیم و تربیه کورمه‌میش اولسالار یینه‌ای ایدی. فقط فنا و یا گلیش تحصیلک فنا و یا گلیش اعتیادلاری اونلاریک اوزهرینه ضررلی ایئرلر و تئیرلر بیراقمیشدر که ساینمسی چوق چتیندر. ایشته معلملریک چوق اهمیت ویرمه‌لری لازم کلن جهلردن بیرى بودر. بعضی معلملر ثویله ظن ایدهلر که شاگردلره نه قادار چوق معلومات ویریلیرسه او قادار ایللیک ایدیلمیش اولور. بونیک ایچینده یا بیر قرائت، یا بیر صرف نحو، یا بیر اشیاء، یا بیر تاریخ درسینده لزومسیر، حتی چوق زمان ضررلی ایضاحلاره دالارلار. بیلیمه‌زلر که سویله‌دیگلری سوزلر هپ هوا به گیتیمکده‌در. کنج جوجوغیک دماغی او قادار ایضاحی، او قادار گه‌نیش معلوماتی قاوورایا بیلیمکه مساعد ده کلدر. قاووراماغا ئوزینی زورلاسا دماغینیک انکشافینه ضرر ویریر.

معلم کندی مهارتی، ادراکی، تجربه‌سی، بالخاصه، روحی معلوماتی سایه‌سینده ویردیگی درسیک حدودی نه‌ره به قادار کیده-یله‌جکینی آیدین آیدینه کسدیرمه‌لی او حدودی آشامالی‌در. پروغرامیک ثویله ماده‌لری واردز که پروغرام بوتون حسن نیته. رغما اوماده‌نیلک نه چرچوه‌سینی، نه‌ده قادروسینی حقیله چیزه‌یلیر. او معلمیک ئوز ایشی‌در. شاگردینیک احتیاجینه، ویردیگی یلیکیک حیاتی قیمتینه، محیطینیک ایجایینه گوره آزالئاجاق و یا اوزاتماق‌در. بونیک ایچیندر که «ای بی نو گره‌ته ییلمک ای بی سه‌چه ییلمک ایشیدر.» دیرلر. سه‌چمک معلمیک اؤک اساسلی وظیفه‌لریندن بیریدر. ابتدائی تدریسده حقیقی دستور: «آز نو گره‌تمک!» اولدییینی اونوتمایان معلم درس‌لرینی سه‌چمکی، حدودلارینی چیزمکی ییلمک شرطیله حیات ایچین جدا جانلی، ای بی حاضرلانمیش، صاغلام قاقالی، صاغلام محاکمه‌لی گنجلر به‌تیشدیره ییلر که بویله معلملرده مملکتیک اؤک بویوک شرفیدر.

آذربایجان مکتبلرینده یگی اصول ویگی

تربیه اساسلرینه کیچیلمه سی قارشیسیندا .

یازانی: پروفیسور فریدولین.

مجموعه نیک اشبو کتابچه سیندا، قضا معارف مدیرلری، پداغوزی و نمونه مکتبی مدیرلرینک یگی اصول و یگی تدریس قورصنک قورولوشی حقنده جاغریلمیش قونفرانسنک محاسبه و قراری طبع ایدیلیور. اشبو محاسبه ده او قویجیلر، قونفرانسیدا ویریلن معروضه لریک مختصر مضمونینی بولا جقدرلر. «قومئلس اصولنه» گلنجه، آتوخوفک چه وریلمش مقاله سنه نظراً همین اصولیک مضمونی و همین اصولیک نه دن عبارت اولدی، مجموعه نیک علاوه سینده طبع ایدیلیورمش. اشبو مقاله نیک غایه سی کوستریلن منبعارده کی موادلری (ماتریالی) تکرار ایتمک ده گیل، بلکه آذربایجان ساحه سینده یگی اصوله کیچمک حقنده در.

آذربایجان معلملرینک قارشیسیندا پک بویوک ایشلر دوریور. معارف قومیسارلقی طرفندن دوزلمش یای قورصلاری و قیش قونفرانسلاری مسئله یی ئولو بر خاللدان چیقاردی، فقط بو ایسه مسئله نیک ائک ابتداسی.

یگی شورا زحمت مکتبنک قورولوشی کیجه ایله گوندوز کیبی اسکی مکتبدهن آیریلیور. بونک ایچین ده اسکی مکتبده تحصیل گورمش، اسکی مکتبده تربیه آلمش بر معلم ایچین یگی اصوله کئچمک اوقدر قولای ده کیلدر. دیمک یالکز او کره تمک ده گیل او کره نمکده لازم کیلور. اسکی «او کره دره ک او کره نیریز» جمله سی بوزمانه ده دها آرتیق حیاه تطبیق ایدیلیمه لی در.

Р. В.

«Мини «Старая»

№

Научная библиотека

معلملریك چوق چوقلارینا یگی مکتب، پك مراقلی و پك جلب ایدیجی کوزو کیور. بونگله برابر بو یگی مکتب بونلار ایچین اوقدر اوزاق و شیمدییه قدر کوردیکلری مکتبلره نسبتاً اوقدر غریبه کلیور که حقیقتاً ایشك نرە سیندن باشلا یا جاقلارینی یله تصور ایده ییلمیورلر.

بیر چوق وقت بویله اعتراضلار ایشیدیلیور: «ئەوەت، یگی مکتبک ایدەسی پك کوزەلدەر و بونیدە حیاته تطبیق ایتەك لازمدر؛ فقط بونک ایچین بیز حالا حاضر دکلز، نرەدن ایشە باشلا یا جاغمزی یله ییلمیورز. یگی تدریس کتابلاری یوق، یگی اصول رهبرلری یوق؛ مکتبلرمز حالا یوقسولدر (فقیردر) مکتبلرمز لازمی قدر تعمیر ایدیلەمش؛ معلمرمز کوزەلجە تامین ایدیلەمش؛ اهالی معلمک قدر قیمتی ییلمە یور، اوکا لازمی معاوتی ایتە یور... الخ. بویله شرائط تحتیندە ناصل ایشە باشلاماق اولیور؟

ایشە بوسیدەن بعضی معاملردە امیدسز بیر بدبینلیک حاصل اولیور، اسکى مکتبی خاطرلایارق غەملی آهالار چشکیورلر، باشقالاری بیر خلاص بولی آدایارق بولاماینجە بوتون امیدلری قیریلر و روح دوشکونلکینە دوچار اولیورلار. حتی هیچ بیر جیتنلیک قارشیسیندا دایانامایان و تام استقامتلە ایلری یوروین بیر طاقملری ایشیک هانسی طرفیندن باشلا یا جاقلارینی اکثرأ اونوتیوزلار. مع مافیە اڭ بویوک و اڭ جتین ایشك بیردەن بیرە یا پلمادیقی اونوتولمازسا بو قدر مشکلاتک بیر چوقی کندی کندینە رفع ایدیلە ییلور. بونگله برابر اڭ ازوملی مسئله - مشکلات قارشیسیندا بیر نقطەدە دایانمایارق ممکن اولدیغی قدر نقصانلاری رفعە چالشارق، ایلری یورمکدن عبارتدر و بوزماندا پك تمجیلی اولاراق

یابلماسی لازم کلن ایشده-هر کس ایچین بللی در. بوکا کوره حیاته تطبیق ایدیله جک ایشاریک تاخیره سالناماسی اصلا نمره ویرمیه جکدر. مکتبه عائد مسئله لر اوزون مدت یابلمیاریق قالمایدیر ایشه بیردهن بیره محکم باشلامالی، تصادف ایدیله جک نقصانلار تدریجا رفع ایدیله جکدر.

بو کونک شعاری یانگز بویله اولمالی در.

بو عموم ملاحظه لردهن سوگرا بیر طاقم اساس مسئله لره کچمک ممکن در.

بگی مکتب اوج شرائط تحتینده بولونمازا هیچ بیر فئده ویرمیه جکی شبهه سیزدر که بونلاردان بیرنجی سی-چو جوغی کله جکده تشکیلاتجی سی و یارادیجی سی اولاجاغی جمعیتله، کتاب یوزبندهن ده کیل، بلکه جانلی بیر صورتده آشنا ایتمک، ایکنجی سی زحمتک عادت و قانونلارینی چو جوغه آگلاتماق و اوچنجی سی سیاسی اجتماعی ایشلرله چو جوغی اوغراشدیرماق هر بیر معلم تدریس پلانلارینک و پروگراملارینک حیاته تطبیق ایدیلمه-سیندهن اول یوقاریداکی شرائطی تطبیقه چالشمایدیر.

فئده لی مقصدله ترتیب ایدیلن تنزه (ته قسقورسیا) بیرنجی مسئله یه یاقلاشمایه امکان ویریور.

قوری کلمه لر تعلیمنی بیر طرفه بیر افاقاق چو جوغی جدی ایشلرله چالشدیرماق-چو جوغه زحمت عادتلارینی تانیتمدیرماغا کافیدر. و نهایت چو جوقلارینک کندیبنی اداره ایشاری و چو جوقلارینک بیر طاقم مکتب تشکیلاتلاری (بیونئر و کنج له نین چیار کیبی)

اوچنجی مسئله اولان اجتماعی ایشجی وکله جک قومونست جمعیتک افرادینی تشدیرمکه خدمت ایده جکدر.

شیمدی بیرنجی مسئله حقنده بیر قاج کلمه سویلیه لیم: آشکاردر که

مەكتەپ ئېسىنىدا اكلشمەكلە اطرافىدە كىيىمىي و حىيائىن او كىرەنمك مەكەن دە كىلدەر. حىيى اڭ تەجرىبەلى اڭ استەدالى مەلمەك حىكايەسى يىلە بو خىصوصە مەبىت يىر فائىدە وىرەمىيور. مەبىي و حىيائى او كىرەنمك اىچىن مەكتەپ دىوارلىرىنك خارچە سواققارا، فابرىقالارا كەندى اىشلىرىنە چىقماق لازىمدر. چقار كەن داسەندە يىر و يا اىككى كىرە دە كىل بىلكە ەر و قت مەنظم صورئەدە چقماق لازىمدر . و ەر و قت مەشكىل چقماق يىرنەجى شرطدر.

بورادە «تەزە» (ئەقسەورسىا) دىنلەن كىزىنىشك نە قەدر دوز كون يىر شەكلە صوقولماسنىك فرقى اولدىغى مەدانە چقىيور . «تەزە اصولى» كەنىش يىر ساحەدە حىيائە تەبىق اىدىلمەسى لازىم كورولىيور . بو اصول دىكر اصوللار آراسىدا حالا كافى درجەدە ائشار بولماس و بو اصول حەقئەدە شەمىدىلىك پەك آز يازىلمشدر.

لا كەن بو مەشلە يىككى مەكتەپ تەشكىلاتچىلىرىنك بومىيەمذا كىرەلىرىندە نوبەيە قويولمەش يىر مەشلەدر، يىر چوق يىرلردە بو اصول حەقئەدە جەدى مذا كىرەلر بورودىلييور، يىزەدە بو خىصوصە يىر چوق سواللر وىرلىيور، بو مەشلە حەقئەدە پەداغوزى مەجموعەلرمزدە مباحەلر دوام اىدىيور.

يىزىم اىچىن دە شەمىدىلىك آيدىن اولان يىر مەشلە واردر. تەزە اصولىنك پەك كەنىش و پەك مەنظم صورئەدە حىيائە تەبىق اىدىلمەمەسى مەكەن دە كىلدەر. و بونىدا قەئىي صورئەدە مەكتەپ تەجرىبەلىرىنك اىچرىسە بوروتەلىدر. تەزە تەحقىقاسى اىلە مەلملرمزك اكترى اطرافلى آشنا اولدىغى اىچىن، ظەنمزجە بو خىصوصە جەدى ممانەتلەرە تصادف ايدەمەيز.

ەر كەس يىلييور كە تەزە (ئەقسەورسىا) - كىزىمك دە كىلدەر و بوكا اولجەدەن يالگىز مەلمەك دە كىل بىلكە طەلبەلرىك دە حاضىرلانماسى

لازم در. منتظم و پلان اوزره حر كت ايتمك ييرنجى شرطدر. هر بير تنزهك مقصد، غايه و نتيجه سى اولجهدن طلبه لره آگلا تيلمالى و هر بير تنزه قورولوشنك پلانى طلبه لره ييرلي كده ياپيلمالى در. تجربه لى و يىلى كلى معلمك رهبرلي كى ايله (شبهه سىز كه بو ايشه معلم اولجهدن حاضر بولونمالي در) هر بير تنزه دن اول چوققلار ييرلي كده پلان ترتيب ايدىورلر، تنزهك غايه سنى اونوتماق ايچين لازمى سوالر حاضرلايور، هر بير لوازماتى تدارك ايدىورلر؛ اوندان صوگرا معلمك واسطه سيله يا خود ممكن ايسه كندىلر زيارت ايدم جكلى (كيدم جكلى) مؤسسه مديرى ايله سازشه كلىورلر و بوسياق مكمل يير صورتده سلاخلانارق تنزه كوتورلىورلر. تنزه دن قايتديقدا فكرارى آيدىن ايكن آلدىقلارى تاثيراتى يىكدىكرينه سوليور، بوتون كوردىكلىرىنى و ايشيتدىكلىرىنى مذاكره ايدىيور، ممكن ايسه كوچك لوحه جقلىر، و دياگرام لار دوزلىيور، كندىلر بندن سوالر علاوه ايدىيور، خلاصه تنزه ايشلر نىك يىكونىنى طوبلايوب محاسبه سنى تدقيق ايدىيورلر.

اكر تنزه لر تصادفى اولارق ترتيب ايدىلمزسه يعنى اكر تنزه اوته كى ذرىك مابعدى ايسه و كچن درسلايله رابطه لى ايسه، او حالدا بونوع تنزه لر مىكىت درسلىرىنى كيديشنده منتظم يير تنزه اصولى (نه قس قورس مه نودى) شكلىنى آلمشدر دىمك اوليور.

تنزهك تىحقيقى جهنى ده كىل، اساس نتيجه سى جهته كلىجه بوراده كىله معلمك او كنده دوران مسئله - طبقى سىر ايتمك اولمايوب (ناصل كه اوللرده ياپلىوردى) بلكه يير طاقم استحصالى مؤسسه لرىنىك و حكومتك اجتماعى اداره لرىنىك وضعيتى ايله صيقى يير صورتده تاننىش اولماقدان عبارت اولمايدر.

قومىلقس اصولنه كيچدىكده شبهه سىز كه مسئله يه بوسياق ياقلاشماق

الویرشلی اولما باجاقدر. زیرا بوراده بیر طرفلی اولان تنزه اصولی آرزو ایدیلن غایه بی و آلماسی لازم کن فائده بی و یرمه بیه جکدر. کله جک سنه ده بو ابکی مسئله بی حیاته تطبیق ایتمک ممکن اولاجاقدر می. بوده هله بللی ده کیلدر (یعنی تنزه اصولی ایله قوم بلیق اصولنک بلا واسطه صیقی بیر رابطه ده بولونماسی ممکن اولاجاقدر می و یا بوق) بونک ایچین کنه معلمنک کنده سی حاضر لانی، کنده سی او کره نمه لی در. ایسته بونک ایچین در که بوسنه دن اعتباراً هر بیر معلم طره قنده ن بیر چوق تنزه لریک عملی بیر صورتده یا بلماسی بک آرزو ایدیلور. ترهلرده یا یارکن یوقاریدا دیدیگمز کیبی طبیعتک آغوشنا ده کیل بیر چوق استحصال موسسهری واجتماعی اداره لره یا بلمالیدر.

بویله تنزه لریک شه ماسی (س-خیماسی) بو یاقینلاردا معارف قومیسارلی طرفندن ترتیب ایدیه جکدر. فقط بو یالکیز نمونه شه ماسی اولاجاقدر. زیرا محلنده معلمک کنده سی اشتراک ایتمه دن هیچ بیر شی یا بلاق ممکن ده کیلدر. بویولی تنزه لر، یوقاریدا سویله دیگمز کیبی، بیر چوق معلملر ایچین یگی بیر شی اولاجاقدر حتی شیمدییه قدر چو چوقلارینی تنزه کوتورمنش بیر چوقلاریدا بو مسئله ایله مراققلاراق کنده لیرنه بیر بعضی سواللر و یرمکه مجبور اولاجاقدر لر. تنزه لردن آلدیقلا ری تاثراتی و کنده لیرنه و یرمکه اولدیقلاری سواللری مجموعه مزیک صحیفه لرینده قید ایتمه لرینی آرزو ایدمه ردیک. بویول ایله طویلانان سواللری مجموعه مزیک اداره سی تنظیم ایدمه رک بونلارا جواب و بلکه بعضلرینک حقنده تفصیلات و یرر.

اشبو كوچك مقاله مزدهن مقصد-يىكى اصوللره كيچمك ايله مربوط اولان بير چوق سواللره جواب ويرمك اولديغندن شيمديده ايكنجى مسئله به كيچمكه جسارت ايدىورز. يعنى چوققلارى زحمت قانونلرى و عادتلى ايله آشنا ايتمك مسئله سنه كيچم.

بو قدر واردر كه سوسىاليست شورا جمهوريتلريده بش آلتي سندهن بيرى زحمت مكىبلى تطبيق ايدىلدىكنه باقميaraq بير چوققلارى بو وقته قدر زحمت فعاليتك نه اولديغى دوشونه مەيش و بير چوق يئرلرده حالاده زحمت مكىبى ال ايشى ايله برابر ايتمكه ميل كوستربليور. بوراده زحمت مكىبى انكشافه بير قدر قورقو حاصل اوليور كه بوده آرزو ايديلمه چك بلكه ده- تاسف ايديله چك بير حال اوليور. يعنى بويله چيقيور كه مكىب اوزى ايچين ال ايشى شعبهسى دوزلتمكه مقتدر دكسه، نه اينكه ال ايشى شعبهسى بلكه ال ايشى ايچين لوازمات بولونمايورسه او حالده زحمت مكىبى يازانماقدا ممكن ده كيلدر و بونك ايچين ده اسكى مكىب ايله كىچينمك الويريشلى دكلمى. يىكى مكىبى دوزلتمك ممكن دكل ايسه اسكى مكىبى نه ايچين ييراقمالى؟ ايشته زحمت مكىبى ايچين دوغرو بير قورقو و تهلكه!

لاكن بوراسنى بير كره دوشونمەلى كه ال ايشى زحمت مكىبىك بوتون احتياجنى تامين ايدمه يور، زحمت مكىبى طلب ايتدىكى زحمت فعاليتك حياهه تطبيقى ال ايشى هيچ زمان اوده مەيور.

بيرنجى درجه يى يتره نلر ايچين عمومى زحمت قانونلرينك نمونه سنى كوسترمكه جسارت ايدىورز.

(شولمانك ۱۹۲۴نجى سەنە ۶ نەمرەلى «يېڭى مەكتەپ بولتدا»
مجموعە سەندە درج ايدىلەش مقالە سەندەن)

برنجى درجەلىرى يېتەرلىك زىچەت قىلىنغان (مىنىموم)
نە يىلمەلى درلر.

آ. زىچەت قىلىنغان

مىسالى قىلىنغان - بىرلەش بىلان اوزرە بىر شەھەر دەريا
اطرافىدا مەلۇم بىر بىر بولماق.

زىمان قىلىنغان - مەن بىر مىسالى بىر كىچىك بىر بىر بولماق
زىمان مەقدارىنى بولماق (مەياس ئوزرە)

كىمەت و عدد - مىسالى و اولچو. (حساب بولمەسەندە، چۈنكى
قىلىنغان ترازودەن استفادە، مەن و باشقا اولچو آلترى
بىلە آشنا بىلىمەك)

جىسملىك - اڭ ضرورى جىسملىك بىسەپت خاللارنى بولماق
خاللار قىلىنغان

جىمائىي - ھەرقانچە بىر مۇسسە و يا ادارە قىلىنغان
مۇسسە لىر و دولت (ھۆكۈمەت) ادارە. اطرافلى مەلۇمات آلاماق.
لىرى قىلىنغان

ھەر نەوع - تراموا بىدان، تەن دەن (شەندوفر) استفادە،
قونۇشما و يېڭى بولمەسە، تەلغراف، تەلفون كىيى آلترىك قوللانماسى
آلترى قىلىنغان

ب. قىياساتسىون قىلىنغان.

۱. ابوبەك، باغچانك، كۈچەنك (سوقاق) و اطرافك بىلەن
دۆزەك.

۲. بىسپۇت جىسىملىرىنىڭ قۇتۇرلارنىڭ جىزماق ۋە كىتاب يۈزىندەن شەكىل ئالماق.

۳. ياپىلىش ئىش ھەققىدە مەروۇزە ۋە ھەسابى تەرتىپ ئېتىبارغا.

۴. ياپىلاچاق ئىش ھەققىدە پىلان تەرتىپ ئېتىبارغا.

۵. ھەرخىل ئىش بىر ھادىئە ھەققىدە راپۇر تەنظىم ئېتىبارغا.

۶. مەداخلى-مەخاراج ھەسابىلىرى، شەما ۋە مەاش تەدبىرىسى جەدۋىللىرى تەرتىپ ئېتىبارغا.

ت. ئىنساننىڭ ھەققىدە ھەقىقىي ، ھاياتى ۋە ئىشلىرىنىڭ

مەداخلى-مەخاراجى ھەققىدە

۱. ھەققىدە ھەقىقىي رەئىيەت (كەندى تەمىزلىككە ھەمىيەت ۋە يىرىم خەستەلىرى ۋە ياراللىرى ئېلىك مەۋەتتە بولۇنماق.

۲. ئىنساننىڭ ۋە ئىنساننىڭ تەمىزلىكى (دۈشەنمەلىرىنىڭ يەنىمەسى ۋە سەلىقەسى ، مەنزل ھەۋالىرىنىڭ دىكىشەسى ، دىكىشەسى)

۳. ئېسى ۋە جەمەتلىرىنىڭ تەمىزلىمە يەنىمە ۋە يەنىمەسى (تەمىرى)

۴. ئىنسان ۋە مەۋەتلىك قۇلاي تەمىرى ، ئېلىقلىرىنىڭ (مەمكىن قەدەر بىسپۇت تەمىرى ، خەندەك ئاچماق سەدە مەكىنەلىرىنىڭ تەمىزلىمە ۋە قۇرۇلمەسى

۵. ئادەتلىك يەملىك ھەۋالىرى.

ج. قەنى-تەتبىق ئىشلىرى ھەققىدە.

۱. ھەرخىل ئىش ھادىئە ھەققىدە مەنظەم تەدبىقات يەنىمە.

۲. مەمىن بىر مەسئەلە ھەققىدە ئاساسلى ۋە ھەقىقىي مەلۇمات تەۋەپلاماق.

۳. ئىقتىساد ، قامۇس ، مەجمۇئە ، غەزىيە ۋە رەھبەرلەرنىڭ ئىشلىرىنىڭ

۴. موزە ، سەركى ، كەتەنخەنە ۋە ئارخىۋلەردەن ئىستىفادە.

د. كەند تەصرفاتى ئىشلىرى ھەققىدە.

۱. ئىنسان ھاۋالىرى ، ۋە ئىنسان تەسلىمە.

۲. ئىنسان كۆرە ئىنسان ، باغ ، ۋە ئىنسان ئىشلىرىندە ئىشلىماق.

۵. سیاسی - اجتماعی ایشلر حقنده.

۱. عمومی اجلاساردا اشتراك ايتمك، اجلاساردا آبارماق،
بروتوقول (مضبطة) ترتيب ايتمك.

صدرک، کاتبک و عضوک وظیفہ اری

٢. اجتماعى بىرايشى باپاقدا منفرد فعاليت و قوميسيونلاردا
اشترك اشمك.

۳. اجتماعی موسسہ ار تشکیلی (درنکلا، دستلر (آرتیل)
اسنہلاک (قوررتیف) جمعیتلری، قلوبلار عمومی تعطیل وسیرلر.)

۴. دیوار غزینہ لری، کتابچالار و مجموعہ لری دوزہ لٹمک.

سوز یوق یوقاریدان بری صایلان سیاهی بوسنه هریرده تمایله
تطبیق ایدیه ییلمز ال اوزاق قضالرده معلمدن موزه، آرخیو،
تراموای، تلغراف تیلفون نه اولدیغنی طلب ایتمک و ها بویله بردانه
کهنه غزیه بولونمایان قضالردهن یگی غزیه احوالرینی صورماق
یرسز بیرایشدر ظن ایدهرز.

[illegible]

چوققلاری آشنا اینمك پك قولای بیر شکل آلمش اولیور .
معلملر! چوققلارلا برابر مکتب دیوارلری آراسیندا قالیماراق،
چالشماق ایچین و طبیعت و جمعیت ایله رابطه ده بولونماق ایچین
دیشاریه کناره چیقمالیسکیز!

هیچ بیر وجهله تاخیره سالنمایاجاق اوچنچی مسئله چوققلاریك
تشکیلات و کنندینی اداره مسئله لریدر.

شیمدیه قدر بداغوققلاریك اکثری بو مسئله یه لایالی و منفی
بیر نظر ایله باقیورلار. اڭ شدتلی بیر صورتده گوزه چارپاجاق
بیر مسئله وارسا اوده معلملر ایله چوققلاریك کنج لینن جی و
یونهر کیی تشکیلاتی آراسندا کی علاقه و مناسبنده عبارت در.
حتی بیر چوق یئرلرده بیله چوققلاریك کنندینی اداره تشکیلاتلاری
معلملر يك رغبتی قازانامشدر.

نه ایچین؟ بو مقاله ده دو قور-دیغوز وظیفه سنی یایماغا چالشیماچام
(زیرا معلملر ایله چوققلار آراسندا کی اعتبار سیزلق و دوشمنجه سنه
اولان علاقه آرزو ایدیلیمه چك فنا حاللار دادر.)

چونكه بو مسئله ظن ایدیلدیکی قدر ساده و اهمیتسز اولیماراق
بلکه اڭ جدی و اڭ اهمیتلی مذاکره یی حاوی بیر مسئله در .
الان بین مکتبك خسته لیکی حقنده ده گیل، اونك منتظم (نورما)
قورولوشی حقنده بحث ایدیورز و دوغری خسته لیکی تداوی
ایتمه لی یز، خسته لیکی کنار ایتمه لی یز فقط بو قدر واردر که
چوققلاریك مکتب تشکیلاتلاری هیچ بیر وجهله «خسته لیک»
اولیماراق بالعکس اونلار یگی شورا زحمت مکتبك قورولوشیندا
نورمال و جانلی بیر اساس تشکیل ایدیورلر . یالکزه بویله
تشکیلاتلار کورمش ، بویله تشکیلاتلار یاشامش بیر چوقوق،
(مکتبده ن چیقارکن) بویودیکده، سعادتلی آتی نك (کله جیکک)

فەل بىر ايشىجىسى حەقىقىي بىر تشكىلات و يارادىجىسى اولايلىيور يالگىز كىچ باشلارنىدان اجتماعى دابىرەلرەدە چالشمىش تصرفات ساحەلرەندە بولونمىش سىياسى اجتماعى ايشلەرە آشنا اولمىش بىر چوجوق آتەنك فائەدەلى بىر عضوى اولايلىيور.

ايشە چوجوقلقدە اكسپ ايتەمكە باشلادىنى بو آڭلامىش، انتظام، تشكىلات، كەندىنى اداره، كەندىنە خەدمەت عادەتلەرنى چوجوڭ دماڭنا يوروتىن، چوجوڭ قەندە يتر ايتەدەرن بىر واسطە وارسە اودە يالگىز چوجوق تشكىلاتلارەدە بىزىم ايتەدەيكىمىز نەدر ضەيف، چىلىز، باشقالارنىك امرىلە چالیشان باشقالارنىك كوسترمەسىلە خەركەت ايدەن بىر چوجوقمى، ياخود ايتە، صاڭلام، جسور، ھەرىشىي كەندى يابان، يالگىز شەخسى مەنەنى ايتەن دە كىل اجتماعى قايدە ايتەن و اجتماعى حياتك تشكىلاتجىسى اولان بىر چوجوقمى؟ اكر ايتەدەيكىمىز ايتەنچىاسە، اوحالەدە ھىچ بىر آنا ھىچ بىر مەلم نظرى اولارق اويلەسنى حاضىرلاماچاقدر. يالگىز چوجوق تشكىلاتلارنى چوجوق كەندىسى «كەندى الى ايلە» و قافاسىلە كەلەكەت حيات ايتەن لازىمى زمەن حاضىرلاما ھە موفق اولايلىچەكدر.

عەجبا بىرنەچە درجە مەكتەپلەرىك دەخى طەلەلرى بويە مەكتەپ تشكىلاتلارنى قارىشمايورارمى؟ ايتەنچى درجەدەن باشلاماق داھامناسىب دىكەلمى؟

ايشە ايلرى يورودىيان صوڭ اغراضلارە دقتلە باقىلرسە مەسئەلەنك توحاف اولدەقى ميدانە چقىيور. خەتە اسكى مەكتەپدە يىلە چوچون مەكتەپ كەلەركەن، كەندىنە مەنسەب غەنىرلار جەمئەتە داخەل اولونچە (شەھەسىز كە مەلمەك كوسترمەسىلە) بو جەمئەتكە عضوى اولور، كەندى اختبار و آروزوسىنى بو جەمئەتكە قانۇنەتە تەسلىم ايدەيوردى. كورىيورز بويە تشكىلات ايشلەرنە اسكى مەكتەپكە ايتەدەن باشلايورمىش.

بو ھالەدە، يىز كە تەشكىلاتىڭ چوقۇقلار ايچىن ۋاجىب اولدىقنى،
 ۋ چوقۇق تەشكىلات ابلە صىقى بىر سورتىدە مە بوط اولدىقنى اعتراف
 ايدىر كەن نە ايچىن ايشە اڭ ايتىدەن باشلامالام ؟

بو تەشكىلاتلارنى نە سورتىدە نە شەكلە باشلاماق ايشە - بام باشقا
 بىر سۋال پىداغۋى قىلارنىڭ طاب ايتىدىگنە كۈرە بو تەشكىلاتلار
 ۸ باشىدىن ۱۴ ە قدر سىنلردەن باشلاماليدىر .

چوقۇقلار كەندىنى اداره ھقەدە پىداغۋى دائىرەلەردە چوق
 يازىلمىش ۋ يازىلغۇر ۋ مەسىلەدە بىر قدر آيدىنلاشمىش در . فقط بونىگە
 بىر بىر تەكرار ايدەرم بو مەسىلە ھقەدە بىر داھا دىكر بىر مەقالەدە
 يازمالىيز .

يىكى تەيىجە نە اولوبور ؟

يىز يىكى مەكتەپ قورويور بويە بىر مەكتەبى شەمەدىيە قدر يىز
 قور مادق فقط مطلق اوزون مدت بويە مەكتەبى قوراجاغۇر ايشە
 يىز يىكى مەكتەبى بولى ئوزرىندە يىز . بو يىكى اصولە كىچەك دوورە
 سىندە يىز بو يولدىن صاپاماق ايچىن بىر طرفدە قارشىمىزدا ھەمىن يولىك
 نەپتەدە يىكى مەكتەپ شرارەسىنىڭ پارلادىقنى كۈرمەلى، دىكر طرفدەن
 شەمەدەن كىچى بوق، اسكى مەكتەبى يىكىلەتن خاراق العادە (عەجىب)
 بىر ھادىئەنىڭ ظەھۋىنى كۈزەلمەدەن كەندىمىز ايچىن مەھكەم جەھەلر
 الە ايتەلمەلى يىز .

دوئاچاغۇر جەھەدە ھەمان بو مەقالەدە بىر ايتىدىكەن مەسىلەلر
 اولماليدىر يەنى: تەزە تەجرەبەلرى زەھمت عادەتلىرىنىڭ ۋ فعالىتلىرىنىڭ انكەشافى
 ۋ چوقۇقلارنىڭ كەندىنى اداره ايشلارنىڭ تەرقىسى .

قۇمبەلە قىس اصولى ھەققىدە.

يازانى : ى. ق. آتۇخوف

چەۋىرەن: م. ر.

جەھەزىنى دە كىشىدەرمەككە اولان ھەر يىر ايشىدە اولدوغى كىي
ھۆكۈمەت ىلمى شوراسىنىڭ پروگراملارنى دا ىلمى اولاراق تەطىق
ايدەركن ايش مبالغە و افراطسىز كىچىمور.

بەئى پىداغۇقلار اولە ظن ايدىيورلەر، كە قۇمبەلە قىس ھەر يىر
ايشىدە ھەر ساعەت ظەرقىندە تەطىق ايدىلمەلىدەر.

غىر طىبىيىلىك و ايشىدە بىدەتمە قالماق ايشىدە بورىدان نىشات
ايدىيور. مىللا، پىداغۇقلار قارشولارىنا «تەھكىملىك ھوقۇقە رىياضىياتى
ئاسل يىرلىشىدەرمەلى؟» كىيى سولالار جىقار يىيورلار.

ھەر ئاسل اولورسا، اولسىن قۇمبەلە قىس، قۇمبەلە قىس! قۇمبەلە قىس
يىر بىت (صنم) ھالى آلمايا باشلايور.

اسكى مەكتەپلەردە اسكىجى مەلملەر ھەر شىيىڭ تەلىمات كىتابلارنىڭ
طلب ايتىدىكى قاعدە اوزەرىنە كىتمەسىنە جالىشىدىقلارى كىي شىمدى: ە
بەئى مەكتەپ ھادىملرى ھۆكۈمەت ىلمى شوراسى يىكى پروگراملارنىڭ
كىندىلرىندىن ھەر شىئىدن اول يارادىجى فەالىت طلب ايتىدىكىنى
اونوتاراق رەسمىت نەقە نظرى اوزىرىندە دورىيورلار.

يىر چوقلارنىڭ عادى دىداقلىق اصوللار بىلە قارىشىدەردىقلارى
قۇمبەلە قىس اصولنىڭ اڭ چوق آڭلاشلامازلىقى او ھەققە آرتىق مىللەنىڭ
آڭلاشلىماز نەقەلەرنە بىلە ايشىق ساچان جارى ادىيات بىلە لازىمچە
ئانىش اولمامازلىقدان ايلرى كىيور:

۱) سىتە قىس اصولى نەدر (اصولك پ. ب. بلونسكى طرفىندىن
تەكلىف ايدىلمىش اولان آدىنى آليورز.)

- (۲) اونىڭ حياتىنىڭ نەدر؛
 (۳) او ھانىكى طلباتى تامىن اىتمەيدىر؛
 (۴) بو اصول ھىقئە ماتەريال ئاھىل الدە ايدىلمەيدىر؛
 (۵) اونىڭ رەجھانىنى ئاھىلدەر؛
 (۶) بو اصول ئىتپىقات چىنىلگەرى و ئىلپنە اولان اعتراسلار ئاھىلدەر. - اىشتە، پىداغوزى تەجرىبەنىڭ ميدانە ئىچقاردىغى و جوابى، اىشى بىك آيدىنلا تاجاق اولان اساسى سواللار.
 ھەر نە قەدر عمومى چىزگىلەرلە اولسا بىلە سواللار. ئوضىعى سورتىدە جواب وېرىمىگە چالاشالم.
 سىنتەقس اصولى نەدر؟

ھەر شى دن اول، ئىچىن قومبەقس دىگەندە سىنتەقس اصولى دىيورز؟ قومبەقس (مەركەب = قارىشىق) اصطلاحى ئامەن، سىقتىلى ذەر. بو اصول اىچىن باشلىغا خاسە اسكى مەكتىدە ھاكەم بولونان تەھلىلە مەككوس اولان رابىطەدر. اسكى مەكتەب، مەتەلمەركە كەندى قوتۇرلە بىك چىن رابىطە ئامەن ايدەركە آنجاق و آنجاق تەھلىل ايدىيوردى. يىكى مەكتەب ايسە سىنتەز - رابىطەنىڭ ضرورىتىنى قىدايدىيور. بونا كۆرەندە سىنتەقس (رابىطەدار = باغلايان) اصطلاحى داھا موافقذر. قومبەقس تەدرىس اصولى «ابىلە» «قومبەقس اصولى»نى تەرىق اىتمەك اولار.

«قومبەقس تەدرىسى اصولى» اصطلاحى اسكى «دەرس اەتبارىلە تەدرىس اصولىنىڭ اسكىلىكى، رابىطەسىزلىكى حياتدان قەرىق اولماسىنە مەقابىلە ايدىيور، بىئە ئىلپە «قومبەقس تەدرىس اصولى» اصطلاحىنى اىشلەتمەك داھا دۇغرو اولور.

فقط، جىسم و تەظاھراتى «رابىطەدار، بىرلەكە، مەركەب و انكشاف ھالىدە» او كۆرەندەن رابىطەلىلى علمى بىر اصول اولاراق

«قومپله قس» یاخود، دها دوغروسی سینته قس اصولی اصطلاحی قوتلی اولاراق قایور. مع مافیه بو عالمی و تدقیق اصولی اولوب تدریس و تعلیم اصولی دگلدر. بونا گوره ق. ی، سوقولوف «قومپله قس تدریسینک اصوللاری». یاخود س. و. ابوانوف - «قومپله قس تعلیم اصولی» اثرلریله نظاهرات واجسام دگل، فزارک رابطه سی حقنده بحث ایدن پلاتون و قومهنسکی حقنده باکاشلق بولمشدیلار که اونلارک دیدیگری بورادا بحث ایدیلن سینته قس اصولیه نظاهرات و اشایی او گرنمک حقنده دگلدی.

۱ - قومپله قس تدریسینک اصولینک حیاتیلمگی آتیده کی صورتده ابضاح ایدیلیر:

(۱) اسکى زمانک تعلیم ماته ریالینی تعلیم کتابلارینا توپلانماسینی تقریض ایدمک اولان نظاهرات واجسامک بیر عمومی آنا-غایه لر اطرافینده مرکز لشدیریلمه سی.

(۲) غایه لر - آرغونوی، حقیقت مختلف در: بونی بوتون یگونی (تفرعانی) ایله قاوراماق غایه سی یوقدر و اولاماز، حقیقتی تعقیب ایدمک ایچین واسطه اولاجاق، «غایه آرغون» لردن معین بیر مقداری قید ایتمک لازم در: بویله آرغونوی غایه لری عمومی موضوع - غایه سی اولان «بشریتمک زحمت حیاتی» نك حصه لرینی تشکیل ایدمک لک.

(۳) مختلف علم و فنلردن معلومات اخذ ایدمک اونلاردان تعقیبات اصوللاریله استفاده ایتمک، (تعقیبات هر طرفلی اولمالی، حقیقتیتمک مختلف جهتلرینی احتوا ایتمه لی، اونک قانونلارینی او گرنمک ایچین مختلف فنلری جلب ایتمه لی و اونلاری تعقیبات اصوللارینا مفید یاهمالی در.)

متعاقباً، قومپله قس تدریس اصولی درس اعتباریله اولان اصولدن باشلیجا اونگلا تمایز و تفریق ایدیلیر که او؛ هم ماته ریالک ترتیبی اصولی، همده اونلاری تعقیب ایتمک اصولدر.

بو (اصول) علم کاتاته مارقسیم نقطه نظریندن یاقلاشمادان دوغان مکتبک عالی مفکوره سی (انسانلارک زحمت فعالیتیک تعلیمی) اطرافنده ماته ریال ترتیبینی و آرغونی غایه لری (عالی مفکوره نیک تشکیل ایدیلجی حصه لری) آگلاتیور.

قومپله قس اصولی سایه سینده درس اصولی تعلیمینده یر دوتمیش اولان اصولسیر تدریسات گورولتولاردان اوزاقلاشمیش بولونیور. ایشک ایچینه یالکز انسانلارک طبیعت و جمعیت ایله قرشولقلی زحمت فعالیتینی تعلیم ایچین بلاواسطه علاقه دار اولانلار داخل ایدیلیرلر.

قومپله قس تدریس اصولی بویله جه ماته ریالک ایشله نمه سینده ده معین بیر اصول طلب ایدیور؛ بو اصولدا سینته قس اصولی در که هر دورلو تظاهراتی دیگربندن اقتباس ایده رک دگل، کندی حیاتی مناسبات و فعالیتینده مطالعه ایدیور.

بو یوللا دیگرم علمی تعقیبات اصوللاری ده لغو ایدیلیمیش اولما یورلار.

۴ - سینته قس اصولینیک حیاتیلگی بونلاردر:

۱ - تظاهراتک رابطه دار، طویلی، بوتون حالدا تعقیبی.

۲ - بو، تظاهراتک مارقس دثالته قتیق تعقیبات اصولی در.

۳ - سینته ز ایلری کیدیجی تحلیلله استاد ایدیور.

۴ - بو، موجود تعلیمات و سائنطینی، آیری-آیری علمی سیسته ملری

دگل مشخص حقیقی تعقیب ایدیور.

۵ - ايش، يالڭىز ايشك كىندىسىندىن اوتىرى، «خالص علم» ايجىن دىگىل. موجودات تەلىماتىنىڭ مەنىن علمى غايەلەرلە اجرا ابدىلەر.

۳ - سىنتەقس اصولى ھانكى طلباتى تامىن اىتمەلى در.

آ - موضوع اعتبارىلە سىنتەقس اصولى آتيدە كى

طلباتى تامىن اىتمەلەر:

موضوعلار تصادفى ماھىتە اولمالمالى، بلاواسطە باش موضوع اولان: انسانلارڭ زحمت فعالىتى موضوعندىن جريان و نشات اىتمەلەر؛ بداغوزى ادبىياتىندە تصادف ابدىلەر: «قويو»، «زەمى»، «تاووقچى»، «ۋاپور» كىيى، (تەخانووېچ؛ «يېڭى مەكتەپ بوللارېندا» صاىي: ۱ ۱۹۲۴ يىل ايجىن) «صو»، «دڭز»، «قابلان» كىيى موضوعلار، كە حكومت علمى شوراسىنىڭ پروگراممىنى تەطبيقات تەجرەبەسىندە تصادف ابدىلمەكەدەر؛ بونلار موفىتلى عد ايدىلەمزلر.

مەكتەپ اىشچىسى بو كىيى چوق زمان صرف ابدىلمەسىنى طلب ايدەن. دار موضوعلارلا قارشولاشىر كە، بالمجبورىيە اويلە يىر وضعىتە دوشمىش اوليور كە ياخود چوققۇلارلا آنچاق بو «قورما» اولان - اھالىنىڭ زحمت فعالىتى - موضوعە آنچاق قسماً تەماسدا بولوناجاق ياخود بو تصادفى موضوعلار اونڭ ايجىن تەلم ساحەسىندە تصادفى يىر ماھىت آلاچاقدر.

اىشچى (مەلم) «ورمانڭ حياتى»، «داش كومور» («معارف خىرجىسى» ۱۹۲۳ - يىل صاىي ۷۸ - فلەرونڭ مقالەسى) كىيى موضوعلارى تام يارىم اياملىڭ يىر ايش ايجىن گوتورەڭك اولورسا، اوقت، يقىن كە ايش قاعدەسىز اولاراق قالاچاقدر.

موضوع دار اولمالمالى، كىندىسىلە انسانلارڭ زحمت فعالىتىنىڭ مەم يىر قىسمىنى قاورايا يىلەڭك قادار حال اعتبارىلە زىنكىن اولمالمالى در.

بونگ ایچین بوتون دیگر، هر وقت دقت و سعی افعال ایدن و اوزاق دوشمه به امکان و برمه بهن موضوعلار اوزره بنده توفق ایدمک اولان کسکین، مرکزی موضوعلار تعیین ایدیلمه سی ضروری در.

حکومت علمی شوراسینگ پروگراملارنا پلان ترتیب ایدمک صانکه هر زمان بوتون ایشار ایچین مرکزی موضوعک کیچمبده و گله جگده انسانیتک زحمت فعالیتی اولدیفینی و بونگ دا I - نجی درجه نك آیری - آیری ییللری ایچین بیر طاقم کوچوک موضوعلارا آیریلدیفینی اونوتورلار: بیرنجی ییل ایچین - عائله ایچریسینده و مکتبه زحمت فعالیتی؛ ایکنجی ییل ایچین - کوی داخلی یاخود شهر منطقه سینده؛ اوچنجی ییل ایچین - برلی مملکت داخلنده و دوردنجی ییل ایچین ده بوتون دنیا داخلنده؛

اگر نظره آلیناچاق و غایه اولاراق - انسانیتک زحمت فعالیتی و اونکلا علاقه دار اولاراق طبیعت و جمعیت حرکاتی بوتونلگیله - قاوراماق اعتبار ایدیلجک اولورسا او وقت «سامووار»، «سقامیا»، «قابلان» کبی «قومبله قس - موضوعلارینا» پلانلاردا یر بولونماز. موضوع چوجوغی یاقیندن چه ویرمیش اولان حیاتدن آلینمالی در.

البدنه، بو او دیمک دکلدر که - تدریس ایچین موضوع اولاراق یالکز گوز قارشوسیندا بولونان هر شئی کوتورولمه لیدر. بوندن صاقینماق ایجاب ایدمک. نهایت، مناسب اولماق ایچین، یالکز اونکلا صیقی صورتده علاقه دار اولان همده نظری و عملی یر قیمتی حائز اولان، دیگر بیر ماته ریال کوتوروله یلیر.

«اڭ چوق انکشاف ایتدیرن نظریات و اڭ چوق لزوملی اولان عملیات (تطبیقات)» اشته، ۱۹۲۴ ییل ده چیقان «خلق معلمی»

مەجموعەسىندە بلونسقى پ. ب. طرفىندى كەندى «قۇمبەقس آدلانان اصول حقندە» عنوانلى مقالهسىندە موضوع انتخابى ايچىن كۆستۈرۈلەن نظريات اساسى!

تەدرىس ايچىن انتخاب ايدىلەڭك موضوعلار چوچوڭك فعالىيىتى جلب ايتەلىدەرلەر؛ بونك ايچىن دە بونلار دوشونىلەمىش و كىتاب موضوعلارى دگل اونك مراق و احتىياجىتىندىن جريان ايتەلىدەر. اونلار چوچوقلار ايچىن آغلاشلاچاق بىر حالده نەك نظرى نەدە ك چىتىن اولمالمالى دەر.

يىزم تحت اداره مۇزدە اولان پلانلاردا بىرىنچى دەرىجەنك دورىدنجى غروپى ايچىن «سوك بار»، «خزان» كىي بىرىنچى دەرىجەنك اوچىنچى غروپلارى ايچىن دە «انسائىتك كىچىمىشە و شىمدىكى حالده معىشتى» عنوانلى موضوعلار واردەر.

بىرىنچى دورىدنجى غروپ ايچىن ك نظرى و صىقىجى، ايكىنچى ايسە - او بويدا اولان چوچوقلار ايچىن آگلاشلاماز بىر حالده بولونور. چوچوڭك مراقى و مەكتەبك مسئەلەلرى - ايشە، باشلىجا اولاراق موضوع انتخابىنى بو تەيىن ايدىيور.

موضوع، انسانى حىياتك مختلف ساحەلرىنى احتوا ايتىمىش و بو تەدرىس ايدىلىر كىن چوچوقلارلا مختلف ساحەلەردىن مەلومات وىرە يىلەمىش اولورسا، او وقت موفقىتلى اولور.

«نباتات مجمعى اولاراق اورمان، چمن، اوت و باغ كىي مۇضلاعلار بو جەتەندى موفقىتلى عد ايدىلەمىزلەر. بويلە بىر موضوعى اطرافلى ياپماق ايچىن ياخۇد ضرورى اولاراق موضوعلا ەر زملن بلا واسطە علاقەدار اولمايان بىر طاقم ماتەريال سوقماق ياخۇددا آنجاق بىر طرفلى بولاراق طبعيات جەتەلە اكفا ايتەك مەجبورىتى حاصل اوليور.

فقط موضوعی حدیندن آرتیق یوکلندیرمکده لازم دگل. موضوع یوتولمش اولمالی، ایچریسیندن بوتون آرتیقلا چیریلمالیدر.

هرشیدن اول - قوت و وقت اقتصادی لازمدر.

موضوع کندی ایچریسینده کی رابطه ایچین آتیده کی طلبانک تامینی ضروریدر:

آ) رابطه میخانیک کی دگل، عضوی اولمالیدر. مثلا، قراسیلینکوف کندی «شورا مساعی مکتبده قومله قس» کتابنده (آلارسکی قضا معارف شعبه سی نشریاتی) دیدیکی «هر ایسته نیلن شیئی ایسته نیلن طرزده»، «مسیحی خیارلا» ربط ایتمه مه لیدر.

ب) موضوع ایچریسینده کی رابطه منطقی اولاراق تمادی ایدیه جک صورتده اولمالیدر.

مثلا، «دانه دن اکمکه» سرلوحه سیله کوتورولمیش موضوع ایشله ندیکی زمان اکمکدن دانه به کچیورلر، زیرا بو ایشک ابتدالرینده (۳۰ - ۴۰ درس) چوجوقلار اول اوندان اکمک یشیریر، صوگره ایسه دکرمان و اونک ایشینی اوکره نیرلر. ب) موضوعلارک کندی آرالاریندا کی رابطه ده

مطلقا «بسیطدن مرکبه» قانونینه رعایت ایتمک ضروریدی. بو چپندن حکومت علمی شوراسینیڭ سخه مالاری تعقیبات نمونه سی اولیورلار که بونلاردا اکثرأ تطبیقات زماتی اونوتوبورلار؛ مثلا: تدریساتک ۸ نجی ییلینده بحث ایدیه جک اولان («قدیم انسانیتک مسکنی» کبی) موضوع حقنده ۳ نجی ییلده بحث ایدیلیر، فقط، تدریساتک دوردنجی ییلینده ایسه، بیرنجی ییلده کچیلیمه سی لازمکلن («صوگ بهار»، «خران») کبی موجوعلاردا دوردنجی ییلده کچیلیر

۴ - سینته قس اصولیه ماته ریال حاضر لائماسی موضوع
اتخابی کندیسنه بک جدی دقت ایدیلمه سینی طلب ایدیور؛ بورادادا
صابقلق موضوع اتخاینده اولدینی کبی بک چوق اولایلیر.
ایش زمانی باشقا - باشقا علملردن آلینان معلومات همان
علملرک اصولیه افاده ایدیلرلر.

جوجوقلار یلکز معنوی نظاهراته دگل، مشخص حقیقه
دوغرو علمی اصول تطبیق ایتمگه آلیشمالیدرلار.
بورادا حیات و علمک رابطه سی الدمه ایدیلمه لیدر.

بالکز گه زیستی (تنزه) لرله بلا واسطه حقیقنی تعقیب ایتمگه
دگل ماته ریالک صنفده گوستریش واسطه اری ایله ایشله دیلدیگی
زماندا منفعتدار اولماق اولور.

قومبله قس تیجده بک دواملی بیر حاضرق حالتی ده آلا ییلیر.
(حکومت علمی شوراسنیك پروگراملاریندا I - درجه لی مکتبک
۱-نجی و ۲-نجی غروپلاری ایچین جمعی ۵-۷ دوره قید
ایدیلمشدر.) ۴۵ دقیقه ده نه کبی بیر قومبله قس ایشله دیله ییلیر؟
اویله ایسه بونلاردان ییلده نیچه سی اولمالیدر؟

او وقت غروب مشغولیتلرنیک پلانی نه کبی بیر حالدا بولونمالیدر؟
بویله «قومبله قسلر» نه ایله باغلانیلاجاق و بیرلشه جکلر؟ پلاندا
«قومبله قسک» مقداری اولدینی کبی اونلارک ایشله نمه سی ایچین
صرف ایدیله جک وقتکده تعین ایدیلمه لیدر.

(سینته ز) رابطه ایله کیدیجی تحلیلده مستند اولمالیدر.

سینته قس اصولی تحلیلی رد ایتمه بوب بونی تخمین ایدیور.

بالکز شعورسیز اولاراق مربوط بولوناجاق اولان بیر شئی
موقتی تحلیل سیز اولاراق ربط ایتمه لی.

ایشله نه جک اولان ماتهریال حاضرلانیش اولاراق دگل منظملردن مستقل چالیشما، تدقیق و تجربه طلب ایدن حیاتی بیر مسئله طرزینده ویریلمه لیدر.

ایشک اساسینه چوجوقلارک مستقل تصورات و انطباعات تجربه لرینک احتیاطی صرف ایدیلمه لیدر.

هریر ایش اولدن حاضرلانیش پلان اوزره آپاریلیر، البته، بوندان ایش زمانی گذشتده اولونا بیلیر.

پلان اوزره یورودیلمه یین ایش پک آز مفید اولماغا معروض در؛ ماتهریالی بیر طرفلی ایشله مک، اونی صوگ درجه آز حاضرلاماق، تفرعات اوزرینده چوق دایانماق (یوبانماق) - موجود اولان شیئه هیچ شی آرتیرماز.

بیز بورادا اونا یاقلاشیورز که هر دورمه بیر دفعه دن آز اولمایاراق یگونئی یوقلاماق و سگله جک ایچین پلان ترتیب ایتمک پک ضروری در.

بو ایسه چوجوقلارلا بیرلگده آپاریلیر.

زحمتک علمی تشکیلات عنصرلری چوجوقلارلا بیلدیریلیر و اونلارک حیاتی احتیاجلارینا داخل ایدیلیرلر.

چوجوقلار متشکل اولاراق چالیشما به آلیشمالیدرلار. بیزه دیگرلرینک امرو حکملرینی کور - کورانه اجرا ایدمه نلر دگیل، حیات تشکیلاتنجیلاری لازمدر.

چوجوقلار :

(۱) کندیلری بیر غایه بولمالی،

(۲) پلان اتخاذ ایتمه لی،

(۳) احتمالاتی نظره آلمالی

(۴) روللاری آیرمالی

۵) ایشلىرى طوبىلى (يىزىلگەن) اولاراق اجرا ایتەلىدۇر.
موضوعلارنىڭ حاضرلانماسىدا معلمنىڭ وظيفەسى بىك مهارىتى اولمالىدۇر.
معلم ئىچىچوقلارنىڭ باشىنا اونلارنى مارقاندىرمايان مانەرياللارنى
مسلط ایتەلمەلى، عين زماندا اونلاردا «كەندىلەرنىڭ فەكرى دوغورماغا»
بىر تەشەببۇس اوياتمالىدۇر؛ او، اونلارنىڭ مارقى و ھوسلىرىنى ھامابە
ايدىيور؛ اونلارنىڭ (ئىچىچوقلارنىڭ) فەالىتى اوباندىيور، اونلارنى كەندى
نەقىزىلە ئۆزەيور، كەندىسىدە فەال بولونيور.

مانەريالنىڭ سىنتەقىس اصولىلە ايتەلمەسى اىچىن قىد اولونان
ضرورىتلەر بىر داھا علاوہ ایتەلىدۇر كە بونلار. مەكتەپنىڭ درجەسىنىڭ
آسىلى اولارق شەكىللىرىنى دىگىشىيورلار.

بو، يىرىشچى درجەدە اىكەن، «غروب اىچرىسىنىدە كى بوتون بىر
معلمنىڭ ئىدە توبلايور» كە بودا ايشى بىك آسانلاشدىيور، اىكەنچى
درجەدە ايسە ايشىنىڭ شەكىلىنى دىگىشىيور؛ «مەختەلف اىختىصاصلار
مەملىرىنىڭ شەكىللىرىنىڭ شەكىللىنىدە كەندى آرا لارنىدا يىزىلگەن
اولارق پلان تەرتىب ایتەلىرى و چالاشمالارنى لازىم كىلىر. پروگرامدا كى
مەختەلف فەنلەرلە تاماسدا اولان ھەسلەر، بەش موضوعلارنىڭ يىزىلگەن
حاضرلانماسى اقتضا و اىجاب ايدىيور. «(قۇمبەقىس تەدرىسى ھەققىدە»
ھەكىومت ئىلمى شوراسىنىڭ مەكتۇبى. ص: ۱۱)

اكتۇرا، موضوعلارنىڭ حاضرلانماسى، تەرتىبىدە سىنتەقىس اصولىنىڭ
كەندىشە بولونماق تەصادفلىرى آتەدە كى سىلەردىن ايلرى كىلىر:

آ) يا، تەدرىسنىڭ ئومۇمى ساھەسى اىچرىسىنىدە آبرى
آبرى قۇمبەقىسلىرى بىك آز و ئادىر بولونيور،

ب) ياخۇد آبرى - آبرى. تەدرىسات و سائىطىنىڭ
مانەرياللارنى قۇمبەقىس ھالىدە تەيىن ايدىلەش بولونيورلار.

ھەم يېرىنجى، ھەمدە اېكىنچى ھالدا اېشلارە ھىياتىدىن علمە دىكل تدرىسات و سائىطى ياخود دوشونولموش قومبەقسدن ھىاتە دوغرو گىتمەلرىندىن ايلرى گىليور.

يەدە پىك چوق تصادف ايدىلن گىزىشلر بولونيور كە بودا ماتەريالىك يىر طرفى (مثلا: يالگىز طبيىيات نطقە و نظرىندىن) ترتيب ايدىلمەسىندىن نشات ايدىيور.

«طبيىت» «چمەن»، «باغ» موضوعلارىندا بويلە اوليور. بو موضوعلار ھەم زار، ھەمدە پىك فىكر داغىنچى درلار، اونلارنىڭ مەتبوياتى نظره آلىناچاق اولورسا، ھىچ يىر صورتە نە انسانلارنىڭ زحمت فەالىتىدىن نەدە، طوبلى اولان اجتماعى زحمت دن يىر شى بولونمادىنى گورولور.

۵ - سىنتەقس اصولىنىڭ زىنگىنىلىگى.

بو ھىياتى اصولدر. بو، مثال و تظاهراتى چوجوقلارنىڭ كوزى اوگىدە بولونان موجوداتدان. اونلارى احاطە ايتىش انسانلارنىڭ زحمت فەالىتىدىن گوتورييور.

بو اصوللا ماتەريال ايشىلەدىلمەسى اسكى مەكتىدە اولدىنى كىي ھىاتدان اوزاق و قىرىق ابتلاسىندە بولونمايور.

او مشخس موجوداتنىڭ معاصرلىگىلە تەجەيز ايدىليور. چوجوقلار باشلىجا اولاراق اوزاق كەچمىشلەرە دىكل «معاصرلىكلە» مشغول بولونيورلار.

دائىمى اولاراق باشلىجا مەركىزى غايە - موضوعلارلا مناسباتدا بولونان ماتەريالنىڭ ايشلەنمەسى. و ترتيبىدە سابىقىيلىقلاردان مەحافظە ايدىيور.

بو سايدە بو اصوللا ھاضرلانىمىش ماتەريال واحد، غايەيە موافق و قطعى يىر ماھىت آليور.

بو اصوللا چالیشماق ایی دوغرو کوتورولهجک اولورسا ییلگیلرک آرتماسی. عضوی بیر ماهیت آلمیش اولاجاقدیر. ییلگیلرک کسب ایدهجگی ماهیت حقنده قید ایتمک لازم کلیورکه. موجودات کندیسی مختلف اولدیقی ایچین چوجوقلار اوننی بلا واسطه تعقیب ایدهرکن حیاتک مختلف ساحه لریندن بیر چوق قنی ییلگیلرکسب ایدیورلر، باشلیجا اولاراق بو ایش علممی صورتده یورودیلدیگندن چوجوقلار بیر چوق اطرافلی معلومات حقیقت قازانیورلر. کندیسی بک ایی بیرگوستریش واسطه سی اولدیغندان آرتیق بو صوگنجیلره (گوستریش و سائطینه) کسکین بیر احتیاج قالمايور.

بو فعال بیر اصولدر. بو باشلیجا اولاراق چوجوقلارک کندی فعالیتلرینه، اولارک فعال ایشلهمه سینه، فعال اوگرنمه لرینه استاد ایتمکدهر،

یالگنز و آنجاق کتاب ماته ریالیله اشتغال ایتمک بر اصوللا ممکن دگلدر.

ماته ریالک توبلی - دهرنه ک حالنده ایشلنمه سی بر اصولک دوغرو بیر همراهی در: زیرا، ماته ریالک مستقلا چوجوقلار طرفیندن ایشلنمه سی تجربه ایله تعین ایدیلمه سینی و اصلاحات یایلماسینی طلب ایدیيور.

۶- سینته قس اصولینیک تطبیقا تهنده کی مشکلات و اونک علیه نه اولان اعتراضلار فاصلدر،

حکومت علمی شوراسینیک پروگرامی و بالخاصه سینته قس اصولینیک تطبیقا تهنده مهم بیر طاقم آفاقی ممانترلر تصادف ایدیلدیکیه گوز یومامالیدر.

هر شیدن اول بو ممانت په داغوقلارځ لازمجه تکامل ایتمه میش اولمادغندن ایلری گلیور.

فقط نه قادار حکومت علمی شوراسنځ پروگرام ایشی حاضرلانا اساسینه وضع ایدیلیر، نه قادار بو ایش، دیمک که، پداغوزی ادیاتینځ اساسینی تشکیل ایدیورسه، او قاداردا بو ممانت دها آز دویولماغا باشلابور.

علاوه مادی و معنوی (ایده تولوزی) ممانتلرده گوستریلبور. مکتبک مادی و سائطینځ نقصانی، مملک ضعیف صورتمده تاهین ایدیلیمه سی، مکتبک تدریسات و سائطیله لازمجه تجهیز ایدیلیمه سی بوتون بونلار آفاقی ممانتلردر؛ مع مافیه، عکسینه اولارات، قید ایدیلدیگی کبی، سینته قس اصولینک تطبیق ایدیلیمه سی ایله بوصو گنجی (تدریسات و سائطی) احتیاجی بیر او قاداردا قوتلی حس ایدیلیمه یور؛ بو اصوللا چوجوقلار، اولجه تانیس اولدقلاری برلرده بلاواسطه حقیقت، موجودات ایله تانیشرلار، که بوده ایی وضعیتمده مودمل و لوحلر، فنا وضعیتمده ایسه مملک سوزلریله اولور؛ (که بو تانیشلوقده عموماً نادر اولیور.)؛ حقیقت، موجودات کنديسی تدریسات و سائطی وظیفه سینی گوریورلر.

مکتبک مادی تجهیزاتمده کی بحران دائمی و ابدی اولاراق قالاجاق دگل که؛ ییز گوریورز که، مکتب بو جهندن یاقین کیچمشرله نسبتاً پک ایریلمشدر.

دیورلر که اهالی مکتبلرده سینته قس اصولیه ایشلمه نځ علیینه در بو کبی حاللارا تصادف ایدیلن برلرده بو مکتبک اهالیدن اوزاق و قیریق اولماسیندان ایلری گلیور.

عکسینه اولاراق، اگر اهالی مکتبک حقیقی و جدی صورتمده جالشدیفینی اونځ «مکالمه ایله اشتغال» ایتمه دیگینی گورمک اولورسا مکتبله حیاتک رابطه دار اولماسینی تقدیر ایدم.

اھالى ايلە مەكتەپكە رابطةسى اكثرأ مەكتەپكە كەندى زەھمەتە ياردەم ايتەمەسى ايلە پە دائىمى و مؤبد اولايلىرى؛ (صحبە تەقېياتى، چوچوق باغچالارى. تەشكىلى والەخ.)
بو جەتەن مەلم و اھالىنەك «نەظر دقتى»، «يېڭى مەاصرلەكە» جاب ايتەكە ضرورىدەر.

سېتەقس اصولىنەك تەپتېقېنەدە بو مەمانەت و مەشكلات اونەكە عليەنە اولان اەتراضلار كېي قېول ايدىلەجەك اولورسا، بونلار اصولەك كەندەكېنە عانەد اولمايۇب تەبدلاتە اوغرايىلەجەك اولان چىقان شرايط اولدقلارېندەن ھەفە اثابت ايدەمزلار.

ق. ن. سوقولوف «قۇمبەلەش تەدرېسنىك اصوللارى» غوانلى اثرىنەدە دىيور كە: «قۇمبەلەقس اصولى» - بو بوتون، بوتونە مەاصر اصوللاردەر، فقط بوتون - بونلار ايسە يەر ھېچ دېمەكەر «
يەر آز يو قارودا او، دىيور كە: «بو دوشونوش صوكە درجە نامەين و داغىنىقەر».

ايش بوراسىندادر كە، بو مەشلەنەكە مزا كرمەسېنەدە ق. ن. سوقولوفلا سېتەقس اصولىنەكە مەدافەچىلەرى آراسىندا مەخصوصى يەر فرق وادەر: سوقولوف قۇمبەلەقس اصولىنە (سېتەقسى)، تەدرېسى و يىلەكىلەرى افادە اصولى كېي باقەدىنى خالدا يىز ايسە اونى او گرەنمەسى لازم كەن آفانەك تەقررى، تەبەات اصولى، او گرەنەلەسى لازم كەن تەظاھرات آراسىندا علمى يەر رابطة طلب ايدەن اصول عد ايدىيورز.

سېتەقس اصولى مەدافەچىلەرى نەظرېنەدە بو، دېگەر اصوللارا آتيدە كى سېلەرە كورە تەفوق ايدىيور: سېتەقس اصولى مۇجەبەجە علمى تەنزە (ئەقسەقورسىا)، زەھمت، لابوراتوار، تەصويرلى، نەظرى و رەسمى طەرزېنەدە ادمانلار بو صوگىجىلارەكە لزومىتى ھېچ زەمان ايشلەرەكە عمومى فەمالېتېنەدە نەظرەن اوزاق دوتولمايور.

ع. ن. سوقولوف ايسە قومۇلەقس اصولىنى تەدرىس اصولى غەد
ايدەرك اۈنى دېگەرلە قارىشىدېرىور.

ق. ن. سوقولوف تەدرىسك طىبىت اطرافىدە مەزكۇلشەرىلمەسىندە
امتاع ايدىيور، ھەمدە ھەقلىدە، زىرا بۇ ھەقىقەت ھەم دار ھەمدە
داغىقۇدە، زىرا - انسانلارنىڭ زەھمت فەئالىيىتىنى اىتوا ايتەيور؛
ھەم غايەسىز - ھەمدە ھەقلىدە سىقماز بىر ھالدا،

فقط او، تەدرىساتىڭ انسانلارنىڭ زەھمت فەئالىيىتىنى اطرافىدە
مەزكۇلشەرىلمەسىنىڭدە غەلىدەرىدە و كەندى تەصوراتىنىڭ مەدافەسى
اىچىن ئافەلە اولاراق پەروەسسور قورنىلوفنىڭ، اۈنىڭ ئۇنىۋەرسىتەت، غەنى
زەماندا ھەم فەكرى، ھەمدە بىدنى زەھمتنىڭ بىرلەشمەسىنىڭ امكان خارچەندە
اولدىنىنى ابات ايتەسىنە مەراجەت ايدىيور.

فقط، نىچىن بۇ اىككى فەئالىيەت غەنى ۋەتەندە كەچمەلى اىمىش؛
موجوداتى انسانلارنىڭ زەھمت فەئالىيىتىنى اطرافىدە مەزكۇلشەرىلمەسى
تەلىم ايتەك تەرفدارىدەن ھەنكىسى استەھصالات غايەسىلە، باغچا
سەلەرىندە بىدنى ايش بۇرۇتمەككە، ھەمان اوراداجا ھەر دەقىقەدە
فەئالىيەت اىچەرىسىندە اۈنلارلا غەلى تەقىيات ايشلىرىنى تەكلىف ايتەشىدە.
ق. ن. سوقولوف كەندىسى مەكتەپدە ايش اساسىنە:

۱ - چۈچۈقلەرنىڭ ھاياتى تەشكىلاتى و

۲ - سىستەماتىك فەنى اشغالالات اساسلارنى ۋەزەن ايدىيور.

او، شۇنى تەدرىساتىڭ تەرفدارى اوليور.

دېورلەر كە، سىنتەقس اصولى مەزكۇل باشلاماقلا «سەپەردەن مەزكۇل»
پەرسىيەنى اخلال ايدىيور.

ھەكۇمەت غەلى شۇراسىنىڭ «قومۇلەقس تەدرىس اصولى ھەققىدە» كى
اىللەك مە تود مەكۇنىدە بۇنىڭ غەلىنە پەك مۇققىلى بىر غەكس
اقدە قەد ايدىيور.

چوچوق ایچین هانکیسی داها قولایدر - صومی، یوقسا اونک
یر عنصری اولان مولدالمای؟

علمی قولایلق هر دائم بسیقولوزی ایله توافق ایده مه ز.
سینته قس اصولی علینه بویله یر اعتراض بورودیورلر که اونک
تطبیقینده چوچوقلار اوقویوب یازمایا چاپوق آلیشامایورلار.
بو، چوچوقلاری داها زیاده فمال اولماغا سوق اییدیور؛ یازی
و اوقومای او گرنمک ایسه باشلیجا اولاراق چوچوقلارک مستقل
چالیشمالار بلا اکتساب ایدهلمه لیدر.

بونا چوچوقلار کندیلری آلیشمالیدرلار.

نهایت بو اعتبارلاری الده ایده ییلمک ایچین آیریجا اشتغالات
امکانی هیچ ده ممنوع ده گلدر.

موضوعلار انتخابی، اونلارک هر یری آراسیندا اولان رابطه،
اونلارک آرالاریندا کی علاقه، اونلارک حاضرلانیسایله مربوط اولان
طلبات حقنده کی مباحثه ایله علاقه دار اولاراق دینیلدی که اونلاردا
علمی و تعاقبی طلباتی تامین ایتمه لیدر؛ مع مافیه، بعض محاکمه چیلر
بو تجربه لارک موفقیتسیزلک لریله ماته ریالک سینته قس اصولیله حاضرلانیساینده
یر سیسته مسیزلک و غیر عادیلک کورمک تمایلینده بواونیولار.

یر چوق اعتراضلاره نظراً بومه تود، اصولک تطبیقنده بعض
آیری - آیری فنلرک علمی اصوللاری غیب اولیورمش.

حالبو که، آیری - آیری فنلرک تعقیبات اصوللاریندان استفاده
ایتمک، سینته قس اصولیله ماته ریال حاضرلانیسینک طلباتی صیراسینه
داخل بولونیور.

آیری - آیری علمی دیستیلینلر اصوللاری دگل علملرک
افرازاتی اولان اسکیمیش شئی مه تودیقلااری و فنلر کندیلری
غائب اولیورلار.

تیجه اولاراق دیمک ایجاب ایدیورکه، سیته قس اصولیه
دوغرو اولاراق وضع ایدیلیمیش اولان ایش، بیرر درس اولاراق
اشتغالانک ساعت سیته منک تبدیلیه، اوزون مدتی درس لر چه ور یلمه سینه
و علمی صورته دالتون بلانینه کیچمه سینه سوق ایدیور.

کچن ییلکی ایشلرک یگونیندن گورولیور که په داغوزی
قولله قبولری کندی ایشلر بنده هر دورلو اصول تطبیق اینمشار که
بیر کره، اونک هر هانگی بیر ایشجی طرفیندن آکلاشلماسی
تامین ایدیلمه شد؛ بالخصه شیمدی بایراغی آلتیندا بوتون مکتب
ایشلر مزک جریان ایده جگی سیته قس اصولی حقنه کی، تصورات
آیدین دکلدر.

حکومت علمی شوراسینک یگی پروگراملاری، پروگراماته ربالینک
حاضر لانه سی اصول حقنه نلر تایید ایدیورلر، بو اصول معلملر
طرفیندن ناصل آکلاشیلیر، بو تجربه ده ناصل تطبیق ایدیلیر؛ یگی
پروگراملار اونکچین مرجع بولونیورلار: اولنلر او یله اساسی
اصولی، او، دنیا ییلکی اصولینی عکس ایتدیریور که آنجاق
بونک محافظه سی سایه سینده مکتب ایشلر بنده معلملر دنیا - عالم
حقنه علمی - حقیقی، مکمل بیر تصورات الده ایده یلرلر.
اسکی مکتب «تدریساتک اسکیلگی» آبری - آبری فلرک
پارچالاندیریلماسینا معروض ایدی. یگی پروگراملار اونی دنیا
ییلیگینه علمی صورته باقلاشمدان دوغان بیر طاقم ییلکی آفاقیه
بیر سخما طرز بنده ربط ایده رک بو نقصانلاردان آیریورلار.

بیز، حکومت علمی شوراسینک پروگراملارینی دقتله آراشدیریر کن
گوریورز که عادی مکتب دیستیلینی اولان - تاریخ، ریاضیات
ادبیات و سائر مدن باشقا اوج اساسی شی داها موجود در سطحیت،
زحمت، جمعیت: یگی پروگراملار یزی آبری - آبری وسائط

تدریسه دن دگل، احاطه اولوندیغیمیز طبیعت و حیاتی بلاواسطه اوگر نهمیه سوق ایدیورلر.

اورادا (اسکی مکتبه) هر شی حاضر بولونیور و بوبوك بیر فکری فعالیت طلب اولونما یوردی؛ بوبله لگله چوجوقلارگون گوندن «علملر» تابع اولمایا مجبور و معروض قالیوردیلار. مکمل علمی ماهیتده اولان دنیایه نظر حقنده پك آزلا ری دوشونیوردیلر. او وقت هر هانکی بیر وحدت حقنده، حیاتی تظاهراتك عمومی کتله لری ایچریسیندن اساسلارینی انتخاب ایدهرک اونلارک او گره دیلمه سی ایچین چوجوقلارا دنیا حقنده بیر تصور وبره ییلمک حقنده دانیشیق ییله یوقدی. متعلملرک نظرینده حیاتی تظاهراتك بوتون مهمیتی، علمی آکلاشما یولیه واحد بیر قومیه قس حالینه گئیریلمه لیدر. بو باغلامایی نه وبره ییلیر، آیری - آیری اولان بو حیات تظاهراتینی بیر وحدت تام حالینه نه سالا ییلیر؟

بو تشکیلاتچاق رولی - پداغوق و چوجوقلارک بوتون ایشلری اوندان کیچمه لی اولان - آنجاق بیر علمی اصوله عائد اولاییلیر. بوبله بیر مه تود اصول ایسه، علمی - فلسفی اصول، دییاله کتیق - مادیت اصولی. مارکسیزم سیستمی، مکتب تطبیقاتنده ایسه سینته قس تعقیبات اصولی در. معلم بو اصولدان استفاده ایدهرک همیشه حیات نهرنیک باشلیجا منبعینی کشف ایتمکله اونک آرقینا اویار و موفقیتله غایه لرینه ایریشه ییلیر.

سینته قس اصولی - بو دییاله کتیق و تاریخی مادیت اصولدر آنجاق سینته قس اصولی نك یاردیمیه یگی بروغرام ماته ریالینی ایشله مک یولیندا دوغرو دورماق اولور.

مکتب خادملری بو اصولی حالاپك قاریشیق اولاراق ییلورار،

فقط تجربه بولی گوستریور. معین و سائط تدریسیه بی محافظه
ایتکله سینتھ قس اصولینه ایریشمکه چالیشماقلا غایه به ایریشله مز.

بعض پداغوزی قولله کتیلوری حکومت علمی شوراسی
پروغزاملارینک داها ایلک تطبیقات دوره سینده اورایه گلدیلر که:
قومله قسه صنفده تدریسات و سائطیله چالیشماقلا دگل، بلاواسطه
احاطه ایدن طبیعتی و اجتماعی معیشتی او گرنمکه ایریشمک اولور.
بوتون فنلرده طبیعت وضع ایدیلرک انسانلارک بلاواسطه زحمت
فعلتیندن جریان ایدیور. بو منبع، اونک حقیقی، طبیعی وارلنی،
علمانک طلبانی ورولی، متعلملرک کندیلرینه بالکیز حیاتی صنفدن
چیقمادان فناء او گرنمکه دگل، فنی حیاتک واسطه سیله او گرنمکه
چالیشا جاقلاری وقت قاورا یابیلیر. البتده صنفدن دیشاری چیقمادان
قومله قس اصولیله ایشله نه ییله جک بیر موضوع دوشونه ییلمک پک
چتیندر؛ هر هانکی حیاتی تظاهراتی ایسه بلاواسطه اطرافلی او گرنه
یلمک پک قولایدیر که بورادا هم تاریخ، هم ریاضیات، هم طبیعیات،
مختلف طرزده «مبادل» موضوعلارک عوضینه حیات کندیس میدانه
چیقور که آنجاق بونک او گرنیلمه سی، مکتبدن اسکیلک و شئی
تدریساتینی قوغا ییلیر. حکومت علمی شوراسینک پروغراملاری
موجینجه چالیشان قولله قیولرک حسابات دوری سرگیسی ماته ربالاریله
تانیس اولماق، قومله قس اصولینیک آگلاشما و تطبیقات درجه سینی
پک آیدن بیر شکله افاده ایدیور. اکثرأ ایشله نیلمش ماته ربالک
شئی طرزده منتظم ایدیلیمش اولماسینا تصادف ایدیلر که بورادا
قومله قس بالکیز پروغرام ماته ربالینک بیر لشمه سینه تاثیر ایتمش اولیور:
ریاضیات، اجتماعیات (تاریخ و ادبیات) بیواوزی کبی، بورادا تمایل
طبعی حقیقی بیرلشمه و اویوشما جهته در.

پک نادر اولاراق ماته ربالک موضوع اعتباریله ایشله نیلمش اولماسی دا

تصادف و إنعكاس ایدیور: بورادا اساس موضوعلارڭ ایشله نیامه سینده بوتون دیتسیپلینلردن معلملر اشتراك ایتمش و موضوعی هر طرفلی سینته قس اصولیه قاورامشدرلار.

بویله لیگله، سینته قس اصولی پروگرام ماته ربالی انتخابی و اونڭ ایشلنمه سی استقامتینڭ عمومی ماخذی اولماقلا مکتب ایشلرینده کندی موقعینی اشغال ایتمه یه باشلايور.

پروگرام ماته ربالی ایشلنمه سینڭ دیگر دیدا قتیق جهتیه کلنجه بورادا معلملر بڭ آسانلقلا حسابلاشیولار؛ و مکتبڭ هرگونلڭ احتیاجینه: علمی تنزه (ئەسقورسییا)، لابوراتوار، درنهك و سائرہ اصوللاری داخل اولیورلار.

ماته ربالڭ سینته قس اصولی ایشلنمه سی و محیطده کی طبیعتدن موضوع انتخابی مهم هم قیژیه نی بیررول اوینامایا باشلايور: مکتب ایشلری گوزه چارباچاق درجه ده جانلانیر، یگى حرکت وبرن قوهرلر دوغیور. معلملرڭ قارشوسیندا یگى پداغوزی تجربه سینڭ گنیش افقلى آچیلیور. ساعتق صنف ایشی چوق داها دوغرو اولان و معلملرڭ اعظمی شخصی فعالیتلرینی دعوت ایدن لابوراتوار - درنهك ایشلرینه تبدیل ایتمگله، یقیلیور.

طبیعت و جمیعته دوغر اولان علمی تنزهلر معلملرده بیر حرکت اویناندیریور. معلم اجتماعى حیاتڭ نبضینی داها دقتله دیگله یور. مکتبده بڭ پارلاق بیر صورتده عصریلگله معیار اولاراق اونگله داها صیقی اولان بیر وحدت حائنده جریان ایتمه یه باشلايور.

يىڭى تەلىم كىتابلىرى مەسىلەسى خەسۇسەندە

يازانى: قىروپىسقايا

چەۋىرىنى: ۱. بابازادە

خەلق مەدارفى سىستەمى. تەدرىس مەزمۇنى، (سەخەما و پروگرام) يىڭى مەلىمەر خەسۇرلاماق خەسۇسەندە اولان مەسىلەلىرى بۇتۇن مەتقى سوسىيال شورا جەمەورىتى داخەندە آز چوق تەلىل و حل اولمەش حساب ایتەك مەكەندەر، بو مەسىلەلەر دائىرەسەندە اساس قورولمەش و فەالىت مەىن مەجرایە سوق ایدىلەشەدر، ایدى مەركز نەقت بۇتون بۇتون جەزىللەرك تەپلىقى دائىرەسە كەچەرىلەیدەر. دولتى، قى شورا نەزدەندە موجود علمى، پەداغۇزى سەقسەون مەلمنى لایقەنچە مەراقەندەرمەق، مەكن قادار ایشنى آسانلاشەرمەق خەسۇسەندە چالیشەیدەر. مەلمك اوموزلەرىندە سورۇكلەدیكى آغیر زەمەنلى حیاتى بونگوللەشەدەرك، اونك اىچىن كۇمەكچىلك وظیفەسنى اىفا ایدەرك واسطەلەردەن اك دەكرلى و بىرنەجىسى درس كەتایدەر. انقلابك بىرنەجى گۇنلەرىندە مەزمۇنچە ضررلى، فورماچە ياراماز كەنە درس كەتایلەرنە قارشو بۇيوك نەرت و عداوت بىلەنلەدیكەندە دولایى كەتاب مەكەندەن آتەلدى و بو حالك دائىمى بىر صورەندە دوام ایدەجكى ظن ایدەلەردى. فقط هر بىر حالەدە يارارلى ماترىال تەشكىل ایدەن، مەلمە بول گۇستەرن، بىر طاقم يىڭى شىلەر اوگرەنەسەندە بىلەكىسنى يوقلاماغە، بىر دقە ایشەتەدىكى شىبى يىڭى دن خەسۇرلاماغە مساعەدە وىرن كەتەسىز چالیشماق، ایش آبارماق مەلم اىچىن تەصورى غەیر قابل بىر صورەندە چەن ایدى. كەتاب يوقلغى غەین زەماندە مەلمك استەقلانلى ائەن آلیر و اونى بۇتون بۇتونە مەلمەن آصىلى بوراقىردى. مەارف ایشلىرى كەش بىر دائىرە آلدەقچە، مەكتەپلەر مەنظەم بىر حالە كەیرەدىكە كەتاب مەسىلەسى غەیت بۇيوك بىر اەمەت كەسب ایتدى. درس كەتابك يازى

تخته‌سی، تابشیر، لوازمات تحریریه و باشقالری کبی زحمت ایچین لازیملی بر واسطه و آلت اولدیغی مسئله‌سی گیت-گیده اوزینی گوسترمکه باشلادی. اساس اعتبارله آلدیقه او زمان و حال حاضرده ده درس کتابنه احتیاج واردر؛ فقط بو احتیاج بیس، یاراماز دگل یاقشی، دگرلی درس کتابی ابله برطرف ایدیلمه‌لیدر. یاقشی، معلمه دگرلی بر یاریمچیلیق وظیفه‌سی ایفا ایده ییله‌جک درس کتابلری حاضرلاماڭ غایت بویوک اهمیتی واردر. فقط بونکله اکتفا ایتمک اولماز. کتاب حاضرلاماقله برابر درس کتابلریندن نیجه استفاده ایتمکی ده او کرتمک لازیمدر. دولتی فنی شورا نزدینده موجود علمی - پیداغوزی سه‌قسیون درس کتابی خصوصنده سه‌قسیونک نظریه‌سی آلیوریز:

۱ - دولتی، فنی شوراده هر بر شیدن مقدم درس کتابنه اولان کندی علاقه‌میزی و درس کتابنک رول و وظیفه‌سینه نظریه‌میزی قید ایتمه‌لیز. بونسیز درس کتابلری اوزه‌رینده صرف ایتدیگمیز امک بوتون بوتونه عقیم بورا قیلا جاقدر. درس کتابی خاطرده محافظه ایدیلمه‌سی لازیم حقیقی ماتریال ویرمه‌لیدر. درس کتابی برنجی نوبده معلومات ماخذی و حاضرلابش واسطه‌سیدر.

اونا بناء درس کتابی قیمتندیرمکه باشلار کن هر بر شیدن ایلری کتابک ویردیگی ماتریالی قیمتندیرمه‌لیدر. برنجی اولاراق ماتریاله فی نقطه نظرله یاناشمالی، تکلیف اولتان ماتریالک فنی نقطه نظرله کافی درجده بوقلانیلدیغی، لایقنجه مکمل اولدیغی و قیمتدن دوشمه‌دیگی تعین ایتمه‌لیدر. ایکنجی واک چتین مسئله ماتریالک فنی نقطه نظرله دوزگون بر صورتده سه‌چیلوب سه‌چیا مه‌دیگی، ینی گوستریلن فاکتورک (حقیقتارک) همان فن ایچین برنجی، ایکنجی، اوچنجی والخ درجه اهمیتی حائز اولدیغی بللیشدیرمکدر. صوگرا

فکرک، جانلی سیمانک، سیستہمک موجودیتی بر شئیک قولایقلہ یاددا ساقلانلماسنی آرتیق درجہدہ آسانلاشدیریر. درس کتابدن طلب اولٹان یوقارودہ کوستردیگمیز عاملر کتابک قیمتی تعین ایدورلر.

۲ - بوندان باشقہ درس کٹانک قورولوشی کوستریلن ماتریالر اوزرہ ایش بلانی ویرمگہ مستعد اولمالیدر.

صوگرا اوگرہ نیلن یگی فاقت متعلمک «گورمک» استعدادینی کنیشلندیرمہلی، یعنی محیطدہ، بشریتک الدہ ایتدیگی تجربہسندہ مترادف حادثہلری آراماق و فاقتیلہ سلسلہسندہ همان فاقتک یرینی تعین ایتمک باجاریغی ایلہ مربوط اولمالیدر. بومقصدہ چاتماق ایچین شہہسیر بر صیرا تجربہلر یایماق لازیمدر. اوتہ کی اولدیقجہ اہمیتلی جہت، یگی دن الدہ ایدیلن معلوماتلردن عملی تیجہلر چیقارماق، الدہ ایدیلن معلوماتی یاشایشہ، حیاتک یگی اساسلر اوزرہ قورولماسنہ تطبیق ایتمک استعدادینی ترقیلندیرمکدن عبارتدر. اوکا بناء ہربر یگی معلومات، مذکورۃ حیاتہ تطبیق ایتمک باجاریغی قوتلندیرن مسئلہلر ایلہ مراجعت ایتہلیدر. بوقاداردہ کوستریلیدیگی کبی برنجی درجہلی مکتبلرک پروگرامی بوتون بوتونہ بتریلوب قورتارمشدر. بو پروگرام ہانکی سنہ ایچین نہ کبی درس کتابی لازیم اولدیغی تعینہ یول ویربور. برنجی درجہلی مکتب ایچین نہ کبی درس کتابی لازیم اولدیغی تعین ایتہلیدر. اوندان صوگرا آبری آبری اولاراق ہربر درس کتابک خاصہسی، مضمونی تعین ایتہلمہلی و بلانی حاضرلانمالیدر. برنجی درجہلی مکتبک ۳ - ۴ نجی ییللرنہ مخصوص درس کتابلریندہ بریسنک حاضرلاندریلماسی ایچین ویرلن مصلحت و کوستریشی (دیریقتیوا) نمونہ آلیورم:

«قوتلى و صاغلام اولاليم»

«درس كىتابى ۱۰ - ۱۱ ياشلىرىنىڭ چوقۇقلارنىڭ آڭلايا بىلەجىكى
 بىر طرزىدە انسان وجودىنىڭ ئاھىل قورۇلدىغىنى و ئاھىل ياشادىغىنى
 افادە ايتىمەلىدۇر. تىك آڭلاشلىق لسانىدە يازماق دىگىل، درس
 كىتابنىڭ مەھسۇل اولمايدىمەن شەرتىدۇر.

درس كىتابىدە چوقۇقنىڭ فەكرىنى. جانلاندۇرماق و ھەركەت
 كۆرۈش بىلەن مەنى و آيدىن نەمۇنەلەر اولمايدۇر. بىر سۆزلە افادە
 كىلام چوقۇقنى مەھسۇلاندۇرماق و دىققەتتىن چىقىرىش بىلەن بىر سۆزلە
 قورۇلمايدۇر. بۇنداق باشقا ھەيئەتتە دائىرىسىنىڭ ئاساس خۇسۇسىيەتلىرىنى
 مىثال: جەمئىيەت سۆزىگە جەمئىيەت، بازارلاردا ما كۆلەت اوزىرىدە
 قاتتىق مەسىلەسى، مەنزلەشلىرىنىڭ صاغلاملاشدىرىلمەسى، دىققەتسىزلىك
 ايتىلىشى و غەيرەتتىكى آيدىنلاشدىرىلمەسى، ھەيئەت جەمئىيەتنىڭ كۆپلەردە
 نە ياپا. بىلەجىكى مەھسۇلغا كۆرسەتمەلىدۇر.

۳-جى ھەيئەت داھا مەھسۇللىدۇر. بۇ ھەيئەت فەردنىڭ كەندى ايلە
 علاقەدار ھەيئەتتە دائىرىسى بىلەن مەھسۇللىدۇر. بۇرادە چوقۇقنىڭ دولانېشە
 ئاھىل بۇراقچاق مەھسۇلاتلەر و مەھسۇلاتلەر بىلەن مەھسۇللىدۇر. مىثال ھەيئەت
 قانۇنلارنى: نەمىز اللە ايلە بىلەن يېمەك؛ بۇنىڭكە علاقەدار اولاراق:
 ھەمىشە يېمەككەن ايلەرى اللە بىلەن يېمەك، بۇ مەھسۇلە تۇپلاشكۇز،
 يادداشلىق اولمايتۇرۇر، مەسىلە بىلەن قانۇنلۇق ايلە باقان چوقۇقلار
 اللە بىلەن يۇماق لازىم و واجب اولدىغىنى خەتەرلىك باھەتتە اوز
 سىرا كۆرۈش سىرا ايلە قاتتىق سەھەت كەي دولانېش قانۇنى اورتالغە
 چىقىپۇر. سەھەت يۇماق سەھەت و اھىل اولماسى چوقۇقلار غەيەت
 مەھسۇلە دىگەندە. بۇ خۇسۇسىيەت كەي قانۇنلارنىڭ چوقۇقلارنىڭ دولانېشە ھەيئەت
 بىر ئاھىل باھەتتە بىلەن مەھسۇللىدۇر؛ بۇرادە دانېشماق آرتىقىدۇر.
 فەقەت مەھسۇلاتلارنىڭ دولانېشە ھەيئەتتىن ايدىن سەھەت فەردنىڭ قورۇلماق

آچماق، صفی توزسز و تمیز صافلاماغنی گوسترمک لازیم و واجیدر.

مکتبله کوی یاشایشی آراسنده بر رابطه عمله گنورمک، ایش ایجرو سینده بو یاخود اوتنه کی حفظالصحه قانونینی نیجه حیاته تطبیق اینمکی گوسترمک غایت اهمیتلی در. ماخذلرک سیاهه سنی دوتوالی، جانی لوحه لار ایچین نمونه آبرملی، سینا، ایچین موضوعلر قید ایتمه لیدر. درس کتابلرینده ابکی نوع اصول ماده لازیمدر: برسی کوی، اوتنه کی ایسه شهر مکتبلی اری ایچین. ایش پلانی: ایش مکتب طبیینه محول اولینور، او بر دسته امگداس توپلایور. صوگرا عالی علمی - پیداغوزی قورصلرده بوایشه اقدام ایدن طبی تحصیل گورمیش طلبه لردن دسته لر تشکیل ایدیر.

مکتب طبیی ایشله یه جک طابهلری توپلایوب اونلر ایله ایشی نیجه آبارمق لازیم اولدیفی خصوصنده صحبت ایدبور. کوی ایچین یازانلر قروینه کوی یاقشی صورتده تانیانلر داخل اولیورلر. ایش بتدیگدن صوگرا الد ایدیلن نتیجه آچیق اجلاسه عمومی بر صورتده مذاکره ایدیلر.

اشبو گوستریشلر (دیریقتیوالر) اوزره درس کتابنک پلانی حاضرلانیور و باقلماق ایچین دولتی فنی شورا نردینده موجود علمی - پیداغوزی سه قسبوته تحویل ویریلر. آنجاق پلان تصدیق اولدیفقدان صوگرا درس کتابنک ترتیبه شروع ایدیلر. بوکی اصول ماتریال توپلایشینک د. و. ش. علمی - پیداغوزی سه قسبونینک آرزوسنه موافق کله جگنی و پروگراملر ایله نه قادر ممکن ایسه گوزل صورتده اویغولاشاغانی تامین ایدبور. کتاب یازمادان ایلری پلان حاضرلایوب تصدیق ایتدیرمک، درس کتابی یازانلر ایچین اساسلی بر تأمیناندر (قارانتیادر). بویه ایکن چکیلن زحمتنک

هەر کیتمه به جگنه مکتبه ادخال ایدیله جگنه امید باغلاماق اولار. لکن بونگله برابر فورما و ماتریالجه درس کتابی موفقیتلی اولاجاغمی؟ الیه ایدیلن تجربه ییزی آتیده کی نتیجه به وارد بر یور. یگی درس کتابی آنجاک مشترک زحمتک ثمره سی اولاییلر. یگی یگی، دگرلی درس کتابی بر دسنه قروپ واسطه سی ایله اورتالغه چیغارماق ممکندرم درس کتابی یاراتماق ایچین توپلاناتان بوکی قوللقتیوارک هر بر بسنه حاضرلاناتان کتابده وبریلن معلوماتله تائیش متخصصلر (مثلا «قوتلی و صاعلام اولالم» درس کتابی قوللقتیو نه طیب، «بناناتک حیاتی» درس کتابی قوللقتیو نه نباتیون داخل اولمالیدر و غیره) سوگرا همان درس کتابی او قویاچاق باشلرده مکتب چوجوقلربی گوزل صورته تانیان، همان چوجوقلری نه کی شیلرک مراقلاندیرا، جلب ایده و آفتیولغنی حرکته گتوره ییله جگلی یاخشی ییلن معلملر داخل اولمالیدرلر. بوندهن باشقا حاضرلاناتان علمی یوقلانیلمیش ماتریاللری جانلی بر صورته افاده ایده ییلن شخصک موجودیتی واجب و لازیمدر. بو نوعله حاضرلاناتان درس کتابی چوجوقلر ایله ایشلرکن یوقلانیلمالی و نظردهن کیچریلمه لیدر.

د. ف. ش. علمی - پیداغوزی قورصلرینک مداوملری طرفندن برنجی درجه لی مکتبک ۲ نجی ییلی ایچین بر قرائت کتابی یازیلیمیشدر. عمومیتله گتوردیکده گوریلن ایشی موفقیتلی حساب ایتمه لیدر.

حال حاضرده همان قرائت کتابی دولتی، فنی شورانک گوستریشه گوره بر قادار تبدلاته اوغراتیلر. یگی درس کتابی بولمه سینک تصوراتجه بولمه به دولتی، فنی شورا نرزدینده موجود علمی - پیداغوزی سه قسیونک، اجتماعی تریه اداره سنک، پیداغوزی فنی

يوقلاش اينستىتوتلارنىڭ ، پىداگوژى مەكتىپلەرنىڭ ، موسقوف باش پىداگوژى ئالى مەكتىپلەرنىڭ (مدرسلىرىڭ و قورساتلىرىڭ ناىندەلىرى)، موسقوف دائىرە ناىندەلىرى داخلى اولمالىدىرلىرى. ئالى پىداگوژى مەكتىپلىرى ئىلە صىقى رابىطە صاقلامالىدىر: محاضرى او قوماق، پىداگوژى درىنگلىرى اداره اىتمەك، درس كىتابلىرى يازماق، ماخذىر حاضرىلاماق اىشلىرى ئالى پىداگوژى مەكتىپلىرى سامىنىنى اوزىنىه آتالمالىدىر. موسقوف شىرى خلىق معارف شىبەسى مختلف دائىرەلەرنىڭ، اىش. وقتى بو ياخود اوتە كى اصولك چوچوقلىرى اىچىن نه قادار الوىرىشلى اولدىغىنى بو ياخود باشقا بر پارچانك چوچوقلىرى نه قادار حر كنه كوردىگىنى يوقلايا يىلەجك، معلملىرىنى اىشە چكىمكك بوبوك اهمىتى واردىر. بلىلى اولدىغىنى اوزرىه موسقوفدە مشركا درس كىتابلىرى حاضرىلاماق دائىرەسندە فعالىت آبارىلىرى و اىش خىلى دائىرەلىدىر. آتجاق بو اىشى حق حسابە آلماق، ترقىلندىرىمك و محكمەلندىرىمك لازمىدر. د. ف. ش. علمى - پىداگوژى سەئىيونى يىڭى درس كىتابلىرى حاضرىلاماق اىشلىرىنى دولاندىرىماق اىچىن يىورو تشكىل اىدىور. تشكىل اىدىلەجك يىورونك قارشوسندە كورىلمەسى لازىمى گىنىش تشكىلات. اىشلىرى دورىور. مشركا كىچىلەجك يول آسان اولماسادا، فقط «لايىقلى» درس كىتابلىرى الدە اىتمەك خىصوصندە فردى زحمەتندىن دفعەلر ئىلە امىدىلى و تىجەلىدىر. بىن مقالەمى قورتارىر و مساعده كىزله مشرك قوۋ سابهسندە حال حاضردە مەكتەپ، معلم و مەكتىپلىلر ك احتىياج حس اىتدىگلىرى لايىقلى شورا درس كىتابنىڭ يارادىلاجاغى دائىرەسندە موفقىت الدە اىدىلەجكە امىد باغلايورام.

برنجی درجه‌لی کتلی کوی مکتبده کوی تصرفاتی فکرینی
یوروتمک مسئله سنک حلی.

چهره‌نی: ۱. بابا زاده

یازانی: سه‌روغ

اوقتیا بر انقلابدن آتی یلدر کیچور. آلتی یلدر که روس
مکتبی کندی اوزرینده اولان کهنه سخولاسنک، یکرنگلیک
توزینی سیلوب، یگی زحمت مکتبی قورولوشی بولدا گله‌جک
نسک تریه و تحصیلی ایچین یگی اصولر، و مه‌تودلر آقارماق
بولنه قدم باصمیشدر. زحمت مکتبده کوی تصرفاتی فکرینی
یوروتمکی آقاریلان یوللر و اصولر صیراسنه داخل ایتمه‌لیر.
هر بر مکتب‌نزدینده بوستانه ترتیب ویرمک خصوصنده قضا خلق
معارف شعبه‌سنک امری هر کسک یادینده اولسون گرک. اوزمان
آز بر مدت ایچروسنده بوتون جمهوریت، متعلملرک و مکتب
امکداشارینک زحمتله حاضرلانا، بوستانلر ایله دولدی. بو حال
خصوصاً ۱۹۱۹ - ۲۰ نجی یللرده ایتمی صورتده گوزه چارپوردی
ایمدی مسئله‌نک اوته کی طرفتی آیدینلاشدیرالم. مکتبده کوی
تصرفاتی فکرینی یوروتمک مسئله‌سی بونگله حل اولندیمی؟ البته
یوق. مکتبلرک نزدینده اولان اکین یرلری بوتون - بوتونه
خراب بر حالدله قالدی.

قضا خلق معارف شعبه‌سی حال حاضرده بو اکین یرلریندن
هئچ بر امیدبکله‌مه دیگی کبی مکتب اکینلرینک مقداری خیالی
آزالمشدر بو حالی نه ایله ایضاح ایتمک اولار؟

بوراده ایشلرک یازلاق بر صورتده ایلریله‌مه‌سنه سبب اولان
باش معائنلر ایله توقوشماق مجبوریتینده قلیوربز. بو باش معانت
ایلمک بهاردان کوی مکتبلری متعلملرینک والدینلری ایله برابر
اوز تصرفاتلرینده چالیشماق ایچین مکتب مشغولیتلریندن آیریلمالیریدر

او گره نیلمه لیدر. بو حال بیزی کوی تصرفاتی ۱۲ یاشلرینده کی اوشاقلرک سنی مساعده ویردگی قادار او گره نیلمه سنه سوق ایدبور. بوراده مسئله بر قادار یونگولله شیر، چونکه متعلملر والدینلری ایله برابر باغدا، زمیده، بوستانده ایشله مک سایه سنده تجربه حاصل ایدبورلر.

آنجاچ چوجوقلرک ایلمک بهاردن تا بایزک آخرلرینه دک نه ایله مشغول اولدیقلرینی دوشونمهلری لازیم و واجیدر. مسئله یه نیجه یاناشمالی؟ چوجوقلری کندی تصرفاتلری اوزرینده ترصد یابوب گوردیگلری خصوصنده یازمالری ایله اکتفا ایتمه لیدر.

هر گاه یای زمانی چوجوقلر ایچین منتظم صورتده بوستاندا چالیشماق ممکن اولماسا او زمان مکتب ایله علاقه ساقلا یاییملرلر و چوجوقلرک بو ایشی بویوک هوسله عمله گتورجکلرینه امید باغلاماق اولار. آنجاچ مکتبک هر بر زمانده چوجوقلرک اوزینه آجیق اولماسی غایت اهمیتلی در. اولرک جمعه گونلری و یاخود آقشاملر بر ساعت وقت تا پایله جیگلری شبهه سیزدر. عمومیه چوجوقلر وظیفه شناس اولبورلر، اوزرلرینه آتلان وظیفه بی عمله گتورمکی غایت سورلر، متعلملرک ترصد و یازیلر خصوصنده ابتدائی تجربه حاصل ایتدیگلری احوال اوئار بو تجربه لر معلم طرفندن قیش مشغولیتلری زمانی و بیریلمه لیدر. بر چوق مکتبلرده بو تجربه لر طبیعتک حادثه لرینی یازماق، متعلملرک درسه گلایشی، خسته لقلرینی قید ایتمک و غیره صورتده ویریلر. بهار زمانی چول ایشلری باشلانمازدان ایلری مکتب امگداشی متعلملر ایله برابر، بوتون چول ایشلری مدتده ترصد یایماق و یازماق ایچین سخما حاضرلایورلر سخما آشاغیده کوستریلن نمونه اوزره حاضرلانا ییلر.

۱ - یینگی نڭ آدی.

۲ - همان یینگی ایچین هانکی زمی آیریلیمیش.

۳ - او گجه توپراغڭ مدنی چولله اعمال ایدیلیمیش.

۴ - هانکی آلت ایله،

۵ - توپراقدن وقت، نه مقدارده نه یولله سمیرتلمیش.

۶ - سبکی و اکین وقتی.

۷ - سبکی نڭ خاصه سی (برمیشاق و یاخود صیرا ایله)

۸ - نه قادار تخم سیلیمیشدر.

۹ - تخملر نه ایله و نه درینلگده باصدیریلیمیش.

۱۰ - یینگینڭ ایلک کوگریش وقتی.

۱۱ - یینگیلره قولوق نه دن عبارت اولیمیش.

۱۲ - گل وقتی.

۱۳ - میوه نڭ یشین وقتی.

۱۴ - محصولڭ یقیلان وقتی.

۱۵ - نه قادار محصول یقیلیمیشدر.

متعلم بو سخما اوزره کندیلرینه منسوب زمیده کی یینگیلرڭ
یشیدیریلمه و تریه سی اوزرینده ترصد یایور. متعلمڭ یابدیغی
ترصد خصوصنده جواب ویرمه لی اولدیغی سواللری نظردن
کیچردیگده بو ایشك ۱۲ یاشنده چوجوق ایچین آغیر اولدیغنه
شبهه ایتمک لازیم گلیمه یور. لکن متعلمه برچینلک یوز ویردیگی
تقدیرده آتاسی بك قولایقله یاردیمده بولنایلیر. بوتون یای مدتده
چوجوقلرڭ معلملر ایله صیقی رابطه صاقلامالارینڭ واجب اولدیغنی
تکراراً قید ایدیورم.

متعلم بر مسئله نی باشا دوشمه دیگی و یاخود ایش زمانی بر
چینلکه تصادف ایندیگی زمان مکتبه وارسین، معلمڭ باته قوشسین

و يىلمەدىكى شىئىرى اوگرنىن، مەكتەپ امگداشى چول ایشلریندن
 آسوده وقتارینی بو یاخود اوتە کی مدنی یتىكى نك گوگردىكى
 گل آچدیغى، میوه لرک بيشدىكى آنلری تعینن ایتىك ایچین
 متعلملر ایله برابر زمیلره، چوللره فنى سیاحت یاپيور. هرگاه
 مەکتەپ امگداشى کندیسی بو خصوصه معلوماتلی اولمازسه اوزمان
 ایلریجه دن معلوماتلی بر کندیلردن بو خصوصه معلومات آلايلر.
 بویله معلوماتلی و استفادەلی کوبولر کندلرده چوق اوليور.
 فنى سیاحتدن باشقه معلم هر دم بو متعلملری توپلايور، یابدیقلری
 ایشلری نظردن کیچیریر و گله جک ایچین نه ایش گورمک
 لازیم اولدیغى خصوصه کوستریشر یاپيور. متعلملر طرفدن
 یاپلان بو ایشک مثبت و منفعتلی طرفلری نه دن عبارتدر؟

چوچوقلر مدنی یتىكىلرک گوگریش و نشونماسی اوزرینده ترصدلر
 یابماغه آلیشیورلر؛ گوی تصرفاتی قاعده لری خصوصه اولان
 معلوماتلرینی سیستهمه سالیورلر؛

بو یاخود باشقه مدنی یتىكىلر ایچین آبریلان زمینک سطحنی
 حق حساب ایتىك ایچین تجربه اولچولری یاپيورلر، گوی تصرفاتی
 خصوصه اطرافلی معلومات آلیورلر.

بونلردن باشقه کوستریلان واسطه ایله یایز زمانى، چول ایشلرینک
 آخرلرینده هر بر متعلمک مکمل ترصد روزنامه سنه مالک اولماسی
 غایت اهمیتلی در. بو روزنامه لر قیش درس لرینده مشترک امک ایچین
 زنگین و جانلی ماتریال تشکیل ایدیورلر. چوچوقلر طرفدن
 یابلوب، روزنامه یه ایدیلن ترصدلر برنجی و قتلر تام معناسی ایله
 مکمل و دوز گون اولماسالرده فقط بر طرفدن پیداغوزی نقطه
 نظرله، اوتە کی طرفدن دائره آغرونوملرینک قضا ستاتیسیتیق

بيوروسنك استفاده سي ايچين همان دائره نك كوي تصرفاتك وضعيتي
آڭلاتان موفقيت تشكيل ايد بورلر.

مەملىك رولى بىر تەشكىلاتچى رولى كېى صەئە ھىاتە آتېلر .
قېمەتلىدە اولسا بو خام ماترىالى درس وقلارېندە مەشركا ، قلوب
اېشلىرى صورەتندە ، لايەئەجە پك چوبىر اېمەلى ومطابق تېجەلر
چىقارمالېدر . مەلم اېشى اېلە قورمالېدر كە فەالىت زمانى مەتلەملر ۱۰۰
فۇض تەبئ شەئصىە نەشانەسى كوسترەسېنار . مەتلەملرە ترصد اوزرە
پاېلماسى لازېم وظېفەلرى موفىقىتلى صورەتندە عملە كەتورېلدىكى
تەقدېردە ھەمان مەلەدە نە كېى يېتەكلرك مەنېلەشدىرېلدىكى ، توپراغك
تېجە زرع اېدېلدىكى ، ھانكى اصولك ائەشار بولدىغى ، كوى
تەصرفاتى آلاتى : سېكىك نك ھاسەسى و غېرەبى كوسترە قېمەتلى
ماترىال تەشكىل اېدېورلر . چوچوقلر ھاضرلانا باشقە باشقە روزنامەلرى
نظامە سالماق ومقايسە اېتمەكلە توپراغك ناصېل زرعى ، و ياخود
باشقە مەنى يېتەكنك ناصل نەشونا اېدېلەسى ، ەمومېتە تصرفاتك
مەنتەظم صورەتندە ، قاعدە سەئجە آپارېلماسى ھصوصندە تېجەلر چىقاروب
موجود اقلېم اېچروسەندە اكېن وقتى اېدېنلاشدىرېرلر و غېرى
بو كېى مەسلەلرى ھل اېدېورلر .

چو جو قۇلر ايكي تصرفاتي مقايسه ايتديگلري زمان و ياخود باشقه تخمك، كوگرينتيلرك بر تصرفاتده اوتە كندن دها محصولدار اولديغنى كوربورلر. چو جو قۇلر روزنامەلري دوتوشديرديقه بر تصرفاتده محصولك اوتە كندن قوتلى اولديغنك سيبلرني آراشديروب بوليور؛ بللى اولديغى اوزره محصولى آرتيق اولان، مطابق اصوللر ايله دها ايلاربه ن توپراغى قوتلنديرميش مدنى بتيگيلرى احاطه ايدن يابانى اوتلرى تميزلەميش: دها مكمل اكينلر، ماكينه لر تطبيق ايتميش و تميز تخم سېميشدر. بو حال چو جو قۇلرى مراقلانديربور.

بوايشك نيچين اويله دكل شويله يابلماسى ياقشى اولدينى خصوصنده فكلرلرینه بوزلرجه سوانلر گليور. بو خالده مکتب امگداشك وظيفهسى کوى تصرفاته دائر معلومات کتابچهلرى و باشقا اديت بولدير اراق چوجوقلره فنى ايضاحات، فنى موسسه لرده، تجربه زميلرينده تصرفاتك نيجه آبار بلدينى خصوصنده معلومات وبرمك. محصولات خصوصنده عددلار، رقملىر کوسترمك و محلى کنديلارک محصوللرى ايله مقايسه ايتمگدن عبارت اولوب قاليور،

روزنامه لر چك - چوير ايديلر کن چوجوقلرى قروپلره بولمك اولار: بر حصهسى ياز اکينى، اوتة کى قيش اکينى، ۳نجى حصه توپراغى استراحتده قويماق مسئلهسى ايله مشغول اوليورلر. هر بر قروپ ايشلرک کيديشى و چيقازيلان تيجه لر خصوصنده متعاملرک عمومى يقنجاغنده معروضده بولتيور. بو ايش مکتب طرفندن هر ييل عمله گتوريار. بويله لگله بير نيجه يياک مدتده کوى تصرفاتى قاعده سنجه آبارماق خصوصنده لازيمى مقدارده اعمال ايديلميش چوجوقلر، مکتب ايشچيلرى، محلى کوبولر و دائره آغرونوملرى ايچين بوبوك اهميتى حائز ماتريال توپلانير.

دائره آغرونومى عمله گتوريان بو ايش ايله آرتيق درجه ده مراقلاما ليدر، چونکه مکتب و مکتب امگداشلى واسطهسى ايله کوبولرله تثير باغيسلاماق اڭ دوزگون بر يولدر، بو ايشده جدى اشتراك ايله ييلن روسيه قومعونيست گنجلر اتفاقك کنداوز گلرى آنلان يوقدان بابانجى قالماليدرلر، بوندان باشقه کوشك - قرائتخانه لرينک کوى تصرفاتى او گرنمك دائره سندن آباردبقلرى ايشلرى مکتبلرک يوقاروده گوستريلن ايشى ايله برلشديريلمه ليدز.

محلى اهالىنک بيرنجى وقتلر بو ايشه شبيه ايله باقاجاغى و اينانماق ايسته مه به جگى بللى در. فقط خام ماتريال مکتب طرفندن

اعمال ایدیلدیگدن بگوئور ووردلیدن سوگرا کند شوراسی روسیه گنج قومونستلر اتفاقی اوزه کی و محلی آغرونومک اشتراکی ایله مکتب طرفندن گوریلن ایشلرک نتیجه لری خصوصده اهاالینگ قارشوسنده حق حساب ویریلدیگدن و او گون مناسب ایش سرکیسی ترتیب ایدیلدیگدن سوگرا شبه و ائانامازلوق زائل اولار. او زمان بو ایشک چوققلرینه تصرفاتلرینی گوزلشدیرمک ایچن بر طاقم یگی شیلر او گرنده یکنی کیدیلرینه غایت خیرلی اولدینی گورن کویلولر یگی ییلده مکتبک بو دائره ده گوردیکی ایشلره یاردیم ایدرار. مکتب بویله لکله محلی کوی تصرفاتی دائره سنده قورولان کنیش فعالیت بویله اهاالی، محلی شورالر، معارف موسسه لری، قرائت - ایولری، مدنی - معارف اداره لری، گنج قومونستلر و روسیه قومونست فرقه سنک اوزه کی ایله صیفی علاقه به گیربور. کوی مکتبی حال حاضر کی مکتبک سوف ایدیلمه سی لازمی بولا طرف قدم آتور. بو ایش مکتب امکداشک کوی تصرفاتی خصوصده معلومات دائره سنده آز حاضرلق گورن اولدینی تقدیرده آبارماق منکن در یا بوق مسئله سی اوقوبوچیلری مشغول ایده ییلر. ظنمنجه آرزو ایدیلدیگی کیی ممکندر. بو ایشده معلمدن چوق آز شتی طلب اولئیور. بوراده معلم بوبوک بولداس کیی متعلم ایلله برابر مدنی یتکیلرک کوگریشی، توراغک زرع اصوللری اوزرینده ترصدلر یاهمالی و ترصد روزنامه لرینی اجمال ایدره رک داها یو کسک محصولک سیلری خصوصده نتیجه لرچیقارمالیدر. معلم گوستریلن ایشلرک عمله گتوریلدیگی زمان کندی فنی زراعتی نیج، آبارماقی او گره نه جک، بودا کوی تصرفاتی دائره سنده اختصاصی قالدیرماق ایچین اگ کوزل بولدر، دائما کویلدره آرانیلما سی آسان تجربه لی کویلولر بو خصوصده مکتب امکداشک معلمی اولاییلرلر

ایمدی بو ایشک برنجی درجہ لی مکتب چوچوقلری ایچین ممکن و مطابق اولوب اولمادیفی مسئلہ سی اورتالفہ جیقپور. چوچوقلرک نرسدچی و تحقیقاتچی روئی گوزل آپاردیققرنی، نرسد تجرہ لرنک مکتبہ دک ویربلدیگینی و ویربلدیلی اولدیفی، برنجی درجہ لی کند مکتبی متعلملرنک والدینلرنه یاردیم ایدرکن کوی تصرفاتی ایشلرنک اشتراکچی سی اولدیفی نظر اعتباره آلاق بو سواله مثبت جواب ویرمیلدر. ۲-۴ ییل تحصیل ایدن چوچوقلرک بو دائرہ ده ویریلن ایشی لایقتهجه عمله گنورمچگی شہه سیزدر، فقط بو خال داها تیز ایشه باشلاماق ممکن اولدیفی احتمالی بوج اینمه یور.

برنجی درجه‌لی کوی مکتبده کوی تصرفاتی فکرنی کیچرمک مسئله‌سی یوقاروده کوسترلین بلان اوزره «وغاروده» قضاسنده تشکیل اولتان خصوصی کوی تصرفاتی قومیسیتوده حاضرلانوپ گئیش قضا معلم‌لی برلشمه‌سنگ مذاکره‌سه وبریلیمیشدی، ماهیت اعتبارله هیچ بر اعتراض اولمادی. باغارود اجتماعی تربیه اداره‌سی ۱۹۲۳ نجی سنه‌نگ باشنده بو ایشه باشلاماغی فکر ایدیوردی. لکن مکتب امکداملاری فرقه مکتبی نزدینده موجود عمومی پیداغوزی قورصلرینه گوندریلدیکلریندن] بو ایشک کیچریلمه‌سنی ۱۹۲۴ نجی سنه‌نگ بهارینه‌دک تاخیره سالماق لازیم‌کلدی. حال حاضرده خصوصی حاضرق آباروبلر. محظله تعلیمات گوندریلمیشدر. مکتب تعلیماتچیلری معلم‌لرک ناحیه برلشمه‌لرینده تعلیمات خاصیتلی معروضه اوقوبورار. مکتب امکداملرینک اختصاصی یوکسلیتمک ایچین وظیفه اولاراق «کتلوی کوی مکتبده کوی تصرفاتی فکری» موضوعی وبریلیمیشدر. خلق معارف شعبه‌سی نزدینده بر طاقم نوبتی مەودوق مسئله‌لر

دوربور. ١) مکتب پروگرامنده کندهالدارلغنگ حالتي او گرنمکي داخل ايدن کوي تصرفتي فکري درينلشديرمک خصوصنده،
 ٢) کوي تصرفاتي برنجي درجهلي مکتبه حاضرلاناان عمومي خاصهلي ماترياللرک مضموني ايله طوبيدبرماق (شعلندبرمک)،
 ٣) آغرونوم و اجتماعي تشکيلاتلرک ايشه جلب و اشتراك فورمالري.

مکتب و کوي معيشتي.

يازاني: شاتسکي . پديرهني: م. ر.

حال حاضرده کوي ايشلري پک بويوک بير اجتماعي اهميت کسب ايديور. کوي کندی عصري عاطلليکيندن چيقاران باشايشينک تشکيلينه چالشيور.
 شيمديکي حالدا انقلاب کندی انشا آت قسميله کويه قادار آنجاق ايمدی نفوذ ايدميايش و بير کره گيرمش اولديقي حالده آرتيق کدی تاريخي ايشيني باپايا باشلاياجاقدرد: (آرتيق باشلامشدر ييله). يگي مدينک نه ماهيته و هانکي يوللارلا گيدهجکي مسئلهسي اگ چوق ييزم اجتماعي حياتمزدن آسيلي در. بءاعليه کويلير ايجريسينده تائير ايدمچک اولان بوتون مدني قوتلرک قيمت و تطبيقاتيني دربندن - درينه مطالعه ايتمک، کوي ايشلرينک ماهيت، اصول و تشکيلاتيني مطالعه و تدقيق ايتمک تمايله طبيعي در.

مسئلهنک بويوکلک و عظمتي کندی - کدينه معلومدر. فقط کويلير ايجريسينه يگي قوتلر سوق ايتمک امکاني فوقالعاده آز اولديقي و بونلارک معين بير شکله صالينماسي ايجين اينايلمياجاچ

قادار چوق چالیشماق لازم گلدیكى ده مجهول ده گیلدر. بو چابوق
تأثیر ایدمهك اولان قونلردن بیریسی کوی معلمیه مکتبدر.
بیز کوی معلمی حقده کی مسئله بی (بودفه، اویله گایور که،
داها حقیقی نتیجه لرله) پک حقیقی اولاراق قلدیریور و اونك
اوزرینه داها چوق اجتماعی بیر آغراق بیراقیوروز. کندی - کندایکینه
آگلایشلور که معلم، بوبوک یاردمدا بولونماق ایجاب ایدیور؛ فقط
بو ایش یاردمك حقیقی اولماسی، حقیقی حیاتك شرائط و
احتیاجلاری، اونلارك اوگره دیلمه سی و ایش پلانیك تدقیق -
آراشدیرلماسی مکتب تشکیلاتینك بوتون فعالیتله اداره ایدیلهك
بیر صورتده قورولمالیدر. حیاتی پلانلار - پک مشکل بیر ایشدر.
بونا کورده مدنی ایشلر ك حیاته تطبیقی ایچین دوشونولمش هر
بیر تجربه یه معین درجه ده دقت ایتمك لازمدر.

خلق معارفی حقده ایلک تجربه موقفی دائره نك (۳۱ - کوی)
اقتصادی احتیاجله ایچرینه بنده کی مدنی ایش (باشلیجا اولاراق
مکتب) تشکیلاتی آراسندا کی موازنتی نظره آلماق مسئله سینى
میدانه قویدى. بر مربوطیت ایکی استقامتده تقرر ایدمه ییلر:

۱) (معیش شرائطیه بیرلکده) برلى اقتصادى حیاتك مشکللری
مکتب سیستمی (پروگرام، اصول تشکیلات) نه بو ویا دیگر
استقامتی شرط اولاراق ویریورلر،

۲) مکتب سیستمی غایبه موافق اولاراق برلى اقتصاد حیاتك
استقامتده اشتراك ایدیور. هم اونا، هم ده معیش تظاهراتیه
تأثیر ایدیور.

تجربه موقفی بو ایکی حاللا کندی فعالیت پلانیك اساس
چیزگیلرینی تعیین ایدمك بو پلانی تدقیق ایدمک بیر طاقم
تجربه یاییور.

بوتون پلان بۇ تصور كۆزىنى قورۇلۇش دەر كە انقلاب كۆيدە
تصرفات كى شەكلى. كىرەمسەنە دۇرۇر يىر مەجلىس دۇرۇر مەش،
اۋ، (انقلاب) كۆيلىك اىچرىسىندە يېڭى قورۇلۇش مەنەت تەشكىل
ايدەن اسكىمەش عادتلىرى، اجتماعى اعتياد و مەشەت مۇھىماتىنى
آتمايا مەجبۇر ايدىيور. تصور صۇك درجە خىر خواھانەدر. يىز،
مەنەقبا، انقلاب دورىنىك كۆيلىرى حەقندە قونۇشمالى يىز .

دۇرۇداندا اكر - خلق تەبىر نەجە - كۆي اىي باشماق اىستەيور،
فقط ناصل ياپماق لازم كەلدىكىنى يىلمەيورسە اۋ وقت دۇرۇر
يىر ايش كۆرەك اىچىن بۇيى حىيات كەدن عبارت اولايەلەجكىنى
بولمالى و بۇ چارەلىرى يىر يىرە تۇپلايلاق اونلار حىياتى يىر
شەكل وىرمەلەيدىر. مەكتەپ كەندى مەلم و مەلملىرىلە بۇنەماكى
و حىياتى شەكللىرى كەندى ايشلەرىندە عەكس ايتدىيور. آنچاق
يېڭى مەكتەپ ايشلەرىنىك چىران ايدەجكى بوتون بۇ شەكللىرى
فوق المادە سادەلەشدىرمەك و بۇ صورتلە اونى آڭلاشلاچاق و مفىد
اولاچاق يىر حالە سالمايدىر. بۇ شرايط تەختەندە كۆي كەندىسى
اىچىن حىياتى و فائىدەلى يىر ايش اولماق ايتبارلە مەكتەپى قوتلى
صورتەدە حمايە ايتەلەيدىر.

انقلاب بوتون كەندى بۇيۇك پلانلارلە كىچىمەش اولدىنى
يىر كۆيدە (كۆي اىچىن دۇمانلى اولسا يىلە) يىزە بۇ حرەكتى
كۆستەرنە چىز كىلەر مۇجۇدمەيدىر؟

يىزە مەشەدە ايتەش اولدىغىز آئىدە كى بۇگونى تەشكىل ايدىيور:

۱. اكين تەقسىماتىنە كەلەوى كىرىش،

۲. استحصالات قونۇپراسيونىنىك انكشافى،

۳. اولچۇ، تەبىرات، قوتلى غرۇپلارنىك يېڭى مەنەر فەلەكە

تەقلى،

۴. کندی اجتماعى ایشلرینک جدیدله تنقیدی،
 ۵. هر دورلو دهرنەك و غروب تشکیلاتینک دائمی جالبشمالاری،
 ۶. گنجلك ایجریسینده کی قیناشما،
 ۷. ایشجی غروبلاری آراسیندا کی علاقەر . (هممهرلیک)
 ۸. بوتون تصرفات و معیشت تبدلاتینه بویوک دقت.
 - ۹ - کلباسیه رغبتک آزالماسی و ارەك تنقیدی.
 - ۱۰ - روس و خارجی سیاسی مسئلهلرله بویوک رهغت و اعتنا.
- دوتالم که - بونلار هبسی دوغرودر. مکتب بو شرائط تحتده ته یابمالی و کندی ایشینی ناصل کورمه لی در؟
- اونوتمامالیدر که مکتبک باشلیجا وظیفه سی چوجوقلارلا اوغراشما قدر؛ فقط چوجوقلاردا اهالی دن آیرلماز اولدیفیندان اونلارلادا اوغراشمالی داها دوغروسى اهالی ابله بیرلیگده جالبشمالیدر. مسئله چوجوقلاری آیری آیری اوفوتماق و مکتبدن خارج ایشیده آیريجا آپاره قدان عبارت ده گلدر؛ بونی کندی قوت و وسائطیه اویغون اولازاق واحد بیر حاله قویما قدر. البته کندی ایشلرینده اک مهم برلی مکتب حقنده قونوشماق لازم گلیر، مسئله نی ساده لشدیرلم. دیهلم که کوی فرضیاتی اوج غصردن منشکلدر: (آ) بگی تصرفات، (ب) اونیک قونوبراسیونلاشماسی و (ت) بگی معیشت تشکیلی.
- کویلر - اکین تقسیمى، استحصالات و احتیاجاتک قونوبراسیونلاشماسی، اجتماعیتک بگی شکلرینه قابلیت - کبی ایشلرک سوق ایدیلمه سی ایچین مدنی چاره لرک اک مرکب بیر میخانیزمی، قوتلی بیر تصرفات مبادله سی، بگی زحمت تشکیلاتی و اجتماعى انکشافک بگی درجه لری لازم در. مکتبده کندی قارشوسیندا بوکبی فرضیه لر بولوندریور. اوده عینله کویک یابدیغی ایشی اجرا ایدیور. یالکز اوکویک احتیاجاتینی کندی پروگرامی ایجریسینه آلاراق مکتبک

داخلی اولدیغی کبی خارجی ایشلری ایچین ده یگی اصول، مه‌تود یارادیور و کندی تشکیلاتینه کویک ایلری گلن طبقاتینی جلب ایدیور.

تجربه موقفی بو ایشه ییگیرمی ایکنیجی ییلده باشلامشدر. یگی فعالیت آرتیق، شیمدیک گیزلی بیر وضعیتده اولسا بیله نایر ایتمکده اولدیغینی عد ایتمکله ییز طبی - صحنی بر طرزده اوزون بیر قامانیا یورودمهی قطع ایتمشیز. متعاقباً، ییز باشقا ساحه‌له نسبتاً بو یولله چالیشماڭ داها دواملی و آسان اولاجاغینی نظره آلاق ایشه معیشتدن باشلاق؛ هر حالده مکتب ایتده بیر طاقم عصری عادتار و باطل اعتقادلارا تصادف ایتمه‌لی و اونلارلا مبارزه ایتمه‌لی ایدی. ییز کندی‌میزه گوره تصور ایدیوردق که اگر انقلاب ای حیاته دوغرو بیر طاقم میل و رغبتلر اویاندیرا بیلیمشه او وقت بو اویاتقلق اهالی طرفندن مکتبک تمیزک و صحت ساحه‌سینده کی ایشلرنیڭ آڭلانا‌ماسی و حسن تلقی ایدیلمه‌سینده عکس ایتمه‌لی در.

ایش الڭ ایتداده اوله وضع ایدیلیمیش ایدی که چوجوقلارڭ حفظ‌الصحه عادتلری یالگیز مکتبده ده گیل باشلیجا عائله‌لری آراسیندا تکامل ایتمه‌لی ایدی. مکتب - ادمان، مصاحبه، یازما و نهایت بیر تفتیش یوقلاما بری در.

حفظ‌الصحه و تمیزک ایشلری (اشتغالانی) ایشه عائله ایچیرسندم اجرا ایدیلیر. ایشی یولینا قوبماق ایچین ایشه مکتبک عائله اوزرینده مفتش اولماسی لازمدر،

تدریس ییلی بیر طاقم ابکی هفته‌ک دورملره آیریلیمیشدی، که بونلارڭ هر بیرینه ییزم ۱۴ مکتب معین وظیفه‌ار گوتورمیشدیلر. هر دورڭ صوگیندا معلملر گلیور و کندی ایشلری حقنده ایضاحات

و بریدیلر؛ یگی وظیفه‌ار آلاراق تکرار اونلاری یاماق ایچین کندی یارزیه، مکتب‌ره گیدیدیلر.

مسئله‌ار بو طرزده ایدی: چوجوقلار مکتبه کلیر کن اللری تمیز بولونیور، سوکرا بویونلارینی اییجه یوبورلار، ساجلارینی ووردیرلار (کسیدیرلر)، پالتارلارینی، آیاق قایلارینی و اوست گهیملرینی تمیزلیورلر؛ صنفی توزسیر اولاراق سوپورورلر، اورالاری هوا به ویریرلر، یمکدن اول اللرینی، یوبورلار، آغیزلارینی ییغابورلار، قولاقلارینی تمیزلیورلر، ابولرینده تمیزلک و انتظامه رعایت ایدیورلر، حشراتلا مبارزه ایدیورلر (میری سهیمه تیفو خسته‌لقی واردی)، خسته‌ار حقنده معلومات ویریورلر، دوقور دعوت ایدیورلر و الخ... بیرنجیلر ایچین اساسی مسئله کندی صحتلری، ایکنجیلر ایچین عائله‌لرینک صحتی، اوچینجیلر ایچین کویک صحتی، صوگ غروپلار ایچین ایسه اجتماعی حفظ‌الصحه ایدی، فقط عمومیتله گورولوردی که هر کسه شخصی عادلر آشیلماق لازم ایدی. بیرنجی ییل ایچین بو ابی ایدی.

نه نتیجه‌الده ایدیلدی؟ هر یاشدا اولان چوجوقلار بویوک بیر مراقلا بو ایشه دوام ایدیوردیلار. مکتبه گیریر کن چوجوقلارک اللرینی اوزاداراق اونلارک لازم اولدینی کبی بابوب یامادقلارینی اوکرنمک ایسته‌دیگلرینی کورمک پک مراقلی بیر منظره تشکیل ایدیوردی: «بوق، سن دیرناقلارینا ابی باق کور بیورمیسک اوزانه‌شدر.» هر کس مفتشی بویوک بیر مراقلا دیگله‌یوردی. ایلک اول معلم سوکرا نوبه‌چیلر تفتیش ایدیوردیلر: سوکرا عادت اوزره معلمی تفتیش ایتمگه باشلا یوردیلار، بو وت اوکندپسی جانلی بیر گوستریش واسطه‌سی اولیوردی، بو تفتیش چوق دقتلی ایدی: چوجوقلار هیچ بیر لکه، هیچ بیر بیرتیق بیراقما بور، کوزدن

قاجیر مایوردیلار. اولہ کلیور کہ معلملرک کدیلمر نہ یلہ جدی صورتدہ صاقینماق لازم کلیوردی.

کوی عمومیتلہ بو یگیلکی سەودرک - ایستہ بەرە قبول ایتدی. دیوردیلر کہ: «سیز، دیمک، یالکز سوان او کرتمک دە گیل ناصل یاشامی دە او کرتمک ایستہ یورسکیز... نہ اولور، ییزم چوجوقلار، اولور کہ، انسانچاسینا باشارلار. ایستہ سیز بیر ایش بولد گز» بعض آتالار. چوجوقلارک صیجاق صوبا اولان تمایللریندن «چوغون قبی قیزدیرمای ییلہ بیتشدیرە میورسک...»

(احتیاج ایچین صابون پک آز بولونوردی.) بیر مکتبە آتالاری چوجوغا بیرەر دستمال گتیرمیشدیلر: «ایو کیرلی در. هیچ صورتلہ تمیز بوماق (بیقماق) اولمایور. قوی مکتبە او گرنسینلر.» هر شئیدن مراقبسی او ایدی کہ کویلی عئلەلری معلمی أبوہ تفشیشہ بیراقمایا راضی اولیوردیلار. اونلار معلمک معین بیر حقینی تانیوردیلار. آنجاق ییز بو حقنی تانیماق ایچن قورقوردق: مثلاً؛ بلکه دیوہ ییایردیلر کہ - «سیزک قولوبالاردا نہ ایشکیز وار.» اسلس اعتبار ایلہ بو پک ضروری ایدی. کویدە مکتب یگی بیر موقع کسب ایدیوردی؛ بو موقع چوجوقلارک یاشایشی اوزربندە کی اجتماعی تفشیش موقعی ایدی. ییز حس ایدیوردق کہ گیت - گیدە دوغرو وضع ایدیلەجک اولورسا مکتب چوجوقلارک محافظە سینی کندی عہدە سینه گوتورەر و مکتبک بورولی کوی اهلای سی طرفیندن دە تصدیق ایدیلە ییلەر، بوايسہ آرتیق پک بوبوک بیر موفقیت در.

حقیقت پک دہشتلی ایدی. بیر چوجوق دیوردی کہ: «ییزم کویدن سانکہ بیت بولوطی کیچمیشدر؛ بیت ایلہ نہ یاپاجقسک؟ او پک موردار بیر شئیدر. نہ قدر یوبورساک. ینہ دہرینک آلتیندا قلیر، اورادا یاشایوردا...» دستەبلہ چوجوقلارک تولومی، ورم.

سېفلىس ، مەدە - باغىرساق خىستەلقلىرى . . . قارىلار ، يىلچىلار ،
فالىچىلار . . .

ايش سانكە كوچوك كورولور ، فقط بو ، گوسترييور كه
مەكتەپ ايشلىرىنى او استفامدە گيت - كيدە دوام ايتدىرمك مەمكن
اولاجاقدىر . مەكتەپدە چوجوق زىمىتى ايشلىرىنى باشلامشدر .

مەلىملەر ، بوتون چوجوقلاردان اُبودە نە يابدىقلارنى سورىيوردىلار ،
بوزە قادار مەختەف بدنى ايشلىر ميدانە چىقىدى ، كه بونلار ك هېسىندە
چوجوقلار اشتراك ايدىيوردىلر . بالخاصە توقونوجىلىقلا علاقەدار
اولان (چارخ سارىلماسى ، يالىقلارك باغلانماسى) كىيى ايشلردە
يىر چوق آچىق استىمار تصادفلارى چوق اوليوردى ، فقط
چوجوقلار ك خوشىنا كيدەن و اونلار ايجىن بونگول اولان باشقا
طرزىدە زىمىتلردە واردى . مەكتەپدە كويدە چوجوق زىمىتك
دوغرو تشكىل ايدىلمەسى مسئلەسىنى حل اىتمەي كندى قارشوسىندا
بولوندىرييوردى . چوجوقلار كندى دقتىرلىرىنى زىمەت موضوعنە
عائد اثر و رىسملرە دولدورمايا باشلايدىلار ؛ كوكك زىمەت
حياتىدە كى يىر چوق شىلىرى «تقدىر» ايدىلمش ، نەيت هر مەكتەپ
چوجوقلار طرفىندىن كندى حياطلارنىدا ياپىلمش اولان (باغچىلق ،
حېوانلار ك بىلىمەسى ، تويوقچىلق ، چىچىكچىلك ، بوستان ، قويو ،
حېاطك تەمىزلىكى ، آغاچ اكيلىمەسى كىيى) تصرفات زىمىتنىك مەختەف
شىكللىرى اوزرىندە دوردى ؛ بونلار باشلىجا اولان ايلك بهار و
ياز (باي) زمانلارنىا عائد ايشلىر ايدى كه مەكتەپك تقيش و
نظارتى آلتىندا بولونىيوردى .

كويدە چوجوق زىمىتلىرىلە يىرلىكدە ياشلىلار زىمىتىدە بولنىيوردى ؛
يونلاردا اكشراً بارد اولاراق «تقدىر» ايدىلىرىدىلر . مەكتەپ ، كويلە

زحمتك حياتينه نه قدر ياقلاشوردیسه اونك قارشوسیندا بو ساحهده او قاداردا جدی بیر ایش اخذ موقع ایدیوردی.

چوجوق حفظالصحه سیله آچیلما یا باشلامش اولان حیاتك دولاشیق یوماغی کیت - کیده معلّمه ایشك بکی محیطنده ناصل داورانماق ایچین بیر طاقم وسیله، دوینغو و کوستریشار ویرمکله باشلادی. بونلار دوغروداندا بکی ایشلار ایدی: بو، احتماعی بیر مؤسسه اولماق اعتباریله مکتب طرفیندن اجرا ایدیلمش اولان حقیقی وارلیغینك تفتیش و تقدیر ایدیلمه سی ایدی.

ایشته، بیر مکتب مسئله سی اولاراق چوجوقلار غروپه ویرلمیش اولان بویله بیر تقدیرك مثالی بودر: (قوسته نقا) کونك سوروسی چایك اوطرفینده چمنده، اوتلایور؛ اونلار ایچین آتلارك دالینجه سورویه کینمکه حتی یاریم کونك بیر زمان صرف ایتمک لازم کیلر. اگر بو کویلیلر چمنه مستقیم یوللا کیتمش اولسالار $\frac{1}{4}$ چاغیریم (وهرست) مسافه اولاجقدر. بونلار مستقیم یوللا کیده مزلر زیرا جای (نهر) مانع اولور، بونلاردا دولاناراق (اوقوبسکی) کوپروسیندن کیچمك مجبور تینده درلر. بودا مستقیم یولدان دورت کره آرتیق بیر مسافه تشکیل ایدیور. یایدا اونلارلا مثلا: ۱۲۰ دفعه اوطرفه کیچمك لازم کیلر. اونلار هر دفعه ده $\frac{3}{4}$ وهرست آرتیق مسافه کیتمش اولورلار. بیر حیاط صاحبی ایسه یاز (یای) زمانی ۹۰ وهرست آرتیق مسافه کیتیش اولور. هر ایش کونینه ۳۰ وهرست مسافه حساب ایتمیش اولور ساق اوقت هر بیر اوج ایش کونی صرف ایتمه لی در. اگر (قوسته نسقی) کویلیلری جای اوزریلدن ۲۰ آرشین اوزونلقد ا بیر کوپریچیک باسالار بیزم حسابمه گوره هر آیوه بیر ایش کونی صرف ایتمک لازم کیلیردی؛ زیرا (قوسته نقا) کونینده ۲۰ آیوه موجود ایدی: ۲۰ نفر ایسه بیر کونده هیچ ده عجله ایتمه دن کوپروجگی

دېگەن بىلىرلەر. بونا كۆرۈمەدە اونلار يىر يازدا ۴۰ ايش كۈنى قازانمىش اولورلار.

اشتە دېگەر «تەقدىر» مثالى :

مەكتەپ غروبى كويىدە يىر آمبارى مەينە ايدىيور. «ايكىنجى درسبە يىز آمبارا گىتەك. يىزم ايچن قابۇسى آچدىلار. چوروتتو قوقوسى وبرەن آغىر يىر هوا چىقدى. آمبارك سقى بىك چوق دامجىلامىش، مانظارلار كوگرەمىش، دىوارلاردا بوجاقلاردا دوغرو ايسلانمىشلار.

ايسلاق، قىزمىش، چورومىش، كوگرەمىش، قازنوفلار راطب بولونيور، بوقارودان چوروتتولار سارقەمىش، كەلم فوجىلارى كوفلەنمىشلر. يىر ايسلان بولونيور. يىز آمبارى آچدىق. اۋل هوا چوق آغىر و بوغوجى ايدى صوگرا هوا سافلاشمایا باشلادی. گوش دوشدى. آمبارى آچماق لازمدر؛ او وقت چوروتتو اولماز، هوانك چىقماسى و كىرمەسى ايچن باجالار دىكمك لازمدر.»

آمبارك صاحبەسى مەكتەپ قوشارق معلمەدن صورىيور كە: «باقالم، بىم حەقمە نەلر يازمىشلار؟» «تەقدىر» ى اونك ايچن او قودىلار. او، ايسە كوچە نەرك باغیرماغا باشلادی :

«امادە ايش ها...، بىن دە باجا آچماق ايسە يوردىم. شىمدى قاجوب بابارام...»

اوجىنجى «تەقدىر» :

مەكتەپ يانغىن (اطفائىه) قواوباسىنا كىدىر. چرخ (تكر) و بورولار توپراغا سانجىلمىش، اونلارى حر كەنە كىرىمك مەمكىن دگل. بورولار چورومىش فوجى (بوجقا) بوقدىر. (ايش اىلك بەردا جريان ايدىيوردى.) معلم تەكلىف ايدىيور كە يىغىجاغا كىدوب اورادا مەروضەدە بولونىشلار.

«يوق، يېز كېتىمەز، يېزېملە اكلەنر و كوله رلر. كىدك كېت...»
معلم چوقۇقلارلا يىرلىگدە اينىشدە اوتورمىش اولان وطنداشلارلا
مراجعت ايدەرك چوقۇق اجلاسنېك برات القولىنى اوقۇيور.
جواب اولاراق يىر كورولتو قۇيور، اسكى باشلى يىر قوجا
آجىقلانمايا باشلايور:

«بۇنەدر؟ يېزى چوقۇقلارمى او كىرەتمك ايسەنەيورلر؟» فقط
مسئله نك جدىتى باشقالارنا تائىر ايديور. اونلار قىسمى اولاراق
«اسكى قورولوش»ى يىراقراق باقماق اېچىن قولوباىە دوغرويونەليرار.
... «دوغرودر... بونلار كېم باقمالى ايدى؟ سن - ؟»
- «ئىچىن بن؟ بن مارتدا ايدم، ايدى ايسە نىساندر...»
عادى يىر كوى صحنەسى ميدانە چىقمايە باشلايور، معلم ايشە
قارشىيور:

- «اگر ايسەرسە كىز بورولارك نەبىرىندىن سوگرا بورولارلا
نظارت ايتىمى مەكتەب كىدى عەدەسىنە كوتورە يىلىر...»
- «ئە... بورادا مەكتەب نە ايشى وار - يىز كىدىمىزدە ياپارز...»
معلم ھەلك اصرا ايتىمەرك مەكتەب بۇ شەبەسىز اولان غالب
مسئله سىنى چوقۇقلارلا محاكمە ايدىيور...
«ايشە، ھېچ سوگمە دىلر يىلە!.. ظن ايدىيور دىق كە - يىزى
پارچالارلار.»

نە يابىماق لازم كىدىكى ايدىندر. بالىلار ياپايىلمك اېچىن دە كىل،
چوقۇقلار كۆمەسى يىدىكى قادار كىدى ھەلەرنە دوشىن اجئاعى
ايشلرى كىدىلرى ياپايىلمەيە چالېشماق و حىاتى او كىرەتمكە «تەقدىر»
مەنىتى ياراتمايدىرلار.

اگر مەكتەب طرفىندىن يىر طاقم «تەخىمىنلر» و كوى حىاتىنىڭ
مىخلف جەھەتلى نظىرە آلىناراق حىاتى ھەر دورا و ھەمىتلىرىندە

كەندى خەسەينە دوشەن قادار اشتراك ايتىمگە چالشيلاجاق اولورسا، اووقت بويىلە «پروگرام» نىڭ غايەيە موافق اولدىغى تىظاھر ايدەم. قىش و ابلەك بەرادا (يازدا) كەندى علاوہ ايشلارنى ياپىقدان سوڭرا مەكتەپ خال حاضردە ياي ايشلارنىڭ پەك مەسئۇلىتى اولان پلانىنى حياتە كىچىرەمگە باشلامىشدر. بوتون بونلار ايلرىدە سويلەنمىش اولان اساسلار اوزرىنە، يەنى. مەكتەپ ياي اجتماعى ايشلارنە حەقىقىي سورتىدە. اشتراك ايتەمسى اساسلارى اوزرىنە قورولمىشدر. پلاندا اوچ مەسىلە قىرارە آلمىشدر - كوپك اعمار ايدىلەمسى، عەدم نىظافت و مضر غىصەرلارە مبارزە.

يىز كوي اعمارى مقصدىنى ميدانە چىقارماقلاھلە زورلا تەمام كەندى كوينى دوشونمەك فەكرىنە قەدر بو كەسلەيىلەن كوي اجتماعى حياتىنىڭ اساسى تەقەببىنى اصلاح ايتىش اولورۇز. ھەركەس آنەچاق ئوز خەصوصى تەصرفاتى حەقتە دوشونبۇر. يىر كەربەن چوجوقلارلا يىرلەكە كويىدە كەزمەكە چىقمىشدم. ھەركەس نە كەندى ايلورنى گوبىتريولردى: «ھاشتە، باق بىم قولوبام، - باق - باق اودرەھا - بىم، آمبارم، باق، اورادا، ھەمان او قاواق آغاچىنىڭ دالىندا بىم ابوم - دامىنى، ھەلە يىڭى اۋرتەك...»

ھېسى «بىم - بىم» دىيە باغىربۇر. سانكە كوچوك ابوصاحبلىرى تىرفىندىن احاطە اولونمىشەك. بونا كورەدە مەكتەپ، كويىدە بوتون جەمىيت حەقتە دوشونمەك غەدەتك بولونماماسىنىڭ كويە نە قادار ضررلى اولدىغىنى يىلمەككە چوجوقلارى بوتون كوپك ايشلارنى دوشونمەيە آلىشدىربۇر. مەتەقبا، اگەر كويىدە جەمىيتنىڭ ايشلارنى دوشونەن بوبوكلر نىظارتى بولونبۇرسا، چوجوقلاردا بو ايشلار كەندىلەرنە قەدر ايدەرك، كەندى ايشە قارىشماق و اونلارنىڭ قورولوشىندا اشتراك ايتەك پلانىنى قىد ايتەمكە كەندى نىظارتلىرى بولونبۇر.

بو ایشی بو استقامتده دوام ایتدیرمک بیرده چوجوقلاری
بک چوق ایشله دهن کوی اهاالیسندن چوجوق غروپلارینی . بیر
قدار آیرماق و تفریق ایتمک ایچین ضروریدر.

کوی، چوجوق تشکیلاتینی قانیمالیدر. بو عملی اولاراق
فورولموش بیر کویده یالگن چوجوقلارک کندیلرینی گوستره جکلری
و اولارک ایشلری مقبول گوروله جکی تقدیرده اولایلیر. ییز
بونو ایسه آرتیق بیر چوق تصادفلرده گوریوروز.

بوتانیما نك تمامیه امکانی عمومی حفظالصحه ده بک باجاریقلی
بیر تجربه گوسترمیش اولان بیر مکتبه بک آبدین گورولمیشدر.
او (مکتب) کندیس ایچین و مسئلهلری قبول ایتمیش ایدی:
۱) سوراق، بول، قولوبا، آمار و چای اولان زییل، قیریتی
و پیسلینگلرک تهیزلنمسی ۲) گبرمش حیوانلارک لهشین باصدیرماق
(کوممک)، ۳) چای و قویوخلارینک محافظه سی، ۴) دیوار
غزنه سی واسطه سیله صحیه معلوماتینک انتشار و تبلیغاتی.

مکتب، چوجوقلارا صحیه آلا یلارینا یا یلمالارینی تکلیف ایتمیش.
کوی دورت حصه به آیرمیش. صحیه نظارتجیلری تعیین ایتمیش،
ایکی سده یابدیرمیش و ایشه باشلامشدی. بوتون کوی دولاشراق
بوتون انتظامسیرلقلاری قید ایتمیش ایدیلر. صوگرا چیزیلیمیش
اولان پلان اوزره ایشه باشلامشیدیلر. بیر چوق چوقورلار قازاران
قیشدا حیاط قارشوسینا آتلمیش اولان حیوانلاری کومیشیدیلر.
بیر چوقلاری تمامیه بر به بر ایدیلیمیشدی. باشدا قازما، چهنک
و سدیله ایله سلاخلانمیش اولان اختیار معلمله چوجوقلارک بو
فعلیتی کویده بویوک بیر ایتباه او باتدی اولار دیوردیلر که:
«بو ایش ییزی اوتاندیریور، بویله بیر ایشی چوجوقلار
ده گیل، ییز کندیمیز یامای ایدیک».

آلاڭ بەزى وىطنداشلارغا مەراجەت ئىدەرك. كۈچەدە ئېولرىنىڭ قارشۇسىدا اولان زىيىل و ياكۇبرە يېغىنىڭ تەمىزلەنمەسەنە مەسەدە ئىستەمەلرى بەزى پەقەت مەقۇلى ئولئوردى. چابۇق ئوتانمىش اولان وىطنداشلار چوقۇقلارغا ياردەم ئىدئوردىلەر. چوقۇقلاردا بوبۇك يىر رۇخ بۇكسەككىسى باردى. زىرا، اھالى تەمەبلە بۇ اىشى تەقدىر ئىتەك مەنسەبتە بولونمىش و ياقىندا كى اىشاردە مەكتەبلە اھالىنىڭ يىرلىكدە چالشاچاغى حل ئىدئىلمىش ئىدى. ھەمان بۇ مەكتەپدە اكيەلەك تەخمەرى ھەينە ئىتەك و چەنكە اجمەئەسى اولاراق يېچەك اىشى تەطبىق ئىدئىلمىش دەر كە بونۇدا نەقدەر مەقبۇل يىر اىش اولدئىغى كەندى - كەندە ئايدىندەر. چوقۇقلار ئۇرۇندىن چەنكە پلانى چىزئىلمىش اوزرىندە ايسە تاكىمەك نەزەبى يېچەككى اىچىن قەرە آتئان بۇردىن چەنكە نەبىئە قادار يېچىنچىلەر كىدەككى خەتەر كوستىرئىلمىشەر: بورادان يېچىنچىلەر ياكلىش كىتەك اىچىن سەرف ئىتەككەلرى آرتىق ۋەقە ئۇرچ ئىدئىلمىش و دۇغۇرۇ تەشكىلات پلانى ئىدە ئىدئىلمىشەر. بوندىن باشقا مەكتەپ بوبۇك چەن مەدانچالارىنىڭ قۇملارغا ئۇرتۇلما مەسى سىلەرنى او كەرە نوبۇقۇنەك قارشۇسىنى كۇگرتىلەرە آلماق تەرتىبىئە قالدئىشمىشلار. بونۇن بونلار كۇبىلەر يېغىنچاغىنە يىلدەرىلەككەر.

دېكەر مەكتەپ ايسە خىياتلار قارشۇسىدا اسكىلمىش، يىراقلىمىش اولان باغچالارى اصالەك ئىتەككە چالئىمىشەر. آلمانا آغاچلارنىڭ قازىنمەسى، كۇبرەئە، يېچەك و تەمىزلەمە اىشلرى اجرا ئىدئىلمىشەر. مەكتەپ ئۇزىندە چوقۇقلاردان تەفئىش ھەتتى تەشكىل ئىدئىلمىشەر كە بۇ خىياتلارنى كەزەرك اجرا ئىدئىلمىش اىشكە درجە و قەدرىنى قەد ئىدئوردىلەر. غەرىدەر كە، بۇ مەقتىلەر ئىتەك تەشەببۇلىرى ئۇو ساجبارى

طرفىندىن استىزىدا و گورولتو ايله قارشولانمىشدى، فقط صوگرا لارى آرتىق ايشلار بولسا قوبولمىش، آيرىجا اعتراض فلان اولمايوردى. اوچىنچى مەكتەپتە دە بولە بىر ايش ايو بوستانلارى اوزرىنە اجرا ايدىلەمىش ايدى. چىڭك (آلاغ) يابانى اوت و داشلاردان تەمىزلىمەسى، يول و كوپرولار كەمىرى. آغاچ اكيلىمەسى، كوچەلەر ك سوبورولمەسى، قويو و ياتقىن (اطفائىه) قولوبالارىنا نظارت ايتىمك عادىتى بىر ايش حالىنى آليوردى.

يېڭى بىر ايش اولان - چىچىك يىتىدىرىمك پەقەت بىر صورىتتە ايتىلار ايتىمىش ھەمان بوتون كويلەردەن بوخسودە چوقۇق قونۇپراتىقلىرى مەيدانە كىتىرىلەمىشدى.

چىچىكچىلەك قونۇپراتىف و دەرەھە گلەرنىڭ مەركىزى چوقۇق زىھىت مەستلىككە (قولۇنىيا) سى اولان «فەال ھايات» ايدى؛ بو چىچىك تەخلىمەلەرنىڭ پايلانماسى ايشلىرىنى، اكيىنچىلىرى و اكيلىچەك يىرلىرى تەيىن ايدىر و چىچىك سىرگىلىرى تەرتىپ ايدىيور.

چوقۇقلاردا اويانماپا باشلامىش اولان اجتماعى ايتىپا دويغولارىندىن يىرىدە بىر - يىرى يانينا كىتىمك، تانىش اولماق ايتىپا كىنى مەشادە ايتىمكدر. چوقۇق كويى آرتىق اولكى كىيى دىكلەر.

بوتون بو مەخفاف ايشلار، اولار ك قورولوشى، يىغىنچاقلاردا چىقىشدا بولونماق، ھىسابات، مەساجەلەر. سىرگىلەر اھالىنىڭ داھا چوقۇق فەال طبىقەلەرى اچەرىسىندە كىت كىدە بويوك مزاق اوياندىرىيور مەكتەپ تەزدىندە پەقەت كوزەل چالیشان مەكتەپ قومىتەلەرى توبلاشيورلەر. بور دادا سەويىلى بىر يېڭى لك واردەر.

بولەلىككە، ايكى كويىدە ايلەك بەلاردان باشلاپراق موسقوا اعمالاتخانى و فابرىقالارىندا چالاشماقدا اولان كوي اھالىسىندىن ايشچى ھەم شەرىكلىرى تەشكىل ايدىلەمەكە باشلانمىشدى. بو باشلانغىچ آرتىق

ھەقىقىي اولاراق داھا مۇۋەپپەقىيەتلىك شەكىللەر ئاراماقلا كۆي و شەر آراسىندا كۆي
 رابطىيى تەمىن ائىمەككە باشلامىشدر . ھەم شەرىكلىك مەكتىبى پەك كۆزەل
 ھەمەيە ائىدىيور و اونۇڭ ايشلىرى ائىچىن داھا دواملى تەملىلر ياراتيورلار .
 بويەلەككە مەكتەپ تەشكىلاتى - ھەمۇمى ائىش باشىندا چايشماقدا اولان
 چوقۇقلار مەملىلر و اھالى نەمەندەلرى غروپلارىندان عبارت بولونيور .
 شىمىدى آرتىق يىر طاقم ھەقىقتلر گىرسىرييور كە مەكتەپ اولكى
 اھالى ائىلە ائىشلەمەك مەرقى شەكلرىندەن اھالى ائىلە يىرلەگەدە ھالىشماق
 شەكلرىنە تەبدىل ائىتمىشدر ، ھەنى ، اھالىنىڭ چوقۇقلارنىڭ مادىيى ھەلىتى
 ائىچىن بويۇك يىر سەرسەنى ياراتماقلا مەكئەلە يىرلەگەدە گىنىش پەداغۇزى
 ايشلىرى بورۇدەجكى امكانى مۇجۇد بولونيور . كورۇلييور كە كۆي
 مەكتىبى بويەلەككە ائىجتماعى - قورۇلۇش طەرزى اطرافىندە ائىدى و
 دواملى چوقۇق ھەركەتى ياراتماغا چالىشييور . بويۇك ، ياشلى اھالى
 طەرفىندەن ائىتماد و يارەم كورەن ، مەستقل و ھەلىتە چالىشايلەن
 چوقۇق قوئۇپراتىف ، دەرەك و جەمەتلىرى ياراتماق كۆي ائىچىن
 سۇڭ دەرەجە ضرورىدر .

كۆي ، ھەرخالدا ، بۇ مەقالەدە تەسۋىر ائىدىلەمىش اولان تەپىدە
 مەكتەپلەر قوتلى سۈرەندە ھەمەيە كۆستەرەجەكدر .

کوى ايشلرى حقنده *

(اون اوچنجى فرقه قورولتايىنىڭ قطعنامه لىرىله علاقه دار اولاراق)

يازانى : قروپسقايا

چەۋىرەنى : م. م. ر.

اون اوچنجى فرقه قورولتايى هر كوچوك ناحيه يە ۴ سياسى معارف ايشچىسى تحكيم ايتمگله كويلرده سياسى معارف ايشلرىنىڭ تحريك ايدىلمەسى ايچىن مادی يىر تەل ياراتمىش اولدى .
بو ايشك بعض ساحەلەرنى عمومى چيزگىلەرلە قىد ايدەلم .
يىز هر كوچوك ناحيه دە ناحيه تشكىلاتچىسىنە مالك بولوناچاغز .
او، نه ياپماليدير ؟

ناحيە تشكىلاتچىسى هر شتىدن اول ناحيه كويلرىندە سياسى معارف مركزى تشكىل ايتمەلى بونك ايچىندە ناحيه قرائتخاۋە قولوباسىنى قوللانماليدير . بونك ايچىن كويك مركزىندە ، ناحيه اجرائيه قوميتەسى ، قونوبراتيف چايخاۋەسى ، بازار قارشوسىندا و بالعموم خەلقك اوز ايشلرىندىن اوتىرى توبلاندىنى يىرلردە يىر يىر آراماليدير : بنايى تقويه ايتمەلى ، غزته و كتابلارلا تەجىز ايتمەلى اېسىنمەسى و ايشىقلىقى ايچىن چالیشمالى در . بو حقده يالگىز چالیشماق دگىل ر. ق. ف. ، گىنجىلر اتقاقى ، ناحيه اجرائيه قوميتەسى ، يىرلى قوميتە ، معارف ايشچىلىرى اتقاقى ، كوى قارشولقلى ياردەم قوميتەسى ، قونوبراتيف و باشقا اداره و مؤسسەلەرك فعال عضولرىندىن دەرنە گلر قورماليدير .

بوېلە يىر فعال غروپ سەچمك - ناحيه تشكىلاتچىلرىنىڭ اك

(*) مقاله « قومونىست معارفى » مجموعەسىندە درج ايدىلمىشدر . صاىي ۳ - ۴

مهم مسئله لریندن بیریدر. بو قوت، قرائتخانه - قولوبا ایچین گنیش تبلیغات آپارمالیدر. اگر کویده - سوادسیزلنی تسویه منطقه سی یاشیلار مکتبی، سیاسی معارف اداره سی ناحیه کتبخانه سی - کبی هر هانکی بیر سیاسی معارف مؤسسه سی بولونیورسا قرائتخانه - قولوبایی بونلارک یاقینیدا تشکیل ایتمک، اونلارک ایشله قرائتخانه نك ایشلرینی اویغونلاشدیرماق داها ایی در.

قرائتخانه - قولوبا قورولوشی ایشینه موجود بوتون سیاسی مارف اداره لرینی، بوتون شورا و فرقه تشکیلاتلارینی، بوتون فعال ایشچیلری جاب ایتمک ضروری در: قرائتخانه - قولوبانك بونلارک سهوگیلی بیر اولادی عد ایدیلیمه سی ضروری در.

قرائتخانه - قولوبایی اداره ایتمک ایچین بو ایشی سهوون، اونك اهمیتی تقدیر ایدم یلن بیر آدام آرمالی در. که اهالی و ایشچیلری جلب ایتمگله ایی بیر تشکیلاتجی اولسون. قولوبا قومونست گنجلر اتفاقینی آیرارسا، بک ایی اولور. زیرا، قرائتخانه - قولوبانك قومونست گنجلر اتفاقی قلوینه چه وریمه سینه امکان ویرمک اولماز، اونك غایه سی - بوتون اهالی به، بوتون بوقسول و اورتا طبقه لره نافع اولماقدر.

قرائتخانه بوتون کسویه عائددر. قرائتخانه نك کویک بوتون فعال عضولرینه استاد ایتمه سی و هر کسک اونك ویره یله جگینی آلمایی، باجارماسی ضروریدر.

ایشک بو جهینه مستشا بیر اهمیت عطف ایتلی در. قرائتخانه قولوبا ایشلرینک حرکتی و تمایلینک گنیشلکی قرائتخانه - قولوبا نردینده کی تشکیلاتی قورمایی باجارماقدان آصیلی در.

مکتبی کوتورلم. معلم قرائتخانه - قولوبا ایچین فوق العاده چوق ایش کوره ییلیر. او، نقل ایتمک، آکلامک، قرائتخانه

قولوبا نزدینده درنهك، سوادسیزلی تسویه منطقه سی، مکتب تشکیلاتی. کتبخانه چی و محاضره چیلره یاردم ایتمك والخی باچارماقدان علاوه قرائتخانه - قولوبا نزدینده مکتبیلر تشکیلاتی قورایلیر، اونلار واسطه سیله اهالی ایله رابطه تشکیل ایتمك، بویوک چوجوقلاردان قولوبادا غزته ارقوجوسی یابماق، متعلملر واسطه سیله غزته لردن تلگراملاری، مقاله لری مستتا مهم یرلره نشر ایتمك، چوجوقلاری بایرام شنگلرینه، لوحلر ترسیمینه، خور تشکیلنه جلب ایتمك اولور. چوجوقلار اونسیزدا مباحثك، بالا (شیرنی به) یغیلدیغی کیبی، قرائتخانه - قولوبایه طوباشیرلاز. بعضاً حتی یقیدیریورلار،

موسقوف قضاسی قرائتخانه چیلریندن بیرى چوجوقلاری قرائتخانه قولوباسیندان قوغماق ایچین اونلاری ویدرولارلا صو آتاراق ایصلاتماغا باشلامشدر... باشقا یول واردر. بو، چوجوقلاری تشکیلاتلاشدیرما ایله اولور. بو خصوصده قرائتخانه چییه مکتب و قومونست گنجلر اتفاق یاردم ایتمه لی در.

فقط معلمك قرائتخانه - قولوبادان کتابچا و غزتلر آلا بیلیمه سی اونك قولوبا واسطه سیله اهالی به مراجعت ایده رك اونلاری مکتبك ایشریله تانیش ایده بیلیمه سی ایچین و. بونگله خلقك ده مکتبه نه به ناصل و نیچین حاضرلادیغینی آگلایا بیلیمه سی ایچین قرائتخانه نك مکتبه یاردم ایتمه سی ضروریدر.

اگر کویده سیاسی - معارف اداره سی بولونورسه قرائتخانه نك نفقه مسامره لر ویرمکله اونا مادی یاردمدا بولونمالی، په سی سه چکیسینی قرائتخانه یه اویغون انتخاب ایده رك قرائتخانه - قولوبا داخلنده تبلیغات آبارمالی، بونماشالاری قرائتخانه طرفیندن تشکیل ایده لهك معروضه لرله بیرلشدیرمه لی در.

كەتەبخانە و سوادسىزلىقى تەسۋىيە مەنطەقىسى ھەققىدە قونۇشمايە يىلە گەلمىز : كەندى - كەندىنە مەلۇمدىر كە، بونلار ك ايشلرى قراتتەخانە قولوبالار ك ايشلرىلە يىرلشمەلى، اون ك يىر ھەسەنىنى تەشكىل ایتەلیدر.

اگر كۆيدە خەستەخانە، طیب، خەستە باقىچىسى بولونىورسا - بونلار ك قراتتەخانە - قولوبا واسطەسىلە ھەجى تەلپىناتدە بولونمالارى ضرورىدەر.

قونۇپراسىون قراتتەخانە قولوبايا ھەر دورلو مادی مەاونتدە بولونمالیدر. زىرا اون ك بونا امكانى واردەر.

قراتتەخانە - قولوبادا بويلەجە قونۇپەراتىف تەلپىناتىنە چالیشمالیدر . زىرا بونىسىز قونۇپەراتىف كەندى، خەلقى تەمین ایتەك و اقصادى يىرلشمە مەئلەارنىك يارىسىنى يىلە ھەل ایدەمز . قراتتەخانە - قولوبا، آرزوسى اولانلارلا قونۇپەراتىف ھەساباتىندە چالیشماقلا ، اولارلا ضرورى مەھاسبە ياپماقلا ، مەقتەر مەلۇمات ویرمەكلە، قونۇپراسىون ھەققىدە كەتاب اتتەخاب ایتەمەكلە، بونا مەتەلق مەقالەلرى اوقوماق و اېضاح ایتەمەكلە قونۇپەراتىفە ھەردورلو ياردەمدا بولونمالیدر .

قراتتەخانە قولوبا جەنبىدە آقرونوم نەمونە (گوسترىش) قولوبان ك ايشلرىلە ھەقىقى صورتدە باغلاماقلا پەك مەستتا يىر رول اېفا ایدە يىلیر . زراعت تەلپىناتى قراتتەخانە - قولوبا واسطەسىلە ھەم مەكتەپ ايشلرىنە ، ھەمدە كەنجەر درەنگى و باشقا بۆكۈبى ايشلرە عەكس ایدەرك ھەر شیدن قونۇلى يىر صورتدە يورودیلە يىلیر .

قراتتەخانە - قولوبا واسطەسىلە اېمى مەتەرفلق، شورا مەتەرفلەكلىرى و تەطبیقات تارالارىنا كېتەك اوزرە علمى گزېتیلر تەشكىل ایتەك اولور . قراتتەخانە - قولوبا واسطەسىلە دواملى تەدقیق و تەجرەلەر، قوللەقسىون تەرتیبى و سائرە تەشكىل ایتەك اولور .

قرائتخانه - قولوبادا قوشچیلق، داوشان ساقلاماق، مالدارلق ایچین قیصامتلی قورصلار تشکیل ایتک اولور؛ قرائتخانه - قولوبا جینیسه کوی تصرفاتی و باشقا دهرنه گلر تشکیل ایتک اولور.

قرائتخانه - قولوبا کوی قارشولقلی یاردم قومیتلری ایچین ده بوبوک بیر یارارلق گوستره ییلیر. اونک واسطه سیله کوی قومیتلری هر دورلو معلومات آلا ییلیرلر. قرائتخانه - قولوبا اهالینی بیرلکده قارشولقلی یاردم طرزینک مختلف شکالربله تانیس ایتک واسطه سیله کویلی قومیتلرینی باشقا کویلی قومیتلرینک ایشارله تانیس ایتک بولبله اونلارا یاردمدا بولونا ییلیر.

خلق محکمه سیندند، قرائتخانه - قولوبا خلق شورا قانونلاریلا تانیس ایتک و اسکی محکمه ایشلرینی تویر ایتک ایچین استفاده ایتمه لیدر. نمونه - تطبیقات ایشلری قرائتخانه - قولوبادا محاکمه اساسینی تشکیل ایتمه لیدر.

ناحیه اجرائیه قومیته سی (ده قرمت) قرارلار و کندی تشبثاتی ایضاح ایتک ایچین قرائتخانه - قولوبادان استفاده ایدر.

قرائتخانه - قولوبایه حالا اکین و تارلا ایله علاقه دار اولوبدا فقط شهرده فابریق و اعمالاتخانه (زاوود) لاردا جایشان سابق قیرمیزی عسکر و کوبلور پک حقیقی بیر خدمت گوستره ییلرلر. بیزده قیرمیزی اوردو بوبوک بیر مدنی قوه، معین بیر مکتب حاله تبدل ایتمشدر؛ او، جهالت و کوله لک سلاحی حالیندن کتله لرک تویر ایدیلمه سی (معارفله شه سی) و اونلارک یلگیلرینک یوکسلمه سی سلاحی حالینه کیچمشد.

ایشته قیزیل عسکرلر بونک ایچین ده کوبلرده ترقی و تعالی عنصرلری بولونیورلار.

یرلی کوبیلردن اولان شهر ایشجیلرکده اهمیتی آزده گیلدر.

اونلار یالکیز فابریقادا ایشله مگله قالامیشلار ، همکارلار اتفاقلارینا یازلمیشلار، اونلارک بیر چوقی روسیه قوم، ونیست فرقه سی اعضای بولونیور، فرقه ده اولمایانلاردا میینغلرده، نماشلرده بولونمیش، انقلابی مبارزده اشتراک ایتشار، فرقه نی کندیلرینه رهبر عد ایدیورلر، بونلار کویه پک چوق شی وبره بیلیرلر. قرائتخانه - قولوبانک بو کبی ایشجیلرک کویه دوغرو حسن توجهلرینی قوتلندیرمه یه جالیشماسی واجبدر. قرائتخانه هر حالده بونلاری کندی ایشلرینه جلب ایتمه لی، یاردمچی و مشاوره جیلگه آلمالی، بونلارلا صیقی بیر رابطه باغلایارق بونی محافظه ایتمه لیدر.

قرائتخانه - قولوب، اونلارک شهرده یاشادقلاری وقت قرائتخانه یه نه صورتله مفید اولایله جکلرینی کندیلرله بیرلگه حل ایتمه لی و اونلاردان بوتونلگیله استفاده ایتمه لیدر.

اون اوچنچی فرقه قورولتانیك اهمیتی قید ایتیش اولدینی همشهریلک حقنده بیر قاج کلمه - سوبله یلم ازلارک کیچمشیندن باشلا یالم. یزده شیمدییه قادار بیله اسکى طرزک همشهریلگی قوتلی در. پک چوق گورولیور که بیر کویک کویلیلری ایشله نك ایجین معین بیر فابریقابه گیر یورلر. بو اویله کور - کورانه دوام ایدیور. بو داها تحکیمچیلک حقوقی و قتلریندن قالمشدر. او وقت فابریقالاردا ایش تحکیمچیلک حقوقیله بورودولوردی. ملکدار - صاحبکارلار کندی تحکیم ایدیلمیشلرینی کندی فابریقالارینا جالیشمایا گوندریرلردی. تحکیم ایدیلمیشلار قیشده ملکدارک فابریقاسیندا، یایدا ایسه ینه ملکدار تارلا سیندا جالیشیوردی. فقط تحکیمچیلک زحمتی لنو ایدیلنجه کویلیلر او قادار اقناع ایدیجی مزد آلمایوردیلار که شهره پارا قارانماغا گیتمگه مجبور اولدیلار و چوق زمان اونلار اولجه تحکیم ایدیلمیش اولاراق جالیشدیقاری

فابریقالارا گیردیلر. ایشته همشهریلك بویله لگله وجوده گلمشدر هر فابریقا نزدینده کندی همشهرلی ارینه ایش بولان معین زحمت بورصالاری مثیدانه گلمشدی فابریقا صاحبلی بویله همشهری ایشجی اتخاینی ترجیح اییدیوردیلر. اونلار، (فابریقا صاحبلی) آگلایوردیلار که کندی آداملاری آراسیندا بولونماق امکانی ایشجیلر آراسیندا همان فابریقایه مستنا بیر قیمت وبریور و اونلار اوزون زحمت مدتی و فناء اوجوز، دینجی و الخ شرائطیه راضیلاشیورلار. مثلا ۹۰ نجی ییلرده له نینغراددا «نه و سقی» حصارینک آرقاسیندا بولونان بوبوک ماهوت فابریقاسی صاحبی «تانتون» هر زمان ایشجیلرینی (سموله نسکی) قضا سینک معین کویلریندن اتخاب اییدیور، حتی اونلارا ماذونیت و سائر ویرمگله کندی کوی بایراملارینی تعطیل ایتمگه مساعده اییدیوردی. بو، بویله لگله کندی ایشجیلرینی دیگر ایشجی گتله لریندن آبری بولوندورماق و بویله لگله کنديسينی باشلامیش و انکشاف ایتمگده اولان ایشجی حرکاتیندن مصون بولوندورماغا چالیشیوردی.

او وقتدن بهری چوق آقینتی اولمیش، حرب و انقلابلار اسکیلگك چوق شیارینی سیلکینوب گوتورمشدر؛ فقط همشهریلك حالاده محافظه ایدیلیور.

بیز بو یگی دوردن استفاده ایتمه لی و اونی ایشجی صنفی و کویولک آراسیندا کی رابطه سلاحینه تبدیل ایتمه لی بز. فقط ایشجیلرک همشهریلكی غایبه موافق و کوی ایشلری ایچین استفاده لی اولایلمه سی ایچین اونلار کویده کی تشکیلاتلارا - کویلی قومیته سی (کویلی قارشولقلی یاردم قومیته سی) و اونلارک ناشر افکاری اولان قرائتخانه قولوبایه استاد ایتمه لی در.

همشهریلك فردی اولاراق ایوان یاخود سیدور ایچین ده گیل

عمومىي اولاراق كۆي، قرائىتخانى - قولوبا، مەكتەپ ۋە كۆيلى قومىتەسى ئىچىن چاللىمىلىدىر. ھەشەرىلىك ھامىلىكى كۆيدە پەك بوبۇك بىر ھەمىتى ھائىزدىر.

ناھىيە تەشكىلاتىچىسىنىڭ مەسئەلىسى - قرائىتخانى - قولوبا ئىچىن ھەر ھەنكى بىر فابرىقا، ھەر ھەنكى بىر ھەمكارلىق (زاۋود)، ھەر ھەنكى بىر ھەمكارلار ئاتقارغۇچى اولماق ئۈزۈرە بىر ھەمى (شەف) بولماق دىر، قرائىتخانى - قولوبا ئىشلىرىنىڭ تەشكىلاتى، قرائىتخانى - قولوبا نىزدىندە بوتون مەدنى ۋە فەال قۇۋەتلەرنىڭ تەشكىلى، قرائىتخانى - قولوبا شۇراسىنىڭ تەشكىلى - ناھىيە تەشكىلاتىچىسىنىڭ ھەل ئىدىلەشكە مەسئەلىسى دىر. (اۋ، ئافەلە اولاراق تەشكىلاتىچىسىنىڭ ئادىنى داۋىمىيەت بىر، اۋ، بوتون بونلارنى قرائىتخانىچى ئىلە بىرلەشكە ۋە اۋنا ئاستاد ئىدەرلە ھەيئەت تەتقىق ئىتمەلىدىر.

فەقەت بۇ ناھىيە تەشكىلاتىچىسىنىڭ مەسئەلىرىنىڭ يەلگۈز بىر قىسمى دىر، اۋنىڭ مەسئەلىسى - بوتون ناھىيەدە سىياسى مەعارف ئىشلىرىنىڭ تەشكىلى ھەققىدە چاللىشماق دىر: اۋ، ئافەلە اولاراق مەھال تەشكىلاتىچىسىنىڭ ئالماشقىچە. اۋ، ئىلەك اۋگەچە ناھىيەنىڭ ھەر كۆيىچىگە قرائىتخانى - قولوبانىڭ فەدانى اولاجاق - قىزمىتى بوجاق ياراتماغا چاللىمىلىدىر. بوبۇلە بىر «قىزمىتى بوجاق» مەكتەپ، ئىستەك (قۇتۇپراتىف) چاچىخانىسى، (مەۋجۇد ئىسە) مەدنى - مەعارف ئادەمىسى نىزدىندە دىنەك نىزدىندە، ھەر ھەنكى بىر فەال مەدنى اۋچاق جەننەدە قورۇلا بىلىر. بوتون بونلارنىڭ بولۇنمايدىغى بىر بىرە توبلاماقلا بوبۇلە بىر رابىئە ياراتمالىدىر. مەتەلىسى ئىچىن بىر بىرە توبلاماقلا بوبۇلە بىر رابىئە ياراتمالىدىر. دائىمىي اولاراق توبلى ھەلدە غەزەتنىڭ مەتەلىسى ۋە مەھكەمە ئىدىلەمەسى - ئىشەنە، ئىشلىرى تەدرىجىي اولاراق ئارتۇپ چوغلانچاق اولان ئىتدائى مەدنى ئۆزەك، ئىسلاھ بىن ئىدەشكە «قىزمىتى بوجاق» بۇدۇر.

ناھىيە تەشكىلاتى تەجىسنىڭ دېگەر مەسىلىسى بىلەن ناھىيە قارانتىخانى - قولۇبىلە مەمەن قانداق سېقىيىسىنى ئالاقەدار ئۇلار بىلەن، كەندى ئىشلىرىنىڭ ئۆزىنىڭ مەمەن قانداق چوق ياردەم ئۇلار بىلەن ۋە دائىمىي رابىئە مەيدانە كىرە بىلەن ئىچىن «قىر مىزى بوجاق» ئۇلار ياردەمدا بولۇنماق دەر. قارانتىخانى - قولۇبىلە ناھىيە «قىر مىزى بوجاق» ئىكەن «ھامىسى (شەفى) دەر. ناھىيە ئىكەن بولۇن كۆيلىرىنىڭ مەدنىي مەزەننىڭ ۋە جەدە كىرەن مەسىلىسىنى ناھىيە تەشكىلاتى تەجىسنى ھەر سەت كۆزى ئۆگەنە، نەزەردە بولۇن دەر مەيلىدەر. ھەر كىتابچا، ھەر غەزە، ھەر ياقلاش ئادەم، ھەر تەشكىلات ئادەم ئىكەن غەيە مەفەق ۋە مەمەن تەمەنە سەفەدە ئۇلار مەيلىدەر. ئىز ئىكەن بولۇن بولۇنورز، بولۇن ئىچىن دە ئىز ئىكەن ئىشلىرىنىڭ تەشكىلات جەننە ئىكەن چوق ئىمەن ۋە ئىز.

تەشكىلات ۋە ئۇلار بولۇنماق بولۇن، كەندى ئۆزىنىڭ كەچك قوۋ ۋە سەفەتى ئۇلار ئۇلار ۋە ئىش مەمەنە جەدەر.

ئۇلار ئۇلار ۱۰ - ئىللىك بولۇن سەفەتى ئىچىن كۆيىدە - خەلق ئىچىرىنىڭ دەر ئىكەن سەفەتى ئۇلار مەمەن سەفەتى مەفەتى تەشكىلاتى ئۇلار ئىكەن ئىچىن بىر مەسىلىە ئۇلار مەمەن. ئۇلار ئۇلار كە قۇيىدە ئۇلار مەفەتى ئۇلار مەمەن.

چوچۇقلارنىڭ ياشلىرىغا تەۋرىنى

(ئائىلە ۋە مەكتەپتە تۇتۇن)

تارىخى: ۱. شالوموۋىچ.

چەۋىرىنى: ۱. بابازادە

مەلۇمات، تېببىلار، ۋالدېن ھاسىلى ھەركىس ئادەتتە ئوزۇرە چوچۇقلارنىڭ تۇتۇن چىكىمى بىلەن ئىشلىتىدۇ، مەكتەپتە دوتۇلدىقلىرىنى ئايلاندىرىدۇ ۋە مەكتەپ تۇتۇنچىلىقى بىلەن مەزەن ئايلانماق لازىم ئولدىنى كۈتۈرۈرلەر. مەسىلەن ياقىندىن تەھلىل ئىندىگە بۇدۇشۇنچەنىڭ ياڭلىش، ئاساسىي ئولدىنى، ئىچىرىشە بىر پارچە ھەقىقەت ئولسادا فەقەت بۇتۇن بۇتۇنە ھەقىقەتتىن ئىبارەت ئولمادىنى ئورتالغە چىقىرىدۇ. بۇ مەسىلەنى مۇۋەزۇع تەھلىل ئىندىلەر سۈپەتلىگىمىز بىر پارچە ھەقىقەت ئولچىندىن دوتۇراق، چوچۇقلارنىڭ تۇتۇن چىكىمى بىلەن ئولتۇرۇش، ئائىلەدە باشلىغە ئولتۇراق بىنە ئائىلەدە دوتۇلدىقلىرىنى بىردەلىۈرلەر.

ھەرگە بىز بۇ ئادەت دۇشۇنچەنىڭ ياڭلىش ئولدىنى ئىبوت ئىتمەك ئىستەسەك بىر چوقۇق رەقەملەر ئالايلىرىز! مەنلا: كىچىن گۇن ياشلى قاندىلەر ئاراسىدە بىرىلەن مەھزۇرەدە ئىشتراك ئىندىلەر ۳۳ فائىزى تۇتۇن چىكىلەر ئىدى. ۲۲ نەچچە دەرىجەلى مەكتەپنىڭ ۱۱۷ يىڭى ئىشىمىش كىچ مەلۇماتلىرى ئاراسىدە ۲۳ نەقەر ياخۇد ۱۸ فائىز تۇتۇن چىكىن ئولتۇر ئىدى. دېمەكلى مەلۇماتلىرى ئاراسىدە تۇتۇن چىكىلەرنىڭ مەقدارى ھەلە ياشلى قاندىلەر نىسبەتەن ئىككى دەفە ئازدۇر. چوچۇقلارنىڭ بۇ كىيىم دەرس ئولتۇرلىرى تەركىبىدە تەقلىد ئىچىن ئاز ياشلىلار مەكتەپتىن دىھان چوقۇق زۇرلى مەنرىاللەر راست گەلەچىكلىرى ئاشكار بىر مەسىلەدۇر.

چو چوق ایوده داها چوق وقت کیچریر، صیقارا توتون کبی شیار ایله مکتبه نسبتاً داها تیز - تیز تصادف ایدیور. توتون چکمک خسته لغی ایله مبارزه آپارماق واجب حساب ایدیلدیگی تقدردده (بونگله هر کس: والدین ده، معلملرده، چکنلرده، چکمه بئلرده راضیدرلر.) بونگ ایچین بیر طاقم چیقیش یوللری، استادگاه و اصول حاضرلامالیدر.

یز بو مسئله ده باش محاصره و مبارزه نقطه سنک عائله اولدیغی اساسنه استناد ایدیوریز.

بر طاقم آداملر اوپله ظن ایدیرلر که ییز یاشلی توتون چکنلر دن اسکی عادتلرینی ترک ایتمه گی، صیقارالرینی آتماغی طلب ایدم جگیز. لکن بو تصورات یا بگیش بر تصور ائدر. توتون چکمک اراده ایله علاقه دار اولمایان صنعی صورتده عمله گتوریلن، غایت محکم، مشروط بر حرکتدر که دوغما بر خاصه کبی توتون چکنلری اوزینه مربوط بوراقمیشدر. توتون چکمک عادتی چوق زمانلر انسانک عادی ایشلرینی بونگوللشدیرمک و یولنا قویماقله بویوک، جدی یاراراق کوستیریر و بو عادتدن ال چکمک ایشلرک معتدل بر صورتده ایریله مهنه نوع - نه نوع انگلر چیقاریور.

اوگا بناء چوق زمانلر بو عادتدن ال چکمک بویوک چتیناک تشکیل ایدیور. بر طاقم انسانلر چوق آسانقله توتوندن ال چکمکه موفق اولسالرده، لکن بوتون یاشیلارک ترک عادت ایدم جگلیرینی بکلمه مکه هیچ بر جدی اساس یوقدر. بو یولده اجتماعی قوه لری صرف ایتمک موافق دگلدر.

«یاشیلری آتجاق قبر دوزلدر» آنالار سوزینه استناداً یاشلی توتون چکن دوشگونلرینی ده راحت بوراقمالیدر. بوتون وقت، بوتون اهمیت توتون چکمکه آلیشمایان بو خسته لک زهری ایله

یا قشلاشما یا جاق بر طرزده زهرلنه بن چو جو قله جاب اولمالیدر.
 یز بویه دوشور، بو دائرهده قدم آتماق ایسترن کن، ییقلماز
 طلسم خطاری ایله احاطه اولندیغمیزی گوریوریز. یاشیلر توتون
 استعمال ایدیورلر، بو عادتدن ال چکه بیلهدیگری ایچین،
 پس عادتلی ایله خیرده چو جو قله زهرله یورلر. بویوکاری تقلید
 ایدن خیرده چو جو قله گیت - گیده توتون چکمکه آلیشیرلر
 و کندی نوبه لرینده باشا لرینده اوز پس حرکتلی ایله زهرله یورلر.
 بو حال دوره خط اوزره اتهاسیز بر صورتده دئام ایدوب گیدیور.
 ایلریده نیجه اولمیشسه حال حاضرده ده ایله واردر. فقط گله جگده
 بویه اولمالیدر. ایشته ییزیم وظیفه میز بو قیریلماز تصور اولنان
 طلسم خطنی یارماق و داغیتماقدان عبارتدر، چو جو قله توتون چکمک
 بلاسندن محافظه ایتمک - حلی ممکن و لازیم بر مسئلهدر.

مسئله نك مراقلی یری بو وظیفه نك کیمک طرفندن و نه کبی
 یوللر ایله، واسطه لر ایله عمله گتوریله جگندهدر. ییزجه یاشیلرک
 حل اینمکدن عاجز اولدیقلری بو مسئله نی آتجاق چو جو قله عمله
 گتوره ییلرلر. بو مسئلهده چو جو قله یاشیلره بر عبرت درسی
 ویرمه لیدرلر. داها دوغروسی بر پارا برارده ویرمک اوزره درلر.
 ییزیم وظیفه میز، چو جو قله کندی صحتلرینی یاشیلره قارشو مدافعه
 مبارزه سند قولا نتماق ایچین سلاح ویرمکدن عبارت اولمالیدر.
 چو جو قله یاشیلردن داها دوشونجه لی، صاعلام فکری و صادقدرلر.
 اونلر جانبازلق (رستم بازلق) ایله مشغول اولماغی باچارمازلر.
 بز بو طلسمی دائرنی ناصل یاریر، چیقیش یولی آچیوریز؟
 بو مسئلهده نه کبی اصول تعقیب ایدیوریز؟ بز هیچ بر حاضرلق
 معلوماتی ویرمگسیزین ۲نجی درجه لی مکتبک ۱ - ۲نجی صنف

مەملىرىنى بىر آرايە تۇپلايورلار؛ اونلار، توتون استىمالنى ضررلى حساب ايدىيورلارمى و نىچىن؛ توتۇنك ضررلى اولدىغىنى كىمدن اوگرندىلار؛ انسانلار نچىن توتون چكىيورلار ايسانلار نه وقت توتون چكىمگە باشلايورلار؛ توتون چكىمك ايله ناصل مبارزه آپارمالى، و غىرى بوكبى سواللار وىرىيورىز. بوبوك، گورولتلىلى يىقنچاغى اداره اىتمك چىن اولدىغى اىچىن، اىكى صنفدن آرتىق اوشاقلرى بىر يره تۇپلاماق اولماز.

بىز اوز فكىرلىرىمىزى مصاحبلرىمىزك بوشىنه يوكلەمگدن قاچىر، آز دانىشماغە چالشىر، ختى توتۇنك طبى ضررلى خصوصندە بىلە معلوماتىردازلقدن چكىيورىز. بىز آتجاق نه اىتمك لازىم اولدىغى مسئلهسىنى مذاكرەدە اونلار ايله برابر اشتراك ايدىر، مسئلهنك حلى اىچىن بول تاماق تىكلەيىندە بولئورىز. بىزىم وظيفەمىز قنى مباحثە مجلسىنى، مېتىنى اداره اىتمگدن عبارت اولوب قالئور. بىز خصوصاً توتون چكىئارى دقتلە دىگىلەيور، اونلار ايله آچىق صمىمى دوستلق و سازشلق. عملەكتورمگە چالشىيورىز. بىز بورادە بوتون صنفى اىكى قروپە (توتون چكىمەنلر و چكىنلرە) بولئورىز و آخرنجى غروپ ايله فنا بىر حال واقع اولدىغى تىبن ايدىيورىز. اونلار معلوماتسىزلقدن، تجربەسىزلكدن، هر بىر شىئە تىقىدچى نظرى ايله باقا بىلمەدىگلىرىندىن، آگلاقىزلىقلرىندىن (بورگلىرىنى سىندىرماق مەناسىندە يوق) دولابى كاغذك اىچىنى توتون ايله دولدئوروب آغىزە آلاماق و هوانى آغىرلاشدىرماق كبى احمق، مەناسىز، ضرلى، ختى گولونچ بىر ايشلە زهرلىمىشلر. توتون چكىنلر باشقەلرى ايله برابر بو ايشك ضررلى اولدىغىنى، مەمكىن اولارسە ترك اىتمكك يافىلىغىنى تصدىق ايدىيورلار. بىز بورادەجە چوچوق مەكتەپك ائك بوكسك تەللىرىنە توقۇر، انسانلارولك حىلىرىنى حركتە كىتىرىرىز،

نە ايتىمىك، بىرىنچى درجەلى مەكتەپكە خىردە بالالارنى توتون بلاسندن ناصل قوروماق مسئلهنى اونلار ايله برابر مذاكرە ايدىيورىز. مباحثەنىڭ ھەر بىر آنى مەين مضمونى و خصوصىنى ھائز اوليور. توتوننىڭ ضررى خصوصىدە آپاربالان مباحثەدە طبىي جەتە نە قادار مەمكىن ايسە آز اھمىيت وىرەمك اولار و اولەدە ياپماليدير.

چونكى چوقۇقلار لايىقچە ھاضر اولمادىغىلىرىدىن دولايى توتوندان آلنان تىگە نەفسىك و باشقا خستەلقارى باشا دوشمىزلىرى بوندان توتوننىڭ طبىي جەتدىن ضررلى اولدىغى مسئلهنى دائىر چوقۇقلارنىڭ بىر طاقم سوزلىرى، اعتراضلىرى واردىر. اونلار ھەر كۈن تەھادىف ايتىدىكلىرى يىڭىلار ايله توتون چىكىنلارنىڭ صاۋوقلاما، ورم، خرىچىك خستەلغىدە دوتولانلار كىي خستەلەنوب ئولمەدىكلىرىنى كوزيورلار. بىز مسئلهنىڭ طبىي طرفىنى محاضرىچىنىڭ وىردىكى ماتىرياللار اوزىرە دىكل سامەنىڭ بىلىدىكلىرى شىلار ايله ايدىنلاشدىرىرىز. بىز اونلارە «بولداشلىرى! توتون چىكىمىك ضررلىدىر ياقۇ؟» سۈالنى وىرىيورىز. بىر صىرا سىلار «ئەۋەت ضررلىدىر» جۈابىنى وىرىيورلار.

«نەچىن؟ بونى سىز نەردىن بىلەرسىڭىز؟»

مەكتەپلىلەر: «ھەر كىس دىيور» دىيە جۈاب وىرىيورلار. بىز آنىچاق توتون چىكىنلارنىڭ تەجرىبەلىرىنى قىد ايدىيورىز. بىز بوتون توتون چىكىنلارنىڭ تەجرىبە اوزىرە بۈايشىك ضررلى اولدىغىنى سۈيەدىكلىرىنى ايشىديورىز. البته بۈ ھقىقتىدە بۈگۈنكى اىنانماغە بىزىم ھىچ بىر اساسىمىز يوقىدەر. بىز دىنلەن سوزلەرە توتوننىڭ چوقۇقلار اىچىن داھا ضررلى اولدىغىنى خصوصىدە بىر پارا مەلۇماتلار علاوه ايدىيورىز. بوندان صوگرا يىقىنچاقىدە اشتراك ايدىنار دوشونىش و آڭلاقلە تەكلىف اولنان اشاغىدە كۈستىرىلەرلىك بىرىنچى مادەنىنى قبول ايدىيورلار: «توتون چىكىمىك بۈيۈگلىرە، خصوصاً مەھكەمەمىك و تەرقىي ايتىمىك اوزىرە اولان اعضا اىچىن غايت ضررلىدەر. اۈڭا بىنا توتون چىكىمىكە يول وىرمەمەلىدەر»

مىسىلەن ئاقتصادى - آلمان، چورك، قىققىت و بدنه خىرلى باشقا شىلرى قوبوب پولى مىناسىز، ضررلى توتونه صرف ايتىمك مىسىلەسى چوجوقلر طرفندن داها جانلى بر صورتده مذاكره ايدىلر. عائله ايجروسنده چوق زمانلر سوت، يمورطه، آياغ قابى، دقتر و باشقه لازىملى شىلر ايجىن پارا تابلما دىنى حالده توتون ايجىن داش باش ايدىلدىكى حقيقتى دوشونجه سىزلك تىيجه سنده اورتالغه چىقان حاللردن برىسى در.

چوجوقلر بو حقيقتى آشكار بر صورتده آيدىنلاشديرىر، بر چوق نمونه لره حياتى لوحه لركوستره رك مىناسىزجه سىنه بوتون، صرف اولتان پارانى نوع به نوع غداى شىلره و بدنى احتياجلره خرج ايتىملىدر مضموتده اولان ۲ نجى ماده نى بويوك ممنونىته قبول ايدىورلر. توتون چىكمىك شىلرى مىسىلە سنده معروضه چىنك رولى داها بويوكدر. بو خصوصه ده اساس ماتريال حاضرونندن آلئير. حاضردن توتون چىكلرك (ار ككلر) بو ايشه چوجوقلق جوانلق ياشلارندن باشلا دىقلىرىنى تعيين ايتدىككن صوگرا، معروضه چىيه دوشونجه نك و تنقىدك يوقلىنى فكلىرىنى بر قادار آيدىنلاشديرماق قالىور. بو فكرك يىگىلىككن دولابى درىن دوشونجه ده اولماسا فقط هر بر حالده آگلاقله توتون چىكمىكه نه ايتدىكلىرىنى دوشونمه بن، پىس ايشلره كوركورانە تقليد ايدن، اطرافلرىنده كى لره بصيرت كوزيله باقماغى باجارمايان، دوشونجه سىز مەكتەپ عنصرلرى اوليورلر مضموتده اولان ۳ نجى تەزە قبول ايدىلر. بونك تىيجه سنده يىگى دنيا قورماق وظيفه سى ايله موظف كىچلرك كىنه جمىعتك ضررلى و كىچ عادتلرىنى آتوب، يىگى، خىرلى، صاعلام اگلىنجه فورمالرى يارادماسى مىسىلە سى اورتالغه چىقيور. هوانى دومان ايله پوزماغه يول وىرىله چك بر حركت اولما دىنى فكلىرى بوتون حاضرون طرفندن ممنونىته قبول ايدىلر: تىيز هوانك بوتون

[illegible]

مسئله نك اقتصادى - آلمان، چورك، قنفت و بدنه خيرلى باشقا شىلرى قويوب بولى مناسب، ضررلى توتونه صرف اتمك مسئله سى چوققلر طرفندن داها جانلى بر صورتده مذاكره ايدىلر. عائله ايجروسنده چوق زمانلر سوت، بمرطه، آياغ قابى، دقتر و باشقه لازىملى شىلر ايجين پارا تاپلامادىنى حالده توتون ايجين داش باش ايدىلدىكى حقيقتى دوشونجه سىزلك تييجه سنده اورتالغه چىقان حاللردن برىسى در.

چوققلر بو حقيقتى آشكار بر صورتده آيدىنلاشديرر، بر چوق نمونه لره حياتى لوحه لركوستره رك مناسبه سنده بوتون، صرف اولنان پارانى نوع به نوع غذايى شىلره و بدننى احتياجلره خرج ائتمه ليدر مضمونته اولان ۲ نجى ماده نى بويوك ممنونيله قبول ايدىورلر. توتون چكمك سىلرى مسئله سنده معروضه چىنك رولى داها بويوكدر. بو خصوصه ده اساس ماتريال حاضرونندن آلنير. حاضردن توتون چىكنلرك (ارككلر) بو ايشه چوققلق جوانلق ياشلارندن باشلا دىقلىرىنى تعيين ايتدىگدن سوگرا، معروضه چيه دوشونجه نك و تنقيدك بوقلى فكىرىنى بر قادار آيدىنلاشديرماق قاليور. بو فكرك يگىلىكدن دولايى درين دوشونجه ده اولماسا فقط هر بر حالده آكلاقله توتون چكمكه نه ايتدىكلىرىنى دوشونمىن، پيس ايشلره كور كورانه تقليد ايدن، اطرافلرىنده كى لره بصيرت كوزيله باقماغى باجارمايان، دوشونجه سىز مکتب عنصرلرى اوليورلر مضمونته اولان ۳ نجى تهزه قبول ايدىلر. بونك تييجه سنده يگى دنيا قورماق وظيفه سى ايله موظف كىچلرك كهنه جمعيتك ضررلى و كىچ عادتلىرىنى آتوب، يگى، خيرلى، صاغلام اكلنجه فورمالرى ياراداماسى مسئله سى اورتالغه چىقيور. هوانى دومان ايله بوزماغه يول و بريله چك بر حركت اولمادىنى فكىرى بوتون حاضرون طرفندن ممنونيله قبول ايدىلر: تميز هوانك بوتون

ماہیتی حائز برنجی قدمدن سوگرا چوجوقلر ایچین توتون چکمک چتین، معلملر ایچین ناممکن اولیور. کهنه ده صیقاربه قارشو بسله نن صمیمی بی طرفلک و آیری سه چکینسیزلک اورتالقدن کتوریلر. توتون چکمکه قارشو عملی، تیجه لی بر دوشه چیاک باشلانر. بو نوعله دائره طلسم خطنک یاریلماسی باشلانیر. بر هفته مدتده بوتون صنفلرده توتون چکن و چکمه یلارک سیاهه سی رفع ایدیلر؛ باشلی توتون چکنلر ایچین آشاغیده کی مضمونده مراجعتامه حاضرلانیر: «معلملرک عمومی یقنجاغی توتون استعمال ایدن یاشیلارک نظر دقتی آشاغیده کی نقطه لره» جلب ایدبور:

۱ - توتون چکن یاشیلارک اکثریتی توتونی صحتلری ایچین ضررلی حساب ایدوب توتون چکدیگلرینه تاسفلنیورلر. توتون چکن یاشیلر اکثریتله کندی چوجوقلرنک توتون استعمال ایشمهنی آرزولامابورلر.

۲ - اولر کندیاری توتون چکمکه دوام ایله برابر چوجوقلرینه نوع به نوع یوللر ایله توتون چکمه کی قدغن، چکمهمه کی توصیه ایتدیگاری کبی، اولری بو خصوصده تعقیه بویله حاضردلر.

۳ - چوجوقلقدن توتونک ضررینی آگلامایاراق ییس، ضررلی ایشه تقلیددن دولایی توتون چکن یاشیلری کناهکارلاندیرماق اولماز ییلر اوزونی عمله گلن عادتی آتماق چتیندر و بونی هر کسدن طلب ایتمک اولماز،

۴ - فقط توتون استعمال ایدن یاشیلر عمومیتله باشقالرینی و خصوصی اولاراق چوجوقلری اوز ییس عادتی ایله زهرامه مه لیدر. اوسکا بناء بیز اولری چوجوق اولان یرده صیقارا چکمکه و هوانی فالشدیرمکه حفضر حساب ایدبوریز.

۵ - توتون چىكىمەك - پىس و ضررلى بر عادتدر. توتون چىكىنر بو عادتلىرى ايله نمر و صاتمالي و نمايش ياپمالمىدلر.

۶ - توتون چىكىمەك، داھا دوغروسى هوانى قئالشدىرمەك اجازه آلماق، صىقارە «قوناقلنى» يابماق كىي رىاعى «تزاكنە» اولدۇقچە چىكىلمەزدلر. اوڭا بناء مەاملر: توتون چىكىمەك اولورمى؟ سىوالنە «هوانى بوزماق اولماز و بونڭ ايچىن اجازه اىستەمەك تىرىە سىزلەكدر» جوابنى وىرمەك خصوصە قرارداد چىقاربورلر.

۷ - اىمىدىكى منزل بحرانى اىچروسندە توتون چىكىمەك ايله بوتون عالەنڭ خصوصاً چوچوقلرڭ بوتدىقلىرى هوانى آغىرلاشدىرماق بول وىرىلمەكك بر حالدر. اوڭا بناء برىنجەلى، حتى فورتوچقالى اىلورده بىلە كىمەسە توتون چىكىمەك اذن وىرىلمەسەنى و بو خصوصە بوتون مىزىلارده آشاغىدە كوسترىلدىكى اوزرە اعلانلر و ضە اىدىلمەسەنى طلب اىدىبورىز: «توتون چىكىمەك اولماز» «توتون چىكىمەك ضررلىدر»، «توتون چىكىمەك عىيدر»، «بورادە توتون چىكىمەك يىگىز»، «بورادە توتون چىكىمەك قەغندەر»، «توتون چىكىمەك ايچىن اجازه اىستەمەك يىگىز - چونكە اجازه آلامازسىگىز»

۸ - مەكتەپ مەاملرىنڭ عمومى

يىغىنچاقى بوتون والدىنى، تانىشلردن خىردە چوچوقلىرى توتون چىكىمەك بلاسندن قوروماقدە و بورادە كوسترىلن آرزولرڭ عملە كىورىلمەسەندە باردىمدن بولمىلرىنى آرتىق درجەدە رجا اىدىبور. بو مىراجىتنامەنڭ ياشلىلرە دىدىكى نەدر؟ بو مىراجىتنامە توتون چىكىن ياشلىلردن عادى ترك اىتمەكى طاب دگل، برقادار منطق اىستەيور. توتون چىكىنلرڭ حياتىدە كولونچ حاللر چوق اوليور. اكىرىتلە آخىرنىچى قىكارىنى توتونە صرف اىدن، صحتى درىن اوجوروملرە طوغرو بوواردانان ياشلى صىقارايى سورىر و آغزىندان بوراقدىغى قالىن دوماللر اىچروسندە بوزەرك، دوتون سسلە چوچوغە:

«توتون چىكمە، بواقشى ايش دگل، ضرلى، حتى احمق حر كندر» دىيور. بوراقلان بو مراجعتامە توتون چكن ياشلىرى اوگولونچ خالداں چيقاربور. مراجعتامە توتون چكن ياشلىردن چوجوقلى پىس عادئارە آلىشىدىرماماغى و اولىرك. يوتدىقلىرلى هوانى پىسلىشىدىرمەمەگى رجا ايدىيور. آتچاق بوقادار بونك ضدىنە نە دىمك اولار؟

عجبا بو طابلىرك حددن كئار و عملە گتورىلمەسى ناممكىنى؟ بوندان كىم و نە ضرر چكىيور.

هر بر شىدىن آز آتا، آنا و مريىرك احترامى.

دائما «بىم ايجىن اولار، سىك ايجىن يوق» كىبى اىكى مرقلى اويون اوينايوب، اوزارىنى گولونچ وضعىتدە بوراقدىقلىرى حال حاضردە والدىن و مريىرك احترامى داها چوق ضرر چكىيور. بو چوجوقلىر ايجىن اطرافلىرىندە اولان حقيقتلىرى آڭلاق و تقيىد ابالە سىر اىتمىكى، سوزدن ايشە كىچىك اقتدارنى تريبە ايدىن گوزل پىداغوزى بر اصولدر. ياشلىر ايجىن حاضرىلانان مراجعتامەلر ابولردە نشر اولىق و اوقونماق ايجىن بوتون مكىبلىلرە پايلانلىر. صوگرا مراجعتامەلرك تىجەسى، كىمك طرفدىن نە عملە گتورىلدىكى، عائلىلرك بو ايشە نىجە باقدىقلىرى و غىرە خصوصىندە معروضەدە بولنماق ايجىن (صىف وياخود قورويالار اوزردە بر وياخود بر نىجە) يقىنچاقلىر چاغرىلر. حق حساب ايدىلر، يارادىلان حال اوگرەنلر، يگون وىرىلر. ۱ - ۲ هفتەدن صوگرا يىگى مجلسدن مەكتەب صىفىلرك نەمىندەلرى طرفدىن حاضرىلانان آنكەتا پروژەسىنى مذاكرە ايدىر و دولدىرماق ايجىن عائلىلردىن اولان عضولرك صابنە مطابق مقداردە ابولرە بوراقر. آنكەتا آنونىم (امضاسىز) و آشاغىدە كى مسئلەلرى حاوى اوليور:

مەكتەپلىرىڭ ئائىلەلىرى ئىچىن ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.

(ھەر بىر ئائىلە ئىچىن بىر - بىر ئائىلە ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى).

- ۱ - باشى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۲ - جەمئىيەتتىكى: ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى، ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى، ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۳ - مەشغۇلىيىتى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۴ - سوۋاي، ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى، ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى، ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۵ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۶ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۷ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۸ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۹ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۰ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۱ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۲ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۳ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۴ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۵ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۶ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.
- ۱۷ - ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى..... ئۆزىڭنىڭ ئائىلەسىنى.

مقصديميز۔ توتون چكمك ايله مبارزدر و دراكه صاحبي
توتون انسانلرك بيزه كومك ايده جگنه ايمان بسله بوريز. آنكه تا
آنانيم اولديني ايچين قامليا، آدقيد ايتمك لازيم دكلدر. آنكه تاده
ياويريان سواللرك آلتي چيزلر، ياخود لازيم كان يرلرده مركب
ايله يازلر؛ لازيم اولمايان شيلر ايسه بوزلر.

آنكه تا والدينك احترامى ايچين هيچ بر قورقو تشكيل ايتمه بور.
اولا آنكه تا امضاسيز اولديني ايچين اورنالنه چيقايله جك
هر بر كوجوك اختلاف عائله ايچريسنده قلاچاقدرد؛ بوكبي اختلاف
اوج بول ايله جريان. ايده ييلر:

- آتا و ياخود - «احترام صاحبي توتون چكلر»: صار صلاماز
و محكم بر صورتده: «سنگ ايچين اولماز، بنم ايچين اولار»،
«اورنالغا سوقولما»، «سنگ ايشك دكل»، «يومورطا، طاووغه
درس اوكرتمز» و غيره. شبهه سيز بوكبي عائله دن آنكه تا
دولى قايتاريلماچاق. تحقير اولنميش، قلبى سينميش جوجوق:
«برشتي چيقمادى، بزيملكيلر آنكه تانى دولديرماق ايسته مه بورلر،
آجيقلانلر» بونكله مکتب و آنكه تا ايچين مسئله ييتور. بو حادته
بر نمره ايله آنكه تالرك تيجه حق حسابنه قيد ايديلمه لي در،
و بو خصوصده صوگرادان هيچ بر سوز سويله نيلمه يه جگدر.
فقط بو حادته چوجو غك قلبنده بر جوق مسئله لرك اويانماسنه سب
اولاچاق، چوجو غك كندى كنديلگنده بو مسئله لره ويرمى جكى
جوابله عائله احترامنه بويوك ضربه لر اوراچاقدرد. بو حاله تاسف
ايتمك لازيمى؟

شبهه سيز بوق - چونكه عائله هيچ بر زمان بو بول ايله احترامنى
صاقلابا بيلمز. معين زمانده مکتبى و توتون چكمك ايله مبارزده
بو حادته دن هيچ بر شتى ايترمز.

۲- اىكىنچى ھەسە داخىل اولان ھاللىرىدە ئائىلە مەسىلىسىدە دراكا و دوشونجە ايله ياناشماق، مەسىلىنى اطرافلىغە دوشونوب ايدىن تەكلىفى بويىچە باشقە بر اولچۇدە ئىشلەپچىقىرىش. توتون چىكىلەر تەقدىم اولان طلبىك يىلى، توتون چىكىمە ھە باشلاركن كوچۇك دوشونجەسىز اولدىغىنى ايمىدى ايسە ترك عادت ايتىمىك چىن و بونىكلە برابر ھوانى پوزوب، باشقىلەر پىس نەمۇنە كوسترمىك ياقش اولمادىغى تەصدىق ايدەچىلەر. بۇگون توتون چىكىمك اونىڭ خەسسى ايشى اولماق و بۇ بارىدە باشقىلەرى چوق از مەلۇمات آلاچاقلار، بۇكى ھادىلەرك چوق اولماقلىرى ايشى موفىقىتى تامىن ايدەچىلەرى شەپسەرد.

۲-۳ نچى و عىن زامانە سوگىنچى اتفاق تەقېر اولنىش توتون چىكىمك بارىشماز، چىكىچو بىر ھەسەت آلاچايدىر. عىن ھالەن بىر نچى ھەسە مەكتەپ مەدرى و طبىيىك راضىلىقى ايله بىر نچى مەكىدە تەجرىبە ياپىدىم زامان تەصادف ايتىدىم. مەلۇمەن بىرسى بۇ پلان و اصولە ھەرى قارشى ھەسەت ايتىدىم بىر ھەسەت چىرىدىن، بىلكەدە دىمۇغوزىيادىن و غىرەدن بىر ھەسەت ايتىدى. اوزلىگەن چىقىمىش، سوزلىرىنى بىر بىرەنە باغلاپا بىلەن مەلۇمەن دىگەلەبۇب آنىكەتادان اوڭا آنىچاق ايكى سۇال وىردىم: ۱) او ۸-۱۰ ياشلىرىدە اولان چوچۇغنىڭ توتون چىكىمەسىنى آرزۇلايۇرمى؟ ۲) توتون چىكىمە ايتىدىكى عادتەن راضىدىرمى؟ مەننى ھەسەت ايتىدىن سوڭرا، بۇ مەسىلەنىڭ ھەلى اىچىن تىز بىر ھەسەت داھاگوزل پلان و اصول كوسترمىسە توتون چىكىمك ايله مەبارزە اىچىن چىزىدىگم پلان و اصولەن واز كىچەچىكىمى خەبەر وىردىم. مەھەت ايتىدىن بىر ھەسەت دوزگون فقط... بىر قانداق «چىن» و غىرە اولدىغى خەسەندە بىز چاچۇق ھەسەتە سازشە كەلدىك.

«چینلک» بویو کلمکی شہسز دوغرودر . اوطاقدہ تمیز هوا ایچین چوجوقلرک باشلیلرہ قارشو آپاردیقلمری مبارزہنک شدتی، ایشلکینی آزالتماق، یونگوللشدیرمک ایچین یگانہ بریول وارسہ اودہ چوجوقلرک ایکی کوچوک، عادۃ پیس عادتلریلہ لوغلانما، ییزہ پیس یول کوسترن و ییزیم یوندیغیمیز هوانی پوزما - کبی طلبلرینی قبول ایتمہلیدر . معلملرہ مکتب طیبیلری توپلاشوب مکتبہ معلم و طیبیلرک توتون چکمہمہلی اولدیقلری خصوصندہ قراردار چیقارماقلری ایلہ چوجوقلرہ بویوک یارارلق کوسترہ ییلرلر . دولتی باش معارف ادارہلری مکتبہ مطمئن بر صورتہ توتون چکن، آیری توتون اوطہسی طاب ایدن و یاخود توتون بولوطلری ایجروسندہ معلملر اوطہسینی بوراقوب صنفہ واران معلملری عقلہ گتورہجک امرار ویرمکلا، بو ایشہ بویوک کومک ایدہ ییلرلر . جماعت رہبر ایچین دگل رہبر جماعت ایچیندر . چوجوقلر معلم ایچین دگلدرار، لکن معلم، خلق معارف قومیسارلقی عالی اجتماعی تربیہ ادارہسی و باشقلری چوجوقلر ایچیندرلر . مکتبہ چوجوقلرہ اذن ویریلہمہدیگی خصوصندہ چیقاریلان اونہ قادار پیداغوزی علمنہ ضد، ناموافق و گولونج اولسا، مکتبہ چوجوقلری پیس ایشلردن صاقدیران معلملرہ توتون چکمگی قدغن ایدن امر اوقادار مکتب وعائلہلرک صاغلاملاشماسنہ بویوک خدمت ایدر . بویلہلکن توتون چکمگہ اولان عمومی مئیلہ قارشو مکتبانیکن دوشونمہسندن داہا بر ممانعت قوللمیش، توتون چکمک کبی یولوقما خستہلقی جیبہسی بر نقطہدہ یاریلمیش اولار .

توتون چکمک ایلہ مبارزہ تجربہلری یگی بیشنلر ایچین کپنہ خام خیاللر و عادتلرک اوچورولماسندہ جانلی - انقلابی بر فعالیت اولار . بو مبارزہدہ چوجوقلر اوزلرینی اصلاحاتچی، صاغلان

ياشايش بارادىجىسى، صاغلاقام ايدە آل طاشىجىسى حس ايدر. بو
 ايشدە چوجوقلر صحىه اساسارنى، قاعدەلرنى قىتماندېرەكە و
 صىرا ايله حىانە تطىبق اىتمەكە آليشارلر.

معارف ايشجىلرى ايونىك رولى.

يازانى: اوقارەفا.

چاورەنى: ر. م.

معارف خادملرنىك اجتماعى-ساىسى معلوماتىنك اولدىنى كېى
 تحصيل-پىداغوزى معلوماتىنك دە يوكسامەسى احتىاجى مدنى شعبە
 و قومسيونلار قارشوسىندا بو ايشىك تشكىلات و اصول، مەتود
 شكىللرنىك جىزىلماسى و ميدانە كىترىلمەسى مسئلەسىنى قالدېرەمشدر.
 مدنى ايشلر ك اساسى شكلى: محال، قضا و دائرە معارف
 ايشجىلرى اىولرى اولمالىدلرلار. معارف ايشجىلرى اىوى اجتماعى
 تربىە ايشجىلرى تكاملى يوكسەلىشىنك اساسى استناد نقتەسى
 اولمالىدر. ايشتە بومقالە معارف ايشجىلرى اىونىك بالخاصە بو
 ساحەدە كى وظىفەسىنى تەىىن اىچىن يازىلمشدر.

معارف ايشجىلرى اىونىك باشلىجا مسئلەسى، معارف ايشجىلرىنى
 اوقىابرك اونلار اىچىن ميدانە قويمش اولدىنى مسئلەنك اجراسىنە
 ياردم اىتمەكدەر-كنج نسلى علمى-سوسىاليزم مفكورەسى روچىندە
 حاضرلامالى، بينالملل پرولە تارياتك آرزوسىنە موافق اجتماعى
 دوشونجەلى، حساس، متشكىل كىلەلرلە پرولە تار انقلابىك موفقياتىنى
 مدافقە اىتمەلى و قومونيزم-سوسىاليزم جمعىتىنك عمومى مشكىللرنىك
 ياقلاشماسىنا و تحكىم ايدىلمەسىنە چالشاچاق يىكى انسان كىلەلرى
 حاضرلاماقدەر. يىزم معلم اوقىابرك بو شعارىنى تەمىل اىتمەلىدر. او،

۲- ايىكىنجى ھەسە داخىل اولان ھاللار دە ئائىلە مەسىلەدە درا كە دوشونجە ايله يانشاچاق، مەسىلەنى اطرافلىچە دوشونوب ايدىيان تەكلىفى بويىچە باشقە بر اولچۇدە ئەمەلە كەتۈرە جەكەر . بوتون جەكلەرە تەقدىم اولنان طلبك ىرلى، توتون چەكمە كە باشلار كن كوچوك دوشونجەسىز اولدىغىنى ايمىدى ايسە ترك عادت ايتەمكەك چىن و بونىكلە برابر ھوانى پوزوب، باشقەلەر پىس نەمۇنە كوسترەمكەك ياقش اولمادىغىنى تەصدىق ايدە جەكلەر . بوگون توتون چەكمەك اونىك ھەسەلى ايشى اولاجاق و بو بارەدە باشقەلرى چوق آز مەلۇمات آلاچاقلر، بو كىبى ھادىلەلر ك چوق اولاجاغلرى ايشك مەققەتتى تامىن ايدە جەكلرى شەھەسىزدر .

۲-۳ نەچى و عىن زامانەدە سوگەنجى اتفاق تەقەر اولنمىش توتون چەكەنك بارىشماز، جەكەجو برەھەلىت آلاچاغىدر . عىن ھالە بن برەنجى دەفە مەكتەپ مەدىرى و طەبىئەك راضىلىقى ايله برەنجى مەكتەپدە تەجرىبە ياپىدىم زامان تەصادف ايتىدىم . مەلەملردن برەسى بويىلان و اصولە جەدى قارشو سورىندە اعتراض ايدوب بر طاقم جەردن، بىلەكەدە دىمەو غوزىدان و غىرەدن بەھت ايتىدى . اوزلەكەدن چەقىمىش، سوزلەرنى برەرنە باغلايا بىلەمەن مەلمى دىكلەبوب آنەكە تادان اوگا آنەچاق ايكى سول وىردىم : ۱) او ۸-۱۰ باشلەرىندە اولان چوچوغەك توتون چەكمەنى آرزولايورىمى ؟ ۲) توتون چەكمەك ايتىدىكى عادتەن راضىدەرمى ؟ مەنى جواب آلدەندە سوگرا، بو مەسىلەكە ھەلى ايجىن تىز بر سورىندە داھا كوزلەن بىلان و اصول كوسترەسە توتون چەكمەك ايله مەبارزە ايجىن چىزدىكەم بىلان و اصولەن واز كىچە جەكمى خەبر وىردىم . مەھىت اەتبارىيە پروژەكەك دوزگون فەقەت... بر قادار «چىن» و غىرە اولدىغى ھەسەندە يىز چاچوق سورىندە سازشە كەلدىك .

مەقسىدىمىز - توتون چىكىمك ايله مبارزەدر و دراكە صاحى بوتون انسانلارڭ بىزە كومەك ايدەجگە ايمان بىلە يۈرىز. آنەكە تا آنانىم اولدىنى ايجىن قاملىما، آدقيد ايتەك لازىم دىگەدر. آنەكە تادە ياويرىلن سۈللەرك آلتى چىزىلەر، ياخود لازىم كان بىرلەردە مەركەب ايله يازىلەر؛ لازىم اولمايان شىلەر ايسە يۈزىلەر.

آنەكە تا والدنىڭ احرامى ايجىن ھېچ بىر قورقۇ تشكىل ايتەمە يۈر. اولا آنەكە تا امضاسىز اولدىنى ايجىن اورتالغە چىقايىلەجك ھر بىر كۈچۈك اختلاف عائلە ايجەرىسەندە قىلاچاقدر؛ بۈگۈنكى اختلاف اوچ يۈل ايله جريان ايدەيىلەر:

- آنا و ياخود - «احترام صاحى توتون چىكىلەر»: سارصلماز و مەھكەم بىر سۈرۈتە: «سەڭ ايجىن اولماز، بىم ايجىن اولار»، «اورتالغا سۈقۇلما»، «سەڭ ايشەك دىگەل»، «يۈمۈرطا، طاوۋغە درس اوگرتەمەز» و غىرە. شەبەسىز بۈگۈنكى عائلەدن آنەكە تا دولى قايتارىلماچاق. تەھقىر اولمىش، قەلبى سىنمىش چۈچۈك: «بىر شى، چىقمادى، بىزىمكىلەر آنەكە تانى دولدىرماق ايسەمە يۈرلەر، آچىقلانرلەر» بۈگۈنكى مەكتەپ و آنەكە تا ايجىن مەسىلە بىتۈر. بۈھادە بىر نەمە ايله آنەكە تالارڭ تەبىئەتە حق حسابنە قىد ايدىلەمەلىدەر، و بۈ خەسۈسەدە سۈگۈرادان ھېچ بىر سۈز سۈيەلەنەلمەيەجگەدر. فقط بۈھادە چۈچۈگە قەلبەندە بىر چۈك مەسىلەلەرڭ اويانماسەنە سەب اولماچاق، چۈچۈگە كەندى كەندىلىگەندە بۈ مەسىلەلەرە وىرەجەكى جۈابىلە عائلە احترامنە بۈيۈك سۈرەلەر اورماچاقدر. بۈھالە تاسف ايتەك لازىمى؟

شەبەسىز يۈك - چۈنەكە عائلە ھېچ بىر زامان بۈ يۈل ايله احترامنى ساقلايمايىلمەز. مەبىن زامانە مەكتەبى و توتون چىكىمك ايله مبارزەدە بۈھادەدن ھېچ بىر شى ايتەرمەز.

۲- ايىكىنجى حصە يە داخل اولان حاللار دە عائلە مسئلە يە دراکە و دوشونجە ايله ياناشماق، مسئلە نى اطرافلە يە دوشونوب ايدىلان تەكلىفى بويلاخود باشقە بر اولچودە عملە گۆرە جگدر . بوتون چىكلەرە تەقدىم اولنان طلبك ىرلى، توتون چىكمە كە باشلار كن كوچوك دوشونجە سىز اولدىغى ايمدى ايسە ترك عادت ايتىمك چىن و بونىكلە برابر هوانى يوزوب، باشقە لرە پىس نمونە كوسترمك ياقش اولمادىغى تەصدىق ايدە جگدر . بوگون توتون چىكمك اونىڭ خىصوصى ايشى اولاجاق و بو بارىدە باشقە لرە چوق از معلومات آلاچاقلر، بوكى حادثە لرك چوق اولاجاغلر ايشىڭ موفىقىتى تامىن ايدە جگدرى شەپە سىزدەر .

۲-۳ نەجى و عىن زماندە صوگىنجى اتفاق تەقەر اولنىمىش توتون چىكە نىڭ بارىشماز، چىكچو بىر وضعىت آلاچايدىر . عىن حالە بن بىرنەجى دىقە مەكتەپ مەدىرى و طىببىڭ راضىلغى ايله بىرنەجى مەكتەپدە تەجرىبە ياپىدىمىز زمان تەصادف ايتىمىز . مەملىرىن بىرسى بولان و اصولە جەرى قارشو صورتدە اعتراض ايدوب بر طاقم چىردن، بىلكە دە دىموغوز يادىن و غىرە دن بحث ايتدى . اوزلگىدن چىقىمىش، سوزلرىنى بىر بىرنە باغلايا بىلمە ين مەملى دىگىلە يوب آنىكە تادان اوشا آنچاق ايكى سول وىردىم : (۱) او ۸-۱۰ ياشلار ئىندە اولان چوچوغنىڭ توتون چىكمە سىنى آرزولايورىمى ؟ (۲) توتون چىكمە ايتىدىكى عادتىن راضىدىرمى ؟ منى جواب آلدىغىن صوگرا ، بومسئلە نىڭ حالى اىچىن تىز بر صورتدە داها گوزل بلان و اصول كوسترمە توتون چىكمك ايله مبارزە اىچىن چىزدىكىم بلان و اصولدىن واز كىچە جىكمى خىر وىردىم . ماهىت اعتبار يە پروژە نىڭ دوزگون فقط ... بر قادار «چىن» و غىرە اولدىغى خىصوصىدە بىز چاپوق صورتدە سازشە كەلدىك .

«چىنىلىكك بويۇكلىكى شېھەسىز دۇغرىدۇر . اوطاقدە تەمىز هوا
 ايجىن چوجوقلارنىڭ ياشلىرى قارشۇ آپاردىقلىرى مبارزەنىڭ شەتتى،
 ايتلىكنى آزالماق ، يۇنكۇللىشىدىرىك ايجىن يىگانە بربول وارسە
 اودە چوجوقلارنىڭ ايكى كۇچۇك، عادى-پەس عادىلىلە لوغالانما،
 يىزە پەس بول كۇستىر و يىزىم يۇندىغىمىز هوانى بوزما - كىيى
 طەللىرىنى قىبول ايتەلەيدۇر . مەلەملە مەكتەپ طەللىرى تۇپلاشۇپ
 مەكتەپدە مەلم و طەللىرىنىڭ تۇتۇن چىكەمەلى اولدىقلىرى خۇسۇسندە
 قاراردار چىقارماقلىرى ايلە چوجوقلارە بويۇك يارارلىق كۇستىرە يىلرلر .
 دۆلەتى باش مەارف ادارەلىرى مەكتەپدە مۇتەنن بىر سورتدە تۇتۇن
 چىكن ، آيرى تۇتۇن اوطەسى طەلپ ايدىن و ياخۇد تۇتۇن بولۇطلرى
 ايجىروسندە مەلەملر اوطەسىنى بوراقۇپ سەنفە واران مەلەملرى عقلە
 كىتۇرەكك امارر وىرەكك ، بو ايشە بويۇك كۇمك ايدە يىلرلر .
 جەمەت رەبىر ايجىن دىگىل رەبىر جەمەت ايجىندۇر . چوجوقلر
 مەلم ايجىن دىگىلدۇر ، لىكن مەلم ، خلىق مەارف قۇمىسارلىقى عالى
 اجتمەئى تەربىيە ادارەسى و باشقەلىرى چوجوقلر ايجىندۇرلر . مەكتەپدە
 چوجوقلرە اذن وىرىلە، دىكى خۇسۇسندە چىقارىلان اۈنە قادار
 پىداغۇزى علمەنى سۇد ، نامۇافق و كۇلۇنچ اولسا ، مەكتەپدە چوجوقلىرى
 پەس ايشلردىن ساقىدىران مەلەملرە تۇتۇن چىكەمكى قەدىن ايدىن امر
 اوقادار مەكتەپ وعائەلەرنىڭ ساعلاملاشماسە بويۇك خەدەت ايدىر .
 بويەلەلگىن تۇتۇن چىكەمكە اولان عۇمۇمى مەيە قارشۇ مەكتەپنىڭ
 دۇشۇنمەسندىن داها بىر مەنەت قۇنلىمىش ، تۇتۇن چىكەمك كىيى
 بولۇقما خەستەلىنى جىيەسى بىر نەقشەدە يارىلىمىش اولار .

تۇتۇن چىكەمك ايلە مبارزە تەجرىبەلىرى يىڭى يىشىنلر ايجىن
 كەنە خام خىاللر و عادىلەرنىڭ اۈچۈرۈلمەسندە جانلى - ائقلاپى بىر
 فەالىت اولار . بو مبارزەدە چوجوقلر اۈزلىرىنى اصلاحاتىچى ، ساعلام

باشلىش يارادىيىسى، ساغلام ايدە آل طاشىيىسى حس ايدىر. بو ايشىدە چوقۇرلر صەھىە اساسلىنى، قاعدەلرنى قىتمەندىرەكە و صىرا ابلە حىانە تطبىق اىتمەكە آلبشارلر.

معارف ايشىجىلىرى ايوونىك رولى.

يازانى: اوقاروفا.

چاۋرەنى: ر. م.

معارف خادملرنىڭ اجتماعى-سىياسى مەلۇماتىنىڭ اولدىنى كېىى
تەھسىل-پىداغوزى مەلۇماتىنىڭ دە يوكسەمەسى احتىياجى مدنى شەبە
و قومسئونلار قارشوسىندا بو ايشىك تشكىلات و اصول، مەتود
شكىللرنىڭ چىزىلمەسى و ميدانە كىترىلمەسى مسئلەسىنى قالدىرمىشدر.
مدنى ايشلارنىڭ اساسى شكىلى: محال، قضا و دائىرە، معارف
ايشىجىلىرى ائولرى اولمالىدلرلار. معارف ايشىجىلىرى ائوى اجتماعى
تربىە ايشىجىلىرى تىكاملى يوكسەلىشنىڭ اساسى استناد نقتەسى
اولمالىدر. ايشتە بومقالە معارف ايشىجىلىرى ائوونىڭ بالخاصە بو
ساحەدە كىى وظىفەسىنى تەمىن اىچىن يازىلمىشدر.

معارف ايشىجىلىرى ائوونىڭ باشلىجا مسئلەسى، معارف ايشىجىلىرىنى
اوقتىابىرك ائولار اىچىن ميدانە قويمىش اولدىنى مسئلەنىڭ اجراسىنە
ياردەم اىتمەكدر-گىنج نىلىلى علمى-سوسىيالىزم مەفكۇرەسى روچىندە
حاضرلامالى، بىنالمىل پرولە تارىاتىڭ آرزوسىنە موافق اجتماعى
دوشونجەلى، حساس، متشكىل كىلەلرلە پرولە تار انقلابنىڭ موقىياتىنى
مدافەە اىتمەلى و قوممونىزم-سوسىيالىزم جەمىيەتنىڭ عمومى شكىللرنىڭ
ياقلاشماسىنا و تەككىم ايدىلمەسىنە چالاشاجاق يىڭى انسان كىلەلرى
حاضرلاماقدىر. بىزم مەلم اوقتىابىرك بو شىعارىنى تەمىل اىتمەلىدر. او،

كەندىيىنى تەربىيە ايتەلمى و بالىلار آدلا دىگەل حەقىقەتدە جەمئىيەت رەھبەرلىك ايتەلمىدۇ. بۇ اساسىي مەسىلەدەن سوڭرە، مەعارف ئىشچىلىرى ئۆيۈنۈك دە ايشلىرى قورۇلمالىدۇر.

مەعارف ئىشچىلىرى ئۆيۈن، مەلىم كەلەسەننى كەندى تەربىيە ئالەم ئالاراق اونلاردان مەھەلەمگە ئاڭلاشلا بىلەك كەندى تەھسىل - سەنئەتلىك مەسىلە و غايەلەرنى ئاڭلا بىلەك و جەمئىيەت تەپەھراتى تەھلىل ايدە بىلەك ايتىن - مەھەلەم مەتودى ايلە تەجەبە ايتەلمى، مەشەك دوشۇنچە سىياسىي ئالەمدا مەشەك ايتەك كەلەك يىڭى مەكتەپ ئورۇنلۇشى مەسىلەلەرنى قورۇنۇشتا سەنئەت ايتەلمىدۇر.

مەعارف ئىشچىلىرى ئۆيۈن، كەندى ايتىن ھەك وەك ايلە بىر سورتدە قورۇمى ئونۇمەلىدەك، او (ايش) مەھەلەمە ئونۇك آرتىق ايتەك كەنەن - اولدەننى سەنئەت ايتەك ايتىن مەشەك قەدار كە قەسە بولى كەسە بىلەن.

ولادىمىر ايتىن لەنەن بولى دەمەشەك: «خەلق مەلىملىك تەشەكىلاتى ايتىننى ايلە بىر ائوللا قوتەنەلمى كە اونلار، بىلاستە بونون سەمەيەدار مەشەكلەندە اولدەننى كە، بوزو آرىا قورۇلۇشنىك استەد كەلەنەن چەقەب، اونلار كە واسطەسەلە كەلەبى بوزو آز ائەقە داخەل اولماقەن جەتەب ايتەبىرەب بولەتە ائەقە جەب ايتەك ايتىن شورا قورۇلۇشنىك استەد كەلە اولىنەلەر.»

مەعارف ئىشچىلىرى ئۆيۈننىك تەكەل و پەداغوزى - مەتود مەسىلەلەرى سەھەسەندە كە ايتىن، شەھەسەز، بۇ مەسىلەلەك مەھەلەم دوشۇنچەسەلە آيدەنلاشەسە و جەمئىيەت - سىياسىي تەھسىل و تەربىيەنىك اساسىي اوزەنە قورۇلمالىدۇر. ئانچاق بۇ شەرت تەختەدە مەعارف ئىشچىلىرى ئۆيۈن لوزىمەتلى سەنئەت و اوقەت تەلەب ايتەك كە قوت، تەنەرەزى و وسائەت كە سەف اولونماستىن تەمىن ايتەش اولور. بۇ، شەھەسەز،

مرکب و چتین مسئله نك حلیه عجبا تحسکی صورتده ناصل
یاقلاشمالیدر؟ ایلك شرط اولاراق گنیش جمعیت (قواله قنوی) اساسی
تطبیق ابدیلمه ایدر. بو ایشه همکارلار تشکیلاتلارینی اولدیفی کبی
مثلا، خلق معارف شعبسی کبی ایستمك، جریانلار بله علاقه دار اولان
اداره لر، عالی پداغوزی مکتباری، پداغوزی ته حقیقوملاری، اگر
موجود ایه مهتود پیورولاری، پداغوزی موزه لری، تجربه لی
مکتبلر و الخ جلب ابدیلمه ایدر؛ فرقه وی قوه لرده پك دقتله
بو مسئله ایله علاقه دار بولونمالیدرلار - ایسته هر بیر معارفچی
کنله سینك استاد ایدم جگی مدنی قوتلر مجمعی! فقط بونا استناد
ایدر کن ایشك آرتماسی و محکمانه سی ایچین ایری - ایزی، مدنی
قومسیونلار، یرلی قومیت، دائره مکتب درنه گلری و الخ کبی
نوزه کلرک نماینده لری واسطه سیله اولاجاق گنیش متشکل و آچیق
اجلاسلا ریذا ایضاحات و یرمك یولیه رهبراك ایدم کنله ایله مربوط
بولونمالیدر. بو گنیش اشتراك، اعتماد کار، فعال، متشبث بولونماغا،
مشتراك و مربوط اولماغا و عمومی بیر مراقلا نمایا سوق ایدر
و معلمی بولوندیغی غیر اجتماعی تکلیکدن چیقا روب، شورا
جمهوریترنیک مقدمه الجیشی ایله یورومگه امکان ویره ر.

معارف اېشچىلىرى اېونىك اىشلىرى تېمىلى اۆلىنى كېى اصولى
 ماھىتىدەدە اولايلىر: داھا دەرىن اولان دەگەرلى مسئلەلر ك اصولى
 اولارق آگلاشاسى اېچىن محاضرەلر، معروضەلر، رەفەرئاتلر،
 مېتېنلر، محكمەلر، مسامەرلر كېى؛ فقط، شېھەسىز، مركزى موقى،
 اصولى، دەرىن پلان اوزرە اولان اىشلر دوتاليدىر؛ بودا دەرنە گلر،
 دارالمعلمينلر، قونغرەلر، طرزىندە اولماليدىر و ايش اصولنىك مركز
 نقلتى دەرنەك، قورص و دارالمعلمينلردە اشتراك ايدەنلر ك كندى
 اوزرنە صالماليدىر، بو وقت مسئلەك نظرى صورتدە حللە عملى

ايشى بيرلشديرمك و نظر ياتى جالى مجسم حقيقته تجويل ايتمك لازمدر. بو، كتاب تعليماتيندن و باطل آقاده ميزمدن اجتناب ايتمكه امكان ويرير، دهرنه ايشلرينده جانلى عملى بير مراق دوغورور، اونا احتياج دوغورور و اونكلهده تامين ايدىيور، بو ايسه شبهه سيز ايش اصولنيك اڭ بويوك موفقيتلرinden بيرى عد ايديلمه ليدر. آنجاق او وقت معلم كتله لرنيك فعال و آزاد مناسباتيني موجود عد ايتمك اولور. فقط معارف ايشجىلرى ايوى دهرين اصول ايشى آبارير كن كندى - كندينه بوش دورمامالى كنديسيله حد اعتباريله مربوط اولان بوتون اوزاق بوجاقلارلا زابطه تامين ايتمكه چاليشماليدر؛ هيچ اولمازا معلومات و استخبارات بيوروسى واسطه سيله جمعيتاره اولديغى كى معلومات آله ق ايسته ين آبرى - آبرى ايشجىلاره ده تحريرى و شفاهى شكلده ايضاحات و جواب و يرمله ليدر، البت، بونى آنجاق تعليمات ايچين گونه ريله جك محاضره جى قوتلرينك كافى گلدبگى، يتديكى قاداردا اجرا ايتمك لازم كليلر. بو صوكنجى ولايت و محال معارف ايشجىلرى ايوى اعظمى صورته چاليشمالى و گنیش معلم كتله لرنيك جلب ايديلمه سى ايشينده مدنى - اجتماعى و همكارلق رابطه سينك اڭ محكم تحليلنى ياراتماليدر. معارف بوى مركزى رولى ايفا ايتمه لى در.

بو ايشك علمى صورته وضع ايديلمه سى غايه سيله حسابى مقدارى چهندن اولديغى كى وصفى چهندنه دوغرو تعين ايتمك ضرورى در؛ وصفى چهندن ايضاحات دهرنه گلرڭ مه تود و تشكيلات ايشلرينك منفى و مثبت جهتلرينى آيدىلاتمالى - فعاليت، تشبث، موفقيت، عدم موفقيت بو و يادىكرينك سيپلى - كى داخلى حياتى ايضاح ايتمه لى در، بو ايجايينده بو و يادىكر تبدلات يابما و ايشى ايسته نيلن غايه به سوق ايتمكه امكان ويرير آنكه ت

ورقەلىرى، دەرنەككە مختلف زەمانلارداكى مەساجىھەلىرى، دەرنەككە
مەتھ قونقەرانسلىرى، مەشغەلەلەرگە بىراتالقولى، دەرنەككە ایشلەرنىڭ
سەرگىسى و رەھبەرلەرگە مەروۇزەلىرى تەوصىفى ایشاحاتك بىر شەكلى
ەد ایدىلە بىلىر. ایشك ایشاحاتى ولایت مەارف ایشچىلىرى اېونە
قضا مەارف ایشچىلىرى اېولرىنە رەھبەرلەرگە ایتەك ایشچىن بوبوك بىر
امكان وېرىر.

ایشته، هر زمان ایشك بىرلى شرايطىندن آصىلى، اولاراق
مەفرد بولونان مەارف ایشچىلىرى اېولرىنك ایش قورولوشىنك
اساسى دېرەكلەرى!

— — — — —

علمى - اقتصاى

اسكى تدریس اصولی و صوڭ نظریه لر *

يازانی : ع. ازا قېكلى .

I

اسكى ديداقتیق مصنفلىرى اثرلرىنىڭ مەخللرئندە تخمیناً بويە
بويلىرىدىلر؛ «ديداقتیق هر علمك و هر دورلو درسلىك اوقودولماسنه
عئد عمومى تدریس قانونلارئندان بحث ایدن عامدر. ديداقتیقك
عمومى قانونلارینى تك تك علملىك اوقودولوشنه تطبیق ایدن
خصوصى علملىر واردركه بونلاره مەتود دیورلر. مثلاً: تورك
دیلى مەتودى، ریاضیات مەتودى، جغرافیا مەتودى و هكذا...
درسلىك كېمبىشى باشدن باشه چوجوغلک طبیعى یارادىلىشئندن،
فكر و ذكاسنىڭ انكشافئدان و شعورنىڭ فعالیتئندن آسلىدرك. بوڭا
گورە ديداقتیق تەماملە عمومى بەداغوزى بە (فن تربیە بە) سو كنىلىدرك.
اونىڭلە صیقى رابطەدە بولمالىدرك. فى الحقیقە: معلم تدریس واسطەسىلە
چوجوغلک خیلئنى، ذكاسنى، حسننى و ارادەسننى تربیەلەمەلى و بو
قورلرڭ ھېسننى بر برىلە واسطە بە كئورملىدرك.

(•) مولفك ایلرى سوردېگى فكرارىك بر چوقیلە اداره راضىلاشماساتلا
برابر اسكى اصول و ديداقتیق خصوصئندە تارىخى بر ماتريال اولسون دییە مباحثە
بويلىلە بوراتىلر.

اداره

تدریس چو چو قلره بالکز ییلکیلر قازاندیرمق ایچین دگلدر، بلکه اونیک اڭ بویوک وظیفه لرندن بری چو چوغی اخلاقچه یوکسلدوب عالیجناب ایتمک، حیاتک چوروک سفسطه و عقیده لرندن ایراقلاشدیرمق، اوڭا گوزل مفکوره لر قازاندیرمق و اونک عقل و ذکاسنی انکشاف ایدیرمکله حسلرینی یومشالتمقدیر. بوندان سوای تدریس اراده قوه سینی بساه بور. اثبات ایدیللمشدرکه انسانی انضباطه آلاشدیران واسطه لرک اڭ بیرنجسی و اڭ قوه لیلی تدریس علمیدر. سوق طبیعی گوجی ایله نشو و نما بولان هوسلر تدریسک تاثیر سایه سنده اراده طرفندن جیلاولانور و تدریج اوزره دگیشیلهره ک گوزل تمایللرله عوض ایدیلیرلر. یالکز کندی نفسنی تانیان، طبیعت و یاشادیغی محیطه اطرافی ایله آشنا اولان انسان نفسنه حاکم و صاحب اولاییلر، اونی چیدارلایوب صاقلار. معین مسلکی، عقیده سی و رفتاری اولمایان انسانده قاراقته ر (سجیه) اولاماز. بوا یسه هرشیدن زیاده اوقومق سایه سینده وجوده گلیر.

نوه ت، بشر اولادی تعلیم و تربیه سایه سینده اخلاقلی و باجاریقلی برانسان اولاییلیر. فقط هانکی تربیه و هانکی تعلیم بویه مهم بر غایبه ایدیرمه؟ غیر طبیعی و اکثریت اوزره صورتا حقیقت قریته ریتموملارینه سوکنن اسکی تدریس و تربیه اصوللاریمی، یوقسه طبیعی جریانیه طرف دعوت ایدن و یالکز مادتا حقیقت قریته ریتموملاریلهرشینی یوقلاماق تکلیفی ایدن یگی تربیه جریانلاریمی؟ اسکی مکتبک معناً تولمیش اولدوغنی بوگون کیمسه انکار ایتمه بور. یگی مکتبه کلدیگده، بوڭا بز «مفکوره صورتده دوغمشدر» دهریز: چونکه بومکتبک مفکوره سی میدانده موجود نمونه لرک هر برنیک نسبت قبول ایتمه یه جک درجه لرده یوکسکدر. مفکوره یه مطابق مکتب تاسیس ایتمک ایچین حاضرلانش

معلملریمز اولمادیغیندن بز اسکی اصول ایله شیمدیده ن علاقہ یی تمامیلہ کسه ییلیریز؛ اونک اڭ چوروك و اڭ مضر جهتلرینی آتمقله برابر یگی مفکوره به دوغری ایری آدیملارله بوروملییز .

بو مقصده نائل اولمق ایچین هر معلم اسکی و یگی تدریس و تربیه نظریه لرینی یاناشی صورتده گوزدن کیچیرمیلیدر؛ هانکی فکرک داها قوه لی و داها اساسلی اولدیغنی بلا واسطه آکلابوب اوگرتیلیدر. دیلمزده بو خصوصده یا اسکی اصول و یا خود یگی جریانلارلا عائد اولسون کنیش و استفاده لی براتر بولمه دیقندن به داغوقلاریمزک بویینه آغیر بر وظیفه کلیور: جوان معلملی اسکی و یگی نظریه لرله اطرافلی صورتده آشنا ایتمکدر. بزده وظیفه نڭ اوزهریمزده دوشن قسمنی بقدر قوه ایفایه چالیشاجغز و بونک ایچین شمدیلك یالکز تدریسه عائد مقاله لرله اکفا ایدمجه کیز. بو مقاله ده اسکی به داغوقلارک تدریسه نه نظره باقدیقارلارن و اونک تیجه سنده نه کبی غایه لر بکلدیکلریندن و همده عین مسئله لر خصوصنده میدانه آتیلان یگی نظریه لرک نەدن عبارت اولدیقلاریندن بحث ایدمجه کز.

تدریسک نظری و عملی جهتلری .

دیداتیق عصرلر اوزونی ییگلرجه به داغوقلار، فیلاسوفلار و متفکرلرک تجربه لرندن کنشچش، فن نقطه نظرندن تمیز و تشخیص ایدیلش و عمومی قانونلار شکله صوقولدیقن صوگرا معین سیسته مه دیزیلش بر تدریس نظریه سیدر. بو گاکوره دیداتیقک اهمیتنی چوق بویوکدر. معلملکه حاضرلاشان شخص دیداتیقی نظری صورتده اوگرتیورسه ده، اوراده گوستریلن حاضر تجربه لرندن و همده اڭ بویوک به داغوقلارک تجربه لرندن بویوک استفاده لر

گوربور. عمومیت طرفدن قبول ایدیلمش قانونلاری معلم ایشه تطبیق ایتمکله کندی زحمتارینی آزالدیر؛ طلبه‌لره فنا تاثیر ایدمک و تدریس ایشنی اوچوروملاره سوروکلهمک خطالردن معلملری ساقلابور. معلمک فعالیتک اساسی ماد.لرینی بر سیستم آلتینه آلان دیداقتیقاً صارصیلماز بر «بوتونلک» تشکیل ایدبور، تدریس نظریه‌لرینی موافقه‌کتورور و وسعتلندیبور، معلملری بر طرفلی تدریس فعالیتدن ساقلابور. بالکز بر شخصک خصوصی تجربه‌لریله قازانیلمش ییلگیلر تصادفی اولدیقلاری ایچین رابطه‌سز و دوامسز اولیورلار. بونگلا برابر تدریس ایشنده مهارت کسب ایتمش و شهرت قازانمش بر آدامک ایشلتدیگی قاعده‌لری تامایله اوگرنمکده عمومی دیداقتیقاً قانونلارنیک بیرینی ویره‌مز؛ اگ مهارتلی بر آدامک تجربه‌لری، نه قدر کنیش اولورسه، اولسون، بر چوق عصرلرک و به‌داغوقلارک اللرندن کلوب کیچمش و دفعه‌لره تفتیش و تنظیم ایدیلمش قانونلارله مقایسه ایدیلهمز. بالکز پراقتیق اصولی ایله قازانیلمش ییلگیلر، عمومی قانونلارک تحقیقاتیله تفتیش ایدیلهرک هر کس طرفدن قبول ایدیلرسه، قوریجه بگزمه‌دن عبارت قالاچقلار.

دیگر طرفدن بالکز تدریس نظریه‌سنی اوگرنمکله‌ده انسان لایقلی معلم اولاماز هر شئی بالکز اوقوماقلا ییلمک، همین ییلکینک ایشه تطبیقنی باجارق دیمک دکلدر. بوراسنی دخی نظردهن بوراقماملیدرکه تدریسک نظری جهتی تشکیل ایدن دیداقتیق اوقوتوق اصولنی غائبانه صورتده اوگرتیور، یعنی حاضرلادیخی معلمی خیالی طلبه‌لره مجرد صورتده چالشندیبور. حالبوکه طلبه‌لره بلاواسطه تماسه کلمه‌ین، جانلی علاقه‌لره

گېرىشمەين، تدرىس شرائىتىنى دوغرىدان دوغرىيە او گرىنمەين
 آدام ھم چوققۇلار عالمىنە و ھم تدرىس ابشېنە صىمىيى مەجىت
 بىلەنمەز (تدرىس شرطلارنىڭ اڭ برىنجىسى مەجىت اولدىغى شېھ
 خارچىندەدر) معلم، معلم اولدىغى آنجاق عملىي صورتدە گۈستۈرەيلىر.
 دىمەلى ھەر معلمە نظرىيە صورتدە بىلمەيدىكى مەلۇماتىي عملىي
 صورتدە تەبىئىي ايدەنك يوقلامالى و تەقسانلارنىي آڭلاياراق ساغلام -
 لاشدىرمايدىر، تدرىسك ھەر اىككى جەتتە بىلد اولدىقدان سوڭرا
 بوراسنى نظرىيە آمالىدركە بونلاردن ھەر برى دېگىرسى باراماز؛
 يەنى بونلار لازىم و ملزومدىرلر. نظرىيە سىز عملەتتە گېرىشمەك جائىز
 اولامادىغى كېيى عملەتتە سىز نظرىيەلرڭ دەخىي مەناسىي يوقدەر؛ بونلار
 ھەر اىككىسى؛ برى دېگىرىنى تەماملاراق، تەقسانلارنىي كىدەرملى و
 كمالە ايرىدېرمايدىر. معلم ھىمىشە جانلى، چۈشۈنۈرۈر ھەركەتلى و
 نامتەھىي خاسىيەتلەرە مەنسۇب چۈچۈقلار عالمىلە علاقەدار اولمىدىغى اىچىن
 تدرىسە تەبىئىي ايدەنك قانۇنلاردە بر دىفە تەحت قارارە آئەمش
 رىياسىيات قانۇنلارى كېيى دوڭكۈب قالاماز، جانلى و ھەمدە آلاستېقلى
 اولمالى و ھەر مزاجە تەبىئىي ايدەنك بىلمەيدىرلر، تدرىس پىشە دىكل
 ھەقتەدر و ھەمدە صنایع نەفسەنك اڭ يۈكسەك بر قىسمىدەر؛ معلمك
 استەدداىي تەبىئەت وىرگىسىدەر، كىسبى دىكلدەر.

بوڭا گۈرە معلمك فەكرىنە دۈشۈن شەخس بولە بر پلان اوزرە
 ھازىرلاشمايدىر. اڭ اول او آدام تدرىس نظرىيەسىنى او گرىنمەيدىر،
 يەنى دېداكتىقلىرى (عمومىي و خەسۈسىي) او قومائىي، تەجرىبەلىي معلملر
 تەرىقەندەن وىرېلەن نەمۇنە دەرسلرنىي گۈرەملى بونلاردان سوای علمىي و
 تەجرىبەلىي معلملرڭ نظارىيەي آلتەدە دەرە وىرەنك كەندى قۈەسىنىي
 يوقلامايدىرلر (تەبىئىيات دەرسلرى كېيى) بو تەجرىبەلرىي يىتەردىگەن
 سوڭرا ھازىرلاشان آدام يىڭى بر معلم سايبىلار و مەستەقلى دەرە

آبارماغه باشلاپا ييلز. فقط يىكى معلم بوراسىنى اونونى تامايدىر كه اونك داها صوگكى وظيفه لارى يالگىز اوگرتىمك دگل، بر داها اوگرنمكدىر. تفصالى معلوماتلارنى دوغرو تاراق و يىكى معلومات قازاناراق ترقى ايتىمكدىر. په داغوزى ادبياتنى نظردن بوراقماق، يىكى جريانلارله آشنا اولمق، باشقه معلملرله جانلى علاقه لره كىرىشمك و كندى فعاليتنى هميشه تفتيش و تنقيد ايتىمكدىر.

تدریسك غايه سى.

تدریسه باشلامازدن اول اوندن مقصد نه اولدىغى بيلملىدیر. تدریس طلبه یی هانكى غايه یه دوغرى یونانملى اولدىغىنى بيلمه یىن معلم سكاني قيريلمىش كمىيه بگزمه. بويله گمى مستقل حر كندن عاجز قالوب هوا و صو جرياتيه دوتولاراق نهايت داشه قايایه توقونوب تلف اولدىغى كىبى معلم ده غايه یی بيلمىد بىكى ايجىن تدریسنى آغزى دوشدوگى ستمه سوروكلەر و نتیجه ده هيچ بر شى حصوله كتوره بيلمز، بويله حال حقيقى معلمه باقشار حاللاردن دگلدىر. تدریسك غايه سى ايسكىدر: برى يىلكيلر قازانمق دن عبارت اولان مادى غايه در، ديكرى ذهن و ذكانشوونما سندن عبارت اولان فى غايه در.

معلملردن بر چوقى غايه لرك بالگىز برينه اهميت ويروپ ديكرىنى نظردن بوراقورلار؛ فقط بويله معلملرده واردىر كه هر اىكى غايه یی برىكدىر مكه چاليشيرلار. مادى غايه طرفدار لارنىك رايىنجه ذكا نشوونماسى يىلكيلر قازاندىرمق طرىقى ايله حصوله كلبور. فنى غايه طرفدارلارىك رايىنجه چوجوغل تدریسى ايجىن يىلكيلر كيفيتنىك اهميتى بوقدر، اهميت يىلكيلرى قازانمق ايجىن قابليت بىلممكدىر؛ بو قابليت مالك هر بر طلبه حياته

داخل اولدیقدان سوگرا ییلگیلری تیزی تیزی قازاناقدیر. بونلارک فکرینجه بویله بر قابلیت هر هانکی طریق ایله قازانیلیر قازانیلسین، فرقی یوقدر، تک قابلیت الیه ایدیلین: وارسین، مثلا بنیمسنمش ماتیرالک حیات ایچین اهمیتی اولماسین، عیبی یوقدر، تک ماتیرال 'ذهنه و ذکا به غذا و برسین...

چوچوق ذکاسینک نشوونماسی ایچین اوکا یالکز ییلگیلر قازاندیرمق، یعنی اونک حافظه سنه جوربه جور فاقتلاره عائد ماتیرالی بیرلشدیرمک کفایت ایتمز بویله چوچوغک باشی ییلگیلر آتباری اولور؛ اونک کوربه ذهنی بو قدر ماتیرالی هضم ایدمه مدیکیندن شاشقین اولوب قالار. بویله ییلگیلر جانیسز، حرکتسز و استفادسز بر سرمایه تشکیل ایدرلر؛ بویله چوقلق فکرک مستقل فعالیتیه مانع اولدیفی ایچین بو قییل تدریس تربیه اهمیتی غیب ایدره، چوچوغک حسسلرینه و قراقره رینه سجه سنه تاثیر ایدره.

دیمنک تدریسده مادی غاییه دوغری یورونلر همین تدریسک هر ایکی جهتی (ذکا نشوونماسی و تربیه) بوزمش اولورلار. دیگر طرفدن ماتیرالک ده گهرینی نظره آلمایاراق یالکز فنی غاییه دوغری قوشانلار هب ثمره سز زحمت چکیورلر دیمکدر. ذکا ایچین معین بر معنا، آجیق بر موضوع اولمازسه، ییلگیلر قازانماغه هوس دوغماز، فکر همیشه مجرد فعالیتیه مال اولار، تدریس محصولی اولان معلوماته اعتنا ایدیلمز. بویله مکتبده تحصیل گورن آدام مسلکسز اولور، عقیده قورولوشی ایچین اساسی اولمایور، فکرنده، دویقولارنده نظام و انتظامه اوقشار هیچ بر شی بولنماز، دیملی بویله تدریسک تربیه جهتی بوجه چیقارمقله برابر ذکایی معناسز مقصدسز و منفعتسز بر فعالیتیه آلیشدیراجقدیر. (اسقولاستیک عصرلرده اولدیفی کبی).

اسكى اصولچىلاردان اڭ مشهور بەداغۇقلار بو صوڭ زمانلاردا
مذكور ايكي جريانك بولشمەسنە قرار وىرملش. ھەمدە اعظمى
اھمىتى فنى غايە، يەنى ذكا انكشاف وىرملشدر، لېكىن تدرىسك
اساسى چوچوغە حياتجە اھمىتى اولان و ذھنە غدا وىرنە معلومات
قازاندىرماقدان عبارتدر دىملش؛ چونكە ذكانك انكشافى و مستقل
صورتدە فكرلەنگە قابليت قازانماق مسئلەسى ايچىن شرط يىلگىلەرك
مقدارى دكلەر، اولار ك ماھىتىدر، اولار ايلە اطرافلى و مستقل
صورتدە آشنا اولماقدىر، بويە تدرىس گورمىش آدمە مکتەپدن چىقىدەقەن
ھىكرا كندى معلوماتك آزلغنى كندى قومە سىياھ دولدورا يىلر، - بو ايش
ايچىن او آدمە اساسلى حاضراق واردر، اونك روحى نظامە
آلشمشدر، ھر شى اورادە ئوز ىرنەدر. بزا گر او گرتىدىگىمىز
علملىرى داخلى رابطەگە گتورمىش اولورساق او صورتدە تدرىس
ماتەريالى چوچوقلار ك دماغدە نظام آلتە گىرەجكدىر. و گلەجكدە
مخلف علملەر دائرە معلومات قازانماق قولايلاشدىر؛ چوندە
چوچوق يىنىدە بىرەبىر مەھكەملەشمىش اسكى ماتەريال ايلە بگى
ماتەريالى رابطەگە گتوردىگە بگى ماتەريال دە اسكى نظام آلتە
آلور و داخلى اولدىغى مقاملار دە مەھكەم بولشور؛ چوچوق
اولجەدن بىمەدىكى قاعدەلر و قانۇنلار ساھەسندە بگى ماتەريالى
تەشخىس و تەمىز ايدەرك ھر بىر شى ھەمجنسى ايلە رابطەگە گتورور
و ئوز مقامدە بىرلاشدىرىور. مەھكەم بورچىدر كە طلبەلەرنە ھر
بىر شىئى كەنە وارىنچەيە قدر او كرنمك قابىلىتى بىلەسەن، او قومە
و علمە ھوس اوياتدىرسەن، - بو ايسە او قودولان درسلك ماھىتىدن
و مەھكەم استەداندەن آسلىدر. نەھت مەھكەم بىر بويوك وظيفەسى دە
طلبەلەرنە بىلگىلەرنەن استفادە قابىلىتى بىلمەكدىر؛ اولار ك بىلەرنە
بىرلەشمىش مەھكەم جوربەجور نظرىلەر ايچىن مەھكەم

اساس تشکیل ایتلیدر؛ تریه و تحصیل گوروش آدام دنیایه اخلاق علم و فن نقطه نظرندن باقمالیدر، صاغلام و ایدہ آل بر عقیدہ به مالک اولمالیدر. یالکز بویله تریه و تحصیلی وبره بیلن مکتبی یتیرمیش آدام مستقل یاشار و کندی تشبثری سایه سنده یو کسه له رک گوندن گونه ترقی ایدر.

یر یوزنده اویله بر مکتب یوقدرکه، اوراینی یتیرمیش طلبه مکمل صورتده تریه لئمش و لازمی معلوماتک هبسنو، نیمسه مش اولسون. بو ایش امکان خارچنده در. لکن حقیقی مکتب طلبه لرینه هر علمه و هر فقه عائد و همده برنجی اهمیتنده دوتولان اساس ییلکیلر او گرتملی و بو ییلکیلری اویله محکم بیرلشدیرملیدر که: هر طایفه مکتبی یتیردیگدن صوگرا مذکور اساسلاره سوکنه رک هر یوزنه ترقی و انکشاف ایدہ ییلسین.

اساسلارک اولنجیسی ییلکیلرک دقت سایه سنده اتخابی، مقدارجه آز فقط ماهیت و قیمتجه چوق اولمالاری، اخلاق و مادی منفعت نقطه نظرندن ده گرلی اولمالاری، منتظم سیستم تحتنده دماغه بیرلشدیریلمه لیدر. ایکنجیسی مستقل ذکا فعالیتته آلیشدیرمه و بو یولده گوزل اعتیادلار قازاندیرمادر، و نهایت اوچنجیسی طلبه قازاندیغی علم سرمایه سندن استفاده ایتمک یوللارینی اوکا گوسترمکدر (بویله ایدہ آل نتیجه بی مادی و فنی غایه لارک آرقاسنه دوشمکه الده ایتمک ممکندرمی؟).

یغی نظریه جه تریه و تدریسک غایه سی.

بوچاغاچان بویلدیکلرمز هپ اسکی په داغوزی به عائددر بو فکرلرک بر چوقی یگی معارف شعاری نقطه نظرندن دخی قیمتی ایتدیرمه مشدر، بوگون بو فکرلرک آلتده یگیچیلرک برنجی

ییلَمْک و هیچ بر مانعه قارشوسنده عاجز قالماق دیمکدر؛ (۲)
 «محکم عقیده‌لی» دیمک دنیایه؛ علم و فن اساسلاری اوزره
 تأسیس ایدیلَمْش، اخلاق و وجدان قوتورلی ایله تمیز و
 تشخیص ایدیلَمْش نظریه‌لر نقطه نظرندن باقمق (۳) «صاغلام
 دوشونجه‌لی» دیمک هر شیک کهنه ال آبارمق و هر شیده
 حقیقت آراشدیرمق؛ (۴) «هرطورلو ترقیه مستعد» دیمک هم بدن
 و هم روحجه انسان اوילה تربیه کورمیدرکه هر هانکی بر
 ایشه قدم قویارسه، همین ایشه گوندن گونه ایلریله مکاه قابل،
 یاخود بر سوز ایله روینزون استعدادلی» اولمالی، دیمکدر.

اسکی اصول تدریس (تیجه‌ده اوڭا ایریشه‌جکم) ادعاسنده
 بولندیغی و یگی نظریه‌جه تربیه غایه‌سی تشکیل ایدن بو تصویر
 اولدوقجه مکمل بر انسان تصویری دگلمی؟ بویه نتیجه‌بی
 ویریلن تربیه تربیه‌لرک مکملی سایلمازمی؟ اسکی اصول مکتبلرینک
 اڭ محکمنده بیکه، هر هانکی غایه‌یه دوغری لکن تدریس یورویور
 یوروسون، بو ایده آل انسان تصویرینک قوقوسنی بیکه طلبه‌لره
 دویدوراماز. چونکه بو تصویر روینزون تصویریدر بوڭا گوره
 اسکی تربیه‌مزده روینزون یشدیرمک قابیلیت اولسه ایدی، او
 صورتده مدنی مملکتلرک هپسی بو گون روینزونلارله دولمش
 اولوردی. حالوکه اڭ مدنی مملکتلرک اوقویانلارندن بیگده بری
 آنجق روینزوننی خاطرلاده بیلیر؛ و بو صورتده دخی کیم
 دیه‌بیلرکه بو روینزون سیمالی شخصی تربیه ایدن عامللر همین
 شخصک فطری استعدادی، باشادبغی محیطک و کیچیردیککی تاریخک
 شرائطی دگل اسکی اصول اوزره تربیه و تدریسدر؛ روینزونک
 کدبسنی روینزون ایدن حیاتی احتیاجلار و طبیعت اولمادیمی
 بوش گورولتی و باتیلتی‌دن عبارت «مادی و فنی» غایه‌لری کیم

تعقیب ایدبور؟ اسکى به داغوزى فابریقلارندن چیقمه معلم ما کینالاری! تجربه لر کیم لر اوزه رنده پاییلور؟ حقوقی یوق، دوشونجه سی باطل، هر طورلو اعتباردان ساقط طلبه لر نامنده محبوسلار نره ده؟ مکتب نامنده حبس خانه لرده. هانکی اصول ایله! طلبه لر صنف او طه لارنده اگلش لر؛ چاقلارنده، هر طورلو علملره و دیل لره مخصوص کتابلار موجود اولور. معلم ما کینالاری نوبتله او طه لاره داخل اولار و هر کس کدی ایستدیکنی یابار ریاضیات ما کیناسی مثلا، ایکی اوج ساعت جوان عمرلرینی نیوتونک ینومی ایله اشغال ایدم جکدر و نتیجه ده ینوم هامونک خاطرندن چیقاجق و عمری اوزونی کیمسه به کرک اولما یا جقدر. بویه اولسه ده اونى اوقو تمق واحیدر. چونکه هم کتایده واردر. هم ده پروغرامه داخلدر. طبیعیات، روحیات، لسان، تاریخ و سائر ما کینالاری دخی عین اصولی تعقیب ایدم جکلر. پس روینزون یتشدیره جک حیات، طبیعت و آزادلق نره ده؟ مکتبک خارچنده! قالما دیمی؟ ایشته بو اسکى مکتبک خارچنده بولنان حیات، طبیعت و آزادلق ایچین هم مکتب، هم مربی و هم ده معلم در. و بو آنه کی بزلر مربی معلم دیدیگیمز آداملارک نوزلری ده عین طبیعتک و حیاتک آنجق طلبه لری اولماغه یار اولار: یالگز فرق بوراسنده در که بونلار کوچیک طلبه لره نسبتاً داها تجربه لی و داها معلوماتی طایفه لدر. بوکا گوره بو شخصلر بالا جا «مکتب» آرقاداشلارینه ایجاب ایندیکی تقدیرده آرقاداشجه سنه بر قلاغوزلق یابارلار ایجاب اینمزسه بو گاده اجازه یوقدر. چوجوقلار حیات و طبیعت داخلنده مستقل صورتده یاشامق او گرنه جکلر.

دیملک بگی به داغوزى نك تریه غایه سی (تدریس تریه دن آیربله بور) روینزونلار حاضر لامقدر: یعنی چوجوق جانلی و جانسز طبیعتله

بلا واسطه تماسده بولئاراق حکمتی و حیاتی طبیعت مکتبنده اوگر نه جکدر؛ طبیعتک مدھش قوه لرینی کندنه تابع ایدوب اوز نفعنه ایشلتمک آیشاحقدر: مبارزه حیاتهده انسانه خاص اولان برنجی بیر دوئماغا لایق اولاجقدر؛ هر طاقم پیشه لرنک صنعتلرنک اساسلارینه آشنا اولدیقدن و انسانک کیچینه جکی بوللاری ییلدیکدن صوگرا جوان، فعال، تشبیلی، ثباتلی، باجاریقلی و همده قولی و علملی بر ایشجی اولاجقدر که زریه بوراقسان کندیسنی کیچیشدیره، کیسه یی اینجتمز هر کسه منفعتی ده کر و ابستدبکی پیشه ده متخصص و همده بو پیشه نک عالمی اولایلیر. ایشه یگی جریان بو غایه یه دوغری یورومک قرارینی ویرمشر.

حساب درس لرینک اصولی.

یازانی: علی راغب.

برنجی اون (10) داخلنده .

۱. ایلرویه و گیرویه دوغرو سایی (تعداد متزائد و متناقص).
۲. برر واحد علاوه ایتک و چیقماق.
۳. بر قاج واحد علاوه ایتک و چیقماق.
۴. جمع و طرح عملیه لری اوزمینه چاپوق سایی.
۵. ضرب.
۶. تقسیم.
۷. دورت عملیه اوزمینه چاپوق سایی.

ایلرویه و گیرویه دوغرو سایی .

برنجی درجه لی مکنلرنک برنجی غرویلارینا قبول ایدیلن ۷-۸ یاشیندا چوققلارک، کوستردیکمز چارجیوا داخلنده ، بر قدار معلوماتلاری اولدیفی بللی در. اونا کوردهده معلّم، حسابداده ایلک

در سینی ، بزجه ، شاگردلرینک ییلککرینی یوقلامایه صرف و حصر ایتمه لیدر. بو کبی یوقلامای یایمادن مقصد: قبول ایدیلمش یگی شاگردلرک اون داخئلنده دوزکینه سینه سایماغی باجاردیقلا رینی تحقیق ایتمکدر.

بویله تحقیقی یایماق ایچین ده شاگردلردن بر قاجینی، اولجه دن برر ، داها سوکرا برلکده ، بردن اونا قادار طوطی واری صورتده سایدیرماق ، تعلیمک دوزکین گیدیشینه سوء تاثیر ایده- ییله جکدر؛ ^(۱) زیرا چو چوقلاردان بر قسمی ، عیانی واسطه اولماق سزین یالکیز ذهنآ ، سایب ساییلیر کبی گوریرسه ده ، لاکن او چو چوقلار (هپسی خایر) ، سایی پی نوخود ، لوییا ، قیندیق ، اللرینده کی بارماقلاری ، مکتب اوناغیندا کی اسکمله لر؛ خلاصه شاگردلره داها و اڭ یاقین و تانیس اولان شئیر واسطه سیله سایدیقدا ، بونلاردان بعضلرینک دورت سایارکن ، ۳ و یا ۵ نوخود ، بارماق آبردینی، دیگرلرینک ایسه ، بالعکس اوچ و یا بش نوخود بارماق آبرارکن ، ۴ سویله دیکلری ایشیدیله جکدر.

ایشته بونی بن ، کندی تجربه مده گورمیشم و باشقا معلّم آرقاداشلاریمک دخی ، حسابدان اینلک درس دیدیکلری وقت ، بو کبی حقیقته تصادف ایتدیکلری شبهه سزدر، ظن ایدیورم .

بویله فاقتلار دخی ، بو کبی شاگردلرک ، سایی سایارکن ، بربرینک آرقاسینجا سیرا ایله گلن عددرلرک آدلارینی یا گلیش ییلدیکلریندن میدانده چیقور و آنجاق اونا گوره ده «بش» دن سوکرا «بدی» و یاخود «اوچ» دن سوکرا «بش» سویله یورلر.

(۱) قضالرده کی مکتب مزى نقّش ایدن زمان مکتبلرک بر جوغیندا بو حادثه یی مشاهده ایتمز .

یلمک و هیچ بر مانعه قارشوسنده عاجز قالماق دیمکدر؛ (۲)
 «محکم عقیده‌لی» دیمک دنیا به علم و فن اساسلاری اوزره
 تأسیس ایدیلمش، اخلاق و وجدان قوتورولی ایله تمیز و
 تشخیص ایدیلمش نظریه‌لر نقطه نظرندن باقمق (۳) «صاغلام
 دوشونجه‌لی» دیمک هر شیک کهنه ال آبارمق و هر شیده
 حقیقت آراشدیرمق؛ (۴) «هرطورلو ترقیه مستعد» دیمک هم بدن
 و هم روحیه انسان او یله ترییه کورمیدرکه هر هانکی بر
 ایشه قدم قویارسه، هین ایشده کوندن کونه ایلریه مکه قابل،
 یاخود بر سوز ایله روینزون استعدادلی» اولمالی، دیمکدر.

اسکی اصول تدریس (تیجده اوکا ابریشه حکم) ادعاسنده
 بولندیغی و یگی نظریه‌جه ترییه غایه‌سی تشکیل ایدن بو تصویر
 اولدوقجه مکمل بر انسان تصویری دگلمی؟ بویه تیجیه‌بی
 ویره یان ترییه تریه‌لرک مکملی سایلمازمی؟ اسکی اصول مکتبلرینک
 اڭ محکمنده ییله، هر هانکی غایه‌یه دوغری لکن تدریس یورو یور
 یوروسون، بو ایده آل انسان تصویرینک قوقوسنی ییله طلبه‌لره
 دویدوراماز. چونکه بو تصویر روینزون تصویریدر بوکا کوره
 اسکی ترییه‌مزده روینزون یتشدیرمک قابلیتی اولسه ایدی، او
 صورتده مدنی مملکتلرک هپسی بو گون روینزونلارله دولمش
 اولوردی. حالبوکه اڭ مدنی مملکتلرک اوقویانلارندن بیگده بری
 آنجق روینزوننی خطرلاده بیلیر؛ و بو صورتده دخی کیم
 دیه بیلرکه بو روینزون سیمالی شخصی ترییه ایدن عامللر همین
 شخصک فطری استعدادی، باشادبغی محیطک و کیچیردیککی تاریخک
 شرائطی دگل اسکی اصول اوزره ترییه و تدریسدر؛ روینزونک
 کندیسنی روینزون ایدن حیاتی احتیاجلار و طبیعت اولمادیمی
 بوش گورولتی و باتیلتی دن عبارت «مادی و فنی» غایه‌لری کیم

بىلا واسىطە تەسىدە بولتاراق ھەكىمىي و ھىيائى طەبىئەت مەكتىپىدە
 اوگرنەجىدەر؛ طەبىئەتنىڭ مەدھىش قۇۋۋەتلىرىنى كەندەنە تەبىئەت ئايدوب
 اوز نەغنىە ايشاتىمىگە آلاشاقىدەر؛ مەبارزە ھىيائەتدە ئىنسانە خەس
 اولان بىرنەچىيىر دوتەغا لايىق اولاقىدەر؛ ھەر طاقىم بىشەلەرنىڭ
 سەنئەتلەرنىڭ اساسلار بىلەن آشنا اولدىقەن و ئىنساننىڭ كەيچىنەجىكى يوللارنى
 بىلدەيىكەن سوڭرا ھەيۋەت، قەيەت، تەبىئەت، ئىنسانىيەت، باھارىيەت ھەيۋەت
 قۇۋۋەتلىرى و ئىلمىي بىر ايشىچى اولاقىدەر كە نەزەيە بۇراقسان كەندەيىسى
 كەيچىشەيىرەر، كەيەيىسى بىر ايشىچى ھەر كەسە نەغنىە دە كەيەيىسى
 بىشەدە مەنخەس و ھەيۋەت بۇ بىشەننىڭ ئىلمىي اولايىلەر. ايشەيىسى
 جەيەن بۇ غەيەيە دوتەغى بۇرۇمى قەيەيىسى بىرەشەر.

ھەساب دەرسلەرنىڭ اصولى.

يازنى: ئالىي رەئىس.

بىرنەچىيىر اۋن (10) داخلىدە.

۱. ايلرويه و كىرويه دوتەغى سايى (تەدەد مەزەنەت و مەنەقەس)
۲. بىر ۋەھدە ئىلمىي و چەيەقەق.
۳. بىر قەچ ۋەھدە ئىلمىي و چەيەقەق.
۴. جەم و طەرخ ئىلمىيەلەرنى اوزەيىنە چەيەقەق سايى.
۵. ھەيۋەت.
۶. تەقسىم.
۷. دوتەغى ئىلمىيە اوزەيىنە چەيەقەق سايى.

ايلرويه و كىرويه دوتەغى سايى.

بىرنەچىيىر دەرەجەلى مەكتەپلەرنىڭ بىرنەچىيىر غرۇپپالارنى قەيەقەق ايدەيىن ۷-۸
 ياشىندا چەيەقەقەلەرنىڭ، كوستردەيىكىمىز چەيەقەقە داخلىدە، بىر قەدەر
 مەلۇماتلارنى اولدىيىنى بىلەيىر. اۋنا كۆرەدە مەلۇم، ھەسابدە ئىلمىي

درسىنى ، بىزچە ، شاگىردلارنىڭ يىلىگىلارنى بوقلامايە صرف و حصر
 اىتمەيدۇر. بۇكى بوقلامايى ياپمادىن مقصد: قبول ايدىلمىش يىڭى
 شاگىردلارڭ اونا داخلىندە دوزگىنچەسىنە سايمانغى باجاردىقلارنى
 تحقيق ايتىمىكىدۇر.

بۇيىلە تحقيقى ياپماق ايجىندە شاگىردلارنى بىر قانچىنى ، اواجىدەن
 بىر ، داھا سوڭرا بىرلىكىدە ، بىردىن اونا قادار طوطى وارى
 صورتىدە سايدىرماق ، تەلىمىڭ دوزكىن گىدىشىنە سۇء تائىر ايدە-
 يىلەجىكىدۇر؛ ^۱) زىرا چوقۇقلاردان بىر قىسمى ، عىانى واسطە
 اولماقسىزىن يالڭىز ذھنآ ، ساىى سايايىلىرى كىبى گورىرىسەدە ، لاكن
 او چوقۇقلار (ھېسى خاير) ، ساىى بى نوخۇد ، لۇيا ، فېندىق ،
 اللرىندە كى بارماقلارى ، مەكتەب اوتاغىندا كى اسكىملەر؛ خلاصە
 شاگىردلەر داھا و اڭ باقىن و تانىش اولان شئىلر واسطەسىلە
 سايدىقدا ، بونلاردان بىضلىرىڭ دورىت ساياركن ، ۳ و يا ۵
 نوخۇد ، بارماق آبردېغى ، دىگىرلىرىڭ ايسە ، بالەكس اۇچ و يا
 بش نوخۇد بارماق آبراركن ، ۴ سۇيىلەدىكىلىرى ايشىدىلەجىكىدۇر.

ايشتە بونى بن ، كەندى تەجرىبەمدە گورىمىشم و باشقا مەلۇم
 آرقاداشلارنىڭ دىخى ، حسابدان اىناك درس دىدىكىلىرى وقت ،
 بۇكى حقىقەتە تصادف ايتىدىكىلىرى شېھەسزدر ، ظن ايدىيورۇم .

بۇيىلە فاقتلار دىخى ، بۇكى شاگىرلارڭ ، ساىى ساياركن ،
 بىر بىرىنىڭ آرقاسىنجا سىرا ايلە گلەن عددلارڭ آدلارنى باڭلىش
 يىلدىكىلرىندىن مىدانە چىقىور و آنچاق اونا گورىدە «بش» دن
 سوڭرا «ىدى» و ياخۇد «اۇچ» دن سوڭرا «بش» سۇيىلەيورۇر.

^۱) قىزاردە كى مەكتەپ مۇزى تەنتىش ايدەن زمان مەكتەپلارڭ بىر چوڭىندا
 بۇ ھادىئەبى مەشھەدە ايتىشۇر .

ايشتە ، شاگردلارڭ ۱۰ داخلىق ھەسابدان مەلۇماتلارنىڭ درجەسىنى بللى ايتىمىڭ مقصدى ايله صوڭ ھساب اصولچىلارنىڭدان آرژەنىقوف و دىكرلرى طرفىندىن «كىمىڭ نىچە قارداشى و باجىسى وار ؛ ساغ الدە نىچە بارماق وار ، ايكى الدە نىچە بارماق وار ؛ بر ھفتەدە نىچە كون وار و الخ» كىي سۇاللارنى تەكلىف اولونمالرىنى توصىە ايدر و بلكە مناسب كوريرلر .

برنجى غروپ شاگردلرىنە ايلك دفعە تەكلىف اولونمالارى توصىە اولونان ايشبو سۇاللارڭ ھېسبەنە دوغرو جواب آلماق ممكن اولسايدى ! . . .

لاكن ؛ تاسف اولسون كە بو سۇاللارا ويرىلەجك جوابلارڭ ھېسى تامامەنە دوزگون و دوغرو اولمايماقتادىر :

بناءعلية ، شاگردلردىن ايلك اول دوغرو و دوز كىن جواب آلماق مقصدى ايله بز ايلك درسى داھا باقىندان داھا اوفاقدان و داھا آساندان و ھر كىسجە آڭلاشلايىلەجك بر طرزەدە باشلاماق اىستەردىك .

ظەنمىزجە «آغىزى» ، «بورونى» ، «باش» ، «قولاقلارى» ، «أللىرى» «آياقلارى» ، «كوزلىرى» ، يىلەمەن شاگرد ، تەصور اولناماز .

بويلە ايسە ، مەلم ، باشى ، آغىزى ، بورونى ، كىتابى ، قابوبى ، پىنجىرەبى ، والخى آبرى - آبرى كوستىرەرسە ، آيدىن و ايشىدىلن سس ايله شاگردلرىنە «بو ، نەدر ؟» سوالىنى ويرىر ، شاگردلردە ، يەنەدە آبرى - آبرى اولاراق ، بو «باش» در ، بو «آغىز» در ، بو «بورون» در ، بو «كىتاب» در ، بو «قابو» در ، بو «پىنجىرە» در ، والخ دىيە ، بو كىسە كىدن و ايشىدىلن سس ايله جواب ويرىرلر .

لكن ممكن كە مەلمىڭ «بۇنەدر» سوالىنىڭ جوابىدە شاگرد بو «قولاقلار» ، «اللىر» ، «آياقلار» ، «كوزلار» دىيە بوپ ، قولاقلارنى ،

اللرینی، آباقلارینی و گوزلرینی گوسترسینلر. پترکه بو، «قولاق» در، «ال» در، «آباق» در، «گوز» در دیمه‌لی اولسونلر. معلم بو کبی جوابلاری قبول ایتمه‌لی در.

بو کبی جوابلاری آیریلقدن شاگردلردن دوزکین صورتده آلاندان سوکرا، معلم اولجه بو جوابلاردن برینی، سوکرا ایکیسنی، اوچینی و الخ اوج شاگرد برلکده، سوکرا بش شاگرد برلکده، داها سوکرا غروپک یاریسینا برلکده و ال نهایت بوتون غروپ شاگردلرینه برلکده یو کسه‌کدن و اوزاتماق تکرار ایتدیرمه‌لی و کیت - کیده آلدیرمالیدر،

معلم آلدیغی جوابلاردان قناعت حاصل ایتدیکدن سوکرا شاگردلرینه: معلم - بدیع! باشک آغیزک هانی؟ باشک هانی؟ بورونک هانی؟ قابو هانی؟ (شاگرد برر گوستریر) معلم، شاگردلریندن بر قاجینابو سوللاری ویریر و دوغرو جواب آلدیقدان سوکرا ینده سوزیور،

معلم - ضیا! سنک نیچه آغیزک وار، نیچه باشک، نیچه بورونک وار؟ بوراده نیچه قابو وار؟ (طییمی، بر قابولی درس اوتاغی نظره آلتیر)

شاگرد - بنم بر آغیزیم وار، بر باشم وار، بر بورونم وار. بوراده بیر قابو وار (باشقا شاگردلردن برر سوروشیلوب کافی جواب آلدیقدان سوکرا برلکده تکرار ایتدیریلیر).

داها سوکرا معلم ینده بوبله سوال ویرییور. معلم - والد! سنک نیچه قولاغک وار؟ نیچه انک وار؟ نیچه آباغک، نیچه گوزک وار؟ بوراده نیچه سوبا وار؟ (طییمی، ایکی سوبالی درس اوتاغی نظره آلتیر).

شاگرد - بزم ایکی قولاغیم وار؛ ایکی الیم وار؛ ایکی آباغیم،
ایکی گوزیم وار؛ بورادا ایکی سونا وار.

ینه ده بر قاچ شاگرددن بوجور دوزکین جواب آلان
سوگرا معلم بو جوابلاری شاگردلره برلکده تکرار ایتدیریر،
تقریباً بورایه قادار پیشین آباریلان بوقلاما مشغله سینی گنیشله تمک
ایچین، معلم، یازی ناختاسی اوزره رینده، درسه گیریشمه دن داها
اول، ایرکن چیزدیگی اوچ چوپنی، درت نقطه بی، اینده کی
بش بارماغی، محسبه تیلی اوزره رینده آیردیغی آلتی بومرولی شکله کی
چکیلش و یاخود کندبسی رسم ایتدیکی ایکی الده یدی
بارماغی والنخ صیرا ایله شاگردلره گوستره رک اوغون سوالار
تکلیف ایدیر. کافی جوابلار آلدیقدان سوگرا شاگردلرک
کندیلرینه بوکی شیتلری یازدیریر، صالدیریر، چکدیریر، یابدیریر
و ینه ده سوروشیر.

خصوصاً بوکی درسارده عیانی و یاخود عینی واسطه لرک
اوینادیقلاری روللار و حائز اولدیقلاری اهمیت دیدیکجه بوکسه ک
و فائده لی اولدیغی ایچین گنیشجه سینه قوللانیلما لارینی معلم
آرقاداشلاریمایا عاجزانه توصیه ایدمه ردیم شاگردلرک کندیلاری بیه
ایسته نیلن قدر درلو - درلو عیانی واسطه لر یابوب گتوریرلر که
بو بولدا، شاگردلر طرفندن ابراز ایدیلن سربستلک، دوشونجه لی
و فکری فعالیت، اشتراک و چالیشقانلق پیداغوزیا طرفندن تقدیر
اولونان اگ ده گهرلی و اگ قیمتدار مقتضیاتلاردن حساب اولونورلار.

II

ایلرویه دوغرو سایماق، خصوصاً گوستردیکمز مه تود اوزرینه،
یک قولای و آسان اولور، لکن کیرویه دوغرو سای آبارماق

۷-۸ یاشلی چوچقلارا او قاداردا الوبریشلی اولمایور و بعضا کوچ اولور،

بناء علیه، شاگردلری چاپوق سایی یا آلتدیрмаق ایچین، بو کبی درس لر، هیچ وقت عیانی واسطه سزین، آپاریلما مالیدرلار بالعکس عیانت، بو کسه ک درجه ده تطبیق ایدیلمه لیدر لر.

بزه قالیرسه، مه تودچیلاردن بعضلری توصیه ایتدی کله ری و اویغون حساب ایتدی کله ری «اون دن کیرویه دوغرو سایی» تطبیقاً قوللانمالی و غایت احتیاطلی اولاراق ایشه گیریشه ملی. دها آیدین و آجیق سویله م؛

بوراده درسی تدریج له آپارمالی و بلکه ده بشدن یاشیلاراق عیانی صورته کبرویه دوغرو گیشملی، مثلاً بو صورته :

محسبه تیلی اوزمه رینه سالینمش بش بومورودن، یازی تاختاسیندا یازیلمش بش قارا نقطه دن، بش آجیق نقطه دن، بش خاچ دن (†)، بش چوبدن، بش بارماق دان والخ صیرا ایله برر سیله رده و یاخود یوماراق، اورتورده، قانلارینی شاگردلردن سورمالی، معلم - عطیه! بو نیل اوستینده نیچه بومورو کوریرست نیچه قارا نقطه، نیچه آجیق نقطه، نیچه خاچ، نیچه بارماق والخ وار؟ (شاگرد جواب ویریر)

سوگرا معلم، صیرا ایله برر سیله رده و یاخود یوماراق ینه ده سوروشیر:

معلم - عنایت! ایمدی نیچه بومورو، نیچه قارا نقطه، نیچه آجیق نقطه، نیچه خاچ، نیچه بارماق والخ قالیر؟ (شاگرد جواب ویریر)

معلم، ایسته دیکی کبی جواب آلدیق دان سوگرا، ینه ده ایلرویه دوغرو حسابلا دیغی زمان برلکده تکرار ایتدیردن کبی. ایمدی ده،

گیرویه دوغرو سایی آپاردیقده، جوابلاری سیرا ایله یو کسک سس ایله برلکده سویله تیر.

معلم هینچ وقت بو کالاقید قالمایدر و اصلاحی شاگردار قوه سیله بغیر ممکن اولان جوابلاری، کندیبی دوزملدیر، بر قاج شاگردده دیدیردیر و اڭ نهایت برلکده تکرار، ایندیریر.

بو قدرلیک حساب چارچیوه سی ایچرو سینده شاگردار گیرویه دوغرو سایماغه، آشدیقدن سوگرا، طبیعی، معلم همان عددلر دائره سینی کیت - کیده، گیشله دیر، یعنی ایکنجی بش ایچرو سینه گیربرو اوراده گزیشیر و آنجاق بویله یابدیقان سوگرا، یعنی شاگردلری اولجه برنجی بش، سوگراده ایکنجی بش داخلنده گیرویه دوغرو حسابلاماغه آشدیرماق یولی ایله اونلاردا تکمیل چاپوقلق، سربستلک، باجاریق و اعتیاد بسله دیگینی گوردرکن معلم، بو دفعه آرخاتلقله برنجی اونیدان باشلیقاراق (عیانی واسطه اړک هر یرده و هر دفعه قولانیلمالاری عمده شرطدر) گیرویه دوغرو آیری - آیری و برلکده سایدیریر.

ایشبو «یرویه و گیرویه دوغرو سایی» درسینی بر قاج دفعه تکرار ایندیکدن سوگرا معلم بو مشغله سینی صیرا عددلرینی اوکرمه تمکله ریتیر، بویله:

ساغ طرفده، برنجی ایستامیا اوستنده اوتوران شاگردک آدینی اولجه اوکرمه ندیکدن سوگرا معلم سوروشیر.

معلم - قباقده کی (اولک طرفده کی) اسکمله نیک اڭ ساغ طرفده اوتوران شاگرد قانجی شا رد اولور؟ برنجی شاگردک آدی نهدر؟ حیینه نیک صول طرفده کی قانجی شاگرددر؟ آدی نهدر؟ والخ (بو سواللارک هبینه شاگردلر جواب ویریرلر).

بو صورتله یوقارویه (ایلرویه) دوغرو قالقان کبی بوراداده شاگردلره، طبیعی، یازی تاختاسیندا یازیلمش ۱۰ چوپدن ویا اللرینده کی ۱۰ بارماقدان برینی یوزدیکدان و یاخود یومدیردیکدان سوگرا، قالانلارینی، «بورادا نیچه چوپ، نیچه آجیق بارماق» قالدیفینی سوردیکدا، یقینادوغرو جواب آماق ممکن اولایله جکدر. بویله ظن ایدیریك که، «تعداد متزائدو تعداد متناقص» آدی ایله مشهور اولان «ایلرویه و گیرویه دوغرو» چاپوق سایي درسلی تقریبی صورتده یوقارودا گوستردیکمز یوللارا موافق و مطابق اولارق آپاریلیرلارسه، (عیانی واسطه لارک گنیشجه سینه و باجاریقلی صورتده قوللانیلمالاری شرطی ایله)، بو زمان شاگردلرک برنجی اون داخئلده، گرهك ایلرویه، گرکسه گیرویه دوغرو، سایماقدا حقیقی صورتده چاپوقلق، مهارت و اعتیاد کسب ایدم یله جکلرینه شبهه قالمايور.

اوافق - توفك مهارتسزلر بولونارسه ده یقیناً اونلار دخی یاپك کوچيك یاشلیلار اولاجقدر و یاخود فطرتاً خسته و علتلی اولان چوجقلار اولایله جکدرلر.

پىداغۇرى تەجرىبىلىرىدىن

مەكتەپتە آزادلىق.*

(نوخو نەمۇنە زىھىت مەكتىبى تەجرىبەلىرىدىن).

يازغۇچى: و. مەسئۇفى زادە

۲. مەكتەپتە اوشاقلارنىڭ ھىسايات و اسئىسادلارنى مەھو ايدىن و اونلارنى ھىيائى باھارقدان مەھروم ايدىن ايسىكچى ھامىل، مەكتەپ مەشغۇلىتلىرىنىڭ پىلان، ھىدول، پروگرام و غىرە تەرتىباتىنىڭ مەلم اوطەسنىدە مەلمەك كەندىنىنى طرفىدىن تەرتىب ايدىلۇپ مەكتەپتە اجرايە قونۇلمەسىدەر: اوشاقلارنىڭ بىرىدىن ھىرلىرى بوق، نە اىچون مەكتەپتە كەلىرلەر، نە باباھىقلار يىلمىيورلر؛ اڭ باقىن كەلمەك اونلاردان اوتىرى قاراقىلقدەر. طلبەلەر دائىما تەردد اىچرىسىنىدەدرلر: مەلم ايمەدى بىزە نە يىورەھىكدر، نە اوقۇداھىقدر، نە اىش كوردىرەھىكدر كەبى دوشونجە اىچرىسىنىدە بولنورلار؛ ياھود بى ھىس لايالىدرلر آرتق بىرىنى دوشونمەيورلر: مەكتەپتە كەلىر ھاتتالارنى آتار، ھىقار، اوينار، اوتورور، مەلم ھاغرىبىرە كىدەھىك، ھاغرىمىزە ساعىتلر كەيىنچەھىقدر عىنى ھالئەدە دوام ايدىرلر و بىرايشە تەشەت اىتمەزلىر. بو ھال بىر طرفىدىن ھوھىقلىرى اسارتە آلىدردىنى كەبى

(۰) باشى «يىگى مەكتەپ» ك ۲ نچى ھاسىيىنىدە درج اولمىشدر.

ديكر طرفدن بك لزوملى حياتى قابليتدن تشكىلاتچىلىق قابليتدن محروم ايدىر. ايشينه بلان توكه يىلمهين، ايشىنى ائينه توبلايا يىلمهين بر شخىك حياتدا باشايا يىلمهيهجكى معلومدر؛ بر عائله صاحىي، بر دولكر، بر معلم، بر كندلى گوندهليك، آيلىق ايللىك ايشىنى قباقجهدن تعين ايدى. يىلمهلى، ايشىنىڭ عمدى و كوچوك طرفلرىنى سچمىلى، ايشى عمله كىرىمك واسطىلرىنى تاپا يىلمىلىدر. بويله اولمادقمىد فعاليتىد پرا كندهليك، موفقيت سزلىك ميدان آلاخىي شىبه سزدرد. ايشته كلكجك كىشلىرى، كلكجك حيات شىخلىرىنى بو موفقيتسزلىكدن قورتارمق اىچون چوققلىغىدن اونلارنى تشكىلات قومىسى وىرىمك لازمدر. و ظيفىنى مكىب، كندى چوققلارىنى هر بر ايش بلانى تريتىنە اشتراك ايتدىرمكلى و اونلارنىڭ فكر و قوملرىنىڭ ميدانە چىقماىنى آزادلق وىرىمكلى اىفا ايدىمىلەجىگىدن نوخو نمونە زحمت مكىبىدە آزادلىقى برپا اىچون اىككىچى عامل چوققلارى يوقاىزىدا سويلەنن فعاليتە جلب ايتىمك اولمىشدر. بو مقصدە اىرىشمك اىچون اىكى نوع يول كوتورولمىش، برنجىسى عمومى دىكرى خصوصىدر. عمومى يول اىللىك، آيلىق، هفتەلىك و كوندهلىك مشغوليتلارنىڭ پروگرام و پلاتىك چوققلارنىڭ برابر تريتىد ايدىلمەسىدر. مىلا، اىلك اولندە مكىب اوطاقلارنىڭ غروپلار آراسىدە تقسىمى، مكىب عادى مشغوليتلارنىڭ باشلانمە و قورتارمە مدتلىنىڭ، مكىب اجلاسى عمومىلارنىڭ طوبلانمە و قىللىرىنىڭ تعينى، مكىبىدە نوع بە بوغ انتظام، اداره، تمىزلىك، تصرفات و غىرە دستىلرىنىڭ تشكىلى و غىرە كىي. ها يىلە مذكور سنى مدتەدە مكىبىدە تىلىمە عاندى كورولەجىك عمومى اىشلىر پلاتىك تريتىي؛ مىلا؛ تاسىسى مكىبىدە اكىنچىنىڭ باشلانمەسى، بر زاوود يا قابرىقى اوكرىمك اىچون مكىبىڭ ھەمان زاوودە تحكىم ايدىلمەسى و

غیرہ۔ ہمیں صورتہ آلیق مشغولیتلر بالائی نك جو جقلارلر ترتیبی، مثلا: قیش آبلاری ایچون اولان دە گیشك لیکی، قیش یاغمورلرینك مقدارینی، نوعی سینی او گرنمك؛ انسانلارك حیوانلارك نباتاتك قیش حاضقلتی و قیش حیاتتی بیلمك، قیشدە لارم اولان مابن، ایشیق، پالتار و ییمەك مقدارینی حسابلامق، قیشە عائد حکایەلر اوقومق نقللر، تاپمەجلار سوبلمك، قیش قلندری یازمق قیش اوبونلری دوزلمك و غیرە کبی هایهه آلیق مشغولیتلرک هفتەلیك و کوندەلیکە تقسیمی مثلا: قیش آبنك برگونی ایچون: پالتارك هانکی نوع پارچەلاردان و پارچالرك هانکی ماتریالدان (یون باموق، ایپك، کتاندن) عملە گلەسنی باقوب او گرنمك، پارچا و ماتریالدان قوللیقسبون دوزلمك، بو خصوصە عائد بر حکایە اوقومق، بر ماتریالدان بر پارچەنك فصل عملە کلدیکنی یازمق (مثلا یوندن شلك فصل عملە کلدیکنی) بر آدامە بر دست، نیچە آدامە نیچە دست پالتارك نیچە آرشین پارچادان عملە کلمەجکنی حسابلامق و کاغذدن، یاخود پارچەدن کوچوک مودەل حائندە (یاخود ممکن اولان یردە بيوک مقیاسدا) بر نوع پالتار قاتلامق یاخود بیچمك تیکمك کبی، ایشە بونلار عمومی آدلانان پلان دوزمە صیراستندادر. خصوصی پلان ایسە ایلملیك، آلیق، کوندەلیك ایشیک هر بر کوچوک حصەسنی کوتورەرك او کوچوک حصەنك عملە کثیرلەمەسی ایچون پلان توکمكدر، مثلا: کاغذدان یا پارچادان پالتار مودەلی قایرلدىغی زمان آلتلرك مقدارینە چوجولرك قوولرینە گورە اوشاقلارك دستلرە آیرلەمەسی، هر بر قایرللاحق پالتارك حصەلرینك تعین ایدلەمەسی، انی اوزونی نظره آلمەسی، ایشە باشلامەدن اول احتیاجك حاضرلانەمەسی، چوجقلرك اللرینك تمیزلەمەسی. قایر پلان ایشالرك نرەبە توپلانەمەسی نك تعینی و غیرە

كېيى. اېلىك مشغوليتلارنىڭ تەيىنى اولور، آيلىق مشغوليتلار عادتاً بو
آي اېچون دىگل بر نېچە آي بردور اېچون، ياز، قىش،
ياز، ياي، اېچون اولارق هر دورك اولندە اوليور. ھفتەلىك
مشغوليتلار ھفتەنىڭ اولندە كوتورولور؛ بو مشغوليت اېچون بو
دورپلاتنىڭ بر موضوعى آلتىر. مىثلاً قىش دورى پلاندا ياغمور،
باتار، قىش، مىسكىن انسانلارنىڭ حيوانلارنىڭ حياتى كېيى موضوعلار
وار ايسە بو موضوعلردن برى، مىثلاً ياغمور موضوعى ھفتە اېچون
كوتورولوز. طبعىي موضوع بويوك اولورسە وقت ھفتەدن چوق،
موضوع كوچوك ايسە ھفتەدن آز وقت صرف اولونور و كوندەلىك
مشغوليت ھفتە موضوعى حصەسى اولارق هر كون سىحردن بىتون
كون اېچون تەيىن اولونور. بىتون تشكىلات تەقسىمات و پلانلاردان
عموم مەكتەپ ئايد اولانلارى عموم مەكتەپ ھىتى يەنى طلبەلر
و مەلۇملر طرفىدىن، عمومى اجلاسدا، غروبە ئايد اولانلارى ايسە
غروب ھىتى يەنى بر غروبىڭ طلبەلرى و مەلۇمى طرفىدىن غروب
اېچىرىنىدە تەيىن اولنور.

[illegible]

باشلانیر. معلمك اشتراكی اكثریتی راست كله ییله جك یا ككشلقلاردان ساقندیرماقله پلانك دوزگونلیگی تامین اولونمش اولور.

۱. بو نوع پروگرام و پلان ترتیبی فوق‌العاده بوبوك منفعتلر ویریر. چوجوقلار بوقاریدا سوبله‌ندیکی کییی تشکیلاتچی‌لیغه آلیشیرلار و پراکنده‌لیکدن قورتاریلار.

۲. چوجوقلار گوزلرینك اوگنده قریق دو كوك، بیریله علاقه‌سی اولمایان مشغله‌لر دگل بریریله باغلی عمومی مقصده آپاران بتون بر حیات مشغله‌سی گورورلر و بونكله حیاتی گورمكه حیاتی آگلامنه حاضرلاشیرلار.

۳. قارشولاریندا قویدیقلاری بر موضوعی بر مسئله‌یی هر دفعه ایفا ایدوب بتیردیكجه بر فعالیت ذوقی، سونچ و بر روح بوكسه‌لیگی كسب ایدیرلر.

۴. چوجوقلار هر مشغله‌نك پروگرامی كندیلری‌نك اشتراكی ایله ترتیب ایتدیكلریندن قبول ایتدیكلری پلانی‌دا سه‌وه - سه‌وه عمله كتیریرلر. ایشته بوراده اوشاقلار اسارت روحیندن قورتاروب آزادلیق روحی كسب ایدیرلر، هر بر اجرا آتی باشقاسنك امریله دگل، اوز ایستكلری اوز قرارلاری اولاراق و تانیاراق سونچله اجرا ایدیرلر.

۵. چوجوقلارنك آزاد صورته، بیان اولونان فكرلرینی ییلدیكندن دولابی معلمده مشغولیت پروگرامی ترتینده اوشاقلارنك پسیخولوژیسنه انك یاقیندان یانا‌شایلر.

۶. چوجوقلار مکتبده معلم اولمادینی زمان كندیلری مشغول اولایله‌رك مکتبدن چیقدیقا مستقل حیاته حاضرلانمش بولنیورلر.

۷. چوجوقلارا فكرلرینی، استعدادلارینی، میدان چیقارماغه آزادلیق ویریلدیكیندن و دیگر طرفدن چوجوقلار دوغرودان دوغرویه حیاتی مسئله‌لر قارشوسیندا دورازاق دوشونمكه، دقت

و تدقیق ایتمگه مجبور بواندیقاریندان اونلارک دقت ، تدقیق ، تفکر قوملری فوق‌العاده بر صورتده انکشاف ایدیر؛ بو خصوصدا معلمی حیرته بوراقاقاق درجهده تیجهار گورولمشدر . او بلانلار پروگراملارکه معلم کندیسسی ترتیب ویریردی و آنجاق کندیسسی باچارار ظننده ایدی ، او فکرلرکه معلمک ییتده عمله گلیر و معلم اوننی کندیسینک کشفی حساب ایدردی بونلارک بر چوقنک اوشاقلارک اوزلری طرفندن کشف ایدیلهجکی ، ترتیب ویریلده ییلهجکی گورولمشدر . بو قادر استمدادی بوخلاداراق ، اونلارک بویوک یولینی قاپاباراق و بن بویوک فکرلر ایدیرم . بویوک ایشلر ترتیب ویریرم دیهرک ، معلمک بتون ایشلری کندی اوزهرینه کوتورمهسی ، اوزینی ییهوده بورماسی ، اوشاقلاریدا عاقل بوراقماسی نه قادر یاکشیش اولدوغی گورولمشدر . مثال اولاراق ایکینجی غروب طلبه‌لرینک ترتیباتدن مارت آیندا یاز گلهمسی مناسبتله یاز دوری ایچون ترتیب ایدیلن مشغولیت بلانیسی کوتورم . «ایمده یاز کلیور ، هر شئی ده گشیور ، قیاقمزا اوج آی یاز آیلاری واردر ، بو یاز زمانی مدتده غروبمزک هانکی ایشلری گورمهسی لازمدر و نه‌ری بز او گرنمه‌لی‌بز» سواله قارشو . طلبه‌ار بو تکلیفلرده بولمشلار :

۱ . محله باجامزی دوزلدک ، باغچه‌نک چیرنک سوکوک برلرینی یوراق . باغ قایسینی دیکه‌لدک . سو امله‌لرینی تمیزلیک ، سو حوضینی بوشالدوب تمیزلیک . زینیل توکمگه قوینی قزاق ، باغیش سوپی توربالارینی قایتدیراق ، سو توربالارینک آباغندن آرخلار قزاق .

۲ . باغچه‌مزی غروب‌لار آراسندا بولوشدیرک ، اکین ایشاربیزی باشلاپاق ، چیچک سبز ، میوه آغالاری اکک .

۳ . اکمک ایچون چیچک بوستان توخومی کوتورمک .

۴. کورت، باسدیراق، جوجه چیه راق بسلیهک .
 ۵. بال آریسی ساقلیق .
 ۶. داغه گرمکه گیدهک، چبچه کلری، یابراقلاری توپلیق، آغاجلازی او گره نهک .
 ۷. باغلارا تماشا یه کیدهک، آغاجلارک چبچه کامه سینه بافاق او گره نهک .
 ۸. شهر قیشلاغه گیدهک بوستان و اکین ایشلرینی او گره نهک .
 ۹. کینک ار توپلیق .
 ۱۰. ایپک قوردی ساقلیق .
 ۱۱. چلاق جالایاق .
 ۱۲. کودو کچینی گورهک مالاری سورمک .
 ۱۳. قوشلارا یاتماقدان اوتری یازلق بر قایراق .
- معلم برنک اوزه رینه هوا، یاغمور و سوبک دم گیشمه لرینه و جول قوشلارینک یاشاماسنه باقمایی و او گره نمه یی علاوه ایتمش و آرتیق دور پروغرامی بیتشدرد. صوگرا بو پروغرامک هفته لیک و گونده لیگه تقسیمى جوجوقلارا تکلیف اولنجه مذاکره دن صکره جوجوقلار هفته ده برگون داغلارا جول لر، برگون ده باغلارا اکین لر، سیاحت گیدیلمه سینه، قالان گونلرده مکتب ده پروغرامدا گوتیریلن ایشلرک ایشلنمه سینی قرار ویرمشلر.
- عین زمانده سیاحت و ایشلرک سحردن تیزدن اجرا ایدیلوب و بیتیریلوب ایشدن صوگرا غروب اوطه سینده اوقو، یازی، حساب، رسم و غیره کییی مشغولیتلری آبارمه یی تکلیف ایتمشلر و قبول ایتمشلردر. معلم کندی سینک ده دوشوندیگی اشبو بلاندان بو قادارینی جوجوقلار ترتیب ویرمگله، معلمه آنحاق صدارت

اينىڭ ، علاوه لار و تصحيح لار ياپماق وظيفەسىنى بوراقىشلردىر .
غىنى حال ھەفتەلىك ، كۈندەلىك بلانك تەرتىپىدە واقع اوليور . بو
نقطة نظردن چوقۇقلار و بىر يان آزادلىك كۈزەل نەتىجەلى اولدوغى
بىر داھا اثبات اوليور .

يېتەمدى .

اجتماعيات درسلىرىنى خالق معارف قوميسارلىغىنىڭ مەھمۇت زەھمەت
مەكتىپلىرى ايچىن اولان پروگراممىلىرى اوزىرە تەدرىس .

يازنى قوتۇتۇزۇف .
چۈرەنى ۱ . بابازادە .

(روسىدە ۲نجى درجەلى مەكتەپنىڭ تەجرىبە يىگۈنلىرىدىن)

يىز نىزە قورۇد اھالىسى مەھمۇت زەھمەت مەكتىپلىرى ايچىن اولان
پروگراممىلىرى ايله آنچاق اوقىتايىر آينىدە ، بىنى پروگراممىلىرى دولتى
ادارەسى مەھمۇتلىرىدە ساتىشە قوبۇل بىغى كۈندىن سوڭرا اطرافلى
صورتىدە تانىش اولدىق . بىر ئاز وفتىدىن سوڭرا ولايت خالق معارف
شەبەسى طرفىدىن جارى درس يىاندە بىرنىچى و ۲نجى درجەلى
مەكتىپلىرىك ايلك صىغىرلىرىدە پروگراممىلىرى كىچىرىلمەسى و قالان صىغىرلىرىدە
پروگراممىلىرى سەخە مەسنىە مطابق حەركەت ايدىلمەسى خصوصىدە امر و بىرىلدى .
ولايت خالق معارف شەبەسى طرفىدىن نەمۇنە مەكتىپلىرىنىە اىستىر بىرنىچى
اىستىر ايكىنچى درجەلىك بوتون غروبلىرىدە چاپوق صورتىدە يىڭى
پروگراممىلىرىك درس ماتىرىياللىرىنى جازىرلا ماغە كىچىمەك تەكلىف ايدىلدى .
بىن اولا نىزە قورۇد پىداغۇزى انستىتۇتى نەزىرىدە و . ا . لەنىن
نامەنە آچىلان ۲نجى نەمۇنە مەكتەپنىڭ مەلىمى و ايكىنچىسى پىداغۇزى
انستىتۇتنىڭ اجتماعيات اصول تەدرىسچىسى صىغىلە يوقارۇدە كۈستىرىلن

پروگراملرک تحلیل، ترتیب و باشایشه کیچیرامه سنه باشلامالی ایدیم. بن بو ییل ۲نجی درجه لی مکتبک ۲نجی غروپی اداره ایدبورم سخما اوزره بر غروپده مصنوعات و اونک باش یارادیجی سی فعلیه دائر ماتریاللر کیچیرایلمه لی، متعلماری روس و غیره آوروپامه قایتالیست (ثروتدار) جمعیتی ایچروسنده فقرای کاسبه نک حالی، زحمت و باشایش شرائطی فعله لرک ثروته قارشو آباردیقلری صنفی مبارزه نک تاریخی امله تانیش ایتمک لازیم در. فقط بو غروپ متعلملرینک کندی زحمتی، کند "تصرفاتی و حیاتی خصوصنده معلوماتلری اولمادیقه گوره مکتبک اجتماعی درس لر قومیسوتده ۲نجی درجه نک ۲نجی غروپده ییلک برنجی حصه سنده برنجی غروپک ماتریاللرینی، بخی کندی زحمتی، بو زحمتک مقصد، سابقده و ایمدیکی حالده تشکلی سطحی صورتده اوگرنمک، ییلک ایکنجی حصه سنده ایسه ایکنجی غروپک کندی ماتریاللرینه کیچمک قراره آلتدی. درس قومیسونو طرفدن یگی پروگراملره کیچمیش چاپوق بر صورتده عمله کتورمک قراره آلتدیغندن سخما و پروگراملرینک ماتریاللرینی ایتی صورتده اوگرنمک و مطابق فنی و بدیی - ادبی ماتریال انتخاب ایتمک لازیم کلیوردی. ییک پروگراملرک یای تعطیللری زمانی اورتالغا چیقمامالری تاسف ایدیله جک حاللردن ایدی. پروگراملر اوزره ۲نجی درجه لی مکتبک برنجی غروپنده اجتماعیات درس لری قورسک وظیفه سی متعلملری کندی استقلال و تبعلری اساس اوزره کوی تصرفاتی دنیاسنک حاللری، کوی تصرفاتینک نوعلری و کند اجتماعی حیاتی ایله تانیش ایتمکدن عبارت ایدی. اوکا بناء هر بر شیدن ایلری متعلملری واسطه سیز بر صورتده کندی تصرفاتی باشایش و کند مدینیتی ایله تانیش ایتمکه احتیاج حس ایدیلردی. یعنی هیچ اولماسا تبع مقصدیله کویه فنی سیاحت ترتیب ویرمه لی

ایدی کند باشیشی ایله تانیش اولمایان، کوی تصرفاتی خصوصند.
معلوماتسیر شهرلی مکتبلی لری کوی ایله اطرافلیجه تانیش ایتمک ایچین
بر دفعه بابلان فنی سیاحتک کافی اولمایاجانی آشکار مسئله ایدی.
محلتده کوی تصرفاتک، اساسی عنصرلرینی واسطه سیز بر صورتده
اطرافلیجه او گرانک ایچین بر کننده ویاخود کوی تصرفاته
هیچ اولمازسه ۵-۶ گونلک سفر ایتمک غایت موافق ایدی. فقط
بو مسئله نک تطبیقی غیر ممکن ایدی؛ چونکه الوبریشلی، موافق
زمانلر (آوغوست، ستمبر) کیچیرلمیش قارشوده کولچکی، ساووقلی
یابز دوربورددی. اوزاق یرلرده اوزون مدتلی فنی سیاحت بایماق
ممکن د گل ایدی. بونک ایچین مکتب فولقتیونده هیچ اولمازسه
شهردن اوزاق اولمایان کویلردن بریسه بر دفعه فنی سیاحت بایماق
قراره آلدی. فنی سیاحت قارشولاناجاق برنجی الوبریشلی، گوزل
کونده یابلاجاقدی قبول ایدیلن قرار حیاته تطبیق اولنمازدان ایلری
جن متعلملرک کند حیاته و باشلیجه اولاراق کوی تصرفاته عائد
معلوماتلرینی یوفلاماق مقصدیه آنکه تا دولدیرلماسی ایشنی کیچیرمکی
لازم کوردیم. دولدیرلماق ایچین چوچوقلره طرفمدن آشاغیده کی
آنکه تا وبریلدی:

۱ - هیچ کننده اولمسیک و کندیلرک تاخیل تصرفات قوردیققرینی
وااداره ایندیگقرینی ییلزمیسک.

۲ - تریوخوله (*) اصولی نه در؟

(*) دو-ده بری اکک ایچین موجود اصولدن بریسه ده تریوخوله
(трехполье) اصلیدر. بر اصول اوزره زراعت ایشی اله مشغول کویلی
زمیننی لوچ حصیه بولیور. اولجه برنجی حصه سنی استراحت بوراقیر، ۲ نجی
و ۳ نجی حصه لرینی اکیر؛ سوکرا ۳ نجی حصه سنی استراحت بوراقیر ۱
و ۲ نجی حصه لرینی اکیر، آخرده ۲ نجی سنی استراحت بوراقیر. ۱
و ۳ نجی سنی اکیر.

۳ - بو اصولك نقصانلارنى بىلرسىڭمى؟

۴ - يىزلاردا نە كىيى تاخىل اكىرلر؟

۵ - تصرفات شۇراسى نەدر؟

۶ - كىد ايله شەرك متقابل علاقەسى نەدىن عبارتدر.

آنكەتا بر ساعتلىق درس مدتدە، صنفدە دولدىرىلمالى ایدی. آنكەتانی حاضرلاماش اجتماعیات درسلىرى اصول تدریسندن مشغول اولدییم پیداغوزى اینستیتوتى اجتماعى - تارىخى شعبەسنىڭ ۴نجى قورس طلبەلرینە تاپشیرمیشدیم.

دولدىرىلغان آنكەتالرك تحلیلى و آرشدیریلماستندن آلان تیجەلر:
۱نجى سۇالە ۳۰ نفر (۳۲دن) متعلم مختلف وقتلردە كویده یاشادیقلىرى جوابنى ویرمیشدر، انجاق ۲ نفر عمرینده كویده اولمامیشدر؛ كویلوارك تصرفات ایشلارینی نیجه آپاردیقلىرىنى ۱۷نفر یلر، ۱۵ نفر یوق؛ تریوخویله یك نە اولدیغنى ۱۵ نفر یلر، ۱۷ نفر یوق؛ تریوخویله یك نقصانلارینی ۲۹ نفر بیلمە یور، ۳نفر بیلمەده فقط بوتون-بوتونە دوزگون و مکمل جواب ویره بیلمە مشلر. یىزلردە نە كىيى تاخیل اکیلدیکی خصوصندە ۳۰ نفر آز چوق دوغرو جواب ویر یور، ۲ نفر بیلمە یور. تصرفات شۇراسى خصوصندە بر نفر متعلمك معلوماتى و اردر، یاخود موجود معلوماتارى یاگلیشدر. آخرنجى سۇالە مختلف درجەده دوزگون انجاق ۲۸ نفر متعلم جواب ویره بیلمیشدر. برده قلان دورد نفرك جوابلری یاگلیش چیمیشدر. آنكەتالرنی متعلملریمك كند تصرفتی دائرەسندە موجود معلوماتارى ايله اطرافلیجه تانیش ایتدی. بن آنكەتا سایەسندە متعلملر ايله نە مسئله خصوصندە دانیشاجاغى وفقی سیاحت زمانى چوقولرك دقتى نە یە جاب ایدە جگمى لایقەلە دوشونیوردیم. کیچن پایزده، نادرا تصادف ایدن پارلاق بر گونده بن ۲۲ نفر متعلم و پیداغوزى اینستیتوتى طلبەلریندن نیجه نفرلە

بىر بىر ئېزىنىڭ باقىنغاندە اولان (شەردن ۶-۷ وىرست اوزاقاندىمە) كۈبە روان اولدىم بىز بول اوزونى ترصدلر ياپيور، يىچكىسە گۈرە ناخك تركىنى، تربوخپول تصرفاتك سېستىنى مشرگا آيدىنلاشدېرىر، توپراغك خصوصىتلرى، ىردن استفادە فورمالرى، نردە تراقور (زراعت ماكىنەسى) ايله ايشلەمك مەمكن اولدىنى بارەسندە بحث ايدىردىك.

آخرا لا مەركۈبە وارد اولدىق. كەندك عمومى گۈرۈشى ايله تانىش اولدىقن صوگرا كەندىلەردن بىرىنك حياط و تصرفاتى اطرافلىچە نظردن كىچىروب و اوزىلە بىر ساعەدن آرتىق مشرك صورتدە تصرفاتى خصوصىندە بحث ايتىدك كەندلى بىزىم مەكتەبلىلەردن بىرىنك آتاسى اولدىنە گۈرە بىزىملە مەجت و حرەت ايله داورانىوردى. مەتلەملر صەجت زمانى آشاغىدە كى مەئلەلرى اطرافلىچە و مەكمل-صورتدە آيدىنلاشدىردىلر :

۱- ەمان كەندىنك تصرفاتدە نە قادار توپراقدە و سائط واردىر؛

۲- نە قادار و نە جەسەن قارا مال وار و اولرك وظيفەلرى؛

۳- زەمت آلاتىك نولەلرى اولەردن استفادە اصولى؛

۴- توپراقدان استفادە اصولى؛

۵- تصرفات سېستەمى؛

۶- تەخل تەخلىرىنك (ЗЛОКИ) و بوستان بىتىكىلەرنىك تركىبى؛

۷- مەحصولك مەقدارى؛

۸- تصرفاتدە اولان فەلە قوۋەنىك مەقدارى؛

۹- تصرفاتك يۈجەسى، يەنى كەلەر و چىقار بىرلىرى؛

۱۰- تصرفاتدە باردىمچى صەنەلرك و تصرفات خارجەدە چالېشەق

ئىبى واسطەلرك رول و اھمىتى؛

۱۱- كەند تصرفاتك شەر ايله رابطەسى

مىصاحبە اېستىر اقصادى ، رىقىمى ، اېستىر ياشاش مىسىللەرىنىڭ دائىرىسى خېلى مەلۇمات وېرىدى . چوقۇقلىرى كېڭ - كەڭ - مىصاحبە قارىشى بىلەن كەندىلىك مىسىللەرىنىڭ سىۋالىرى بىلەن بىر بىر بولىدۇ .

يېزە تەسۋىف ايدىن تام مەنىسىلە كەندىلىك تەسۋىقاتى اولما سادە فقط اوڭرىنىش اېچىن غايەت مىراقلى بىر تەسۋىقات ايدى . مىصاحبە اېندىكىمىز و تەسۋىقاتى اوڭرىنىدىكىمىز كەندىلىك ، آتسىز ، كەندىلىك تەسۋىقاتىدىن اېشلىرىنى لايىقەتچە بولسا قويا بىلمەن بىر كەندىلىك ايدى . اونىڭ بول قازانماق اېچىن ياردەمچى واسىتىسى ياقىن دە اولان (كەندىڭ آلتى و بىر تەسلىگەندە واقىق) . زاۋوددە چاشماق مەبلەغەندە الدە ايدىلىن حق زىمىت ايدى . احتىياجلىرىڭ اودىنىمەسى اېچىن صرف اولان ، بول و كەندىلىك تەسۋىقاتى مىصاحبە ، آيدىن و كور كەلى ايدى . بو مىقدار كەندىلىك ، حەقىقەتدە ايسە فقير كەندىلىك بىۋجەسىنى آشكارا سورتىدە كۆرسىتىدۇ . مىقايىسە ياقىن اېچىن بورادە بىر دولتى كويۇلۇنۇگدە تەسۋىقاتى نەزەردىن كەچىرىمەك ، اوڭرىنىڭ لازىم ايدى . بىن بو ايشى ياقىن قىلارە آلمىشىدىم ، فقط قىسە پايز كۆنى اوزىرە اولدىنىدىن بو فەكرىدىن واز كەچىرىمەك و فقير كەندىلىك تەسۋىقاتى ايلە تانىش اولدىنىدىن سوڭرا شەرىق قايىماق خەسۋەندە غەكىرلىمەلى ايدىك مىصاحبە كۆنى . مىصاحبە سىياحت زىمانى آلدىنقىمىز مەتبەئەلىرى چوقۇقلىرى اېشلىرىدىكىلىرى و كوردىكىلىرى شىلەر اوزىرىدە مىشركا تەلىلات ايشلىرىنى باشلايدۇ . نەزەردىن كەچىرىدىكىمىز تەسۋىقاتىدىن اولان توپراق و باشقا خەسەلەرنىڭ مىقدارى دىياگراممىسى .

خەسەلەلەن چوقۇقلىرى بىرلىن مەلۇماتلىرى خەسەلەلەن و ھەمان كۆى ئاظرافىدە مىشە اەلىمادىنى خەلدە كەندىلىرىڭ ھاردان ياقىن الدە ئايتىدىكىلىرىنى آيدىنلاشدىر بولىدۇ . چوقۇقلىرى اوتە كى دەرلىرىڭ مەتتە ھەمان كەندە بىردىن مىصاحبە ، عىن زىماندە عومۇمىيەتلىرى بىردىن

استفاده فورمالری دفترده بازی تخته‌سند مطابقی چیزگیلر ابله کند تصرفاتی مدیتی و تطبیقی ممکن تصرفات سیسته‌مالری اوزرینده اطرافلیجه دوربورلاردی چوجوقلر مشترکاً و سیستملرک نقصانلرینی، یارارلقلرینی، آز مکمل بر اصولدن داها مکمل بر اصوله کیچمگک امکاناتی آیدنیلاشدیردیلر. ییز تحلیل ایدیلن ماتریاللر ابله علاقه‌دار اولاراق، منفق سوسیال شورا جمهورینی داخلمده موجود اکین برلرینک مقداری و تقسیمی مسئله‌سینه توقوندیق، تاخلمده حصولی مقدارنی جماعت طرفندن صرف ایدیلن ارزاقک، قارا مالک و غیره‌نک مقدارینی آیدنیلاشدیردیق. بو باره‌ده همیشه چوجوقلره یا بو تحلیل ایدیلن ماتریاله مطابق دیباغراملر چیزمک یاخودرقمی معلوم‌اتلر بولوب (شهرک کتبخانه‌لرینده باشلیجه اولاراق ولایت ستاتیسئیک بیوروسنک کتبخانه‌سند) اولارک اساسی اوزره دیباغراملر حاضرلاماق کییی وظیفه‌لر ویریلردی. مثلا: ۱۹۱۲ نجی ییلده، ۱۹۲۰ و ۱۹۲۲ نجی نجی ییللرده روسیه‌ده نه قادار تاخلم توپلاندیقی خصوصنده: آمریکا جماهیر متحده‌سند، آرقه‌تیناده، انگلتره و آلمانیده نه قادار تاخلم توپلاندیقی نه قادار تاخلم ادخال و اخراج ایدیلدیگی خصوصنده ۱۹۱۳ نجی و ۱۹۲۱ نجی ییلده روسیه‌ده نه قادار آت اولدیقی باره‌سند و غیره سیاحت زمانی توقونولان بر باره مسئله‌لری بن اوزیم تحلیل ایتمه‌بوب نمونه مکشینده تجربه درساری ایچین ماتریال ضقیله اجتماعی تاریخ و مکتبدن خارج شعبه‌لرک ۴ نجی قورس طابه‌لرینه ویریلردیم، مثلا: طابه ر. و. م. کویلی تصرفتک بیوجهسی موضوعنه دائر مصاحبه ترتیب ایدیلر و اولارک چالشماسی نتیجه‌سند چوجوقلر طرفندن بوتون صنفک اشتراکی ابله آشاغیده کی سخمه‌ما - جدول یارادیلدی:

كندلی تصرفاتنىڭ يىوجەسى .

مداخل		مخارج	
جنسى حصه	بارا حصسى	جنسى حصه	بارا حصسى
۱ - كندى احتياجى ايچين توپراقدان آلتان محصولات	۱ - تاخلى ساتىشى	۱ - شخسى احتيا جارينى كندى تصرفا تىك مەلانى ايله اوده مك (يىمەك ، پالتار ، آياغ قابى)	۱ - شخسى احتيا جارينىڭ اودىمەسى ايچين اشيا آلغىسى (. وز ، صابون ، نەت جوهرى ، كىر- يت ، آياغ قابى ، پالتار وغيره)
۲ - ابوحيوالمارىندىن آلتان : سوت ، ياغ ، قوروق ، ات ، ون ، گون و قوشلاردىن آلتان (يىورطە ، توك وغىرە) كىيى محصولات	۲ - ابو حى المارىندىن و قوشلاردىن آلتان- محصولاتنى ساتقى سى	۲ - كوى - تصرفاتى خرىجلىرى (: خم سېگىسى ، توپراغى جالاندېرىق سى- رتىك)	۲ - جانلى و جانسىز اموال الدە اېدىلە- نى
۳ - اردىمچى باشقا : بوستانچىلىق ، باغچى لىق ، آرچىلىق ، خېرە ال اشچى- لىكى ، تجارت و عراە بىلىك	۳ - اردىمچى باشقا :	۳ - وېرگىلەر اوزاق وېرگىسى . باشقا وېرگىلى وېرگى	۳ - كوى تصرفاتىك و باشقا تېكىلىلر و جانسىز اموالنىڭ تەمىرى
۴ - تصرفات خار- جىدە : دولگىراك ، بىئەلىق ، يوك چىكىك و باشقا ، بو كىيى صنعت لرە مشغۇل اولغانى	۴ - تصرفات خار- جىدە : دولگىراك ، بىئەلىق ، يوك چىكىك و باشقا ، بو كىيى صنعت لرە مشغۇل اولغانى	۴ - وېرگىلەر	۴ - وېرگىلەر
			۵ - نوعەنوع ياشاش خرىجلىرى : (دىگىن ياس و غيرە)

سیاحت زمانی الدہ ایدیلن ماتریالدان باشقہ مصاحبہ ایچین لازم اولان علاوہ ماتریالی متعلملر تطبیقاتچی - طلبہ نك دوزگون کوستریشی اوزرہ، مستقلا ولایت ستانیستبق بیوروسنك کتبخانہ سنده آرادیلر. چوجوقلر اوچ قروپہ بولندیلر و ہر قروپہ معین وظیفہ ویریلدی. قروپلردن بریسنہ بیوجہ سنده ضرری اولان کند تصرفاتی خصوصندہ معلومات توپلاماق و ہمچین کندلینك نہ کبی بوللر ایلہ آغیر حالدان چیقایلمہ جگنی آیدینلاشدیرماق وظیفہ سی ویریلدی؛ اوتہ کی قروپ ضررسیز کیچن کند تصرفاتی خصوصندہ ماتریال توپلاماق وظیفہ سی آلدی؛ صوگنجی اولارق ۳ نجی قروپ نوع بہ نوع بازدیمچی ابشارگون و خیلی گامیری اولان کند تصرفاتی خصوصندہ رقمی ماتریالر ویرمہ لی اولدی. آرایش اصولی ایلہ آپاریلان بو ایشی چوجوقلری غایت مراقلاندریر و اونلر طرفندن گوزل صورتندہ عملہ کتوریلردی تطبیقاتچی - طلبہ «کند صرفاتنك اگر اکسیگلری و گوزلشدیرلمہ سی بولی» موضوعنہ دائر مصاحبہ یریتدی. ایش نتیجہ سندن تطبیقاتچی طلبہ نك رہبرلکی آلتندہ آپاریلان متعلملرک مشترک زحمتی ایلہ حاضرلاناں سخما اورتلغہ چیتدی. دیوار جدولی شکلندہ اولان سخما ذیلدہ کی صورتی آلدی:

کندلی تصرفاتنك آلچاقلغنك سببی .

۱ - کندلینك جاهلاکی و کنددہ فی، آغرونوم قوملرینك عدم موجودیتی .

۲ - کندلینك فقیرایکی :

(آ) قارا مالک آزلغی و پس جنسندن اولماسی،

(ب) کوی تصرفاتی آلاتک آزلغی و مکمل اولماسی،

(ت) يول وسائىڭك آزلىغى؛

۳ - طبيعى سميرتمەنڭ كافى درجەدە اولماماسى و ھەقىقىي سميرتمەنى پىلامەزلىك.

۴ - زمينك پيس و وقتىنر صورتده سورونمەسى .

۵ - تمیزلنمە مېش، بېس توخۇڭ سېلەمەسى .

۶ - تریوخیول تصرفاتی.

۷ - تویراقدان عوض استفادہ اصولی .

۸ - كهنه اكنجىليك و توپراقدان استفادە اصوللار بىندە

عادتکرد. لیک

۹ - آ ز تویر اقلیق .

کندای تصرفاتی یو کس لټمک واکه لری.

۱ - بیلگی نشری و هر بر شئیدن ایلری سوا: سیزلیفت
تسویه سی .

۲ - آغرونوم ياردىمىنىڭ تەشكىلى.

۳ - مل قارانتک ياقشېلاشدير بلاماسى .

۴ - قارا مال، توخم، گوبره، ماکیه آلبماسی و همجین

تاخذ و باشفه خام مالرك ساتغى سى ايجين نوع به نوع كوى
نصفاتى قوئوبه رانيفلرى تشكىلى .

٥ - احتياج حس ايديلن بول وسائطي الدم ايتمك ايجين

بۇرۇنچى مۇسەلىرى تەشكىلى .

۶ - چوق ابولى كوبرك باشقە يەرلەر كۈچىرىلمەس، و كەندەن

غایت اوزاقلردە توپراغ، صاحب اولماقلغك تسويهسى .

۷ - بگى الوېرىشلى تصرفات اصوللرينه كىچىك .

طلبه ای. کندی درسینده «کندلی و فعله» موضوعنده مصاحبه آپاردی. اونلرک عمومی منفعتلری، فعله ایاه کویلیکک رابطەسى و شەفلیک خصوصنده بحث ایتدی.

طلبه ب. کندک مدنی حیاتی مسئلهسینه توقوندى و بو مسئلهنى چوجوقلر ایاه برابر تحلیل ایتدی.

طلبه ق. کندده اقتصادى، اجتماعى - سیاسى و مدنی ماهیتده اولان نوع به نوع تشکیلاتلرک تحلیل، و اونلرک وظیفه لری (کند شوراسى، کند - تصرفات آرته لی، قوم سومول، شورا - کوشک قرائتخانه و غیره) اوزهرینده دوردی.

طلبه ک. چوجوقلر ایله برابر «عادی زراعت آلتندن مرکب ماکنیه دک» موضوعندن بر طاقم چیزگیلر، شکللر و جدوللر حاضرلاماغنى عهدەسینه آلدی.

کندک حال حاضرکی اقتصادى و اجتماعى قورولوشینی اوگرمەمکله متوازی بر صورتده ییز ییگی حیاتی و کندک اجتماعى علاقه سینی آکلاماق ایچین کندک و کویلونک کیچمیشنه سیاحت یابدیق. صنف قوللقئوی و تطبیقاتچی طلبه لر ایله برابر بو مسئله به عائد بوتون تاریخی ماتریاللری بر صیرا موضوعلره بولوب متعلملره معین صیرا ایله مبادلە افکار ایله نتیجه لهنن شفاهی معروضه لر حاضرلانماغى تکلیف ایتدیک. هر بر معروضه چی متعلم انتخاب مسئله سنه دائر عادت اوزره ۲ - ۴ مقاله اوقومالی، معروضه نک یلان - قونسپه قتنی ترتیب ایتمه لی، مذکورى بوتون صنف قارشوسنده شفاهاً سوبله مه لی و ممکن قادار مدافعه ایتمه لیدر، یعنی معروضه دن سوکرا بولداشلر طرفندن تقدیم ایدیلان سؤاللره جواب ویرمه لیدر. متعلملری معروضه به حاضرلاماق ایشلرینی و اونلرک مشترک مبادلە

افكارى دولاندىرماق طرفىدىن تەتقىقاتچى تەلپەرلەر مەھسۇل ئېلىنىشى.
بۇ بولسا سىنىپىيە ئۆگەتكەن مەسىلىلەر ھازىر ئېلىنىشى:

۱ - روسىيەدە تەكشۈرۈلگەن قانۇنسىز (Крепест. прав.) ئىچى
تۇرغۇلى؛

۲ - ۱۷ - ئەسىردە كەندىلەرگە مەھسۇلاتلار قارشى تەلپەرلەر مەھسۇلات.

۳ - ۱۸ - ئەسىردە كەندىلەرگە ھەققى، ھەقسىزلىق ۋە ھەقسىزلىق.

۴ - ۱۸۶۱ - ئىككىنچى سەھىيە ئازادلىق ھەققىدە مەھسۇلات ۋە كەندىلەر.

۵ - كەندىلەرگە ئازاد ئېلىنىش سىياسىتى.

۶ - ۱۸۶۱ - ئىككىنچى سەھىيە ئازادلىق سىياسىتى.

۷ - ئازادلىق سىياسىتىگە كەندىلەرگە ھەققى.

۸ - ۱۹۰۵ ۋە ۱۹۱۷ - ئىككىنچى سەھىيە ئازادلىق ۋە كەندىلەرگە ھەقسىزلىق.

اوقۇتقۇچى كەندىلەرگە ھەقسىزلىق،

۹ - بۈيۈك فرانسىيە ئازادلىق فرانسىيەدە كەندىلەرگە ھەققى،

فرانسىيە ئازادلىق كەندىلەرگە ھەقسىزلىق، بۇ مەسىلىلەردىن باشقا ۲ - ئىككىنچى

درجە مەكتەپ ۲ - ئىككىنچى قۇرۇپ تەلىملىرىنى بىرىش ئۆگەتكەن بىرىش.

سىنىپىيە ھەممە گەۋدىسى لازىم تەلىملىرىنى ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

ۋە بىرىش ۲ - ئىككىنچى درجە ۲ - ئىككىنچى قۇرۇپ تەلىملىرىنى ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

يېڭى پروگراممىنى كىچىك مەكتەپ تەلىملىرىنى ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

تەلىملىرىنى. كۆپلىگەن بۈيۈك ئۆگەتكەن ۶ - ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

سەھىيە ئازادلىق.

توقۇنغان مەسىلىلەر ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

ھازىر ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

تەلىملىرىنى ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

تەلىملىرىنى ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن ئۆگەتكەن

تربیه ستونی

آذربایجان خلق معارف قومیسارلیغی فعال معارف ایشجیاری
قونفرانسی حقیقنده ماتیرياللار .

I

اجلاس لرک مضبطه سی .

۱۹۲۴ سنه سی سنتیابر آینک آلتیسیندا سحر ساعت اون برده باکوده
عالی به داغوزی آنستیتونی بناسینده آذربایجان معارف قومیسارلیغی نیک
چاغیرماسیله قضا برنجی و ایکینجی درجه لی مکتب نماینده لرینک
دارالمعلمین و قضا معارف مدیرلرینک مشورت اجلاسی واقع
اولور . اجلاس خلق معارف قومیساری مصطفی قلی یف یولداشک
ایلک سوزیله آچیلاراق آشاغیداکی یولداشلاردان عبارت ریاست
هیئت سی چیلیور : قلی زاده مصطفی ، افندی زاده محمد ، خلیفه زاده
محمد علی ، بنیادوف بشیر ، ویردیف حیدر ، افندی زاده غفور .
بونلاردان بنیادوف بشیر رئیس و خلیفه زاده ایله افندی زاده غفور
مضبطه کاتبی اولور . مذاکره اولوناچاق مسئله لر آشاغیداکی قاعده
اوزره ترتیب و قبول اولتور :

- ۱ . باش اجتماعی تربیه دائره سینک گله جک فعالیتی .
- ۲ . باش سیاسی معارف دائره سینک فعالیتی .
- ۳ . انشآت اداره سینک فعالیتی .
- ۴ . یای به داغوزی قورصلری حققده معروضه .

۵. ئىشراپات شەبەسىنىڭ مەروۇسەسى.
۶. يىڭى تۈرك الفبەسىنىڭ مەروۇسەسى.
۷. قۇمبەلەسىنىڭ مەروۇسەسى.
۸. دارالمەلىمىنلار پەداگوگىيەسىنىڭ مەروۇسەسى.
۹. جارى مەسىلىلەر.

بىرىنچى اجلاس و ايىڭىنچى اجلاس.

قارار و يىزىلۇر :

مەزكۇر اولۇر :

عمومىي اجلاس (۱) نومۇرلۇ
 علاۋەدە گۇستىرلەن مەروۇسەسى
 دىگەنلەرگە مەروۇسەنىڭ
 تەزىسىلەرنى ئاشاغىسىندە كىيى
 علاۋەدە بىلەن قوبۇل ايدىيور.

معارف قومىسارنى قىلى زادە
 مصطفىا تەربىيە اجتماعىيە شەبەسى
 كەلەجەك فەالىيەتنىڭ مەروۇسەسى
 و يىزىيور .

داقلاد و قارار سائەت ۱۰ دىن ۶ گە قەدەر و سائەت بىشەن
 سەكەزە قەدەر دوام ايتىمىشەن .

۳ و ۴ نچى اجلاس آيىڭ ۷ سىندە واقع اولۇر.

عمومىي اجلاس (۲) نومۇرلۇ
 علاۋەدە گۇستىرلەن داقلادى
 دىگەنلەرگە تەزىسىنى ئاشا-
 غىسىندە كىيى علاۋەدە بىلەن قوبۇل
 ايدىيور .

عالى سىياسى ادارەسىنىڭ
 كەچمىش و كەلەجەك فەالىيەتنى
 حەقىقەتەن بولۇش ئىباداۋەت
 داقلادى .

انشاآت شەبەسىنىڭ كەچىك
خالىتى حقنىدە بولداش مەارف
قۇمىسارى قولى زادە مصطفىانك
داقلادى .
۳ نومۇرلۇر علاۋەدە كۇستىرىلن
داقلادە عمومى اجلاس
لىستەنىڭ نەپتىندە كۇستىرىلن
قارارى وىرىيور .

اۋچ آيلىق باي پەداغۇزى
قورسلارنىڭ فەلىتى حقنىدە
بولداش وىردى زادە حىدرىك
داقلادى .
۴ نومۇرلۇر علاۋەدە كۇستىرىلن
قاعدە اوزىرە داقلاد دىگىلەنەرك
اجلاس عموم طرفىدن قارار
وىرىيور .

قىد : اجلاس سحر ساعى ۱۰ دن ۲ بە قدر
و آقشام ساعى ۵ دن ۸ . قدر
دوام ايتىمىشدر .

۴ نەجى و ۵ نەجى اجلاس سىنتىابرىك ۸ نەدە واقع اولور .

نشرىات شەبەسى داقلادى
داقلادىچى محمدزادە جىل
بولداش .
داقلاد دىگىلەنەرك ۵ نومۇرلۇر
لىستەدە كۇستىرىلن قارارلر
وىرىلييور .

۸ نەجى و ۹ نەجى اجلاس سىنتىابرىك ۹ نەدە واقع اولور .

قىد : ۸ نەجى اجلاس تەزىس و قومىسبونلرىنىڭ
قارار و تەزىسلرە باقماسىلە كىچىمىشدر .

تصرفات تىمالى حقنىدە بولداش
قولى زادە مصطفىانك داقلادى .
داقلاد دىگىلەنەرك ۸ نومۇرلۇر
لىستەدە كۇستىرىلن قارارلر
وىرىلمىشدر .

اجلاس ساعى ۱۰ دن ۲ بە قدر و ساعى ۵ دن ۸ . قدر
دوام ايتىمىشدر .

۱۰ نجی و ۱۱ نجی اجلاسار ستیابرک ۱۰ نده واقع اولور.

۱۰ نجی اجلاس مشورت فوتوغرافر آلدیرماق.
هیئتینک فوطوغرافینی آلدیر-
ماقله کبچیر .

عمومی قرارلرک و تیزیلرک
مذاکره سی.
تیزیلر او قوناراق عمومی
قرار ویریلیور.

اجلاس ساعت ۱۱ دن ۲ یه قدر و ساعت ۵ دن ۱۰ . قدر
دوام ایدیر و معارف قومیساری قولی زاده مصطفی بولداشک
تشویق و تبلیغ نطقبله ختم بولور .

II

مضبطه یه علاوه - ۱

باش اجتماعی تربیه دائره سنک گله جک فعالیتی حقنده

(قولی زاده مصطفی بولداشک معروضه سی و معروضه اوزهرینه اولان مباحثلر، تیزیلر و قرارلر)
صدر: ایلك سوز «تربیه اجتماعیه مدبرلکی نك گله جکده کی فعالیت بلانی»
خصوصده معارف قومیساری قولی یف مصطفی بولداش ویریلیور .
(معروضه)

معارف قومیساری قولی یف مصطفی بولداش:

یولداشلار!

تربیه اجتماعیه شعبه سی بو واقته قدر بر چوق ایشلر گورمشدیر.
انسانلق حالی اولمق اوزره موفقیتلرمز و عین زمانده نقصانلرمز
اوله جقدر؛ بز هر زمان نقصانلری او گرنمکه، دوزلتمکه، چالشمش
ینه ده چالماق . نقصانلارنمزی کورمک گله جک فعالیتلرمزه

طوغری یوللار آچمق ایچون، مشورتلر، مذاکرہلر ایتملی بز۔
 بو سنہ قورصلرمدہ بابدیغمز تقشیلر، قورص شورای معلمیندان
 آلدیغمز دافلادلر بزہ کوستردی که اوبری ییلہ نسبتاً برنجی
 درجہلی مکتب معلمربنی تدریس و تربیہ، حاضر لاق خصوصندہ
 بویوک آدیملر آتیلمشدر۔ بو برنجی درجہلی مکتبلرمزی اصلاح
 خصوصندہ اولدقجہ ایلریلہ مک دیمکدر بونگلہ برابر ایکینجی
 درجہلی مکتبلرمزی دہ ینہ کوزدن قوبمہ مشز۔

بز ییلورز: مکتبلرمز ہلہ لگدہ شورا تشکیلاتہ اویماق، زحمت
 و شورا اصولی اوزرہ تدریس و تربیہ صاحبی اولمق ایچون
 سوک آدیمنی آتمہ میشدر۔ ہلہ بوقدر گنیش اصلاحلر ایچون
 آزی اون سنہ لازمدر۔ معارف و مکتب اصلاحاتی بردن برہ
 پایلہ جق ایشلردن دکلدر۔

بوگا اوزون زمان ایستہ، لکن بونگلہ برابر کیچن سنہ بہ
 نسبتاً بویال مکتبلرک تعلیم و تربیہ سندہ اولدقجہ گنیش انقلابلر
 بابدیغمز بہ داغوزی قورصلرمزلہ ادعا ایدہ ییلہ جکز۔

بو سنہ قورصلرمزدہ ۱۳۰۰ قدر معلم تعلیم آلمقدہ ایدی۔
 بوللردن بر جوغی دہ یگی اولہرق داخل اولمیشدی؛ بوسنہ کی
 قورص پروغراممز، طرز تعلیمز ایلہ دہا طوغریسی قورصلردن
 بو سنہ کوزلہ دبکمز غابہ ایلہ اوبری سنہ کیلر آراستہ بویوک
 فرقلر اولمیشدر۔

بووقہ قدر بزم ۱ نجی درجہلی مکتبلرمز سواد ایولرندن
 عبارت ایدی۔ اورالردہ بالکز اوقو - بازی او کرتیلوردی۔ تربیہ
 طرفی، شورا حکومتک تشکیلاتی جہنی، بزم تشکیلاتیمیزک حیاتی
 طرفی مکتبلرمزدہ معلملرمزدہ ییلکی یوق ایدی۔

اوبری طرفدن مکتبلرمزدہ تازہ اصول ایلہ تدریس و تربیہ

کیتیمہ یوردی. معلم رمز اسکی اصولہ یا بشمشدیلر: دھا طوغریسی
اسکی اصولی آتمہ نیک یولنی ییلیمہ یوردیلر.

قضایرمزده اولان بو حال عینی ایله باکودوده واردی. بز
کیچن سنه بوراده یابدیغیمز تفتیش لرمزله بوک قناعت ایندک.
دیملک که مکتبلرمیز آذربایجان مقیاسنجه ضعیف حیاته اویماز
بر حالد ایدی. بو سنه کی قورصلرمزده تطبیق ایندیگیمز تازه
تعلیم پروگراملری، تشکیلاتلار، اجتماعیات و طبیعیات درسلری،
یگی مه تودلره، په داغوزی به عائد له تسیالار معلملرمزک علملرنده
فکرلرنده. طولایسیله مه تودلرنده بوبوک انقلاب عمله کورمشدرد.
دیملک اولیور که کله جک سنه برنجی درجه لی مکتبلرمزده
تعلیم و تربیه شورا حیاته اویغون و تازه اصول دائره سند کینمکه
جالشه یله حکمدر.

کیتمکه چالیشه یله جکدر دییورم. چونکه بردن بره کیده جکدر دیسم بایاق دیدیکم کبی تدریس و تعلیم عالمنده صوڭ قدمی معلملر تامیله آته جقدر دیمش اوله جقم بوده طوغری دکلدرد. هله بر چوق نقصانلرمز واردرد؛ اونلری ده کله جکده قورصلر قونفرانسلر و سائره ار واسطه سیله دوزاتملی یز.

ایکنجی درجهای مکتبلره کاند کده دییه یایرم که بزده تضاردم دارالمعلمینلر و تخیق و ملردن باشقه جدی ایکنجی درجهلی مکتبه آزدی. بر چوق تضارلر ایکنجی درجهلی مکتبلری برنجی درجهلی مکتبدن ده ضعیف ایدی. باکوده ییه روس مکتبلری و بر نیجه ایکنجی درجهلی مکتبلر چیقلیق شرطیله احوال بویله ایدی. بونگده سببی بولد اشلار معلومدر. چونکه ایکنجی درجهلی مکتبلرده درس و بردجک معامز یوقدی. مکتبلرده بو

ضعیفك وسائط عینہ بہ دن سراپت ایتمش اولہ جفنہ شبہ یوقدر بو سنہ ایکنجی درجہلی مکتبلرہ اہمیت وبرہ جکز.

بزم افضالردہ اہمیت ویردیکمز ایکنجی درجہلی مکتبلر دارالمعلمینلر ایلہ تہخیقومار اولمشدر، بوندن صوگرہدہ بز بو ایکی شیق مکتبہ دہا بجوق اہمیت ویرہ جکز زیرا برسی معارفی تشکیل ایدمک معلملر حاضرلابور، ہم کلہ جک حیاتمزی تامین ایدمک برنجی درجہلی مکتبلردہ ایشلمک ایچون حقیقی ایشجیلر چقارمق املنی بسلہ بور: دہا طوغریسی شورا حکومتک اصل جان داماری اولان معارفی چیکنہ آلیور. البتہ بز اوبری مکتبلردن بوگا دہا چوق اہمیت ویرملی و تہخیقوملردہ بزم ینہ قیمت ویردیکمز مکتبلردنر؛ چونکہ اقتصادی حیاتمزدہ بونلاردن آصلیدر.

بونیک ایچون بو وقہ قدر اولدغی کبی بوندن صوگرہدہ معلمجہ، و سائط عینہ جہ بونلاری تاہین ایتمکہ چالیشہ جغز. یولداشلار! کرک دارالمعلمینلرک، کرک دارالمعلملرک، تہخیقوملرک و کرکسہ اوبری ایکنجی درجہلی مکتبلرک تدریس و تربیہ حیاتلرنده دہ کلہ جک سنہ بویوک تبدلات اولدجفنہ امید وار اولہ یلہ جکز.

بو امید بزمہ بو سنہ عالی بہ داغوزی انستیتوتدن چیقان کنج فکری کنج معلملر وبریور. بز بو سنہ کی ماذونلری احتیاجہ کورہ قضالر آراسندہ تقسیم ایتہ شز. بزم اعتقادمزدجہ تقسیم خصوصندہ عدالت ایلمہ مشز.

کلن یولداشلار، بیلورم، ایمدی ہر طرفدن شکایتلر یاغدیراجق، ہر قضا: «بزمہ آز معلم اولدی» دیہ جکدر، آنجاق اونو تمہ ملیدر کہ قضالری معلملہ بردن برہ دویدرہ ق ممکن دگادر. آذربایجان

مقیاسندہ ۲۷ اینستینوت ماذوتک نہ قدر حکمی اولہ بیلہ بزدہ
 قضا ایکجی درجہلی مکتبلرمزی او قدر تاملن ایتمشر .
 بو کون کتہ عالی بہ داغوزی اینستینوتہ برنجی نوبہدہ اہمیت
 و بربورز . چونکہ بزم آذربایجان معارفک کوزی اوراسیدر ؛
 بوتون دارلماہملری ، ایکجی درجہلی مکتبلری او تاملن
 ایدہ چکدر . بو کون اورایہ و بردی کمز اہمیت طولایسیلہ بزی
 تقید ایدنلر ظن ایدرم کہ آرتیق تقدیر ایدہ چکدر .
 بولداشلار کلہ چکدہ معارف پلانمزی کوسترمک ایچون سزہ
 دہا اطرافلی معلومات و برمکہ مجبورم .

معارف ، مکتب مسئلہ سندہ «مکتب بنالری» الک بوبوگ بر
 طوتیور ، وقیلہ معارفہ آز اہمیت ویریلدیکیندن آذربایجان
 قضا لرنده مکتبلرہ مخصوص بنادہ او قدر تیکیلہ مشدی .
 ۱۲۰۰ قادار مکتب اولارلرک بر چوغی فرسودہ شمش . بر چوغی دہ
 مکتبہ یارامابوردی . نضالردہ یابدیمیز تفتیشلر بر چوق کند و
 شہرلردہ مکتب بنالریہ چوغی حقیقتہ - مکتبہ یارامق کنارہ دورسون -
 بر آزار ابوی اولارق کوریلدی ؛ بوندن باشقا احتیاج
 اولان بر چوق برلردہدہ بنا ہیچ اولمیدی آکلاشیلدی . لکن
 یولداشلار بوقدر زمانک بزمہ بو کلدیسکی بو مقدارده نا احتیاجلرینی
 یردن برہ اورتادان قالدیروب آذربایجان مکتب بناسندہ ، دویدیرماق
 ییلورسگزر کہ امکان خارجندہدر بو کتا اوزون زمانلر لارمدر ؛
 و یالکزر حکومت مصارفیلہدہ ممکن اولان شئی دکلر . اہالینک دہ
 کومک خصوصندہ اورتاق اولملری لازمدر .

بزم بوسنہ ایشہ تشبث ایلہ مشز ، اوزمز نضالرمزدہ بوزہ قدر
 مکتب بناسی تیکہ چکزر خصوصی داقلادمرده بو حقدہ دہا فصل
 دانیشیلہ چقدر . بورادہ بونی دیملی یم کہ بو بنالری تعمیرات اخصوسندہ

ینه تمامیلہ عدالت اجرا اولنمشدر. هانسی قضادہ دها اول و
هانکیسندہ دها صوگرہ ایشہ کیریشمک لازم اولدیفی خصوصندہ
کنہ ممکن اولدیفی قدر بی طرفلک یایلمشدر. بوراسی خصوصی
دافلاندہ دها یاقشی بیانه جکدر. مکتبلرک انتظامہ کیرمه سنی، الوبیشلی
بر حالہ کلمه سنی تامین ایدہ جک شیلردن بریسی دہ تدریس لوازمانیدر.
بونلری ایکی قسمہ آیرمق لازمدر. مصرفی دها چوق اولانلر
برده آز اولانلر. مثلا سقامیا کبی، که قیمتجه آغر یکون دوتار.
برده لوحہ تابشیر، سوپور که اودون و سائرہ کبی مصرفلر که
اوفرده آغیر قیمتلرہ مال اولماپور.

انشآت شعبه سی نلک آتچوتندہ کورہ جکسگز، بز بو سنہ
سقامیادن مکتبلری آز چوق تامین ایدہ جکز. یولداشلار آز چوق
دیورم، چونکہ مکتبلری سقامیادن تمامیلہ تامین ایتک ایچون
(۴۰) ییک صیرہ لازمدر؛ بو ایسہ زمانلہ اولہ ییلورہ شیمدیکی
حالدہ آنجاق آرتیق احتیاجی اولان مکتبلرہ سقامیا ویرہ جکز
آلدیقلاربنی آنباردہ صاقلایانلرہ هلہ لکدہ سقامیامز یوقدر.

مکتبلرک ایکنجی خیردہ لوازمانی نی لوحہ، محروقات، میل
کبی شیلربنی دہ برلی اہالی یاخود برلی حکومت وبرملیدر؛
بز بورادہ برلی حکومتک باجارمہ یجفی مصرفلری باہ جغز، اودہ
البتہ اوز باجاردینی مصرفلری یرینہ کوتورملیدر.

کیچن سنہ کیمیا قاینہ سی، لوحہ لر، خریطہ لر کبی بر چوق
و سائط عینہ پایلانندی؛ بو سنہ دہ پایلانہ جقدر. دارالمعلمیلر
ایلہ تہ تحقیقوملرہ آیریجه بو خصوصدہ اہمیت ویرہ جکز آلدیغمز
فیزیک قاینہ لربنی یالگز دارالمعلمیلرہ و تہ تحقیقوملرہ پایلاہ جغز.
ارزی دہ قضا ماشتانبندہ باکو مکتبلرینہ وبرمہ جکز سیی دہ ظن

ایدرسم یوقاریده سوبانمشدی اوبری مکتبلرده بو خصوصه ،
ایکنجی نوبهده اهمیت وبره جکزر .

یوقاریدهده دیدک مکتبلرمزی تربیه و تعلیمجه حیاتلاشدیرمق ،
عصریلشدیرمق فائدهلی مهتودلرداخلنده آبارماق ایچون بزم
معلملره ، حقیقی ، مهتود ، علم وفکر صاحبی ، هیئت اجتماعیه
اعضاسی اوله یلهجک قدر قابلیتلی ایشجیلره احتیاجمز وار . بوتورلو
حقیقی ایشجیلری بزه عالی ، داغوزی ایستیتوتی ، دارالمعلمین و
دارالمعلماتلر وبره جکدر ، بونارده اهمیت ویریورز .

اوبری طرفدن معلملر حاضرلامق ایچون برده معلم قورصلرمز
واردر ؛ بز بو وقته قدر بوجوره قورصلردن استفاده ایله دیک .
کله جکدهده ایده جکزر . بز بو کونکی ابتدائیة معلملرینی قورصلرمزه
هر حالده حقیقی و شورایه یارار معلم یانجهیه قدر دوام
ایتدیره جکزر بوندن باشقه کلهجک سنه بلکهده ایکنجی درجهلی
مکتب معلملرینی خصوصی قورص آچوب حاضرلقه دعوت ایده جکزر .
بولد اشلار ؛ معلومگیزدر که به داغوزی اصول وفقی هر ییل د کیشیور ؛
معلم هر ییل اوزینی د کیشدیرمک مجبوریتدهدر . بونک یکانه چاره سی ده
قورصلر برده یگی تربیه ادبیاتی تیز تیز مطالعه ایله مکدر .
قورصلر حکومت بویننده اولملی . لکن کتاب تدارک ایدوب
اوقومق ایسه معلمک اوزندن آصیلیدر .

بر چوق روسجه بیلن معلملرمز واردر که اونلر موسقوادان
دیگر برلردن دائما یگی چیقان کتابلری کتورتیور ، ژورناللارا
آبونه اولبور ؛ مطالعه ایله یور . لکن بر چوقلری ده مطالعه لردن
محرومدر . بوراسی هر حالده نظرده طوبیلمه لیدر که بز شهادتنامه
دکل یگیلکله ، یگی مطالعه لره دائما چالیشمهیه اهمیت
وبره جکزر ، تازه تازه معلوماته صاحب اولان معلملره بزکله جکده

معلم دبیہ جکز، عکس تقدیرده هیچ بر طرفك ویردیکي
آیتستانلرک بزم نظر مزده حکمی اولمه یه جقدر
بونگچون معلملر هپسی اوزلکنده مطالعه یه قیمت ویرمه لیدر...
دسورز.

بو سنه بوزه قدر قضالرده مكتب آچاغاز؛ كندچيلرك مكتبه ميل و هوسى چوقدر. قضالرده مكتب احتياجى دها چوق زمان صوگرا يته جكدر. مثلا، بو وقته قدر بر چوق قضالرده مكتب احتياجى رفع ايده يلمشيز.

فقط بوگون اولان احتیاجی نامبله دفع ایتمک شیمدیکی
حالد چتندر؛ لازمی قدر مکتبی آچماغه هله لیگده مالیه وضعیت
مساعد دکلدر. بونگچون سمه نامزه آنجاق یگی اولاراق ۱۰۰
مکتب علاوه ایتمیشز. بو مکتب لری ده شیمدی قضا معارف مدیر لری
قضالک احتیاجنه موافق قضا آراسینده تقسیم ایدم جکلدر.

قضالرده لايى چوجوق ابولرمزده واردر؛ (بر چوق يوردسينز)
چوجوقلار بورالرده ترييه آلماقدهدر . بو وقته قدر چوجوق
ايولرني بز يالگىز مادي جهتد . تامين اينده يياخشيز، اصل تعليم
و ترييه جهتدن عصره موافق . حياته اويفون بر صورتده تامين
اينده بيلمه ميشز . بونك ايچون بو ييل ايشك بو طرفنه اهميت
ويرمك ابسته يورز .

فضالره گوندرديگمز دارالمعلمين، ينستيتوت ماذونلرنيڭ علماربندن تزيه لريدن ايمديكى حالده چوجوق ابولرني ممكّن اولديغى قدر استفاده اينديرمك يوللارى آراناجا قدر وگلهجگده دارالمعلمين ماذونلرنيڭ چوغى او ايلره گوندريلهجگدر.

معاوندر؛ چوجوق ایولری، اصل فقرا مکتبلری، شورا مکتبلری، قومونست تشکیلاتخانلری اولاجاق بیر موسسه؛

شورا ھۆكۈمىتىڭىزنىڭ نەزەرىيىسى بۇرالىرى زىيادەستە جەلپ ايلەمەيدۇر . قىضالردە بۇنلارڭىز مەقدارى اولدىقچە آرتمايدۇر . لاکىن بىنە مالە وضعىتى سىيىلە بىز گەلەجەك سەنە چوقۇق ابولرىڭىز مەقدارىنى آرتىرمەيەجاغۇز .

گەلەجەككە فەكرىمىز كۈيۈلۈ فقير چوقۇقلارڭىز تىرىيەلرىنە ياردەم ايتەك ، تەخسىلاتىنى داھا يۈكسەتكە نىيەلە دائىرلەردە بىرر چوقۇق ايوى و ايلى مەكتەپلەر آچماق پلانمىزە داخلىدۇر ؛ آنچاق بۇدە مالە وضعىتىمىزڭىز دۈزەلمەسەندىن آصاى بىر شىدۇر .

مالە وضعىتىمىز دولايىسىلە مەعارف قومىسارلىقىڭىز بىر چوقۇق تەشەببۇلىرى تاخىر ايدىلمەككە مەجبۇردۇر ؛ بۇ سەنە وچ مىليون مەنات سەمەتا گۈستىرىلمەشەدۇ . ۲۰۵ . قەدر اختەسار ايدىلەدۇ . دارالمەلىمىن و سائىر مۇسسەلەرمۇدە (۳۰۰۰) . قەدر ايتەرنات خەرجى گۈستىرمەشەدۇ . (۲۵۰۰) . قەدر ائىدىرىلەدۇ . ايشە بوللار ھېسى مالە ضعيفلەكەندىن ايلەرى گەلۈر .

آذربايجانڭىز مەلۇم نەفت فۇندى وادىدۇر ؛ اونڭ مەعارفە وېرىلەن فائىزى بۇ سەنە آرتەمىش ، آتەمىش فائىزە چاتەدىرىلمەشەدۇر ؛ آنچاق او فۇندەدە بىزە وېرىلەن زەمان مەين بىرلەرە صرف ايدىلمەك اېچۇن وېرىلۈر . مەللا ، مەكتەپ بىنالىرى ياپەدىرماق ، نەشرىاتە صرف ايتەك ، قۇرۇقلار آچماق . عالى سەاسى مەعارف دائىرەسىڭىز بەعضى مەم مەصارفلىرى . ايشە او فۇندەدە بىزە بىراقەدىنى پارەلردە بويە مەين بىرلەرە صرف ايدىلۈر .

بولداتلار ! گۈرۈپپەسىڭىز عەمۇمى سەمەتامۇدە اولدىقچە دارلق وادىدۇر ؛ خەسۇسى فۇندەمىزڭىز صرف اولونچاق مەم جەتلىرى مۇجۇددۇر ؛ آرتىق بۇنۇت قارشۇسىندە بۇدە قىضالردە ايتەرناتلار آچماق مەمكىن دەگەلەر .

بارہ مسئلہ سی گامیشکن سویله دیم: زاقاقاسیه قومیسارلیغی برنجی درجه لی مکتبلرک مالیه اداره سینی محلّی وارداتلره تاپشیرماق فکرینه دوشمیشدی. بیلورسکیزکه بویله اولدیقه مکتبلرک ۶۰ فائضدن زیاده سی قاپانا جاقدر. بونک ایچون بوتون جمهوریتلر ایله برابر بزده بونک ممکن اولدیقه ینه عمومی حکومت وارداتله اداره اولونماسی خصوصنده المزدن گلن سعی ایله دیک. هله لیک یئده ایشه قطعی بر شکل و قرار ویریلهدی.

اما یولداشلار، قضالر بوکا یاواش - یاواش حاضرلانمالی در؛ هر احتمال قارشو ایشه آلیشمق ایجاب ایدر. اگر بویله اولاجاق اولورسه بز قضالری بو جهندن ایکی قسه آیراجاغز: بر قسمی ینه عمومی آذربایجان وارداتدن ساقلامالی یز، بونلر حقیقتاً محتاج قضالردن عبارت اولاجاقدر. بر قسمی ده محلّی واردانه تاپشیرلا جاقدر (زنکین قضالر کییی).

لاکن بورا سینی ده اونوتمالیسکیزکه اگر بز عمومی آذربایجان وارداتدن بعضی قضالرده ابتدائی مکتبلری ساقلامیش اولساق، خصوصی فوندمزی آرتیق بنا نیکدیرمکه دگل، او مکتبلری ساقلامایه صرف اتمک مجبوریتی اولاجاقدر، بوده عمومی آذربایجان معارفه آغیر ضربه اولاجاقدر.

بوراسینی ده اونوتماییدرکه او بری طرفدن وارداتمز آزالبور، بر طرفندن ده تازه - تازه معارف پلاملری صرف اولوناجاق یرلر آچلیور. سمه تامز اختصار اولوندی دیمشدیم؛ ظن ایتیم یگیزکه کیچن سنه کی سمه تامز اختصار ایدیلمشیدر؛ خاییر، بو سنه اختصار اولوندیغی حالده ینه معارف سمه تامز کیچن سنه یه نظراً چوق آرتیقدر.

بولداشلار، بو سنه يوقايرده ديدىكمز كيىي مکتبلرمزك حياتده بر تبدلات ءمله گلهچكدر. ديدىگيم كيىي يوز دانه برنجى درجلى مکتب آچاجاغر، بوتون مکتبلرده تدريس و تربيه نك حيات اولدىقى قدر اويغون گيئمه سينه دقت يتوريلهچكدر. برده بو سنه بر نيچه يرده نمونه زحمت مکتبلرى آچماق فکرىنده يز. نوخاده زحمت مکتبى وارد؛ او مکتب تمام معناسيله شورا مکتيدر. ايسته بر نيچه اويزدده ينه زحمت مکتبلرى آچماق نيتنده يز. خصوصى داقلامزده، گريلهچكدر، بو سنه كند مکتبلرينده تصرف تمايلى ايچون تشبثلر لازم گلهچكدر. اونك يوللارىده خصوصى اولاراق گوستريلهچك. طوغرىدر بو سنه تماميله مقصد حاصل اولماياچاقد؛ لاکن مکتبلرک روحينى آز چوق دگيشدبرمک لازمدر. مکتبلر آز چوق شورالشمه لى در. هر آن مقصد، طوغرى آديملر آتماق ايجاب ايدهر.

مکتبلرک گلهچكى دارالمعلمين و دارالمعلماتلردن و اينستيتوتلردن آصيلدر؛ اصل تبدلاتده بو مکتبلرده يايىلمايدر. دارالمعلمينلرمزده بو وقته قدر علم مکتبى اولموشدر. تربيه طرفى، حياتلاشماق تربيه لشمک، معلم و مربيلشمک خصوصلرينده چوق گريدهدر. هر شئيدن اول دارالمعلمينلر تازه مه تودلرک، تازه تربيه جريانلرينک مرکزى اولوب تربيه عالمزده يگى - يگى چيغيزلى اوزلىرى آچاچاقد. سوکرا اهالىمى، اهالىمىک بالالارينىده حقيقى شورا انسانى حاله اورادن چيقان معلملر قوياچاقد، او حالده دارالمعلمين پروگراملرينده، طرز تحصيللرينده بويوک تبدلاتلر اولمايدر.

دارالمعلمين معلملى تازه ادبياتيله آشنا اولمالى. دارالمعلمين طلبه لرينک آرتيلده چالیشانلر ايله، فملرلر ايله، کندليلرله علاقه لرى اولمالى، بو دورلو حياتلى اونلر سومه ليدر. بو دورلو حياتلره

اشتراك ايتىملىرى ، بو دورلو حياتلار گىرمەلەيدىلار . بونىچىچون بو
 وقە قدر ايدىلارن خطالارنى تەصحىح ايتىمك مجبوريتىدەيز .

مەلەملەرنىڭ مطالەلەرنە اھمىيەت بېرىلمەيدىر . سوكرا انقازب
 وقارندە اولدىنى كىيى بو مەكتەپلەر شەرقى بوزى دىكل ، حەقىقى
 كەندىلى و فقرا بالالارنى آلمەلەيدىر . كە دەا ايتىمىچى صەنفە چاتمەمىش
 قاجوب دارالفوننا كىرەك سوداننە دوشمەسون ، تەربىيەنى او سورتلە
 آبارمەلەيدىر كە اولارنى روخندە آتچاق مەلەمك ايدە ئالەندىن باشقە
 بىر شىئى اولمەسون . ايتىمە بو مقصدە مەنى مەارف قومىسارلىنى
 دارالمەلەمىنار ايتچون . پالانار قورمەچقدىر .

بىز دارالمەلەمىنلەرى بوتون پەداگوگىيەنىڭ مەركىزى سايىورۇز ؛
 اولار يالغىز ، طلبەلەرنە دىكل ، قىضا مەلەملەرنە دە تازە جىربانلار
 خىصوصىدە رەھبەرلىك ايتىملىرىدۇر . لېنە اولار روسچە يىليورلار ؛ اولار
 روس كىتاپلەرنىڭ سىتقادە ايدەيەلەجىكلەر . ايتىمە بو مەلۇماتلەرنىڭ ،
 تەپتىقاتلەرنىڭ قىضا مەلەملەرنىڭ دە آشنا ايتىمكە چالاشمەلى . نە جورە ؟
 تېز - تېز مەلەملەر يىغىنچاقلىرى دوزلەتمەك ، لىقىيەلەر تەرتىب ايتىمك . نەمۇنە
 دىرسلەرى وىروب وىرەيدىرەك ... و سائە ايلە . يولداشلار بو
 خىصوصىدە يەنە داقلات اولەچاق بو گادە يەنە بوللار كوسترىلەجىكدۇر .
 يولداشلار بورادە بىر آز دە دىمىر يول مەكتەپلەرنىڭ دانىشمەلىرى
 دىمىر يول جەننەدە دىمىر يول قورسلەرى واردىر ، بونلارنىڭ تەلىم ،
 بنا و مويەلەجە وىجەتلىرى اولدەچە قىنا ايدى . بىز بىر زامان بو
 مەكتەپلەرى اوز ادارەمزە كوتورمەك ايتىمەشەك ، سوكرە كى مالىە
 وىجەتمەز بىز قاجىر تەمىشەدى .

لەكن دىمىر يول فوندىدەن وىرەلەن ائەنە ايلە بىر بىر يەنە او
 مەكتەپلەرى بىز اخىتارمەزە كوتورمەك نەتەندەيز ظن ايدىرەم كە كوتورمەجىك .

یولداشلار سوزمی قورتار یورم. هر حالده معارف بزم روحمزد.
وار قومه می هم مادی جیتدن هم معنوی طرفدن صرف ایتملی بز
ینده ایتملی بز. هر حالده بوبوک موفقیتلر تابه جغمزه امیدم واردر.
صدر - یولداشلار. دافلات بازه سنده سواللاری اولانلر و برسونلر
(برجوق سواللار ویریلور، یولداش قولی زاده هر بر سواله
آیری - آیری جواب ویربور).

صدر - یولداشلار ساعت اوچدر؛ ده قلامه تنه کوره. اجلاسی قاپاق
تکلیفی، وار آنجاق اجلاسارمز ایچون وقت تعین ایدوب صوگره
طاغیلاق دیورم.

- هر کون سحر ساعت ۱۰ دن ۳. و آقشام ساعت ۵ دن
سکزه قدر اجلاسارم دوام اولماسی قراره آله. اقی برنجی اجلاسه
نهایت ویریلور.
(مباحثه)

ایکنجی اجلاس اسکی هیت ریاست ایدارد سنده آقشام ساعت
۵ ده آچیلور دافلات خصوصنده سوز خلیفه زاده محمد علی به
ویریلور.

خلیفه زاده

یولداشلار دافلاتدن، الده موجود پروگرام و کتابلاردن آگلاشیلدیکه
تربیه اجتماعیه شعبه سی نیک بو وقته قدر اولان فعالیتده معین
بر بلان اولمشدر؛ بو سنده معلم قورصلرمزده کیچن درس
پروگراملردن بالخصوص یگی به داغوزی. طبیعات، اجتماعیات درس لرندن
و ایدیلن تفتیشلر دافلاتدن ده آگلاشیلد. یغنه کوره معارف قومیسارلی
کیچن سنه کی تعلیم و تربیه مه تودارندن اولدقجه اوزاقلاشدیفی
و غایت کنیش ایلری آدیملری آتدیفی میدانه چیقدی. بزجه
موجود تعلیم و تربیه دن نهللک خارجه آدیم آحاق و موجود

مکتبلرده بوندن باشقه تبدلاتلر یایمق امکان خارچینده در، بلکه ضرر در. لکن مکتبلی ایمدیکی تعلیم و تربیه وضعیته صافلامقله برابر خصوصی چیغیرلرله تمام ییگی آدیملر آتمقده لازمدر. معارف قومیسارلقی بونک ابتدائی قسمنه کیچمش یعنی نوخاده بر نمونه زحمت مکتبی آچمیش و بر نیچه یردهده آچه جغنی وعدایله مشدر. بزجه بو ییگی چیغیر مکتبلی آچماق ایچون موجود پروگرامزدن آیری و روسیه نک ییگی چیغیر مکتبلی پروگرامنه اوینون مکتبلر آچماق ایجب ایدر اورالرده ابتدائی مکتبلر زحمت اساسی و سوآدده دائره حساب اولئدوق دورت مللقدر.

صوگره لری ایکنچی درجه لی غروپلر کلیور که بوراده
ینه عمومی معلومات و دائم زحمت اساس اوله رق کیدیور بوده
اوج ییلدر؛ صوکرده ایکی ییلق اختصاص شعبه لری کلیور
بورالرده صنعت اساسی و خصوصی دیرلرده دائره اوله رق تحصیل
دوام ایدور.

دیمک ایسه یورم که یگی چیغیر مکتبلرمز بویه اولمه لیدر ، دارالمعلمینلر، تهخینقورلار، ایکنجی درجه لی مکتبلر تامامیه بو دائره یه کیرملی و معلماکده صنعت اوله زق خصوصی شعبه لرده اویری صنعتلر ایله برابر کتیه لیدر .

لكن اوقتہ قدر یتہ ایکجی درجہ لی مکتبلرک کوزدن قوبولماماسی
لازمدر، او مکتبلرہ کرک و سائط عینیہجہ، کرک معلومجہ اہمیت
ویریلمای، بالخاصہ اورالرہ معام حجاب ابدیتہ بیلیمک ایجین معاشلر
آرتیرلمەلدر.

برده نيولداشلار مکتيلرمزه اڭ چوق ضربه ووران بر شئي
 وارسه اوده قورص معلمرينڭ گله چکلرندن نا اميد اولمه ليريدر.

مصطفیٰ زادہ ویسل

بولد اشلار! معلماری یگی بہ داغوزی آقینتیاریلہ خبردار ایتمک ایچون - اولئرک یگی چیقان اثرلری و او جملہ دن معارف قومیسارلنی طرفین نشر اولنان یگی مکتب ژورنالنی مطالعہ ایتدیرمک یولینی تاپمہ لیدر. یگی مکتب ژورنالنی مطالعہ ایتدیرمک معارف قومیسارلنی طرفین مجبوری بر حالہ قوبولمہ لی. هر معلمه یگی مکتب ژورنالنی آلمق مجبوری اولملی و مخصوصی دائرہ لره مطالعہ ایلان پارچ دن تہزیسلرینی گوندیرمک هر معام ایچون گنہ مجبوری بر وظیفہ حالینہ کلمہ لیدر.

دائرہ مکتبلری عملہ گلہ ییلور؛ و او دائرہ مکتبلرندنہ بر رایون یا خود بر ناحیہ نمونہ لر گورمک یگی بہ داغوزی جریانلرینی او گرنمک خصوصندہ استفادہ ایتمک دہ ممکندر. دائرہ مکتبلری هلہ اولایلر سوزینی بونگچون بن اساس سز صانیورم. بورادہ زحمت مکتبلرینک بر ایدہ آل و هلہ تطبیقی اوندان بر شئی اولدیننی ادعا ایدنار واردر؛ محمد علی بولد اشدہ مکتبلرک صنعت حالہ کلمہ سنہ طرفدار گورونیور، اما بنچہ او قدر تکفلرہ گیتیمہ هلہ احتیاج یوقدر و گیتیمک دہ ممکن دگلدر.

برنجی درجہ لی مکتبلری آرتیلدن، گنیش بہ داغوزی معلوماترہ محتاج اولمہ یه جق درجہ دہ بسیط و ال ایشلرینہ مقارن حالہ گتورمک ممکندر. یالکز بورالردہ مکتب شاگردلرینی ال ایشلری یامغه تشویق ایلہ مک و اوزلرینی دہ بو خصوصہ سربست برافق کفایت ایدر. ایکنجی درجہ لی مکتبلری دہ صنعت حالہ گتورمک ممکن اولماسہ دہ شیمدیکی حالندہ ترکی دہ دوز دگلدر. اورالردہ دہ گنہ ال صنعتلرینک بسیط بر صورتدہ تطبیقی اولدقجہ فائدہ لر

ویره یاور. بالخاصه هر شهرک اوز صنعت و تصرفاته اویدیرمقدمه
هیچ بر مشکلات یوقدر.

امین بکلی

بوراده محمدعلی خلیفهزاده بولداش کند معلمارینک کله جگی
حقنده فکر بیان ایلهدی؛ طوغریدانده اونلرک کله جگری قارالقدرد؛
اونلرم قورصلر نه علم ویربور، نه اختیار. بنجه قورصلردم
علمی دائرلر بولمهلیدر، هر ایل بر دائره سی کیچمیلی، یاخوذ
اختصاص دائره سنده حسابدن، طبیعتدن. . . . الخ قورصلر آچیلمه لیدر؛
بویله اوله حق اولسه معلملر معلومات صاحبی اوله ییله جگر. و بونلرده
اختیار ویرمک اوله جقدرد.

برده غروپلرده شاگردلر مقیدارینک اصغرینسی معارف قومیسارلغی
تعیین ایتمه لیدر؛ بعضاً بش طلبه اولیور، اونٹ ایچون غروپ
آچمق اوله جقمی بو معلملر بللی اولمه لیدر.

شیخلینسکی آلا

بولداسلار! بوراده دارالمعلمینلر بر آدیم ایلری گیتمه یور؛ هله ده
علم دائره سندن چیمه یور تازه جریانلر گیرمه یور دینیلدی. بنجه
دارالمعلمینلر کوهنه ایله ده گیتمه یور، تازه ایله ده، چونکه گیده مه یور.
بر کره بو وقته قدر بزه تازه معلم ویریلمه میشدر. صوگره ایلدی
ویرلنلرده هله گلوب چاتمه میشدر. کوهنه لری یوز جورده درسه
مشغولدر. بونک ایچون اجتماعلر، تازه ادبیات مطالعنه معاملرده
وقت یوقدر. دارالمعلمینلر آنجاق معلملرک یوکی آزالدینی زمان
حقیقی حاله گله ییله جکندر.

برده مکتبلری زحمت اصوله یاناشدیرمیلدر دیبورلر. دوغری
آنجاق بولی اوگرنمک ایچون معارف قومیسارلغی بزه یاردیم

ايتىمەيدىر. بىر كىرە بىزدە زىھىت مەكتىبى آچىلمەيدىر؛ دىقە لىرايىلە بو خىصوصىدە طىرفىمىزدىن مەراجەت اولمىشىدىر، قازاقىدە بو مەكتىبى مەعارىف قومىسارىلىقى آچىمەيشىدىر. سوڭىرا مەراجەت ايدىدىك زىھىت مەكتىبىنى گورىمىك ايجون بىزدىن بىر ايكى آدم موسقوويه گوندىرىلمىك ايجون مەاونىت ايتىدىك بۇدە اولمادى.

مەكتىپلىرى تىصرفاتە ياناشىدىرىمەلى دىيورلىر. بونىڭچون دارالمەلىمىنلەرە مەعارىف قومىسارىلىقى آغرانوم وىرىمەيدىر. اون ايكى مانات مەاشلە دارالمەلىمىنلەرە تىمىن اولانان باغچوانلر ايلە ناصل مەكتىپلردە تىصرفات بولى آچىق اولاجىقدىر. قىزا آغرانومنى لىقىسە اوقومىقە چاغيردىقە اودە بارە ايتىدىيور. بىنچە بىزە تىكلىف ايدىلمىگىلە بىراىر واسطە لردە وىرىلمەيدىر.

حسبىن بىكلى (شماخى مەارىف دىبرى)

اىككىنچى درىجەلى مەكتىپلر بو ايل تامىن اولىمەچىقدىر دىنىلىدى. حالبو كە بىزە اىككىنچى درىجە ايجىن ىنە بىر مەلىم گوندىرىلمىشىدىر بۇدا كافى دىگىلدىر بىردە بىزدىن قازاغا گوندىرىلن طىلبىلر دارالمەلىمىن طىرفىدىن قايتارىلمىشىدىر؛ امتىحان ايلەمىشلىر بارامەمىشلىر دىيورلر. بىنچە حىكومەت مەكتىبى تىبىرن ائىدە شەادتامەسى اولان طىلبىبى حىكومەتك دىىگر مەكتىبى امتىحون ايتىمەيدىر. بىزە وىرىلن بىر بىزم طىلبىلرىمىز طىرفىدىن دولدىرىلمەيدىر.

بىردە بىزدە مەارىف شەبەلىرىنىڭ شتانى مەلىوم دىگىلىمى. بوقىسە شتاندە آنىچاق دورىت آدمىن عىبارت مامور وارمىدىر اوراسنى بىلمەيورم. يالىڭىز بو قدر دوشونورم و بىلييورم كە گوستىرىلن شتاندە مەارىف شەبەلىرىنى اداره ايلەمىك مەمكىن دىگىلدىر.

مەكتىپلرمىزدە كىيچىن يىل ياناجاق مىسئەلىندە اذىت چىكىدە. وقىتدە

تدار کته باقلمدیغی ایچون بوسنه ینه هله اورمان اداره سنه میشه و ویریلیمک ایچون امر یوقدر. گورینور که ینه یانا جاق مسئله سی لیچن سنه کی قاعده اوزره اوله جقدر. معارف قومیسارلیغی بنجه بر آن اول بو خصوصده تشبئاتده بولمه لیدر.

مدینه خانم (باکو دارالمعلماتی مدیره سی)

مصطفی قلی زاده یولداش دیدی که دارالمعلمینلر و دارالمعلماتلر کندیلر ایله یاخود کند تصرفاتیه علاقه دار اولمه لیدر. بو چوق طوغری بر سوزدر. مادام که بونلر کندلره معلم و معلمه چیقارمقله مکلفدر، او حالده دارالمعلمین طلبه و طالبه لرینگ کندیلر و کند تصرفاتیه علاقه لیمه سی لازم گلوب کیچن ییل بز دارالمعات طلبه لرله تنزه گندک، اوراده طوغرودن ده کندیلر و کند تصرفاتیه علاقه لندیک، آشنا اولمق خصوصنده بوبوک فائده نرمنز اولدی. بوقته قدر ظن ایدیلیردی که بویه شیلر وقت کیچرر، طلبه لری درسدن گری قوبار، اما بزم تجربه مزگوستردی که دفعه لرله درسدن بونک آرتیق فائده سی اولدی. اگر ینه اوبله تنزه لر یایمق ممکن اولسه بزم دارالمعات طوغریندن ده یولداش قوی بونک دیدیگی کی کندیلر ایله و کند تصرفاتیه گوزلیجه علاقه له نه یله جکدر. و بر یولداشک دیدیگی کی باکوده نه دارالمعلمینک و نه ده دارالمعلماتک کندیلره و کند تصرفاتیه علاقه لیمه سی ممکن اولمه به جقدر.

افندی زاده محمدیه (کنجه معارف مدیری)

یولداشلار، بزم کندلره معلم تعیینی خصوصنده بر انگلمزده بوراده در که بز معلملرک یاقشیلرینی سه جوب شهرده صاقلایورز، ضعیفلرینی، کندیلر و کند تصرفاتیه علاقه لیمه سی باجارمایانلری ده کندلره گوندربورز. ایشی بو جهت چوق خراب ایدبور. کندلره همیشه قونلی معلملری گوندرمکه باقمه لی بز.

بیرده کندلردن گلنلر دارالمعلمین و تہخیقوملرہ گیرمہ بی اقتدار
چہتدن باچارما یورلر دینلدی.

بنجہ بونک بیر چارہ سی و اردر؛ اودہ لیلی دائرہ مکتبلری
آچمقدر؛ و بو تپدہ مکتبلردن چقانلر البتہ امتحان ایلہ، اقتدارلہ
او مکتبلرہ گیرمہ بی باچارارلر.

بیردہ یولداشلار، ییزیم معلملرہ ایلہ والدین آراسندہ علاقہ
یوقدر؛ بودہ ابونک مکتبلرہ لاقید باقنا سینی متحی اولیور.
عائلہ لری مکتبلرہ ایصیندیرمہ مز لازمدر. بودہ والدین شورالری
اہمیت ویرمکلہ اولہ جقدر.

بورادہ دینلدی کہ دارالمعلمینلرہ آگرانوم ویریلہ ایدر. بنجہ
بوگا لزوم یوقدر؛ ہر دارالمعلمین اولان یردہ تہخیقومدہ واردر؛
اورانک آغرونومندن استفادہ ایدیلہ ییلور. بنجہ دارالمعلمینلرک
تہخیقوملرک، و ابکینجی درجہ لی مکتبلرک صیقی علاقہ لری
لازمدر.

موسایوف (قوبا معارف شعبہ سی مدیری)

یولداشلار، بورادہ زحمت مکتبی، حقیندہ بیر نیچہ یولداش
سوز دینشدی. بو تازہ بیر مسئلہ دگلدر. دہا چوق زمان
اوللر ییز بونک لبقسیہ لرینی دیکلہ دک و بینمزہ بیر ایدہ آل
اولرقا قویدق. ییزجہ یندہ او بیر اید آل حالندہ اولہ جقدر.
مکتبلرک دخمہ لردن عبارت اولدیغی و ہر یریندہ تاختا پارچہ لری
قوبولدیغی بیر زماندا ییزیم ابلک وظیفہ مز مکتب بنالری و مکتب
اشیالرینی نظمہ قویماق. آز چوق اوقوتماق ایچون کتابلر حاضرلامق
لازمدر. ہلہ او ایدہ آلی تطبیق ایتمکہ چوق زمان ایستہر. بیر
پارچہ معلملرہ می حاضرلا سق او تدریس حالندہ ییزیم ایچون
بو بوک آدیمدر.

بۇرادە مەعارف شەبەلىرى دىئىلۇر، ۋ اوزىنەدە بىر چوق وظيفەلەر تودىيە اولتۇر؛ اوزىندەزدە بىر چوق شىئار اومولپور، بىنچە مەعارف شەبەلىرى بوقدر؛ اونىڭ مستقىل بىر ھىئىتى موجود دىكلەر. نە واردەر؟ اسپالقوملارنىڭ، اونلارنىڭ كاتىبلارنىڭ، نە بىلىم قۇربەلرلەرنىڭ اوفروكلەلە اوجماغە دائىما مەجبۇر مامور واردەر. بولداشلار بو جورە مامورلاردىن سىز نە اومپورسكىز؟ مەعارف مەدىرلىكلەرىندە نە قدر تشكىلاتلار بو جورە گىدىيورسە بىر شىئى اومماق طوغرى دىكلەر.

كىچىك تصرفات مسئلەسىنە. تصرفات مسئلەسىندە كىندىچىيە يافلاشماق لازىمدر؛ يەداغۇزى طرفى دورسون مەلىمىڭ ھەر حالدە كىندىلى ايلە علاقەسى لازىمدر؛ بىزىم مەلىملەرمىزدە او مەھارت بوقدر. بىزىلپورزىكە كىندىلەر اوللارنى بوش وقتلارنى مەلىمىڭ ياتىدە صحبت ايلە كىچىرىوردىلەر. اگر كىندىلى مەلىم ايلە علاقەلىمەيورسە يە سەبب مەلىمىڭ غەلىمسىزلىكىدر. قالدى كە تصرفات مسئلەسىندە كىندىلدىن اتقادە ايتىمىڭ لازىمدر. مەلىم اوندىن او گىرەنوب چوق ياقشى مەكتىپى ياتىدە تطىيقات بىرلەرى آچە بىلەجىكدر. آنىچاق اوزى ۋ طلبەلەرى ايشلەتمىڭ لازىمدر. بىزىم مەلىملەرمىز مەكتىپلەرە وىربان بىرلەردىن تطىيقات استفادەسى دىكل، استىمار قاعدەسى او گىرەنىور ۋ اوشاقلاىرە او گىرەنىور كورونىور كە بونىدەدە نقصانمىز واردەر. بۇدە آبرىجە، اثبات ايدىيور كە بىزدە ھلە مەكتىپ تشكىلى، مەلىم تشكىلى لازىمدر، تربىە مسئلەسى صوگىرەكلەجىكدر.

مەھمود زادە غەلىمى اكىر. (نوخامەارف شەبەسى مەدىرى)

خلىفە زادە مەكتىپلارنىڭ بىرلى مەصارفە كىچىمەسى حقىندە سۇيەلىدى اونىڭ تەكلىفى بىض ياكلىش فەكلەرلەر وىرە بىلور بىز اوبىزد ايلە

چوق علاقه‌ده‌یز و ییلورز که مکتبلر یرلی وارداتله اداره اولسه لر باغلاناچقلردر.

نارقومپروس اگر مکتبلری صاقلامق ایسته‌یورسه، یرلی مصارفه اصلا راضی اولما‌میلدر.

اجرائیه قومیت‌سنده بن اوزوم اولیورم. اونلر همیشه انضباط سوگره معارف دیسکه مجبوردرلر. هر نه تدبیر اولسه‌ده یا یلمه‌لی مکتب ویرکیسی قوبمه‌لی. یا خود اوزکه واسطه‌می تا‌پمالی، هر حالده مکتبلری محلی وارداته ویرمه‌میلدر. یوقسه مکتبلرک اللی فاضی قاپانه‌چقدر.

موسی‌یف بولداش سویله‌دیگی کیسی معارف شعبه‌لرینک وضعیتی اجرائیه قومیت‌لری نزدنده آغیردر. بنجه اونلر اجرائیه قومیت‌سی خارجنده معارف قومیسارلفنیگ یر موکلی شکله‌گیرمیلدر.

بوراده کند تصرفاته تمایل مسئله‌سی موقع مذاکره‌یه قوبولدی. تمایل مسئله‌سی قطعی صورتده کیچمه‌لی‌در. حتی کندلرده تصرفات مکتبلری آچماغه باقمه‌لیدر. طوغریدر بونلر آچیلدقدہ بوده آیربجه مسئله شکله‌گیره‌چکدر. تربیه اجتماعی‌یه‌می، یوقسه عالی صنایع اداره‌سنه‌می کیچسون دیه بحثلر اولاچقدر. یولداشلار قانمیرام بو ایکی شعبه نه‌جور آیریلمشدر؟ بیرده باقیورسک تربیه اجتماعیه شعبه‌سنده وسائط تدریسیه وار، قایینت وار. فعله فاکولته‌سنه ایسته‌یورسک. عالی صنایع اداره‌سنک دگل دیور. ته‌خنیقومه یر شتی ویرلمه‌یور. چونکه تربیه اجتماعیه راضی اولمه‌یور. بو ایشلرده یر نهایت ویرمیلدر.

یگی مه‌تودلر ایله ویگی ایده‌آلرله علاقه‌دار اوله‌رق دارالمعلمین پروگراملرنی دگیشدیرمک لازمدر. اداره‌نک پروگرامنه طبابت

اطفال حفظ الصحه (гигиена) درساری علاوه ایدیلمه ایدر. کند
تصرفاتی درساری و هنکذا.

یرده معلملر بو وقته قدر معاشمز آرندی دییه گوزله یوردیار
مکر که بو زوالیلر داها یگرمی بش مناتندن یوقاری معاش
آلمسنه حقاری یوقمیش. بونه جور ایشدر. ییز آرتیق معاشی
گوزلرکن (۳۰) دن یوقاری یگرمی بش دن آشانی آیلق
اولمیه جقدر دییه امر آلیورز.

مصطفی قلی زاده

یولداشلار!

مذاکره لر حقینده فکرلر سوبله دیم. فکرت یولداش سؤالنده
زحمت مکتبلی حقنده نه جور دافلاتده بیر شی سوبلنمه دن دیور.
زحمت مکتبلی حقنده مذاکره ده بولنق یرده بو سنه بیر نیچه
زحمت مکتبی آچماق ییزیم اساسی مسئله ارمز دندر. بو سنه بیر
نیچه یرده زحمت مکتبی آچه جئز. و گله جکده ده گیتد کجه
زحمت مکتبی دائره سنی گنله ته جکز. آنجاق خلیفه زاده نلک دیدیک
وجهله شیمدیک حالده مکتبلی و ایکنجی درجه مکتبلی
صنعت مکتبی حاله کتوره مکه اقتداره ز یوقدر. و ییردن ییره
ده گیشد برسه ک اوقرانیدا اولدینی کیبی بیر طرفدن موجود
مکتبلر مز قاپاناجاق و او ییری طرفدن ده صنعت مکتبلر مز اولمیه جقدر.
صنعت مکتبلی آچماق ایچون معلم قومه ز اولمدقن باشقه تصرفات
قومه مزده یوقدر؛ مثلا آرتیل و فابریقا کیبی (قضالرده) مصنوعات
مؤسسهر مزده ییز هله لکده مکتبلر مزده آز چوق تازه جریانلر
ویرمک فکر نده یز. زمان ایله اولنری ده یابه جئز صنعت مکتبلرینی
آرتیرماق بوسنه کی بلانمزده واردر. بیر ایکی یرده صنعت
مکتبی و ایکی یرده دارالمعلمین آچماق ایسته یورز.

بولداشلاردان موسایوف دیدی که هله مکتبلرده تازه جریان ایده آلدی؛ گویا که ییز هله هیچ تازه جریان آدی چکه ملیزه، بو طوغری دکلدر. بولداش آرسون دیدی که تورک معلمارنده تصرفاتی او گرنمکه چوق میل واردی. بنده علاوه دیورم که معلمارمزه تازه جریانلری او گرنمکه فوق العاده میل و استعداد واردی. بیر نیچه اویزدده ییزیم تفتیشمیز بونی اثبات ایله دی. هر حالده ییزده تازه جریان چوق تیز حیاته کیچریله ییله جکدر. ذاتا کیچریلمزسه ییز بوسنه پاره خارجلایه ییامه یه جکز. او حالده ییز بنالری نیچون تیکپورز. قورصلری نیچون آچپورز قونفرانسلی نه ایچون چاغربورز. بونلردن چیقان فائده لر بوگون آشکاردر. بو سیه زدرلی، قونفرانسلی مرکزین باشقه ناحیه لرده دوزلتمکه طرفدارز آنجاق بو کبی واسطه لرله ییز یگی جریانلره بول آچه جفز. بناء علیه یگی جریانلرایچین چالشمق لازم دکل دیمک طوغری دکلدر.

موجود مکتبلرمزه زحمت اوصولی تطبیق ایدیله ییله جکدر؛ بز بوتون مه تودلر تطبیق اولونسون دیمه یورز. ممکن اولدینی قدر. ممکن اولدقجه تطبیق ایدیلمه ایدر دیورز. بوده ظن ایدر سه لازمدر و اوزی ده آیش ده کلدی.

بورادا معارف شعبه لری آپاراتلرندن دانیشیلدی. شتاتلرک آزلنی معارف قومیسارلنی ده نظره آلمیشدر آنجاق سبالقو ملردن آبریلحق مسئله سی طوغری دکلدر. مملکتک بزم تابع اولدیغیمیز آیری دائره لری ده واردی. او بر طرفدن اجراییه قومینه لرله اویوشماق ده چتین دکلدر. یالکیز یولنی تابان مدیرلر لازمدر؛ سز معارف مدیرلرنیک مستقل اولمه سنه طرفدارسکیز بز ایسه ک اوزه زلگده اونلار ایله علاقه لشمه سنه طرفدارز. بو وقته قدر مرکزین کیدن مفتشله،

انستروكتورلر و سائر مامورلارمىز يالگىز معارف شعبه لارى و مکتبلار
ایله علاقه لئوردیلر. اما بوییل بز اجرائیه قومیتلر بله ده اجلاس
یاهرق قاتاقلارا کیره رک ایش کوردک. چوق یاقشی تیجه لر ویردی.
امین بکلی قورسلر حقنده دانیشر کن په داغوزی قورسلرندن
فائده یوقدر، قورسلر اجتماعی دائره ده آچیلمه لیدر دیدی. بریسی ده
دیمشدی که قورسلر ده بر آی حساب، بر آی تور کچه . . .
بو قاعده ایله درس لر کیمه لیدر . . . البته امین بکلی نك تکلیفی ده بونا
اوقشایور.

قورسلردن فائده یوقدر سوزی طوغری دکدر فائده واردر،
اولمیشدر؛ بونی ده قورص مدیرلر نك داقلا نلری اثبات ایتدی.
بزم ده تفتیش مزده بو فائده آشکارجه اوزینی گوستردی. اما بوننگله
برابر نقصانمز یوقدر دیمه یورز. واردر؛ بویله مشورتلر ایله دوزلته جکزر.
بر یولداش ده دیدی که قورصك پروگراملرنده هر ایل عینی لك واردر.
بوده طوغرو دکدر. هیچ بروقده بزم ییلدیر کی پروگرام مزله
بویلیکی پروگراممز بر دکدر. بوییل آرتان درس لری نظره
آلماسق ییله اسکى درس لرد ده عینی لك یوقدر، هر ایل بز قورصك
پروگرامی حجمی بویوتیورز، ایلریده قورصی آرتیق تازه چیغیرلرک
اوکرتیله جک یری حالته کله جک و هر درجه تحصیل لی معام ایچون
دوامی ایجاب ایدم جکدر.

ایکنجی درجلی مکتبه اهمیت ویرمه خصوصنده اعتراض واقع
اولدی بز اهمیت ویرمه یورز دینیلدی. خایر بویله دکدر، بز
اهمیت ویر یورز، ویرم جکز، آنجاق یوقاریده ده دیدم ممکن
اولدقجه ویرم جکز البته بز اهمیتجه بیرنجی صیره ده دارلمعلمینلری
و تحقیق و ملری طویوتیورز، هله طوته جفز، مملکت مز معارف دن طوبونجه یه
قدر بویولی تعقیب ایله مزم لازم کله جکدر.

خلفه زاده معلمه شهادتنامه و بریلهمسی حقنده دانیشدی. بز شهادتنامه اهمیت و برمه یورز بز تازه لکدن خبردارلغه، چالیشقانلغه، علمه قیمت و بریورز. برده کوهنه معلم و تازه معلم سوزندن اور کمه بگزر، بز کوهنه معلم یاشی (۴۰). چاتانه دیمه یورز. تازه علمله میل ایتمه یه نه چالیشمایانا دیورز.

بوراده برده مکتب اداره لرینه یعنی تربیه اجتماعیه شعبه سیله عالی صنایع شعبه لرینک آبریلهملری حقنده دانیشیلدی، بوده هله لکده آبری اولهمسی لازمدر؛ بز مکتبلارمزی صنعت مکتبی حالتیه کتورد کدن سوگره بو شعبه لرده برلشه جکدر.

دارالمعلمین پروگراملری خصوصنده بر یولداش دیمشدی که زمانیه او یغون برد کیشیکلک لازمدر بلی بزده بونا طرفدارز. بویایله جقدر؛ حتی ایمدیکی اجلا لارک برنده بو مسئله ایچون بر قومیسون سه جیلهمه لیدر.

برده معاش مسئله سنده محمود زاده یولداش تزه بر امرنامه سوبله دی؛ بو امرنامه کوره (۳۵ - ۳۰) دائره سنده معلملر معاش آله ییله جکلرمش؛ او امرنامه محو اولمیشدر، کورجستانه کوره یاپیلیمیش ایدی. بزده هله لکده اسکی تصرفه اصولی اوزره کیده جکدر یای قولونیه لری تشکیله بزده طرفدارز، آنجاق مملکت مزده بونی یایماق اولدقجه چیندر، بوبله ده قولونیه لر عمله کتورمک ایچون قومیسارلغمزک مالیه قومسی نامساعددر؛ طوپراق قومیسارلغی و سائر قومیسارلقلر دده بویله برتشت اولمه میشر، اولمه یور که بزم مکتبلارمزه او قولونیه لردن استفاده ایله سینلر.

علی اکبر یولداش مکتب نالوغلری حقنده تکلیفده بولندی. نالوغ مسئله سی کوریلدیکی قدر قولای برشی دکدر. بوده بر جوق مذاکره لردن کیچمک مجبوریتده در. سوگره بزده واحد ویرکی

شەئارىدە باردى؛ بۇنىڭ ئىچىن ئوقۇردى قايىل تەطىيىق و قبول بىر شى دىكىلىرى.

بىردە بىر سىزە تەمىلە سىز قىتائىد ئىدىگىز كە مەكتەپلىرى بىرلى و اردانا كىچە جىكىرى دىمەدىك ھىر ائتمالە قارشى اھالى بى يىاوش يىاوش ئىسىندىرىگىز دىدىك. اكر زاقاققاسىيە قومىسارلىقى مەكتەپ مەصارفىتىنى قبول ئىتمەسە كەنە ئايرى بىر يول تاپمەلى بىز، غرض بىر ئىش ياپوبدە كەندىلىرى ئاللىشىنچە يە قدر مەكتەپلىرى دولت و ارداتىلە صاقلاملى بىز. مابوسلىق لازىم دىكىلىرى. مەملىكەتتە اولاي بوشوق و ھوس مەعارفى ھىر كۈن ئايرىلەتەجىك. ئامىن اولمىدىركە ئازىربايجان مەعارفى بىو كەسلە جىكىرى.

صەدر - بولدى ئىشلار، قىرار ئىچىن قومىسىيون سەجىلمەلىدىرى. قىرار جىقارمىق ئىچىن ئاشاغىدە كىي آدملىرىدىن عىبارت قومىسىيون سەجىلىورى: (تەرىيە ئىجتىمائىيە نەمەندەسى) بىردى زادە جىدىرى.

ئافەندى زادە ئىشمان

موسا زادە ھىسەن

قارىجىلاروف

خەلىفە زادە مەھمەد ئالى

قومىسىيون تەرىقىدىن ئاشاغىدا كۈستىرىلىن قىرارى مادەلىرى ئىجلاس ئومۇمى تەرىقىدىن قبول اولتورى.

تەئەس و قىرارلىرى.

بۇ ۱۹۲۴ - تەدرىس سەنەنىڭ ئىككىنچى قىسمى مەكتەپلىرىنىڭ مادى جەھەتتىن ئامىن اولدىغىدىن مەعارف قومىسارلىقى بۇ تەدبىرلىرى ئىلگىرى و ئىلگىرى سەييار:

۱ - مەكتەپ ئىدارىسىنى تەمىن ئىشلىرى؛ يېڭى مەكتەپ ئىدارىسى ياپمىق

و مکتب لوازمی حاضر لاق ایچون قومیسارلر شوراسی واسطه سیله بارا تدارك ایلمك و برنجی درجه مکتبلرک محلی وارداته کچیریلمه سنه هیچ بر وجهله امکان وبرمه مک.

۲ - حال حاضرده آذربایجانده موجود مکتب بنالرندن آنجا ق دورته بری ایشه یارایاجق بر حالده اولوب متباقیسی خراب بر وضعیتده اولدیغندن قومیسارلر شوراسی قارشیمزده کی تدریس سنه سنده، داش، کبره چ، قوم کبی انشا آت لوازماتی برلی اهالی طرفندن تدارك ایدیلمك شرطیله، یوزه قدر مکتب بناسی تیگمکه قرار ویرمش. بونك ایچینده محللرده کی مسئول معارف ایشچیلری مذکور لوازمی تدارك ایتمك و کندی اهلیسنك کندی تشبیلریله یگی مکتب بنالری تیگمك خصوصنده برلی اهالی بی جلب ایتمکه دعوت اولونور.

۳ - مکتبلرک موویله چیتدن تامین ایدیلمه سنه یاردیم اولمق اوزره معارف قومیسارلغی طرفندن، قضالره کوندریلمك ایچین، صیرا و لوحلر یابدیریلیر. بونگله برابر سائر موویله قسمی مرکزی اجرائیه قومیه سیله محلی حکومتلره حواله ایدیلملیدر.

۴ - معارف قومیسارلغی نو تدریس سنه سنده اورتا مکتبلر ایله دارالمعلمینلر آراسنده اون بیه قدر فیزیک و کیمیا قاینه لری پایلیاجاق. بوندن باشقا برنجی و ایکنجی درجه مکتبلریده و سائط عینه و قاینلرله تدریجاً تجهیز ایتمکی لازم یلیر.

۵ - بو سنه برنجی درجه مکتبلر ایچین یالکز یوزه قدر بنا تیگمکه اکتفا ایده رک مکتبلری دها زیاده آرتیرمقدن امتناع ایدیلیلر. فقط بونك مقابلنده برنجی درجه مکتبلرک داخلنه یعنی تدریسات و اصولی جهلرینه دها زیاده اهمیت ویریلملیدر.

اونلرک مادی حاللرینک تامینی معارف قومیسارلری قارشیسنده دوران
اڭ لزوملی مسئلهلردر.

۱۳ - معلملری مادی جہتدن تامین مقصدیلہ معارف قومیسارلری
معاشرک آرتریلماسنه چالیشمالیدر.

۲ نجی مادهیه علاوه: اہالی طرفندن مکتب پلاتہ اویغون
اولہرق یاییلمیش و اتمام ایدیلدیکی حالده یرلرک اقتداری فوقندہ
اولان مکتب بنالرینک تاملانمہسی ایچون لازم کلہن و وعد اولان
لوازمات تیزلکلہ اوزلرینہ وبریلہلیدر.

۷ نجی مادهیه علاوه: باش تریہ اجتماعیہ شعبہسی؛ معلملرک
امتحان ایلہ یرلردہ وثیقہ آلمہلریچون بر واسطہ آراملیدر.

۲ نجی مادهیه علاوه: بعض یرلردہ وقوع بولدیغی و جہلہ یرلی
حکومتک مرکزی اجرایئہ قومیتہسی طرفندن تعیین اولان معین
شتاتی دکیشدیرمہسنہ امکان وبریلہملیدر.

III

مضبوطہ یہ علاوه - ۲

عالی سیاسی معارف دائرہسینک ۱۹۲۳ - ۲۴ سنہ فعالیتی حقندہ
(مروضہ)

۲۳ - ۲۴ نجی سندہ عالی سیاسی معارف دائرہسینک ایشلری
ذیلده کی ساحده اولمشدر.

I - عالی سیاسی معارف دائرہسی کندی سیاسی معارف ایشلرینی
آذربایجان قومونیسٹ فرقهسینک مرکزی قومیتہ تبلیغات شعبہسی
قادینلار شعبہسی، همکارلار اتفاقک مدنی معارف قومسیونی.
جوانلار اتفاقک مرکزی قومیتہسی. آذربایجان عسکری فرقهسینک

سىياسى شەبەسى، «ستەپىن» نامىنە ئىسكىرى فرەنىڭ سىياسى شەبەسى، دوتما (فلوت) سىياسى شەبەسى و باشقە بوتون مدنى معارف قومسبونلارى ايله صيقى رابطهده اولاراق دوام ايتدېرمېشدر.

بايلىمش ايشلرى قيد ائتمەزدهن اول عالي سىياسى معارف دائرەسى كندى سىياسى معارف ايشلرىنى جەمهوريت دائرەسىندە نە كىيى شرايط داخلندە آباردىقنى مختصرده اولسا كوسترمەكى لازم بلكەدە واجب يېليور.

آذربايجان اجتماعى شورا جەمهورىتى عالي سىياسى معارف دائرەسى ۲۳ - نچى سەسى فيورال آيندان تاسس ائتمەسەنە باقمىاراق (يىرنچى دورەدەن صوگرا) بىر طاقم اويزەقئبو (آفاقى) شرايطە استقادا كندى فعاليتى ۲۳ نچى سەنىڭ نپايتدەن - يەنى دىقابر آيندان باشلاماغا موفق اولمشدر.

تشكىلات دورەسىنى باشادىقە - ان صوگرا حكومتدەن بىر مقدار مبلغ آلاماغا موفق اولاراق. بو مبلغ ساپەسىندە كندى ايشنى نشر ائتمەكە باشلامېشدر.

اىلك اهمىيتى، عالي سىياسى معارف دائرەسى. سواد سىزلىقى تسوبە ايچىن تسوبە منطقەلرى تشكىلنە ويرمېشدر. تاسقىر اولسونكە بورادە بويوك مشكلاتلرە تصادف ايدىلەشدر. بو مشكلاتلرەدا - بىر طرفدەن سوادسىز اھالىنىڭ سىياھى و احصائەسى بولونماماسى، دىكر طرفدەن مەركىزى فرە قومىتەنىڭ تېلىقاب شەبەسى، همكارلار اتقاقلارنىڭ مدنى معارف قومسبونى ايله اولان رابطه سىزلىكلردەن عبارت ايدى.

معافىە صرف ايدىلن ئەنەرژى ساپەسىندە بومشكلات و مانئىلر رفع ايدىلمش و ايشتە محاسبە دورىندە اىستەرسە سواد سىزلىقى تسوبە ساحەسىندە و اىستەرسە مدنى معارف ايشلرىندە آز چوق موفقيت الدە ايتىش اولدىغىمىز كوز اوگىندە دورىيور.

سوادسیزلفی تسویه ایشلری.

یوقاریدا گؤسترديکمز او پرقینو شرایطلری نظره آلاق
۱۹۲۳ - ۲۴نجی سنه تدریس سنه سی پلانی موجبجه آذربایجان
اجتماعی شورا جمهوریتده ۵۰۰ مکتب آچیلاراق، ۱۵۰۰۰ ییک
سوادسیز اهالی بو مکتبلره جلب ایدیلمله لی ایدی، محاسبه سنه سی
نهایتده بو ایش تماميله، یعنی ۱۰۰٪ تیریلمش اولدی.

۱۹۲۳ - ۲۴ تدریس سنه سینده سوادسیزلفی تسویه ایچین ۷۶۹
الفا و ۱۴۰ آز سوادلیلر غروپلاری تشکیل ایدیلمش ایدیکه
بونلاردا ۲۱۴۸۰ نفر اوقوماقدا ایدی. بونلاردان ۴۱۶۳ نفر
آذربایجان کنج قومونیسترلر اتفاقی عضوی. ۸۲۲۴ نفر همکارلار
اتفاقی عضوی، ۱۹۶۰ نفر آذربایجان قومونیسست فرقه سی عضوی. و
نامزدلری قالانلاری ایسه میلیس - عسکرلر، مزدور ایشچیلر و زحمت
کش اهالی ایدی،

ملیتجه تور کلر ۱۷۰۰۸، روسلار ۲۶۷۳، ارمنلر ۱۹۴۳ باشقا
ملتلر ۳۵۰ نفر اولمشدر. بو عمومی الفبا و عالی غروب مقدارینده
مکتبی بره نلر ۱۲،۵۵۲ نفر اولمشدر که بونلاردان قادیلار ۱۲۸۷،
آذربایجان قومونیسست فرقه سی عضوی ۱۵۵۰، کنج قومونیسست
اتفاقی - ۲۲۲۲، همکارلار اتفاقلاری عضولری ۷۸۸۷ نفر اولمشدر.
عمومیت اعتباريله سوادسزلق و آز سوادلق ۵۵٪ ی تسویه
ایدیلمشدر. یوقاریده کؤستریلن لردن علاوه - آغداش کوردستان
سالیان، قزالری، مختاریتی داغلق قاراباغ ایالتی، دوتما، آذربایجان
عسکری فرقه سی و دیر یول خادملری اتفاقندن اطرافلی
معلومات الده ایديله مەمیشدر.

بو قزالرده و بو مؤسسelerde سوادسیزلفی تسویه ایشلرینک

کافی درجه ده آباریلش اولدیغنی نظره آلاجاقلور ساق - بوقضالرده و مؤسسه لرده ۳۰۰۰ نفریک سوادسیزلی تسویه ایدیلدیکنی کورمک اولورق که بو حسایله بوتون جمهوریت داخلنده ۱۵۰۰۰ اهلینک یمنی تمین ایدیلن پلانک ۷۰٪ ی سوادسیزلی تسویه ایدیلش اولدیقی میدان چیقمش اولویور .

اصول و تعلیمات - اصول و تعلیمات شعبه سی اعتبارله سوادسیزلی قسمی تسویه ایشلری قناییر وضعیت داخلنده بولنوردی .

اصول و تعلیمات واسطه لرینک (کتاب، رهبر و ساپره) هیچ بولونما سی، خصوصیه تورکجه، دیکر جهتدن و بویه کتاب و تعلیماتلاری طبع ایتدیره یله جک پارانک بوقلغی ایشک کیدیشنی اولدیقجا مشکل بیر شرایط آلتیندا بیراقیوردی .

بوقدرجه سنه لزوملی ادبیات و وسائطک اوجمله دهن تدریس و علی العمد مه تود مسئله لرینه عائد کتابلارک بوقلغنی و قومشو جمهورینلرده عالی سیاسی معارف ایشلرینک خط حرکتیه آشنا اولماق لزومیتنی نظره آلاق روسیه و له نینقراد عالی سیاسی معارف و مکتبدهن خارج معارف مؤسسه لرینک بوتون نشریاتی الده ایدیلمشدر .

رابطه - عالی سیاسی معارف اداره سینک شتاتیندا خصوصی تعلیماتجیلاریک بولونما دیغنا باقمیارقاق ، ۱۹۲۳ - ۲۴ نجی تدریس سندسینده معارف قومیسارلی تشکیلاتلاری واسطه سیله بیر چوق قورصلار و مدنی معارف اداره لری تفتیش ایدیلمه سی میسر اولمشدر . بیرده بعض یشلرده مه تود و تعلیمات سجه سی نقطه نظریندهن مشاوره لر دعوت ایدیلمشدر، تحریری رابطه ایسه هر طرفده منتظم آباریلمشدر . وقتلی وقتینده هر قضایه لازمی تعلیماتلار، تعلیماتلار و سوادسیزلی تسویه مرکزی قومیه سینک نظامنامه سی و

قضا عالی سیاسی معارف ایشلرینده قومبایا آبارماق لایحه لری کوندریلمشدر.
قضالردن بیر طاقم احصائیه معلوماتلارینی و محاسبه لری آلماق
ایشی اولدیقجا فنا بر وضعیت داخلنده کیتمشدر. یالکز بیر
تعلیمی قاج کره تکرار ایتدیکنده صوگرا بعض معلوماتلاری
آلماق ممکن اولمشدر.

عالی سیاسی معارف ایشنی حقیقتاً منتظم بیر شکله سالماق آرزوسیه بوتون همکارلار، فرقه و باشقا ادارهلریک مدنی معارف قومیتلری ایله صیقی رابطهیه کیریشمش و بویلهده قومشو دولتریک سیاسی معارف ادارهلری ایله صیقی رابطه دوزلتمهک اونلارلا کتاب، ادبیات و استخبار معروضه‌لری مبادلہ‌سنه باشلامش.

روسیه عالی سیاسی معارف ایشلریله آشنا اولماق و بونلاریک بو فعالیتلرله استفاد ایتمک مقصدیله ۳- نجی عموم روسیه تسویه جیلری قورولتانه نمانده کوندرمشز.

تبلیغات و قلوب ایشلری.

دولتی، تائینات صبراسیندان چیقازیلدیغی ایچین قلوب ایشلری بیر قدر فنا حالدا بولینورلار. حال حاضرده بوتون ایشجی - اکینجی، قادیلار، قزیل عسکر، کنج قومونیسترلر و همکارلار قلوبلارنڭ عددی ۱۱۰ دانهدر که بونلارداندا قادیلار قلوبی ۲۲، کنج قومونیسترلر ۵، باشقا ملترلر ۲، ایشجی - اکینجی قلوبی ۷۰ قالانلاری ایسه، عسکری سیاسی اداره لرینه، دوتمايه (فلوت) و قزیل عسکره متعلقدر.

هئج بیر مبلغ اولمادیقا باقمیاراتی بو کونه قدر قلوب ایشلری
 ساحه سینده بعض ایشلر کورولمشدر. بوتون قلوبلار صحنه سینک
 تعمیری ایچین ۳۳۳۳ آرشین بهز بیر اقلمش، آرا صیرا بعض

قلوبلارا پارالار ویریلمش و بهضیلرینه تیاترو ادبیاتی کییی اوفاق شیشلر بیر اقیلمشدر.

بوتون قضالره لازمی تعلیماتلار، بلانقلار طبع ایدیلهره کوندریلمش. قلوب ایشلری حقنده آتیده کی کتابلار نشر ایدیلمشدر.

۱. قلوب ایشلری.

۲. قلوب ایشجیلری ایچین ۳۰۰ سوال.

۳. کندی لوتوسی [lotto]

موسقوادن آلمش قاتالوق (اسامی مکتب دقتری) و قولبا - قرائتخانه سنه لازم اشیا سیاهی سی موجبجه بیر فوند - (مبلغ) قومسیونی تشکیلاتک لایحه سی ترتیب ایدیلمشدر. قومسیونک مقصدی قضا سیاسی معارف اداره لرینه مادی معاوتنده بولونماق و آذربایجاندا بولونان - قولبا - قرائتخانه لره لازمی اشایی بولماق ایدی. قومسیونه آتیده کی اداره و مؤسسه لریک نماینده لری داخل اولوردی، آذربایجان قوممونیست فرقه سی، آذربایجان متحد استهلاک اتفاقلاری (آز سایوز) باکو ایشجی استهلاک اتفاقلاری (باکسایوز) عدلیه قومیسارلنی، صحیه قومیسارلنی. داخلیه قومیسارخی آذربایجان همکارلار اتفاقلاری شوراسی. خلق تصرفات شوراسی و سائره. آذربایجان قوممونیست فرقه سنک ۵ - نجی قورولتای قراردادینا مطابق تورک قادینلاری آراسیندا مدنی معارف ایشلرینی یوکسلتمک و تورک قادینلارینی شورا قورولوشینا جلب ایتمک مقصدیه اوچ منطقه ده یعنی قوبا، نوخا، و کتجه ده، «علی بایراموف نامنه قلوبه» مشابه اوچ قلوب تشکیل ایتمک عالی سیاسی معارف اداره سینه تکلیف ایدیلمشدی. بو قلوبلاریک آچیلماسی ایچین لایحه و سمه تا ترتیب ایدیلمش و خلق قومیسارلار شوراسی و آذربایجان قوممونیست فرقه سی مرکزی قومیته سی طرفلریندن تصدیق ایدیلهرک، تعمیری

ایچین شیمدیلیک ایلک دفعه اولاراق ۹۰۰۰ منات بیر اقلیمش در. تبلیغات قسمی - آذربایجان قریمونست فرقه سی مرکزی قومیت سنک قادیلار شعبه سی نزدیکه تشکیل ایدیلیمش قلوبلاری لازمی اشیادهن تجهیز قومسیوننی آوغوست آیدان اعتبارا ایشه باشلامیشدر. عین زماندا عالی سیاسی معارف دائره سی، طرفیندهن بوتون آذربایجان قضا لرینده او قونماق ایچین سیاسی، طبیعی، اجتماعی و کند تصرفاتی مسئله لرینه دائر بیر صیرا لقسیا موضوعلرینک لایحه سی ترتیب ایدیلیمشدر.

بولقسیالاری آپارماق ایچین آذربایجان همکارلار اتفاقلاری شوراسی مدنی معارف قومسیوننک ائقتورلاری ایشه جلب ایدیله جکدرلر که بو خصرصدا همان ائقتورلار ایله حال حاضرده دانیق آپارلیور. تبلیغات و پروپاگاندا ساحه سینده پاپلان ایشلر بوتون قضا سیاسی معارف اداره لرینه بیر یغین تعمیم نامه لر کوندریلمش و مطبوعات واسطه سیله هر هانکی بیر انقلابی و عکس دینی و باشقا بو کییی بایراملاردا جدی صورتده اشتراک ایدیلیمشدر. محاسبه زمانینه قدر تبلیغات نیم شعبه سی آتیده کیلری نشر ایتمه موفق اولمشدر. تبلیغات مضمونلی ورقه لر (کوچوک کتابچالار) ۵۰۰۰ نسخه تبلیغات سجه سنه حوی لوحه و شعارلار - ۶۰۰۰۰ نسخه (۱۰ درلو) انقلاب سجه لی بیره چوق کتابلار الده ایدیلیمش و بونلاردان بعضیلری تور کجه طبع ایدیلیمک ایچین شیمدیلیک ترجمه ایدیلیورلر.

اون قسمدهن عبارت له نینک بوتون اثرلری اخذ ایدیلهره ک بوتون قضا لر و مرکزی کتبخانه لر کوندریلمشدر. طبیعیات، سیاسیات، عکس دینی و اجتماعیات موضوعلرینه مخصوص، پایلاماق ایچین ۱۴ قسم کتابلار آلمشدر.

قولبا قرائتخانهلر - عالي سياسي معارف ايشلرينىڭ باشلىجالاريندان بىرى آذربايجاندا قولبا - كىتبخانهلرى كىنىش بر ساحده نشر ايتىمىك و بونلارى لازىمى و موافق ادبيات ايله تجهيز ايتىمىك مسئله سيدر. فقط مالىه بخرانىله مربوط اولدىقدان بو ساحده بىك آزايش ياپىلمىش در. هېسى ۷۳ قولبا - قرائتخانه مز واردركه بونلاردا آذربايجاندا چىقان غزىنه، مجموعه و ديرى قىيوى (خط حر كىت) لىرله تجهيز ايدىليورلر. قولبا - قرائتخانه لىرىڭ حاللارى غايت مشكل بىر شكىلده ده. بىر چوق يىرلرده قرائتخانه لىرىڭ رسمى مديرلىرى بىله يوقدر. بونلارىڭ اداره سى، بىر چوق مكتب ايشلىرى ايله بوكلنىش معلملىرىڭ عهده سىنه ئايشىلىش، حتى بعض يىرلر واردركه معلملر دىنه اوراده مديرلر يوقدر. اوقويچىلىرى جلب ايدىمىك واسطه لىرى الدىم ايدىمىك بارىمىز يوقدر. بىر چوق يىرلرده تطبيق ايدىلن و قولبا - قرائتخانه لىرى تجهيز ايدىمىن سيار - كىتبخانه بىزده هىچ يوقدر. روسيه ده قلوب و تبليغات ايشلىرى ايله آشنا اولماق قصدىله عموم روسيه قلوب ايشچىلىرى قورولتايىنا نماينده كوندىرىلمىش در.

كىتبخانه ايشلىرى .

آذربايجان مركزى اجرائيه قومىته سىنىڭ ۲۰ نچى سنه ۲ آورىل تاريخلى مدنى معارف اداره لىرىڭ حكومت تجهيز اتدن چىقاريلماسى امرى كىتبخانه ايشلىرىنه بو بوىك ضربه اورمىش در. تور كىچى كا فى قدر ادبياتىڭ (كىتابلار) بولونماماسى، بونلارى الدىم ايتىمىك ايچىن بارىمىز يوقلغى طولايىسىله كىتبخانه لىرىمىز بوگونه قدر دوام ايدىيور. بعض كىتبخانه لىرىسه بىك اسكى و لزومىز كىتابلارى كىندىلىرىنده محافظه ايدىيورلر. بوگى كوره قضا كىتبخانه لىرى كوندىمىن گونه

اعتبارلارینی غایب ایدمه‌دک نهایت قاپانماغا مجبور اولیورلار . عالی سیاسی معارف اداره‌سینک جدی تشبیرینه مبنی قضا کتبخانه‌لری ۲۴ نجی سنه‌نیک یانوارینه قدر دوام ایدمه‌گلمیش و بوندان سوگرا حتی بیر قدر یوکسلدیلمیشدر . ۲۴ سنه یانوارینک ۱ نده آلمیش معلوماته گوره بوتون کتبخانه‌لرده ۴۶۴،۳۸۹ جلد (توم) کتاب بولونمیشدر که ، بونلاردان یالگیز ۳۷،۳۶۱ جلد تورک دیلینده یازیلیمیش کتابلاردور .

حال حاضرده ییپ مرکزی حکومت کتبخانه‌سی، قضالرده ایسه هپی ۷۳ کتبخانه واردور .

قضاده کی کتبخانه‌لریک مصارفی عالی سیاسی معارف دائرة‌سینک عهده‌سینه باکو و رایونلاریندا کی کتبخانه‌لر ایسه باکو شوراسینک عهده‌سینه‌در . بوتون کتبخانه‌لره ۷۵،۸۹۴ جلد کتاب پایلانمیشدر که بونلاردان ۱۵۰،۱۴۹ جلد تورکجه اولموشدر .

بو سنه‌نیک آپریلنه قدر عموم آذربایجان سوسیالیست شورا جمهوریتی دائرة‌سینده اوقویوجیلریک مقداری ۵۴،۳۰۷ نفر اولموشدر . بونلاردان ۵۰،۳۴۳ نفر باکو و رایونلاریندا ، قالان ۳،۹۶۹ نفر ایسه قضالرده بولونیورلار .

دینی و عکس شورا سجه‌لی کتابلار بوتون کتبخانه‌لرده‌ن چیقاریلمیش . بو ایش بو گونه قدر دوام ایدیور .

داغستان جمهوریتینده ایکی کتبخانه آچیلما‌سینه تشبث ایدیلمیشدر . ممکن اولدوغی قدر نمونه کتبخانه‌لری آچیلماق منطقه‌لر قید ایدیلمیشدر .

بوتون قضالره ورق‌لر ، بلاق‌لار ، سؤال ورق‌لری (آنکته) و کتبخانه قسمینه عائد اشیا وره‌قلری گوندریلمیشدر .

مرکزی حکومت کتبخانه‌سی - مرکزی حکومت کتبخانه‌نینیک

تعمیری و ایشلرینک لازمی موقعنه قوبولماسی اطرافنده اُبی تیجهلر الده ایتیشیز. هیچ بیر شی بوقکن اون بیر آییگ مدینه، باکودا، معارف سرایندا، هر بیر قنه عائد اوقوبجیلرینک بوتون احتیاجینی تأمین ایده یلن ۶۰،۰۰۰ کتابی حاوی، کافی قدر مکمل بیر کتبخایه مالک اولمشیز.

سیاسی - معارف ایشجیلرینک حاضریغی اطرافینده.

اُبی متخصص و حاضرقلی ایشجیلر (عالی سیاسی - معارف ساحه سینده) تیشدیرمک و مدنی - معارف ایشلرینی حقیقتاً بوقسک موقعه قوباق مقصدیه ۲۴ سنه یایندا قیصا مدتی قورصار آچیلیمشدر. بو قورصارلار هر قصادن ایکیشر نفر دعوت ایدیلیمشدرلر. بونلار قورصی تیردیگدن سوگرا قضا عالی سیاسی معارف مدیرلری و عالی سیاسی معارف تعلیماتجیلاری تعیین ایدیلهرمک قضالره گوندریلمیشدرلر.

همچنین کتبخانه ایشلری حاضرقلاماق ایچین ۲۳ سنهده ایکی هفته لیک قورصارلار تشکیل ایدیلیمشدردی. بو قورصارلاری ده ۱۵ نفر مداوم تیریمشدرکه، بونلاردا ایشه جلب ایدیلیمشدر.

تجهیزات - بوتون سوادسیزلی تسویه ایدیجی الفبا و عالی غروبلارینا آئیده کی کتابلار و تعلیم شیلری پایلانمشدر، (۱) تورک الفباسی ۱۰۰۰۰ (جلد ۲) روس الفباسی ۲۰۰۰ (جلد ۳) ارمنی الفباسی ۴۰۰ (جلد ۴) یگی تورک الفباسی - ۱۰۵۷ (جلد ۵) ایشجی نیک بیرنجی کتابی - ۲۷۶۸۶؛ ۶) ایشجی نیک ایکنجی کتابی - ۳۳۵۸؛ جلد؛ ۷) بو بوکلر ایچین کتابچالار - ۱۰۰۶ (نسخه ۸) - سوادسیزلی تسویه مکتبلری ایچین آیلق محاسبه (معلومات) ورقه لری - ۱۲۰۵۰۶ ۹) سوادسیزلی تسویه مکتبلری ایچین پروگرام - ۱۴۸۰ نسخه

۱۰) عالی غروپلار ایچین پروگراملار - ۳۶ (۱۱) دفتر - ۳۹۵۰۹
 دانه ۱۲) قارانداش - ۱۸۴۴۶ دانه ۱۳) تابشیر - ۱۵ بوط
 ۱۲ گروانکه ۱۴) عمومی جغرافیا - ۶۷ نسخه ۱۵) ریاضیات
 استفساری (سپراووجنیک) ۳۲ نسخه ۱۶) سوادسيزاق تسویه سنی
 کوسترهن دیاغرام - ۱۳۵۰ نسخه ۱۷) ریاضیات کتابی ۲۹۷ جلد.
 بونلاردان علاوه بوتون کتبخانه و قرائتخانه و باشقا مدنی
 معارف مؤسسه لری هر آی منتظم صورتده آتیده کی قرار
 اوزره تجهیز ایدیلورلر، تورک غزیتهلری - ۵۹ نسخه ژورناللار
 ۱۲۱ نسخه، روس غزیتهلری - ۵۰۰ نسخه، ژورنال - ۱۰۲،
 ارمنی غزیتهلری - ۷ نسخه.

تحریرات و نشریات نیم شعبه سی

عالی سیاسی معارف دائره سینک تحریرات و نشریات نیم
 شعبه سی دیکرلری ایله برابر تشکیل ایدیلیمشدرسه ده بو نیم
 شعبه تیک معین بیر مدیری اولمامیش و ۲۳ - نجی سنه ایولینه
 قدر ایشه باشلامامیشدر؛ رسمی مدیر تعین ایدیلدیگدن سوگرا
 یاپیلان ایشلر بو طرفده اولمشدر، نشر ایدیلیمش تعلیم کتابلاری.

۱ - ایشچینک بیرنجی کتابی ، . ۵۰،۰۰۰ نسخه

۲ - « ایکنجی کتابی . . ۱۰،۰۰۰ »

۳ - ریاضی سواد - (ریاضاتجه سواد) . ۲،۰۰۰ »

۴ - معلملر ایچین ریاضیات درسینک رهبری ۱،۰۰۰ »

۵ - سوادسيزلیق پروگرامی مجموعه سی ۲۰۰۰ »

۶ - سوادسيزلغی تسویه عالی غروپلاری

ایچین هر ایکی دیلده پروگراملار . ۴،۰۰۰ »

۷ - بویو کلر ایچین عمومی جغرافیا . ۱۰،۰۰۰ »

طبع و تالیف ایدیلیور،

- ۸ - اسکی و یگی مقیاسلار . . . ۱۰۰۰۰ نسخه
 ۹ - طبیعیات تدریسی کتابلاری . . . ۱۰۰۰۰ »
 ۱۰ - سواد سیزلار ایچین حساب مسئلہ لری
 مجموعہ سی (برنجی قسم) . . . ۵۰۰۰۰ »
 ۱۱ - ۲ نجی قسم . . . ۱۰۰۰۰ »
 ۱۲ - یارادیجی یازیلار (مستقل یازیلار) ۱۰۰۰۰ »
 ۱۳ - قومبلقس مہ تودی (اصولی) . . . ۲۰۰۰ »

» ۸۳۰۰۰

کتبخانہ و قلوب ایشلرینہ عائد نشر ایدیلیمیش
 کتابچہ و ورقہ لار .

- ۱۳ - صابر اثرنیک اساس ماہیتی . . . ۲۰۰۰ نسخه
 ۱۵ - تبلیغات سچیہ سنی حاوی ورقہ لار (اون نوع) ۵۰۵۰ »
 ۱۶ - ایشجی اکینجی قلوبلارنک تشکیلی . . . ۴۰۰۰ »
 ۱۷ - قلوب ایشلرینہ عائد ۳۰۰ سوال . . . ۲۰۰۰ »
 ۱۸ - بوبوکلر ایچین عالی غروپ مکتبلری . . . ۱۰۰۰ »
 ۱۹ - کندلی نک لوتوسی (lotto) . . . ۱۰۰۰ »
 ۲۰ - اوروج بایرامی مناسبتیلہ ورقہ لار . . . ۱۵۰۰۰ »
 ۲۱ - قادیلار قلوبی نظامنامہ سی . . . ۵۰۰ »
 ۲۲ - ایشجی اکینجی قلوبی نظامنامہ سی . . . ۲۰۰۰ »

طبع و تالیف ایدیلمهده اولانلار :

- ۲۳ - کتبخانه لر و اونلاریک تشکیلی . ۱۰۰۰۰ نسخه
 ۲۴ - قلوبلاردا کتبخانه ایشلری و قلوبلاریک تشکیلی . ۱۰۰۰۰ »
 ۲۵ - انقلاب مجموعه سی . ۱۰۰۰۰ »
 ۲۶ - آلمانیا . ۲۰۰۰۰ »
 ۲۷ - له تور و آتؤد بتور (محاضره چی و حاضرین) . ۱۰۰۰۰ »
 ۲۸ - عالی سیاسی معارف اداره سینک فعالیتی حقه ده ورقه . ۱۰۰۰۰ »
 ۲۹ - «رد اولسون سوا سیزلق» نظام نامه سی . ۵۱۰۰۰۰ »
 ۳۰ - «رد اولسون سوا سیزلق» جمعتیقک عضو لری ایچین کتابچالار . ۵۰۰۰۰ »

۱۷۰۰۰۰

تبلیغات لوحه لری و مختلف محاسبه لر ورقه لری .

- ۳۱ - تبلیغات سجیه لی لوحه لر (سوا سیزلیقی تسویه ایشلرینه عائد ۸ شکللی ایکی لوحه) . ۱۲۰۰۰۰ »
 ۳۲ - اوروج بایرامی مناسبتیه لوحه . ۱۲۰۰۰۰ »
 ۳۳ - آذربایجان شوراله شمه سینک ۴ سنه لیکی مناسبتیه لوحه . ۶۰۰۰۰ »
 ۳۴ - محرم مناسبتیه لوحه . ۵۰۰۰۰ »
 ۳۵ - آذربایجان اجتماعی شورا جمهوریتی طبی شوراسینک اوروجلق تیجه سی حقه ده چیقاردیغی قرار . ۵۰۰۰۰ »

- ۳۶ - آذربايجان شورا حكومتى ۱۰ نجى
سەنەسەنە قدر سوادسىزلىقى تسويه ايشارنىڭ
» ۶،۰۰۰
۳۷ - بولداش موسى بىكوفىڭ سوادسىزلىقى
» ۱۵،۰۰۰
۳۸ - كندىلى لوتوسى شىكلى (اراضى قودەئەس
» ۲۵،۰۰۰
۳۹ - سوادسىزلىقى تسويه ايشارنىڭ كىندىشى
» ۲۵،۰۰۰
۴۰ - قلوب، كىتەبخانە ايشىلىرى حقنەدە مەخاسبە
» ۱۵،۰۰۰
بىلاقلىرى، سوال ورقەلىرى و سايرە .

بىكونى ۱۱۲،۰۰۰ نەسخە

بونلاردان علاوه تورك دىلنەدە، كند تصرفاتى، صنایع، مەكارلار
اتفاقى حرىكانى، قونۇراسيون (استىلاك) ايشارى، فرقه خطىر كنى،
باموقچىلىق، اىك جىلىك و كند تصرفاتى قوممونالارى (مىشركىت)
موضوعلارنا عائد بىر چوق كىتاب ورقەلرنىڭ طبع و تالىف اىدىلمەسى
قىد اىدىلمەشدر .

«رد اولسون سوادسىزلىق» جەمئىيىتى

حكومتىڭ حال حاضرده كىچىردىكى مالىە بىجرانى شرايطى
آتىدا، مليونلارغا سوادسىز اھالى آراسىندا سوادسىزلىقى تسويه
مىسلىسى كىيى مەم بىر مىسلىسى حل اىتمەكە حكومت مقتدر اولامىاجانى
آشكار بىر مىسلىدەر . بو مىسلىدە اھالىڭ كندى سىنى، گىنىش كىتەبى
ايشە جلب اىتمەك لازمدر .

بو مقصدلە قومشو جەمئورىتلەردە بىر صىرا مدنى مەارف، موسەلىرى
ناسس اىتمىشدر كە بونلار حقىقتاً «مەركىزى سوادسىزلىقى تسويه
قومىتەسى» نە بويوك مەاونت اىدە بىلدورلر . بويە موسەلەردەن بىرىسىدە

«رد اولسون سوادسیزلیق» جمعیتی در. بو جمعیت قومشو جمهوریتلرده، خصوصیه روسیه شورا جمهوریتده کندی فەالیتینی کنیش بیر ساحهده نشر ایدمه یلمشدر. نمونه ایچین بیر رقم آلام ۱۹۲۳ - ۲۴ نجی تدریس سنه سینده فوق العاده قومیسون داخلنده سوادسیزلیقی تسویه ایچین حکومت طرفندن ۴۰۰۰۰ روبله بیر اقلدیقی حالدا «رد اولسون سوادسیزلیق» جمعیتی بوگیا ۷۰۰۰۰ روبله ویرمیشدر.

یونلاری نظره آلدیقدان صوگرا بوبله بیر جمعیتک تشکله نه قدر احتیاج اولدیقینی سویله مکه لزوم قالمايور.

بیر دقیقه غایب ایتمهدهن هر ناصیل اولسا «رد اولسون سوادسیزلیق» جمعیتی تشکیل ایتمه کیریشمه لی بز بو ایشده باشلیجا روالاری قضا معارفچیلر مز ایفا ایتمه لیدر لر. بو ایشک ترقی سی قضا معارفچیلر مز بک تشبث و نه نه رزیرلر بندهن آسیددر.

کنیش تبلیغات واسطه سیله کندیلر. آراسندا بو ایشه تشبث و مراق او یان دیرمالیدر. شیمدیلک با کوده موقت زمان ایچین مرکزی بیورو تشکیل ایتمشدر. بو تشکیلاتک کندی مهری، طبع ایدیلیمیش نظامنامه سی، تعلماتلاری، قبض کتابچالاری واردر. بعضی رایونلاردا حتی اوزه کلر بیله تشکیل ایدیلیمیشدر.

اک باقین کونلرده موقتی بیورو تشبثاتلرنیک حیاته تطبیقنه کیریشه جکزر.

عالی سیاسی معارف اداره سی صدری:

تهزیس و قرار لر.

عمومی شعبه تشکیلات. آذربایجانک اون ییللک شورالاشماسنه دک سوادسیزلیقی لغو ایتمک خصوصنده کی حکومتک همین سنه ۱۸ مارت تاریخلی قراردادی موجینجه و سوادسیزلیقی لغو ایدیچی

مرکزی قومیسونک ۱۹۲۳ نجی ترتیب ابتدگی پلانیک احصائیه معلوماته گوره آذربایجان جمهوریتک شورالاشماسینک ۱۰ سنه لیکنه کییی سوادسیزلیق لغو ایدیلمه لیدر .

آذربایجاندا ۱۵ باشیندان ۲۵ باشینه دک سوادسیز ۸۱۵۰۰۰۰ نفر در . هانسیلار که «۷» تدریس سنه سینه بولنور . ۱۹۳۰ نجی سنه یه دک هر ییل ۱۱۲۰۰۰ نفر سوادلانمالیدر . بوندان اوتری هر سنه ۵۰۱۵ عدد تسویه منطقه لری آچیلمالیدر . بو ایسه ییزم شرائط مزه گوره ممکن دگلدر .

عمومی مکتبلرک مقدارینی ۱۲۰۰ ، معلملرک مقدارینی ۲۸۷۸ و آذربایجانک مادی وضعیتی نظره آلاراق سوادسیزلیغی لغو ایدجی ۲۵ - ۱۹۲۴ سنه سینه گوستریلن مقدار دن تخمیناً آنجاق ۵۰ فائضینی سوادلاندراییلر . بوندان اوتری ۱۲۷۰ تسویه منطقه لری تشکیل اینمه لیدر . هر مکتبه ۲۵ دن ۳۵ کییی مداوم قبول اینمک شرطیه جمیع مکتبلر ده ۴۹۱۸۵ سوادسیزلر جلب اینمه لیدر . گوستریلن ۱۲۷۰ تسویه منطقه لری قضالره تقسیم ایدیکده هر قضانک مادی وضعیتی، گزیده قالماسی، سوادسیزلارک مقداری قضانک و شهرک اقتصادی وضعیتی دخی نظره آلنیرلار .

بوندان علاوه ییزیم کندجیلرک غایت گزیده قلماسینی و بولان مدنی - معارف مؤسسه لرینک ضعیف حالدا بولونمالارینی ، لازمی ادبیاتک اولمماسی و اهالی نک مدنی مرکز دن آیریلماسینی نظره آلاراق هانسیلار که ، سوادلانمیش شخصلر کندی ییلدیگلرینی محکم لشدیرمکه امکان ویرمه یور . بوکا بناء ۲۵ - ۱۹۲۴ سنه سینه هیچ اولمازا ۲۲۰ «آز سوادلیلار مکتبی» عالی درجه لی قضالرده گوستریلن تقسیمات اوزره آچیلمالیدر .

صیرا نومرو	قضانك آدی	سواد سیرا لاراك مقداری	قضاهه بوشان مكتبرك مقداری	قیسا • بوشان م. سیرا ك سانی	آچیشاید سواد سیرا نگی ایندی	اوترون عالی درجه
۱	آغدام . . .	۷۸۴۵۰	۴۶	۷۰	۶۰	۶۰
۲	آغداش . . .	۲۷۵۰۰	۴۱	۶۵	۴۰	۶
۳	كو كچای . . .	۵۵۶۰۰	۷۱	۱۴۸	۵۰	۵
۴	سلیان . . .	۵۱۲۰۰	۶۰	۱۱۴	۶۰	۶
۵	قوبا . . .	۸۶۷۰۰	۱۵۷	۱۷۹	۱۵۰	۲۰
۶	لنكران . . .	۸۱۵۰۰	۲۷	۱۰۰	۶۰	۵
۷	شاخی . . .	۴۸۰۰۰	۵۹	۱۰۸	۶۰	۶
۸	كججه . . .	۹۴۵۰۰	۶۵	۲۷۵	۱۰۰	۱۵
۹	زاقاتال . . .	۲۵۲۰۰	۵۰	۱۲۲	۶۰	۶
۱۰	كوردرستان . . .	۱۱۶۰۰	۲۷	۶۱	۲۰	۲
۱۱	قازاق . . .	۹۲۰۰	۵۱	۱۰۱	۷۰	۱۰
۱۲	جیراتیل . . .	۹۱۰۰	۵۳	۱۲۴	۵۰	۶
۱۳	نوخا . . .	۴۸۹۰۰	۷۲	۱۵۷	۱۰۰	۱۰
۱۴	شامخور . . .	۲۰۰۰	۱۶	۸۸	۵۰	۶
۱۵	نخجوار اولکسی	۴۸۹۰۰	۵۲	۱۵۶	۷۰	۱۰
۱۶	قاراباغ . . .	۳۳۷۱۶	۱۰۳	۱۷۸	۷۰	۶
۱۷	باکو قضاسی . . .	۲۴۱۰۰	۱۹۰	۱۲۵۶	۲۲۰	۷۰
۱۸	فاوت اوردو و دمیرولی	—	—	—	۱۰۰	۲۰
جملتانى . . .		۸۴۲۱۶۶	۱۲۰۰	۳۴۱۵	۱۵۰۰	۲۳۰

قید: همکارلار اتقاقی، اوردو گنجلر اتقاقی،
انات شعبہ سی و غیرلریندن احصائیہ معلوماتی اولمادیقیندن
اونلرده کی سوادسیزلرک مقدارینی کوسترک غیرممکندر.
آتقاق عمومی مقدار کوتوریلمشدر.

اصول تدریس حصہ سی: ۱- مرکزی سوادسیزلقلہ مبارزہ
هیئت سوادسیزلفی لغو ایشلرینک اصول تدریس رهبرلیکینی اوز
عهدہ سینہ کوتوریر:

آ- اصول تدریس لوازمات تدریسیہ مصلحت ایدیچی سیاهی
ترتیب ایدیور.

ب- معلملر تعیین ایدیور. ت- هر قضادہ مستند تعلیماتیچی
سواد منطقه لری تشکیل ایدوب اولنر واسطہ سیلہ آز حاضرلفی
اولان معلملر آراسنده حاضرلیق آپاریور. اصول تدریس ایشلری
بارہ سینده مصاحبہ لر، درنکلر تشکیل ایدیور.

۲- سوادسیزلقلہ مبارزہ ایشلری معلملرک ییلکلیرینی
محکمہ لشدیرمکدن اوتری مرکزی سیاسی معارف ایشلری قوروسی
تشکیل ایدیلیر و اجتماعی تدریس دائرہ سی قورصلرینده سیاسی
معارف ایشلری خصوصنده بیر نیچه درس مرامنامہ یه آرتیریلیر.

۳- مرکزی قضایله صیقلی علاقہ سی اولماقدان اوتری قضا
سیاسی معارف ایشیلیرلی سیاسی معارف شعبہ سی مدبری وسواد-
سیزلیغی لغو ایدیچی تعلیماتیچی مرکزیک خرجه کوتوریلیر.

۴- قضالرده اولان مکتبلرک اوزہ رینده مرکزک نظارتی و
رهبرلیکی اولماقدن اوتری مرکز خرجه ایکی نفر گزیچی
تعلیماتیچیلار صاقلانیلیر.

۵- کیچن ییللر کیی درسلر مادی سوادسیزلیغیک لغویندن

عبارت اولمايۇب درسلىر عىانى كىچىلەرك سىياسى، طىبىى، اجتماعى و كند تصرفاتى ايشلىرىلە علاقه دار اولمالى در.

همكارلار اتفاقلىرىنىڭ ايشلىرى. همكارلار اتفاقلىرى آشاغىده كوسترىلن ايشلىرى آبارىرلر:

آ- سوادسىز عضولرىنىڭ حسابى دوتورىرلر. ب- سوادمىكتىلرىنى سوادسىز اتفاق عضولرى ايله دولدىرمايلىدر. ت- درسه دوام اىده نلر و ترخىص اولنانلار بارمىسده دوزگون حساب آبارمايلىدرلر. س- مركزى سوادسىزلاقله مبارزه هيشنىڭ تقدىم ايتدىكى مصلحت سياهىسىلە اوز مىكتىلرىنى اوازمات تدرىسىلە و تدرىس كىتابلىرى ايله تىجىز ايتىملىدرلر. بونىڭلە برابر سوادسىزلاقى لغو ايتىمىڭ تىقەنە و «محو اولسىن سوادسىزلىق» جمعيتىنىڭ مقصدىنى ائشار ايتىمىڭ اىچىن بوتون قامپانىلاردا اشتراك ايتىملىدرلر.

سوادسىزلىرى سواد مىكتىلرىنىلە جالب ايتىمىڭ خصوصىسده ۱- سوادسىزلىرى سواد مىكتىلرىنىلە جالب ايتىمىڭدن اوتىرى: آ- همكارلار اتفاقلىرى، فرقه، جوانلار اتفاقلىرى و اوردونىڭ سىياسى شىبەلىرى واسطەسىلە تدرىس سەنىنىڭ اولىده كىشى قومپانىا آبارماق.

قىد. قومپانىلار، غزىتە، درىنكلر، اوزكلر، قابوللار و قرائت خانەلر كومهالىرى واسطەسىلە آبارىلمايلىدر همكارلار و فرقه تشكىلاتلىرى قومپانىلارنىدان استفاده ايدىلمەلى در. ۲- فرقه همكارلار شورا اتفاقلىرىنىڭ نمايندىلىرى و كندچىلارنىڭ اشتراكىلە طنطنەلى ترخىصلر تشكىل ايتىمەلى در.

۳- لايىقەچە سوادسىزلاقى لغو ايتىمىش وطنداشلارە تحفه اولاروق كىتابچەلر، وثىقەلر و ىرمەلى.

۴- سوادسىزلاقى لغو ايدىجى ايشىنىدە بىوك فعالىت كوستەرمەن

۶- ممکن قدر «۲-۵» دك سواد غروپلاری بیر منطقهده بیرله شیرلر. معلملردن بیرى ایشك گوزدل گیدیشی باره سنده جواب دهنده اوامقله مدیر تعیین اولئیور.

۷- آز سوادلیلار غروپنك تحصیل مدتی ۶ آی اولمایدیر. هفته ده «۱۸» ساعت درس آپاریلمالیدیر.

۸ - سواد غروپلارینی بیره نارك ییلدیكلرینی محکماشدیرمگدن اوتری آز سوادلیلار غروپى تشکیل اولئیور.

۹ - آز سوادلیلار غروپلرینه ۳۰ - ۴۰ نفره دك مداوم قبول اولئیور؛ استنا بعضاً ۲۰ - ۳۰ نفره دك قبول اولنا ییلر.

۱۰ - بی سوادلار و آز سوادلیلار غروپلاریندا درس لر آنا دیلینده و اکثری ملتلرک دیلینده آپاریلمالیدیر.

قید: تورکلر ایله درس لر اسکى القبا ایله آپاریلمالیدیر. یشرلی شرائطه گوره ممکن قدر درس لر یگی القبا ایله ده آپاریلمالیدیر.

۱۱ - بی سوادلار و آز سوادلیلار مکتبلرینه درس لر یشرلی شرائطه گوره زحمتکشلرک راحتلیگی ایچین اڭ الویریشلی وقتده آپاریلمالیدیر.

عالی سیاسی معارف اداره سی مدیری: بنیاتوف.

سوادسیزلیگی لغو ایدیجی مرکزی قومسیون صدری:

میرجعفروف.

داقلاد دیگلدیکدن سوکرا قرار ایچون آشاغیده کی آدملردن.

مرکب بیر قومسیون سه چیلیمیشدر:

بونیاتوف، نامازوف، اقدی زاده محمد، موسایوف، حسین بگوف،

علی جبار اسماعیل اوف، الیاس اوف.

۱ - برنجى مادهيه علاوه : يالېگز قضا معارف شعبه لربنه اذن ويريلير كه، محلى قريه يه محسوبا سوادسيزلېغى لغو ايديجى قورصلارڭ سايى محالرده آر تيرسون . ۲ نجى مادهيه علاوه : قضالرده سوادسيزلېغى لغو ايديجى قوميسيون اولماليدر ، آشاغيده كى نماينده لردن عبارت : تبليغات شعبه سيندن . همكارلر اتقاقندن . قاديئالار شعبه سيندن . جوانلار اتقاقندن . سياسى معارف اداره سيندن . قرائت كومهلرى حقنده اولان مادهيه علاوه : قضالرده معين مقدارده قرائت خانه كومالرى تشكىلى عالى سياسى معارف اداره سى طرفندن اولاراق قضا معارف شعبه لرى ، سياسى معارف اداره لرى ، تبليغات شعبه لرى طرفندن محالرى تعيين ايديلوب اداره ايديلرلر . لوازمات عالى سياسى معارف اداره سى طرفندن بيراقىلاجاقدىر .

قلوبلر حقنده اولان مادهيه علاوه : قلوبلرڭ انكشافى و اداره اولماسى ايچين عالى سياسى معارف اداره سيندن كومك گوستريليور . هر قضاده غيرى قلوبلره نمونه اولماق اوزره ايكى قلوبه آيريجه دقت ايديلير . كتيخانه حقنده اولان مادهيه علاوه : قضاده نمونه اولماق اوزره مركزى كتيخانه اولوب اوز شعبه لرىنى تاحيه لرده آچيور . كتيخانه لر عالى سياسى معارف طرفندن كتيب ، غزتيه ، زورناللار ايله تامين ايديليور .

قوميسيون صدرى : (امضا)

كاتب : (امضا)

مضبطه علاوه نومرو ۳

انشاآت شعبه سى فعاليتى حقنده

(مصطفى قولى يىف يولداشك معروضه سى)

صدر: ايمدى اوچىجى مسئله كىچيورز سوز «انشاآت حقنده»
 قوميسار قولى زاده مصطفىا يولداشكدر:
 (معروضه)

قولى زاده مصطفىا

يولداشلار! معارف قوميسارلىقى نىزدنده انشاآت اىچون تشكىلاتىز
 واردر. بو تشكىلات مکتبلر تىكەك، مکتبلرى مو يىلهجه
 تامين ايتەك كىي وظيفه لرى متعهددر. بو يىل برنجى صرادا
 «آذربايجانده (۱۰۰)» قدر مکتب بناسى دىكەك فکرنده يز.
 بو وقته قدر انشاآت شعبه مزده پاره بوقدى. اونك اىچون نه
 مکتبلرى رەمونت ايدە يىليردك و نەده يگى بر مکتب بناسى
 دىكەيرەك المزدن كلىوردى. يالگىز شوشا دارالمعلمينىنك بناسى
 رەمونت ايدىلمىشدى و بعض مکتب بنالرينده خصوصى ياردمده
 بولمىشدى. اما اصل انشاآت و تامينات ايشلارمز بوندن صوگرە
 كىدەجكدر. چونكه ايمدى بزە معين بر مبلغ انشاآت تاميناتى
 اىچون پاره براقمىشلاردر. كنده لازم اولسه براقەچقلىر. ايمدىكى
 حالده بو پارا بردن براقىلمە يور؛ حصە حصە براقىلەجقدر.

پاره ايله علاقه دار اوله رق مکتبلرى ده بردن برە دىكەمز
 ممكن اولما ياجاق ياواش ياواش دىكەجكز، آنجاق (۱۰۰) مکتب
 (۱۰) آبه قدر تمامە يتمە ليدر. بردن برە اشيا و لوازمات
 يتورمەكده چىنيدر، اكر هر طرفدن بنالر باشلانەجق اولسه اوگى
 بزم اينترنە رلر مزده كفايت اتمە يەجكدر.

اوبرى طرفدن اولجىدە سويلەشكە، مەكتەپ بىنالىرىنىڭ اوچىدە
بىر مەصارفىنى تەشكىل ايدىن داش، كىرە، قوم كىيى شىلەر بىرلى
اھالى طرفدن وىرىلمەيدىر بوبوك مەصارفى يەنى اوچىدە اىككى
ھەسە خىرجىدە بىز اوز ەھدەمىزە كوتوربورىز.

بورادە بونىدە علاوہ ايدەيم كە اھالى يە غائىد اولان مەصارفى
بونونە كوتورمەيەن بىرلەردە مەكتەپ بىناسى دىكىلەمە چەكەدۇر.

ايمىدىكى ھالەدە بىر چوق قىزارىڭ، كوپلەرنە مەكتەپ بىنالىرى
ياپىلمىغە باشلامىش بوشكا بىر طرفدن بىرلى اھالىنىڭ كومىكى سەب
اولمىشىدۇر. بىر طرفدەندە اوراللىڭ بىناچە چوق قىيىر اولدىغىنى نەظرە
آلارق بىرنەچى سەرمە قويىمىشۇر.

بەئى قىزارمىزدە واردىر كە فوقالەدە ضرەدىدە و' خرابەدۇر؛
بىز بىلبورۇز كە اوراننىڭ اھالىسى اوزى ھېچ بىر مەصارف ايدەمەيە چەكەدۇر؛
اويلە قىزاردە مەكتەپ بىناسى بىزم طرفمىزدىن ياپىلە چەكەدۇر قىزارلىڭ
بىر قەسمى اىكەنچى سەرمە بىراقمىشۇر دىدەك. اما اولنەردەدە باشلامالى بىز،
اون آيە قەدەر بوتون قىزارمىزدە بوتون بىنالىرىمىز تامام اولە چەكەدۇر.

سەزە ھانكى قىزادە تامام مەصارفى ھەكۇمەت ەھدە سەندە اولەرق
بىنالىر ياپىلە چەكەدۇر، ھانكىسەندە ايمىدىكى ھالەدە بىنا ياپىلبورۇر، و
ھانكىلىرىدە اىكەنچى نوبەيە قويولمىشىدۇر، اونى اوقوبورۇم: (چەدول)
يولداشلار، انشاآت قومىتەسىنىڭ بىر وظيفەسىدە مەكتەپلىرى سەرمە
ولۇھەدەن تەمىن ايتەكەدۇر. بىزم ايمىدىكى ھالەدە مېشار خانە و
دولكەر خانەمىز واردىر؛ او بووقتە قەدەر خەسسىيە ھەكۇمەت سەرمە
ايدى، بىز ياقىندە اونى اوز اختىيارمىزە كوتوربورۇر، اصلاح ابلەدەك،
شىمىدى ايشلەيبورۇر. تاختە دوغرىبور او فابرىقامىزە (۱۵۰۰) قەدەر
سقامىيا و لۇھە وىرە چەكەدۇر. او اسقامىيالىرى و لۇھەلىرىدە بىز
قىزارلە كوندە چەكەز، اننىڭ زىيادە. مەحتاج اولان قىزارلە قاپاقچە

وبره جکز، ایکنجی درجه ده احتیاجی اولان قضالردن ده برنجی نوبه ده بنا تیکلمه بن او بزداره ایکنجی نوبه ده بنا یاپیلان قضالره وبره جکز.

فابریقامز برده مکتب بنالری یایمق ایچون تاخته دوغرابور؛ چونکه بز بعض قضالرده محیط ایجابی اوله رق مکتب بنالری تاختادان یابدیرمه قرار ورمیشز.

ولداشلار ییلورم ابعدی بو سقامیا مسئله سنده اوستمه دو کیله جکسکز، نیچون بزم قضایه آز دوشدی، نیچون داله قالدی دییه جکسکز. شیه سز بو هجومکز دوغری اولمایاجاقدر. چونکه (۴۰) ییک سقامیایه آذریایجانک احتیاجی واردر. بو قدر احتیاج بردن بره تأمین ایدیله مز. بو قدر ییللمیسکز که بز مویدیلدن مکتبلی تمین ایچون چالیشبورز یولداشلار کوربورسکز انشآت شعبه سی ایشله یور مکتب بنالری یابدیربور؛ مویدله حاضرلابور آنجاق بو قدر احتیاجلرک هبسی بزم طرفمزدن اوده نهمیه جکدر. برلی حکومتلرک برلی اهلانک مالیجه اعانه سی لازم در. بوکا چالیشجفکزه ده قوی امیدمز واردر.

اجلاس انشآت حقنده اولان دافلادینی ترییه اجتماعیه شعبه سی نك دافلادینه قرار ایچون سیجیان قومیسونه حواله ایدبور. قومیسونک آشاعیده کی قراری اجلاس عمومی طرفدن قبول اولوبور.

(قرارلر)

۱- انشآت شعبه سی نك فعالیتی تقدیر اولوبور؛ کله جک فعالیت حقنده کی بلانی موافق تا ییلبور.

۲- مکتب بنالری یایمق خصوصنده اهالی عهده سنه دوشن مصرفلرک اونلر طرفدن اوده نهمیه سی یعنی بنالره لازم کان طاش.

کیربیچ، قوم کبی برلیر طرفندن ویریلمه سی خصوصنده معارف قوملری بوتون وارلقاریله چالیشه ققدرلر.

۳- کویلرده حکومت کوستردیکی تپیده و مکتب یابدیرماق ایچون اهالی بی تشویق و ترغیب ایلامک یولنده چالیشمیی، معارف خادملى بویولترینه کوتور یورلر.

۴- بعض مهم وقتلى مکتب بنالرینگ تعمیرندن اونری پاره بر اقلیمه سیچون معارف قومیسارلقى سوونار قوم غندنه تشبیه بولنمه لیدر.

مضامینه علاوه ۴

V

۱۹۲۴نجی ییل یای پداغوزئی قورصلاری حقنده

ویردیف حیدر یولداشک معروضه سی.

(معروضه)

آذربایجاندا تعلیم تربیه ایشلرینگ ایی بیر یولا قویولماسی ایچین ائهم مسئله لر دن بیرى معلملرله آباریلان سیاسی و مه تود ایشلریدر. بوتون دورلرده و بوتون حکومتلرده مدنی مرکز لر دن آیری دوشمیش کوی معلملى قورولتای، قوشرانس و هر دورلو عمومى معلوماتلى قورصلارا محتاج بولونمشلاردر. اونلار قورص و قوشه رانساردا پداغوزینگ یگی موفقیتلریله تانیش اولیور و بیر آرایا توپلانماقلا مکبلرده قازاندىقلاری تجربه لرینی یکدیگرینه نقل ایدیور، کندیلرینه معارف و مدنیتدن اوزاق اولان قارائلق بوجاقلاردا ایشلرینی دوام ایتدیره ییلمک ایچین ضرورى اولان علمى معلومات و اعتبارلار کسب ایدیور. نهایت، ائک باشلیجا و مهم اولان سیاسی تربیه ده الیه ایدیورلر. همان - همان سکسان قاضی آذربایجان

شورالاشاندان سوڭرا قىسا مدتلى پىداغوزى قورصلارى يىتىرمىش اولان كىچ آذربايجان معلملى بو فوتقەرانس و قورصلارا پىك كىسكىن يىر. احتىياج حس ايدىيورلر.

۱۹۲۴نجى يىلىك بارىندا كىچىن يىللرە مثال اولاراق عالي تربىە اجتماعىە شعبەسىنىڭ قارشوسىندا، معلملىك معلوماتىنىڭ آرتىرىلماسى، سىياسى تربىەسىنىڭ چوغالماسى و اولارلىك ايشىچى - كويلى جمهورىيتىندە اجتماعى تربىەنىڭ بوتون سىستەمى قورولمىش اولان اساسى غايەلر روچىندە حاضرىلانماسى اىچىن فرقه تشكىلاتلارى ابلە صىقى علاقەدە اولاراق جدى صورتدە چالاشماق مسئلەسى دورىيوردى.

عالي تربىە اجتماعىە شعبەسىنىڭ اولجە حاضرىلانمىش اولان بلانىنە كورە قورصلار آچىلمىش بولنىيوردىلار. بو قورصلار يالڭىز معلملر اىچىن دىكل، كىدىسىنى پىداغوزى فعالىتتە حاضرىلاماق آرزوسىندا اولان آداملار اىچىن دە احضار ايدىلمىش ايدى.

قورصلار آتىدە كى منطقەلردە آچىلمىش ايدىلر:

۱ ئىكرااند۱ - ئىكراان و سلىان قىضالرىنىڭ معلملىرى اىچىن؛
۱۴۲ نفرلىك (بونلاردان ۴۷ نفرى يىكى ايدى).

۲ قوباد۱ - قوباء شىماخى قىضالرى و داغستان جمهورىتى معلملىرى اىچىن؛ ۲۷۵ نفرلىك. (بونلاردان ۱۵۰ نفرى يىكى ايدى).
۳ - نوخود۱ - نوخو، آغداش و زىكر تالا قىضالرىنىڭ معلملىرى اىچىن؛ (۱۰ نفرلىك عالي قورص) ۱۳۷ نفرلىك. (بونلاردان ۴۱ نفرى بىگىدر).

۴ - گىنجە - گىنجە، شامخور، كوگچاى، قازاخ قىضالرى و نىخجوان جمهورىتى معلملىرى اىچىن؛ ۳۸۷ نفرلىك. (بونلاردان ۱۳۲ نفرى يىكىدر).

۵ - شوشادا - شوشا، آقدام، حیرائیل قضالری و کوردستان
معلمری ایچین، ۱۸۲ نفرلک. (بونلاردان ۶۲ نفر یگی در.)

۶ - زکرقالاده - زکرتالا قضاسی ایچین ۸۰ نفرلک.

۷ - سته پانکه رتده - داغلق قاراباغ معلمری ایچین ۴۰ نفرلک.
(سابق خان کندی)

قورصلاردا اشتغالات تموزک ۱- یندن باشلامالی ایدی، فقط
عالی تربیه اجتماعیه شعبه- یندن آصیلی اولمایان سیلره گوره بیر
آزگهچ باشلانیدی. قورصاتلار مکتب بنالرینده بیرلشمش ایدیلر.
قورصلاردا آتیده کی قنلر تدریس ایدیلریدیلر:

۱ - طبیعیات.

۲ - مه تودیق ایله ریاضیات.

۳ - مه تودیق ایله تورک دیلی.

۴ - اجتماعیات.

۵ - بداغوزی.

۶ - سیاسی معارف ایشی.

۷ - ژیمناستیک (تربیه بدنیه)

۸ - یگی تورک الفباسی.

بروغرامدا قید ایدیلشم عادی اشتغالاتدان باشقا قورصاتلاردا
آتیده کی مسئلهلر اوزرینه محاضره لر ویریلیمیشدر.

۱ - زحمت - مساعی مکتبی حقنده.

۲ - مکتب حفظ الصحه سی » »

۳ - ایصیتما (قیزدیرما) » »

۴ - داخلی خسته لقلر » »

۵ - مکتب کار گذارلی » »

۶ - اولکه شناسلق » »

۷ - کوی تصرفاتی » »

۸ - اجتماعی سفورطه و سائرہ » »

قضا فرقه قومیتلری نمایندهلری طرفیندن ده سیاسی و دین علیهنه اولان مصاحبهلر ترتیب ای دیلمیشدر.

قورصاتلاری درنهک ایشلرینه دوغرو اولاراق آلیشدیرماق ایچین معلمارک رهبرلگیله ریاضیات، طبیعیات، سبور، اجتماعیات - ادبیات و درام درنگلری تشکیل ای دیلمیش ایدی. قورصلاردا درنهک ایشلری بک موفقیتلی کپچدی، قورصاتلار بونگلا چوق مرافلانیر دیلار. ریاضیات، طبیعیات، اجتماعی - ادبیات کییی فنی قومیسونلار تشکیل ای دیلمیش ایدیلر. بو قومیسونلار هر معلمک ایش پلانی تی دقیق ای دیور و بروغرام - مهتود مسئلهلرینی مذاکره ای دیوردیلر. بو قومیسونلارک ایشلری سایه سینده قورصلاردا کی اشتغالات بک نتیجه پذیر اولدی. آغستوسک ابدالرینده همان هر قورصک نزدینده قورصاتلاریک تطبیقات درسلری ایچین ۳-۴ غروپلی بیرینجی درجه لی مکتبلر تشکیل ای دیلمیش ایدی. اجتماعیات و طبیعیات داندا نمونه درسلری ویریلیر ایدی. قورصلارک نهایتنده بوتون قورصاتلار طبیعی معاینه ای دیلدیلر. معاینه بک چوق فائض (۷۵%) ایصیتما خسته لقی بولدی.

کیچهن بیللرده معلملر قورصلارا احتیاج یوزیندن گیدیوردی سئلرده ۱۹۲۴-نجی بیل یای قورصلاریندا معلملر ایشجی کوبلی حکومتی قارشوسیندا کندی وظیفه سنی شعورلی بیر صورتده تقدیر ایده رهک کندی داشیدیفی معلم آدینی بو کسه لیمک ایچین توپلانمشیدیلار. قورصلارا اولان میل و رغبت او قادار چوق ایدی که قورصلارا دعوت ای دیلمیش معلملردن باشقا قورصلاردا سربست - مداوم

VI

مضبطه علاوه ۵

نشریات شعبه سی حقنده

(جليل محمدزاده يولداش معروضه سی اوزه رينه چيقاريلان قرارلر)

۱ - کوردستان قضاسى نك فقرالفنى نظره آلاق اورايه مجانى كتاب براقمق ايچون باره براقيلمه سيندن اوترى سوونار قوم غندنده تشبثانده بولونيلسون .

۲ - انرلر كوزلشمه، ديلجه و مندرجاتجه مكمل لشمه سی ايچون بوتون معارف خادملرى تنقيده اشتراك ايتمه ليدر.

۳ - معارف مدنيت زورنالى قضالرده صاندير ايجق، عمومى بر زورنال حالته كتورمك ايچون اوڭا عمومى، حتى ساده ديلده مقاله يازمق خصوصنده معلملر وار قوملرينى صرف ايله مه ليدر.

۴ - نشریات نك اساسى اولان ديل و املا مسئله سينده اتحاد عمله كتورمك ايچون معارف قوميسارلقى بر آن اول ايشه باشلامه ليدر.

۵ - مهم كتابلر تاليفى اتاسنده قاباغجه مسابقه اعلان ايديلمه ليدر.

VII

مضبطه علاوه ۶

دارالمعلمينلر معارف فكرلرى مركزى اولماليدر .

(سبحان ويردى خانوفك معروضه سی اوزه رينه قبول ايديلن تيزس و قرارلر).

۱ - دارالمعلمين و دارالمعلماتلر هم كنديلرينده طوبلانيلان حاضرقلى معلم قوملرينك موجوديته بناء و هم ده فيزيق، كيميا، لابوراتوريالارى، تاريخ - طبيعيات قاينه لرى و كتبخانه لرله تجهيز اولونديقلارينا گوره قضا مركزلرينده مهم يئر دوتديقلاريندان معارف مفكوره لرينك مركزى اولماليدر.

۲ - آذربایجان معلملرینک اکثریتی گودک وقلی قورصلاردا تحصیل آلدیقلاریندان لازمی خصوصی به داغوزی تحصیل و حاضرلقلری یوقدر، بو قادار که: یگی به داغوزی جریانلرینی کندی کندینه تحصیل اصولیه هضم ایدمه زلر. بونا بناء منتظم و دائمی صورتده بونلرک فعالیتلرینه رهبرلیک گوستریلمه سی لازمدیر.

۳ - معارف قومیسارلیغی گودک وقلی قورصلار آچماق و قورانسالار ترتیب ایتمک ایله معلملک کتله سینک عمومی تسویه سینی قالدیرماق ایچین نوع به نوع تدبیرلر گوربور، آنجا یگی حیاتیک نتیجه سی اولاراق یگی مکتب حیاتیله علاقه دار و مربوط بیر چوق یگی مفکورملر مثیدانه چیقاریبور. بو مفکورملر او قادار کلی و بعضاً او قادار مختلف و مرکب درلر که، گودک مدتلی حاضریق دورلرینه بونلاریک آز قوه لی معلملر طرفیندن بللیشمه سی ممکن ده گیلدر.

۴ - دارالمعلمین و دارالمعلماتلر یگی معلم حاضرلابان بیر اوجاق اولدیقلاری حالدا یوقاریدا سویله نه ن مفکورملرک آذربایجان معلملیگی آراسیندا اتشار تاپما سی مسئله سینده بیگانه و اشتراکسیر قالامازلار و قالمالیدرلار.

۵ - گوستریلن به داغوزی رهبرلیکینی کندی دائرلرینده ایفا ایدمه یلمک ایچین هر بیر دارالمعلمین و دارالمعلمات یگی مثیدانه آتیلیمیش و حلی لازم گلن مفکورملری اولجه کندیس ی بوتون تفصیلات و تفرعاتیله هضم ایتمه لیدرلر. هر بیر سواله دوزگون جواب حاضرلادیقدان سوگرا مثیدانه آتیلان مسئله لرک تطبیقی ایچین بلان و بوللر ترتیب و تطبیقینه گهریشمه لیدرلر.

۶ - هر بیر دارالمعلمین و دارالمعلمات رهبرلیک ایتدیگلری منطقه لری معین مقدارلی مکتبلر اولماق اوزده ده دائرلره تقسیم

ایتمه‌لی و قضا معارف شعبه‌لری یازدیلمه‌لیه دائره قونفراتسلاری
چاغیرمه‌لیدرلر. همین قونفراتسلارده معلملر معروضه‌لر، ریفه‌راتلار
ویرمه‌لی، مرکب اصول و سیاحت اصولی کییی یگی اصوللری
ایضاح ایتمه‌لی، باکلیش باخود شبه‌لی مسئله‌لری آیدنلاشدیرمالی
و اونلاریک دوغرو حقی ایچین عملی بوللار و واسطه‌لر
گوسترمه‌لیدرلر. عین زه‌اندایکدیگرینه یاقین مکتبلر آراسیندا
درنه‌کلر تشکیل الممه‌لیدرلر که، بوراده باجاریقلی عضولر
معروضه‌ده بولونسونلار.

۷ - معلملری مراقلاندیران نوع به‌نوع - والره جواب ویره
یلمک ایچین هر بیر دارالمعلمین نزدینده قونسولناسیون بیورولاری
تشکیل ایدیلمه‌لیدر: مخبرات، سیلیثوغرافیا و غیره کییی.

۸ - دارالمعلمین و دارالمعلماتی کند مکتینه صیغی بیر
صورتده باقینلاشدیرماق ایچین و دارالمعلمینلریک صوگ صنف
طلبه‌لرنی کند مکتبی ابله آشنا ایتمکدن اوتری دارالمعلمینلر
کندی طلبه‌لریله کند مکتبلرنه گشتمه‌لیدرلر و همان زمان
گئذیلن کندیک دائره‌سینده بولونان معلملریده اورابه دعوت
ایدوب طلبه و کند معلملریله آشنا اولوب بیر یترده اولجه‌دهن
تعیین ایدیلیمیش و اوراده چیقان مسئله‌لری مذاکره ایتمه‌لیدرلر.

۹ - هر بیر دارالمعلمین بیرینجی و ایکیینجی درجه مکتبلریک
قباقه گئندن معلملریندن لیقنورلر قوه‌لری تشکیل ایتمه‌لیدر.
بولیقنورلر معلملیگی مراقلاندیران غیر مرکب مسئله‌لر خصوصنده
معروضه‌لر ارقومالیدرلر.

۱۰ - هر بیر دارالمعلمین و دارالمعلماتده به‌داغوزی و
مه‌تودیک درنه‌کلری تشکیل ایدیلمه‌لیدر.

۱۱ - هر بیر فعالتم، دارالمعلمین و دارالمعلماتلر قضا معارف

شبهه‌سی، معارف خادم‌لری اتفاق‌ی و دیگر اجتماعی و مدنی
مؤسسه‌لرله مشترک آبارمالیدرلر.

قومیه‌سیه طرفیندن علاوه اولونان و قورولتای طرفیندهن
قبول اولونان قرارلر:

۱ - گوسته‌ریلن ته‌زیسلر معارف قومیسارلیغی طرفیندهن
آیدینلاشدیریلاراق اینستروکسیالر ترتیب ایدیلین و تطبیقی ایچین
دارالمعلمینلره گونده‌ریلسین.

۲ - ته‌زیسلرده گوستریلن وظیفه‌لریک عمله کتیریله ییلمه‌لری
ایچین دارالمعلمینار و یانلاریندا کی نمونه مکتب‌لری یگی طلبانه موافق
صورتده معارف قومیسارلیغی طرفیندهن یگیدن تشکیل اولونسون.
کند نصرفات صنایع -- و یگی درس اصوللری نقطه نظریله
پروگراملارا باقیلاراق یگی‌دهن ترتیب اولونسون. عین زماندا
دارالمعلمینلرده صنایع شبه‌لر و کندی تصرفاتلری قورولسون.

۳ - گوستریلن په‌داغوزی وظیفه‌لر اجرا ایدیلن زمان وجود
اولان یئرلرده نمونه - تجربه مؤسسه‌لریندهن استفاده ایدیلهره‌ک
مذکور مؤسسه‌لریک اشتراکیله فعالیت آباریلین.

مضطه‌یه علاوه - ۷

مرکب اصوله عائد

VIII

یگی اصوللر حقنده.

(قرارلر)

۱. روسیه معارف قومیسارلغی حکومت علمی شورامینیک (قوسک)
ترتیب ایندیکی یگی واحد زحمت مکتبی پروگرامیله، معلم
کله‌سنی یاقین مدته و اساسی صورتده تائیش ایتمه‌لی. بو شرطله

۶۹۲۵ - ۲۶ تحصیل سنهسی ازلنه قدر یگی بروگرام قوملیقس (مرکب) اصولیه آشنا ایدلمهش بر معلم قالماسین .

۲. حاضر کی ۱۹۲۴ - ۲۵ سنهسندن اعتبارا ممکن قدر یگی بروگرام تطبیق ایدلمه که باشلانمالی تطبیقات بیوک مرکز لرده حاضرلانش معلم قوهسی اولان مکتبلرده یا خصوصی نمونه تجربه مکتبلرینده آبارلمه لیدر .

۲. خلق معارف قومیسارلغینیک - علمی مهتودبق شوراسی همین تحصیل سنهسی نهایتده برابلیک تجربه لرینی حساب آلوب یکونلاشدرمه کی برلردن کن تجربه لره استاد ۱۹۲۵ - ۲۶ سنهسینه اطرافلی تحلیل اولتمش بروگرام لار ترتیب ایتمه لی و معارف قومیسارلغی قوللیقیاسنه (هتینه) تصدیق و حیاته کیرمک ایچون تقدیم ایتمه لیدر .

سیاحت اصولنه عائد

۱. بتون مکتبلر همین تحصیل سنهسنگ اولندن اعتبارا سیاحت اصول و ایشلرینی آبارمغه باشلامالیدرلار. همین سنه نوایبر آینک ۱۵ ندن کیچ اولمایارق قضا معارف شعبه لرې معارف قومیسارلغنگ دهریقیتولری اوزره کندی قضالری دائره سنده . یابلمه سی لازم کن سیاحت پلاتی معارف قومیسارلغنه تقدیم ایتمه لیدرلر .

۲. همین پلانلار معارف قومیسارلغی طرفندن تصدیق اولندقدان سوکرمه معارف شعبه لرې قطنی صورتده همین پلانلار اوزره سیاحت طهرزینی تطبیق ایتمه لیدرلر ، و هر سنه یاریسی نهایتده باش اجتماعی تربیه دائره سنه بو خصوصدا آباریلان فعالیت حقنده معروضه تقدیم ایتمه لیدرلر .

IX

مضطلعه علاوه نومرو ۸

مکتبار و کند تصرفاتی میلنی یوروتمک خصوصیه

یولداش مصطفی قلی یفک معروضه-ی

(قرادرل)

۱- دارالمعلمین پروگراملرینه تهرفت درسری علاوه ایدیمه‌لی
یوتون دارالمعلمینلر نزدنده تصرفات یرلری علاوه گنوزملی، تصرفات
اولان یرلریده اهمیت ویرلمه‌لی در.

۲- تمخنیق‌وملر قضالرده تصرفات تمایله رهبرلک اتمه‌لی در.

۳- تصرفات تمایلی ایچون اثرلر طبع ایدیمه‌لیدر.

۴- بوسنه آنجاق تصرفاته بلد اولان معملری بولتان مکتبلرده
تصرفات تمایلی کیچیرمیلیدر.

۵- عائله تصرفاتلری ایله کند مکتبی آراسنده علاقه پیدا ایدیلد کند
چیقاجاق به داغوزی تیج‌لرینی آکلاقی ایچون بض کند مکتبلرینه
بو علاقه اشتراک ایتدیروب تجربه یابدیرمیلیدر.

۶- آذربایجانک یر نیچه یرنده (کند جوانلر مکتبی) تشکیل
ایتمه‌لیدر.

۷- تصرفات تمایلی مسئله‌سنده آغرانوملری ده اشتراک ایتدیرمکه
باقمه‌لیدر.

۸- تصرفات تمایلی حقنده یغی مکتب‌زورنالنده مقاله‌لر درج
ایدیلسین.

مصلحی قلی یف

ياز بلانلار .

عمومي مسئلهلر :

صحيفه

- ۱ - فعال معارف ايشچيلرى قونفرانسينىڭ
نتيجىسى ۳ قلىيف مصطفى .
- ۲ - يىڭى اجتماعى تريبه ايشچىلرىنىڭ
حاضرلىقى ۸ رضا بىگلى ف .
- ۳ - آزاوسون ئوزاوسون
آذربايجان مەكتىپلىرىدە يىڭى اصول و
ويىڭى تريبه اساسارىنە كچىلمەسى
قارشىلىقىدا ۱۳ اسماعىل حكمت .
- ۴ - قومىلەقس اصولى حقىدە ۳۰ پرفىسور فرىدولمىن .
- ۵ - يىڭى تعليم كىتابلارى مىثلەسى خىصوصىندا
۵۱ آوتوخوف .
- ۶ - برىنجى درەجەلى كىلوى كوى مەكتىپىدە
كوى تصرفاتى فكىرىنى وروتەك
مىثلەينىڭ حلى ۵۹ قروپسقايا .
- ۷ - مەكتەپ و كوى مەبىشتى ۶۸ شانسكى .
- ۸ - كوى ايشلىرى حقىدە ۸۴ قروپسقايا .
- ۹ - جوقولاربىك باشلىلار تەمرى ۹۳ شالى مووىچ .
- ۱۰ - معارف ايشچىلرى ئاپتونىمىك پرولى ۱۰۷ او قاروفا .

چاپلىنىش يىلى ۱۹۲۰

علمی - اختصاصی :

- ۱۲- اسکی اصول تدریس و سوک نظریه لر ۱۱۲ از اقبگلی ع.
۱۳- حساب درس لر نیک اصولی ۱۲۴ علمی راغب.

په داغ وژی تجربه لر یندن :

- ۱۴- مکتبه آزادلیق ۱۳۲ . . . مصطفی زاده و .
۱۵- اجتماعیات درس لر ینی خ . م . ق .
متحد زحمت مکتبلری ایچین اولان
پروگراملاری اوزده تدریس ۱۳۹ قوتوزوف .

تربیه شتونی :

- ۱۶- آذربایجان خلق معارف قومیسرلیگی
فعال معارف ایشچیلری قونفرانسی
حقنده ماتریال لر ۱۵۳ . . .

قىمىتى يىر روبلە

مجموعەنىڭ بۇ مائىسنا «مەركەب تەدرىس ھەققىدە» ۋە
«بىرىنچى دەرىجىلىك يىڭى مەكتەپ» بىرىنچى تەدرىس
دەرسى «آدىنىلى كىتابچىلار غىلاۋە اولونور، مائىچىدان
بۇنلارى طەلپ ايدىڭىز!

Дени мактаб.

يڭى مکتب

1924. n/3-4

يڭى مکتب

يىل: ۱ - ۱۹۲۴

صايفى: ۳ - ۴